

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 351

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

55 tomas
2012 m. lapkričio 15 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	483-ioji plenarinė sesija, 2012 m. rugsėjo 18, 19 d.	
2012/C 351/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pažangaus ir integracinio augimo (nuomonė savo iniciatyva)	1
2012/C 351/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl jaunimui ir vaikams skirtos reklamos taisyklių (nuomonė savo iniciatyva)	6
2012/C 351/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pažeidžiamų grupių teisių darbo vietoje – ypač dėl problemų, susijusių su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos (nuomonė savo iniciatyva)	12
2012/C 351/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl verslininkų migrantų indėlio į ekonomiką (nuomonė savo iniciatyva)	16
2012/C 351/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl kovos su šeiminiu smurtu prieš moteris (nuomonė savo iniciatyva)	21
2012/C 351/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės vaidmens kovojant su korupcija Pietų Viduržemio jūros šalyse (nuomonė savo iniciatyva)	27

LT

Kaina:
4 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys (tęsinys)	Puslapis
2012/C 351/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl atsakingo naudojimosi socialiniais tinklais ir su jais susijusių problemų prevencijos (nuomonė savo iniciatyva)	31
2012/C 351/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl atnaujinto Europos nebuvimo kainos tyrimo (nuomonė savo iniciatyva)	36

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

483-ioji plenarinė sesija, 2012 m. rugsėjo 18, 19 d.

2012/C 351/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Tarpvalstybinių paveldimo turto mokesčio kliūčių šalinimas ES“ (COM(2011) 864 final)	42
2012/C 351/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Regionų komitetui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Geresnių MVĮ galimybių gauti finansavimą veiksmų planas“ (COM(2011) 870 final)	45
2012/C 351/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos „Integruotos Europos mokėjimų kortele, internetu ir mobiliuoju telefonu rinkos kūrimas“ (COM(2011) 941 final)	52
2012/C 351/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos fondo statuto (COM(2012) 35 final – 2012/0022 (APP))	57
2012/C 351/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl Direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje vykdymo užtikrinimo (COM(2012) 131 final – 2012/0061 COD)	61
2012/C 351/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Inovacijos – tvirtos ateities garantas. Ekologinių inovacijų veiksmų planas“ (COM(2011) 899 final)	65
2012/C 351/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos strategija dėl vaikams geresnio interneto“ (COM(2012) 196 final)	68

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

483-IOJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M. RUGSĖJO 18, 19 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pažangaus ir integracinio augimo
(nuomonė savo iniciatyva)**

(2012/C 351/01)

Pranešėjas **Etele BARÀTH**

2012 m. sausio 19 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pažangaus ir integracinio augimo.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 140 narių balsavus už, 1 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK nuomone, tvarus, taškus ir pažangus augimas neįmanomas be atotrūkio mažinimo proceso. Todėl trejopas strategijos „Europa 2020“ tikslas – pažangus, tvarus ir integracinis augimas – iš esmės yra tinkamai nustatytas, tačiau jam įgyvendinti reikia makroekonomikos politikos priemonių tinkamos pusiausvyros derinio ir struktūrinių reformų bei gausesnių bei kokybiškesnių priemonių.

1.2 Šiuo laikotarpiu, kuriam būdingi didelio masto iššūkiai, ypač svarbu įgyvendinti strategiją pažangiais metodais. Mums reikia papildyti ir patikslinti turimą strategiją pritaikant ją naujoms politinėms, ekonominėms ir socialinėms aplinkybėms. Reikia siekti naujos atsakomybės ir solidarumo pusiausvyros.

1.3 Siekdama šio būtino pokyčio, Sąjunga privalo įrodyti *politinę* valią ir parengti konkrečią esminio integracijos

stiprinimo viziją. Tuo pat metu turi būti daugeliu lygmenų plėtojamos valstybių narių ir regionų bendradarbiavimo formos, siekiant „daugiau Europos“ ir „geresnės Europos“.

1.4 EESRK nuomone, reikia ir toliau stiprinti valdyseną, užtikrinančią *ekonominės ir augimo politikos* įgyvendinimą, padidinti viešųjų fondų įvairovę ir kiekį bei padėti valstybėms narėms skubiau vykdyti struktūrines reformas.

1.5 EESRK linkęs pritarti *visaapimančiam* požiūriui ir *krypčiai*, pateiktiems teisės aktų projektuose, numatytuose siekiant įgyvendinti strategiją „Europa 2020“, tokiuose kaip daugiametė finansinė programa ir bendra strateginė programa.

1.6 Be to, EESRK pabrėžia, kad priemonių, kuriomis siekiama pagerinti stabilumą, augimą ir darbo vietų kūrimą bei sumažinti skurdą, nepakanka, todėl turimas priemonės būtina papildyti.

1.7 Reikia aiškiai apibrėžti atsakomybės pasiskirstymą tarp Sąjungos ir valstybių narių. Priemonės, kurių imtasi norint suteikti tvirtesnį pagrindą augimui, pavyzdžiui, Europos bankininkystės *sąjunga* (Europos bankų sektoriaus reguliavimas, priežiūra, gelbėjimas ir indėlių garantijų sistema) arba su projektų obligacijų emisija, yra labai reikšmingas žingsnis ir jų įgyvendinimą būtina paspartinti. Turi būti sustiprintas Europos centrinio banko vaidmuo.

1.8 EESRK mano, kad vystymosi politikos srityje nepakanka vien apibrėžti „bendrąsias programas“. Tikslų įgyvendinimą galima paspartinti didinant tikslines investicijas ir Europos lygmeniu įgyvendinant europines, tarpsektorines ir daugialypes programas. Šį procesą reikia skatinti vystymosi politikos priemonėmis daugelyje šalių, kuriose pradėtų struktūrinių reformų baigimas turi lemiamos reikšmės.

1.9 „Pažangaus“ ir „integracinio“ augimo sąsają galima užtikrinti didinant darbo vietų skaičių ir remiant tinklus, apimančius plačias veiklos sritis. Šiuo tikslu reikia sudaryti geresnes konkurencijos sąlygas daugelyje bendrosios rinkos sričių.

1.10 Tačiau įgyvendinant sanglaudos politiką negalima daugiausia dėmesio skirti vien tik ekonomikos skatinimui ir konkurencingumui. Visus fondus ir programas reikėtų stipriau orientuoti į socialinių strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimą, pavyzdžiui, darbo vietų kūrimą, socialines paslaugas, kovą su skurdu, švietimą ir mokymą ir pan.

1.11 EESRK mano, kad tam tikri pasiūlymai, skirti su 2014–2020 m. laikotarpiui, pavyzdžiui, *makroregioninių strategijų* rengimas, turi būti paremti atitinkamomis priemonėmis.

1.12 Europos infrastruktūros tinklų priemonės išplėtimas ją susiejant su kitais bendraisiais europiniais tikslais ir jos finansavimas taip pat ir privačiojo sektoriaus ištekliais galėtų būti geras didelio masto integracijos pavyzdys.

1.13 Siekiant derinti strategiją „Europa 2020“ ir sanglaudos politiką būtina Europos masto *teritorinė* koncepcija ir atitinkamos priemonės. Reikia paspartinti europinės teritorinio vystymo strategijos rengimą.

1.14 EESRK laikosi nuomonės, kad į sprendimų rengimo procesą būtina įtraukti daug daugiau ekspertų ir visuomenės atstovų. Todėl jis siūlo bendroje strateginėje programoje apibrėžti dvyliką *teminį tikslą* – „stiprinti bendravimą ir dialogą su pilietine visuomene“.

2. Ižanga

2.1 Per pastaruosius metus dėl visos planetos mastu vykstančių pokyčių, taip pat dėl plėtros, krizės ir Europos priemonių

jai įveikti Sąjunga virto daug sudėtingesniu junginiu, *de facto* veikiančiu *skirtingais greičiais*, todėl paaštrėjo atskirų valstybių narių interesų skirtumai.

2.2 Išaugo socialinių ir politinių konfliktų rizika ir ekstremistinių politinių jėgų vaidmuo. Tikėtina, kad įpusėjus šiam dešimmečiui pagrindinis Europos prioritetas vis dar bus kova su ekonomikos, finansų, socialine ir solidarumo krize. Deja, daugelyje valstybių narių gamybos apimtys mažėja. Finansų stabilizavimas trukdo augimui. O nesant augimo, stabilumo siekiama nepaisant solidarumo.

2.3 Strategija „Europa 2020“ buvo rengiama remiantis kitokiais pagrindais. Joje atsižvelgta į krizę, tačiau nebuvo numatyta, kad jos mastai bus tokie dideli ir ji truks taip ilgai.

2.4 ES vienu metu reikalingas ir fiskalinis konsolidavimas, ir veiksminga augimo programa. Yra šiek tiek vilties, kad dėl būtino fiskalinio konsolidavimo sumažėjusi paklausa ilguoju laikotarpiu bus kompensuota, jei konsolidavimo koncepcija bus pažangi ir suderinta.

2.5 EESRK laikosi nuomonės, kad Komisijos pasiūlyta daugiametė finansinė programa 2014–2020 m. yra sąlyginai priimtinas kompromisas. Jei pavyks *padidinti ES nuosavus išteklius* ir naudoti juos veiksmingiau ir efektyviau bei persikirstyti juos taip, kad jie tiesiogiai būtų naudojami strategijai „Europa 2020“ ir struktūrinėms reformoms, bus įmanoma paskatinti ekonomikos vystymąsi.

2.6 Tačiau pasiūlyme nepakankamai išnagrinėtos su atotrūkio mažinimu ir socialine įtampa susijusios problemos. Pagalbą teikiančios šalys, suteikusios neabejotinai didelę finansinę paramą šalims, susidūrusioms su biudžeto subalansuotumo problemomis, išsėmė savo galimybes.

2.7 Tačiau įgyvendinant sanglaudos politiką negalima daugiausia dėmesio skirti vien tik ekonomikos skatinimui ir konkurencingumui. Visus fondus ir programas reikėtų stipriau orientuoti į socialinių strategijos „Europa 2020“ tikslų įgyvendinimą, pavyzdžiui, darbo vietų kūrimą, socialines paslaugas, kovą su skurdu, ugdymą ir mokymą ir pan.

2.8 Sanglaudos politikos srityje rengiami gana svarbūs pokyčiai. Nuo šiol daugiau dėmesio skiriama makro ir mikroekonominių sąlygų stiprinimui ir teritorinei sanglaudai. Vis dėlto, jei norime, kaip numatyta strategijoje „Europa 2020“, pasiekti integracinį augimą, būtina pakeisti veiklos modelį. *Sanglaudos politikai skirti ištekliai nėra nei „dovanos“, nei „dotacijos“; tai yra Europos investicijų politikos dalis, todėl reikalaujama, kad jie būtų veiksmingai panaudojami.*

2.9 Siekiant, kad augimas būtų ir integracinis, ir tvarus, greta tradicinių kriterijų stiprėja lemiamas tam tikrų „švelnesnių“ veiksmų vaidmuo (pvz., sanitarinė ir demografinė padėtis, švietimo ir mokymo lygis bei dinamika ir t. t.), be to vis labiau didėja sveikos aplinkos reikalavimai. Galimybė skirti šiems klausimams reikalingą europinę pagalbą naujausiuose dokumentuose minima labai retai.

2.10 Europos Komisija paskelbė pasiūlymą atverti darbo rinką, siekdama iš esmės pakeisti neigiamas tendencijas. Subsidijomis galima atgaivinti ir paklausą, ir pasiūlą. Ypač svarbu skirti dėmesio pensijų perkeliamumui ir panaikinti įvairias teises, administracines ir mokestines kliūtis.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Dinamiškas vystymasis, kurio siekiama strategija „Europa 2020“, nėra lydimas, kaip turėtų būti, institucinės sistemos supaprastinamo, jos veiksmingumo pagerinimo bei proporcingo šiam tikslui skirtų priemonių vystymo.

3.2 Visomis, kad ir sunkiausiomis, aplinkybėmis svarbiausia yra kuo veiksmingiau išnaudoti intelektualinius išteklius. Pagrįsti tokie veiksmai kaip nuolatinių ar laikinai suformuotų įstaigų, kurioms pavesta atlikti analizes, konsultuoti, vykdyti priežiūrą ir prognozuoti ir kurios dirba kartu su įstatymų leidžiamosios ar vykdomosios valdžios organais. Išnagrinėti reikėtų, pavyzdžiui, tokius klausimus:

- kintančios galios pusiausvyros pasaulyje pasekmės;
- konkurencijos, bendradarbiavimo ir solidarumo, kurie yra pagrindiniai ES principai, sąsajų naujas apibrėžimas;
- valdysenos, orientuotos į vystymąsi ir augimą, sukūrimas;
- politinių ir ekonominių sąlygų (makroekonominių, mokesčių, piniginių ir makrolygio rizikos ribojimo priemonių), būtinų siekiant sukurti veiksmingą ekonominę Sąjungą, nustatymas;
- dabartinės, jau šiek tiek neskaidrios, institucinės atsakomybės pasidalijimo tvarkos reorganizavimas.

3.3 Pirmiausia būtina užtikrinti Sąjungos veikimo skaidrumą ir stiprinti dalyvaujamąją demokratiją. Reikia daugiau naudotis interneto forumais arba, jei tikslinga keistis nuomonėmis tiesiogiai, organizuoti aukšto lygio ir plataus užmojo konferencijas ir (arba) jose dalyvauti, kartu rengti diskusijas nacionaliniuose parlamentuose. Rekomenduojame stiprinti komunikaciją ES lygmeniu, viešai informuoti apie tam tikras ES vedamas derybas;

kai kuriais atskirais atvejais kiekvienas pilietis turi turėti galimybę jas sekti internetu arba dalyvauti balsavime dėl sprendimo.

3.4 Trejopas strategijos „Europa 2020“ tikslas yra labai plataus užmojo. Tačiau, kaip EESRK yra pabrėžęs daugelyje savo nuomonių, numatytos priemonės neatitinka nustatytų siekių, kurie apibrėžti neatsižvelgiant į praeityje įgytą patirtį, kuri kai kada – Lisabonos strategijos atveju – buvo neigiama, kitais atvejais, kai ekonominiam valdymui reikėjo imtis skubių ir veiksmingų pirmiau minėtų priemonių, ji buvo teigiama.

3.5 Procedūrų ir įgyvendinimo požiūriu strategijos „Europa 2020“ tikslams įgyvendinti numatytose priemonėse ir teisės aktuose projektuose bei naudojant struktūrinius ir sanglaudos fondus į programavimo laikotarpio iki 2013 m. patirtį buvo atsižvelgta tik gana paviršutiniškai.

3.6 Bendroje strateginėje programoje nustatyti principai ir teminiai pasiūlymai atveria geras galimybes pasiekti „daugiau Europos“ ir „geresnės Europos“. Tačiau to nepakanka, kad šios galimybės taptų realybe. Kad galėtų išsamiai pasirengti, kai kurios šalys turėtų persvarstyti savo programavimo strategiją.

3.7 Pastaraisiais dešimtmečiais susiformavo europinis plataus masto požiūris, taikytinas regionų lygiu, visų pirma mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros bei didžiųjų investicijų į infrastruktūros tinklus srityse (pastaruoju atveju toks požiūris neišvengiamas dėl pačios užduoties pobūdžio). ES strategijose, įskaitant vienuolika teminių tikslų, trūksta tam tikrų nuostatų, susijusių su sektorių ekonomine politika ir daugialypėmis teritorinio vystymosi programomis.

3.8 Todėl būsimajai teritorinio vystymosi strategijai reikia nustatyti tikslus ir priemones, kartu skatinti ekonominę ir socialinę bendradarbiavimą makroregionų lygmeniu, visų pirma šiose srityse:

- mokslinių tyrimų ir inovacijų infrastruktūros (žr. „mokslinių tyrimų sritys“) stiprinimas sujungiant ir puoselėjant Europos kompetencijos centrus, siekiant pagyventi Europos vystymo centrus;
- investicijos į mokslinius tyrimus ir inovacijas įmonėse, produktų ir paslaugų plėtojimą ir pan., vietos lygmens gamybos sistemų (angl. *clusters*) internacionalizavimas, parama europinių tinklų kūrimui;
- TEN-T infrastruktūros tinklai ir kitos transporto sistemos (vandens išteklių valdymas, aplinkos apsauga, energetika, informavimo ir komunikacijos sistemos ir t. t.);
- institucijų tinklas makroregionų ir tarptautinėms valdymo pakopoms plėtoti „iš apačios į viršų“ ir kt..

3.9 Pastarajam dešimtmečiui būdinga tai kad, viena vertus, miestų sistemose atsirado naujų galimybių bet, kita vertus, jose susikaupė vis labiau jaučiama ir beveik nesuvaldoma įtampa.

3.10 Aglomeracijų, centrų ir labai aukšto lygio pažangių gamybos veiklos grupių jungimas į tinklus galėtų būti geri dinamisko ir integracinio, bet kartu ir tvaraus vystymosi pavyzdžiai.

3.11 Išplėtojus infrastruktūros tinklus pagal temines gaires, kurios būtinos reikalauja politinei, institucinei, ekonominei ir socialinei integracijai, „Europos jungčių“ vizija – kuri susijusi su makroregionine strategija – galėtų stipriai pagerinti veiksmingumą makroekonominio lygmeniu. Tokia plėtra būtų suderinama su proporcingu ir teisingu išteklių paskirstymu.

3.12 Ankstesnėje nuomonėje EESRK jau rekomendavo apibrėžti naują Europos finansinę programą, skirtą integruotiems „specialios europinės svarbos“ projektams rengti.

3.13 Reikėtų numatyti visišką visuotinės Europos energetikos bendrijos sukūrimą. Gavus politinę paramą šiam projektui, tarptautiniuose forumuose ES galėtų kalbėti „vienu balsu“ ir gebėtų veiksmingiau ginti strateginius, ekonominius, aplinkosauginius ir socialinius aspektus.

3.14 Jei Europos lygmeniu nebus konceptualios pažangos, teisės aktų ir finansinių programų 2014–2020 m. laikotarpiui apibrėžimas vėl sukels įtampą, kuri paskatins valstybes nares ieškoti individualių, dažnai mažiau veiksmingų, sprendimų.

3.15 EESRK galėtų puikiai atlikti jam skirtą misiją, jei jis gebėtų, turint omenyje savo sudėties įvairovę, kompetenciją ir savo parengtą metodologiją, pateikti sukauptas žinias apie ekonominių interesų, socialinių vertybių ir tvarumo kriterijų, skirtų augimui, sąsajas.

4. Kiti pasiūlymai

4.1 Strategija „Europa 2020“, teisės aktų sistema, parengta siekiant paremti Sanglaudos fondo veiksmus po 2014 m., ir bendroji strateginė programa bendrai apžvelgiami aspektai, kurie siejami su integruotu vystymusi.

4.2 Tačiau EESRK mano, kad, pasaulinės konkurencijos sąlygomis, be šios šių pastangų būtina dar parengti ir įgyvendinti konkretesnes ir globalesnes programas.

4.3 Pagrindinis pažangaus ir integracinio augimo, kurio siekiama strategija „Europa 2020“, tikslas makrolygmeniu – padidinti Sąjungos pramonės našumą ir jos integraciją, tuo tarpu mikrolygmeniu būtina užtikrinti nuolatinį ir ilgalaikį Sąjungos gyventojų gyvenimo lygio gerėjimą kuriant vis daugiau ir aukštos kokybės darbo vietų.

4.4 Siekiant veiksmingumo ir efektyvumo būtina, programuojant Europos išteklių naudojimą, stebėti, kad veiklos sritys būtų tarpusavyje susijusios ir viena kitą papildančios, kurioms atstovautų specialios paskirties integruotos ir daugialypės įmonių grupės.

4.4.1 Kalbant apie tarpsektorinius tikslus, kuriuos galima priskirti makrolygmeniui ir kurie daro poveikį Europos Sąjungos konkurencingumui, reikia skirti dėmesio struktūroms, susijusioms su gamyba arba paslaugų teikimu, t. y. veiklos sektoriai, kurie prisideda prie vystymosi proceso arba šis procesas ji turi tiesioginės įtakos.

4.4.2 Programuojant reikia atsižvelgti į teritorinius tinklus (regionų ir vietos), proceso dalyvius (naudos gavėjus) ir į jų tarpusavio santykių sistemą.

4.5 Šių dviejų sistemų tarpusavio priklausomybės analizė ir planavimas bei joms teikiama parama Sąjungos lygmeniu galės užtikrinti darnų poveikį pažangiam ir integraciniam augimui.

4.6 Per praėjusį dešimtmetį teritorinė šių gamybos procesų struktūra Europoje iš esmės pasikeitė, didele dalimi todėl, kad Europos pajėgomis buvo išvystyti infrastruktūros tinklai, kurie padėjo mažiausiai išsivysčiusiuose regionuose vystyti gamybos priemones ir kultūrą, atnaujinti švietimo ir profesinio mokymo procesą, pagerinti užimtumą, padidinti pajamas ir pakelti vartojimo lygį.

4.7 Ekonomikos erdvinės struktūros konfigūraciją lemia makroekonomės sąlygos, kurios glaudžiai siejasi su strategijoje apibrėžtais „tvarumo“ kriterijais.

4.8 Kai kurie veiksniai turi lemiamos reikšmės, tai visų pirma darbuotojų kvalifikacija ir amžius, jų profesinis parengimas, bendras darbo kultūros lygis, taip pat užimtumo didėjimas ir paslaugų kokybė. Vietos gyventojų sveikatos būklė, aplinkos kokybė, taip pat prekybos ir techninių infrastruktūros tinklų išvystymo lygis bei logistikos sistemos taip pat yra svarbūs veiksniai.

4.9 Europos konkurencingumas labai priklauso nuo koordinuoto vystymosi, kuris gali užtikrinti makro ir mikroekonomikos lygmenų sąsajas.

4.10 Išteklių perskirstymą galima pateisinti, su sąlyga, kad jie bus veiksmingai ir racionaliai naudojami, šiais argumentais:

— visų pirma, galima įrodyti, kad ES biudžeto investicijos mikroekonomikos lygmeniu pasiekia didesnę nei vidutinis finansinių ES ekonomikos rezultatų augimą dėl pažangių technologijų perdavimo, didelės investicijų importo dalies, kvalifikuotos darbo jėgos, pigesnės infrastruktūros privalumų, investicijų, kurioms teikiama finansinė parama, ir modernios infrastruktūros kūrimo;

- antra, vidaus rinkos plėtra, laisvas paslaugų judėjimas, veiklos vystymas plačiu mastu, sukaupytų žinių apimtys didėjimas labai padeda vystyti inovacinę veiklą ir skatina mažinti atsilikimą;
- trečia, finansinė pagalba, kurią galima gauti iš struktūrinių fondų, *mikroekonomikos lygmeniu* užtikrina MVĮ sektoriui arba rinkas, arba sąlygas patekti į rinką, arba išteklius vystymuisi, kartu leidžia plėtoti darbo rinką;
- ketvirta, galimas didelis integracijos ir atotrūkio mažinimo poveikis, kuris gali būti naudingas labiausiai pažeidžiamoms socialinėms grupėms, kurios dėl įvairių priežasčių nepatenka į darbo rinką.

4.11 Priimta manyti, kad ekonomikos sektoriams skiriama europinė pagalba (ypač kai ji teikiama subsidijų forma) yra labiausiai reikalinga inovacinio pobūdžio veiklai, kurią vykdo mažosios įmonės, ir dėl struktūrinių pokyčių nepalankiose sąlygose esančioms pramonės sritims. Kalbant apie gamybos tinklus ir siekiant pažangaus ir integracinio augimo ar atsilikimo mažinimo, tam tikruose menkiausiai išsivysčiusiuose regionuose ar savivaldybėse dėl „įmonės“ apibrėžties gali prireikti padidinti MVĮ teikiamos pagalbos apimtį.

4.12 Inovacijų grandinių, įmonių grupių ir vietinių gamybos sistemų, kurios veikia be priekaištų, atvejais būtų galima išnagrinėti, ar nereikia užtikrinti daugiau lankstumo didžiosioms,

senas darbo tradicijas teritorijoje turinčioms įmonėms ir tiekėjams, bei užtikrinti jiems daugkartinį ir kombinuotą finansavimą.

4.13 Daugialypės strategijos rengimo pavyzdžiu pasirinkime sveikatos apsaugos sritį. Sveikatos apsaugos pramonės tinklas apima sritį nuo sveikatos ir aplinkosauginio švietimo iki įvairių susijusių gamybos sektorių. Į ją patenka aplinkosaugos pramonė, sveikatos apsaugos pramonė, medicininis turizmas, biologijos moksliniai tyrimai, įrangos gamyba ir su šia sritimi susijęs aukštasis mokslas, eksperimentiniai ir inovacijų centrai bei šioje srityje dirbančios ar bendradarbiaujančios mažos ir vidutinės įmonės. Šiuo atžvilgiu labai didelės reikšmės įgyja vyresnio amžiaus žmonių ekonomika.

4.14 EESRK daugelyje tyrimų išanalizavo socialinės ekonomikos, kaip lemiamo integracinio augimo politikos veiksnio, svarbą.

4.15 Ekonominė ir finansinė veiklos sričių, susijusių su pirmiau minėtais tinklais, sąveika galėtų daryti didelį poveikį valstybių narių biudžetų restruktūravimui, kuris savo ruožtu paskatintų visuomenės požiūrio ir elgsenos pokyčius.

4.16 Makroregioninė vystymosi strategija padėtų sustiprinti Europos daugiacentrio teritorijos restruktūravimo procesą, o tai leistų, viena vertus, konsoliduoti būtinąją veiklos sričių koncentraciją ir, kita vertus, naudojantis įvairių vietos sąlygų pranašumais, paskatintų darbo pasidalijimą vieno tinklo mastu, kas užtikrintų galimybes siekti idealaus tvarumo.

2012 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl jaunimui ir vaikams skirtos reklamos taisyklių (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 351/02)

Pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Jaunimui ir vaikams skirtos reklamos taisyklių.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugpjūčio 30 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 narių balsavus už ir 3 – susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Šios nuomonės tikslas – pateikti informacijos ir prisidėti prie diskusijų dėl galimybės Bendrijos lygmeniu sukurti teisėkūros arba kitas priemones, skirtas apsaugoti vaikus ir jaunimą nuo tam tikro pobūdžio reklamos, kurioje nederamai naudojami vaikai, kuri jiems skleidžiama žalingu būdu arba per kurią jie įvairiais būdais gauna informacijos, galinčios padaryti žalos normaliam fiziniam, psichikos ir moraliniam jų vystymuisi.

1.2 Taip siekiama apsaugoti pagrindines ES vaikų teises, išdėstytas Jungtinių Tautų konvencijoje, Europos pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnyje ir ES sutarties 3 straipsnio 3 dalyje. Šios teisės išsamiai išaiškintos Komisijos komunikate „Dėl ES vaiko teisių strategijos kūrimo“ (COM(2006) 367 final), komunikate dėl Daugiametės internetu ir kitomis ryšių technologijomis besinaudojančių vaikų apsaugos Bendrijos programos (COM(2008) 106 final) ⁽¹⁾ ir komunikate „ES vaiko teisių darbotvarkė“ (COM(2011) 60 final).

1.3 Reklama, kurioje vaikai nederamai naudojami tam tikriems tikslams, nesujusiams su vaikams tiesiogiai skirtais dalykais, pažeidžia žmogaus orumą, fizinę bei psichikos sveikatą ir turėtų būti draudžiama.

1.4 Vaikams skirta reklama kelia papildomos rizikos (rizika priklauso nuo vaikų amžiaus grupės) ir žalingai veikia jų fizinę, protinę bei moralę sveikatą. Ypač žalingi raginimai nesaikingai vartoti, vedantys į skolas ir skatinantys vartoti maistą ar kitus produktus, kurie yra žalingi arba pavojingi vaikų fizinei ir protinei sveikatai.

1.5 Apskritai, tam tikra itin smurtinio, rasistinio, ksenofobinio, erotinio arba pornografinio turinio reklama gali

negrąžinamai paveikti vaiko fizinį, protinį, moralinį ir pilietinį vystymąsi, paskatinti smurto protrūkius ar pernelyg ankstyvą seksualinę brandą.

1.6 EESRK mano, kad šiuos klausimus reikia labai nuodugniai išnagrinėti ir įtraukti į ES teisės aktus, laikantis subsidiarumo ir proporcingumo principų. Tai reikalinga ne tik norint apsaugoti pagrindines teises, bet dar ir dėl to, kad nacionalinio reglamentavimo skirtumai trukdo vidaus rinkai sklandžiai veikti. Todėl EESRK rekomenduoja reklamai, ypač skirtai vaikams, Europos lygmeniu nustatyti visuotinai taikytiną minimalią amžiaus ribą.

1.7 EESRK mano, kad ypač daug dėmesio reikia skirti vaikų gebėjimų ugdymui, informavimui ir švietimui nuo mažų dienų apie tinkamą informacinių technologijų naudojimą ir apie tai, kaip teisingai suprasti reklamoje pateikiamą informaciją. Šie dalykai turėtų būti įtraukti į visas mokyklų švietimo programų pakopas. Tėvai taip pat turėtų gebėti padėti savo vaikams teisingai suprasti reklamoje pateikiamą informaciją.

1.8 EESRK mano, kad plačioji visuomenė, ypač šeimos ir mokytojai, taip pat turėtų būti informuojami ir mokomi, kad galėtų veiksmingiau apsaugoti vaikus.

1.9 EESRK ragina reklamuotojus ir rėmėjus saviregulavimo ir bendro regulavimo iniciatyvomis (ne tik tomis, kurios jau patvirtintos, bet ir tomis, kurias dar ketinama propaguoti) diegti ir taikyti aukščiausio lygio vaiko teisių apsaugos priemones ir kontroliuoti, kad tų priemonių būtų laikomasi.

1.10 EESRK mano, kad reklamos, ypač skelbiamos audiovizualinėmis priemonėmis, internetu arba socialiniais tinklais, srityje Bendrijos teisinė bazė neatitinka dabartinių vaiko teisių apsaugos poreikių. Jis ragina Komisiją nedelsiant apsvarstyti, ar nereikėtų priimti griežtesnių, kompleksinių priemonių, kuriomis šios teisės būtų veiksmingai užtikrintos.

⁽¹⁾ Po šio pasiūlymo priimtas Sprendimas 2008/1351/EB, OL L 348, 2008 12 24, p. 118.

1.11 EESRK ragina Europos Parlamentą ir nacionalinius parlamentus ir toliau ryžtingai saugoti vaiko teises šioje specifinėje srityje.

2. Reklamos poveikis vaikams

2.1 EESRK palaiko socialinę rinkos ekonomiką, kuri yra deramai reglamentuojama, kad būtų skatinama tvirta ir sąžininga konkurencija, užtikrinamas aukštas vartotojų apsaugos lygis, taip siekiant baigti kurti vidaus rinką, kuri taptų priemone europiečių gyvenimo ir darbo sąlygoms gerinti, kartu būtų deramai gerbiamos tokios vertybės kaip žmogaus orumas, laisvė, demokratija, lygybė, teisinė valstybė ir pagarba žmogaus teisėms.

2.2 Šiuo požiūriu EESRK pripažįsta, kad visų formų reklamai tenka svarbus vaidmuo; šį vaidmenį gerai apibendrina Tarptautinė reklamos asociacija (IAA), pabrėžusi, kad reklama visų pirma skleidžiamos naujovės, skatinamas kūrybiškumas, pramogos, suteikiamas stimulus konkuruoti, didinama pasirinkimo galimybių įvairovė. EESRK taip pat pripažįsta, kad reklama yra svarbus informacijos ir išaiškinimų šaltinis – tai ir priežastis, ir pagrindas ją reglamentuoti Bendrijos lygmeniu.

2.3 Rengiant tokio pobūdžio nuomonę ir siekiant tokio tikslo, vieną nuomonės skyrių vertėtų skirti žiniasklaidos apskritai, ypač televizijos, interneto ir socialinių tinklų, tapusių svarbiausiu įrankiu reklaminei informacijai skleisti ne tik tiems vaikams ir jaunimui, kurie šias priemones naudoja, bet ir tiems, kurie yra tik pasyvūs stebėtojai, poveikiui. Be to, vertėtų išanalizuoti, kaip veikiama socialinės žiniasklaidos kinta įvairaus amžiaus ir socialinės padėties vaikų elgsena, įskaitant gerai žinomą tendenciją, kad vaikai savo asmenybę išreiškia pasirinkdami „dievaičius“, „socialinės elgsenos modelius“ arba „gyvenimo būdą“, kuriais naudojamos reklamoje (?). Vis dėlto, kadangi dokumento apimtis ribota, teks laikytis prielaidos, kad šie aspektai yra savaime aiškūs, puikiai žinomi ir kad dėl jų sutarta, ypač dėl vaidmens, tenkančio minėtoms žiniasklaidos priemonėms jaunimo informavimo, mokymo, švietimo ir laisvalaikio srityje, ir dėl to, kiek jaunimas skiria laiko šioms priemonėms. Kai kuriuos tų aspektų EESRK savo nuomonėse jau nagrinėjo arba šiuo metu nagrinėja (?).

3. Reklama, kurioje komercinei informacijai perteikti kuriuo nors būdu naudojami vaikai

3.1 Nagrinėjant klausimą dėl reklamos, kurioje naudojami vaikai, vertėtų pabrėžti žmogaus orumo ir vaiko teisių aspektus,

(?) Be jau nemažo bibliografijos šaltinių šiuo klausimu sąrašo (jo čia išsamiau aptarinėti nevertėtų), reikėtų paminėti Europos Parlamento Vidaus politikos generalinio direktorato tyrimą (dėl šio tyrimo svarbos) „Reklamos taisyklės ir jų poveikis pagal naująją audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą“ (2009 m. balandžio mėn.).

(?) Žr. nuomones OL C 287, 1997 09 22, p. 11, OL C 407, 1998 12 28, p. 193; OL C 48, 2002 02 21, p. 27, OL C 61, 2003 03 14, p. 32, OL C 208, 2003 09 03, p. 52, OL C 157, 2005 06 28, p. 136; OL C 221, 2005 09 08, p. 87; OL C 325, 2006 12 30, p. 65, OL C 224, 2008 08 30, p. 61, OL C 77, 2009 03 31, p. 8, OL C 317, 2009 12 23, p. 43, OL C 128, 2010 05 18, p. 69; OL C 48, 2011 02 15, p. 138; OL C 24, 2012 01 28, p. 154; OL C 43, 2012 02 15, p. 34; OL C 229, 2012 7 31, p. 90, nuomones – dėl atsakingo naudojimosi socialiniais tinklais (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 31) ir dėl Europos strategijos dėl vaikams geresnio interneto (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 68).

aiškiai įtvirtintus įvairiose tarptautinėse konvencijose ir Europos Sąjungos dokumentuose, visų pirma Pagrindinių teisių chartijoje (1 straipsnyje ir 2 straipsnio c punkte), ypač jos 24 ir 32 straipsniuose.

3.2 EESRK mano, kad Bendrijos lygmeniu reikia nustatyti vienodus reikalavimus ir taip užtikrinti, kad reklama, kurioje su vaikais tiesiogiai nesusijusiose srityse nederamai arba netinkamai panaudojami vaikai, būtų visuotinai uždrausta.

4. Specialiai vaikams skirta reklama

4.1 Vaikai iki tam tikro amžiaus reklamos nevertina kritiškai, ypač kai reklama yra pernelyg išpūsta ir ta pati reklama dažnai kartojama. Vaikai yra linkę visą informaciją laikyti tiesa, todėl juos lengva priversti tapti pastoviais vartotojais. Kuo blogesnė vaiko socialinė ir ekonominė padėtis, tuo šis poveikis stipresnis. Reklamoje pateikiamų pastabų ir išpėjimų vaikai nesupranta, todėl negalima vertinti, kad jie atlieka kokią nors prevencinę ar atgrasomąją funkciją.

4.2 Dar reikėtų paminėti, kad skirtingų amžiaus grupių vaikai reklamą suvokia skirtingai. Vaikai iki penkerių metų neskiria eilinių programų nuo reklamos; net ir paaugę vis tiek nesuvokia, kad reklamos tikslas yra įtikinti. Ši įgūdį vaikai, bet ne visi, įgyja būdami maždaug aštuonerių–vienuolikos metų. Tačiau tai vis tiek nereiškia, kad jie geba atskirti, kuri informacija yra šališka, kurioje pabrėžiami teigiami tam tikro produkto aspektai ir ignoruojami labiau neigiami.

4.3 Kai vyresni vaikai reklamą laiko pramoga, reklamos poveikis būna didesnis; jei vaikai geriau geba suvokti reklamą perteikiamą informaciją, tai dar nereiškia, kad reklama jų neveikia ir nepasiekia tikslo, nes vaikų elgsenai įtakoti gali būti naudojami kiti, sudėtingesni, bet vienodai veiksmingi, įtikinėjimo metodai.

4.4 Vaikų pažinimo ir suvokimo įgūdžių stiprinimas per žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumo ugdymo programas padeda jiems objektyviau vertinti reklamą. Tačiau vien didesnio tėvų ir vaikų raštingumo žiniasklaidos priemonių naudojimo srityje ir geresnio suvokimo nepakanka žalingam vaikams skirtos reklamos poveikiui panaikinti. Labai svarbu parengti vaikus ateityje tapti vartotojais – nuo mažų dienų daug dėmesio skirti žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumo ir gebėjimų ugdymui. Tačiau tai nepadės išspręsti aktualiausios problemos – to, kad reklama būna išpūsta, pasikartojančio pobūdžio, o ir visiems vaikams, ypač priklausantiems žemesniam socialiniam ir ekonominiam sluoksniui ar vaikams, kuriems reklama daro didžiausią žalingą poveikį, padėti neįmanoma.

4.5 Iš tyrimų matyti, kad mažinant reklamos poveikį yra svarbus šeimos kaip tarpininko vaidmuo. Nepaisant to, vis dažniau vaikai, net ir labai maži, televizorių žiūrėti ir internetu naudotis gali savo kambariuose, vieni ir nekontroliuojami. Dar vienas veiksnys, dėl kurio reklama ir rinkodaros metodai vis daugiau veikia vaikus, yra tai, kad internetas užima vis didesnę net ir mažiausių vaikų kasdienio gyvenimo dalį. Šiuo metu rengiamame EP pranešime teisingai pažymima, kad „internetas yra jaunuolių bičiulis, dažnai artimesnis už šeimą, mokyklą ir draugus“⁽⁴⁾. Neseniai atlikti tyrimai, pavyzdžiui „Vaikai internete“ („Kids online“) rodo, kad 38 proc. 9–12 m. amžiaus vaikų internete yra susikūrę paskyras, tarp 13–16 m. amžiaus vaikų ši dalis išauga iki 78 proc. Internetu yra sukurta daugelio prekių ženklų žaislų ir žaidimų tinklalapių, kuriuose vaikai gali žaisti ir smagiai leisti laiką, kartu juose naudojamos įtikinėjimo ir lojalumo prekės ženklui strategijos.

4.6 Dėl **nesaikingo, į didžiules skolas stumiančio vartojimo kurstymo** – tam tikra vaikams skirta rinkodaros informacija gali paskatinti nesaikingo vartojimo įpročius, pakurstyti realių poreikių neatitinkančius troškimus, kurti klaidingą „laimės“ suvokimą. Remiantis statistika, 54 proc. paauglių jaučia spaudimą pirkti tam tikrus produktus vien dėl to, kad juos turi jų draugai; kitaip tariant, vartojimas galų gale tampa socialinės įtraukties veiksmu.

4.7 Tarp tam tikros reklamos ir primygtinų prašymų, kad tėvai pirktų tam tikrus daiktus, esama priežastinio ryšio. Reklamos poveikio kurstomi konfliktai dėl reikalavimų pirkti tam tikrus daiktus kyla visose šeimose, ypač žemiausios socialinės ir ekonominės padėties, kuriose vaikai daugiausia laiko praleidžia prie televizoriaus. Mažesnes pajamas gaunančios šeimos dėl pinigų trūkumo arba menkesnių gebėjimų spręsti klausimus galiausiai už reklamą sumoka brangiausiai.

4.8 Dėl reklamos skatinamo vartotojiškumo tam tikro prekės ženklų produktai pritraukia daugybę vaikų ir jaunuolių, todėl tie, kurie neturi galimybių naudoti tuos pačius produktus, patiria problemų. Viena jų – patyčios mokykloje dėl tam tikrų prekių ženklų produktų, nuo kurių labai kenčia tam tikrų prekių ženklų produktų nenaudojantys vaikai; dėl to gali kilti elgsenos problemų arba vaikai patys gali jaustis nelaimingi, kartais tai skatina jų atskirtį, smurtą ir kančias, kurios, savo ruožtu, gali išprovokuoti daryti nusikaltimus: vogti arba plėšti.

4.9 Kalbėdami apie reklamą, kuria skatinama **vartoti nesveiką maistą arba naudoti kitus fizinei arba protinei sveikatai žalingus arba pavojingus produktus**, turėtume pabrėžti vaikų įtaką priimant sprendimus dėl maisto produktų pirkimo, ypač renkantis jau pagamintus patiekalus arba greitojo

maisto produktus. Vaikams skirta reklama nuolat skatinami netinkami mitybos įpročiai. Vaikų nutukimas jau dabar yra didžiulė problema. „Consumers International“ duomenimis, vienas iš 10 vaikų pasaulyje turi antsvorio arba yra nutukęs; nustatyta, kad 22 mln. jaunesnių negu penkerių metų vaikų turi antsvorio, o pagrindinė to priežastis – stipriai perdirbtų produktų, kurių sudėtyje yra daug cukraus ir riebalų, vartojimas.

4.10 Vaikų, kuriuos veikia su maistu susijusi reklama, ypač transliuojama per vaikams skirtas programas, skaičius yra didelis, o vaikams vis daugiau žiūrint televizorių, naršant internete ir socialiniuose tinkluose, šis skaičius toliau auga. Be to reklamos pobūdis kinta: dabar naudojami rafinuotesni, dėl to geriau įtikinantys, produktų rinkodaros metodai⁽⁵⁾.

4.11 Reklama taip pat gali turėti įtakos mitybos sutrikimams, pavyzdžiui, anoreksijai ir bulimijai. Vaikai ir paaugliai reklamoje mato tam tikro kūno sudėjimo ir išvaizdos jaunus žmones. Liekno kūno įvaizdis veikia jaunus žmones, ypač mergaites, ir formuoja grožio idealą, kuriuo skatinami pavojų gyvybei galintys kelti mitybos įpročiai.

4.12 Amerikos psichologų asociacija mano, kad vaikams iki aštuonerių metų skirta reklama turėtų būti ribojama (arba visai draudžiama), nes tokio amžiaus vaikai negali kritiškai vertinti reklamos siekių įtikinti. Šio draudimo tikslas būtų apriboti žalingą reklamos, kuria skatinami nesveiki mitybos įpročiai, tėvų ir vaikų nesutarimai dėl reikalavimų pirkti reklamuojamus produktus ir vaizduojamas smurtas, poveikį⁽⁶⁾.

4.13 Komitetas mano, kad šie rūpestį keliantys dalykai – kai kurių valstybių narių ir ne Europos šalių teisės aktais jie jau reglamentuojami⁽⁷⁾ – turėtų būti reglamentuojami Europos lygmeniu; reklamai, ypač skirtai vaikams, turėtų būti nustatytas

⁽⁴⁾ Pranešimo projektas dėl vaikų apsaugos skaitmeniniame pasaulyje, 2012 4 2, EP kultūros ir švietimo komitetas, pranešėjas Silvia Costa (PE486.198v01-00) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+COMPARL+PE-486.198+01+NOT+XML+V0//LT>.

⁽⁵⁾ B. Kelly ir kiti bendraautoriai pabrėžia, kad Australijoje 5–12 m. amžiaus vaikai per savaitę maisto produktų reklamą pamato vidutiniškai 96 kartus, iš jų 63 kartus reklamuojami maisto produktai, kurių sudėtyje yra daug riebalų arba cukraus (Kelly, B. P., Smith, B. J., King, L., Flood, V. M. & Bauman, A. (2007 m.), „Television food advertising to children: the extent and nature of exposure“, „Public Health Nutrition“, 10 tomas, Nr. 11, p. 1234-1240. (Autorinės teisės priklauso „Cambridge University Press“). Jungtinėse Valstijose L. M. Powell ir kitų bendraautorių atliktame tyrime nurodoma, kad 27,2 proc. į televizijos programas neįtraukto transliuojamo turinio yra susijęs su maistu – tai vidutiniškai 23 reklamos per dieną (Powell L. M., Szczypka G., Chaloupka F. J. (2007 m.), „Exposure to Food Advertising on Television Among US Children“, „Archives of Pediatric and Adolescent Medicine“ Nr. 161, p. 553-560).

⁽⁶⁾ <http://www.apa.org/pi/families/resources/advertising-children.pdf>

⁽⁷⁾ Šiuo metu penkios valstybės narės draudžia transliuoti bet kokią reklamą per vaikams skirtas programas, keturios valstybės narės vaikams skirtoms programoms yra nustatiusios dalinį draudimą arba kitokio pobūdžio apribojimus, kurie galioja tam tikru paros metu arba tam tikriems produktams, septynios valstybės narės per vaikams skirtas programas draudžia skelbti rėmėjų logotipus. Žr. http://ec.europa.eu/comm/avpolicy/reg/tvwf/contact_comm/index_en.htm.

minimalus amžius, kaip pasiūlyta EP nario Kyriacos Triantaphylides⁽⁸⁾ pranešime ir pakartota EP 2012 m. gegužės 22 d. rezolucijoje⁽⁹⁾.

5. Reklama, kuri veikia vaikus

5.1 Iš reklamos, kuri gali **labai paveikti vaikų protinę ir moralinę raidą** (ne tik specialiai skirtos vaikams), svarbiausia yra **reklama, kuria skatinamas smurtas arba tam tikro pobūdžio smurtinis elgesys**, pavyzdžiui, žaislų arba žaidimų, kuriais garbinamas smurtinis elgesys, reklama.

5.2 Patikimų tyrimų duomenimis kai kurioje audiovizualinės žiniasklaidos transliuojamoje reklamoje vaizduojamas smurtas daro žalingą poveikį, ypač kai skatina agresiją, didesnę polinkį į smurtą ir priešišumą. Smurtinis turinys gali paveikti pačią psichiką, kelti nerimą, baimę, miego sutrikimus ir hiperaktyvumą.

5.3 Produktų, galinčių pakenkti sveikatai, pavyzdžiui, alkoholio ir tabako reklamoje, vis dažniau dalyvauja įžymybės. Gyvenimo būdo, kuris laikomas patraukliu, asocijavimas su tais produktais skatina norą juos vartoti, kuria teigiamą jų įvaizdį.

5.4 Normalią psichologinę ir moralinę vaikų raidą taip pat veikia **erotinio arba pornografinio turinio reklama, kuria skatinamas iškreiptas, iškrypėliškas arba pernelyg seksualus elgesys**. Didelė reklamos dalis yra seksistinio ir seksualinio pobūdžio: moterys parodomos kaip troškimo objektas, dažnai vaizduojamos kaip esančios žemesnėje padėtyje, nuolankios, net išnaudojamos. Pernelyg seksualinis arba erotinis, net pornografinis, reklamos turinys skatina ankstyvą vaikų seksualumą. Nepaisant to, kad kai kurių gerai žinomų prekių ženklų produktų gamintojai buvo priversti atšaukti reklamą, kuria skatinamas vaikų hiperseksualumas, ir nepaisant visuomenės pasipiktinimo, kad reklamoje piktnaudžiaujama nepilnamečių kūnų vaizdais, Europos lygmeniu tokie atvejai nėra aiškiai teisiškai apibrėžti.

5.5 Nors ši sritis kai kuriose valstybėse narėse yra reglamentuojama (tačiau skirtingai, todėl tai trukdo vidaus rinkai sklandžiai veikti; šių skirtumų negalima pateisinti esminiais kultūriniais skirtumais), Komitetas mano, kad šiuos klausimus vertėtų svarstyti ir Bendrijos lygmeniu.

6. Bendrijos teisinė sistema ir akivaizdūs jos trūkumai

6.1 Žvelgiant į dabartinę sistemą reikia konstatuoti, kad reklamos (t. y. komercinių pranešimų plačiausia prasme) srityje

valstybių narių nacionalinės teisės nuostatos ir specialistų patvirtintos taisyklės dėl vaikų toli gražu nėra vienodos.

6.2 Bendrijos teisės aktai, savo ruožtu, yra nepagrįstai sudėtingi ir painūs, dažnai nevienodai perkeliama į valstybių narių nacionalinės teisės aktus ir įgyvendinami. Komisija tai pati pripažįsta savo komunikate „Darni sistema, kuria siekiama padidinti pasitikėjimą bendrąja skaitmenine elektroninės prekybos ir internetu teikiamų paslaugų rinka“⁽¹⁰⁾, ataskaitoje „Vaikų apsauga skaitmeniniame pasaulyje“⁽¹¹⁾ ir Europos strategijoje dėl vaikams geresnio interneto⁽¹²⁾. Dauguma valstybių narių į nacionalinės teisės aktus perkėlė tik būtiniausias atitinkamų Bendrijos direktyvų nuostatas, kitos valstybės narės⁽¹³⁾ taiko griežtesnius reikalavimus, pagal kuriuos nepilnamečiams skirta reklama netgi draudžiama⁽¹⁴⁾.

6.3 Iš tikrųjų, nė pagal vieną Bendrijos teisės aktų nuostatą nenumatyta, kad siekiant nepilnamečių ir žmogaus orumo apsaugos, turėtų būti atlikti „išankstiniai patikrinimai“ laikantis pagrindinių saviraiškos laisvės principų, įtvirtintų Europos žmogaus teisių teismo sprendimuose dėl Europos konvencijos taikymo šioje srityje.

6.4 Tačiau iš esmės klaidinga yra 1998 m. Tarybos rekomendacija „Dėl palyginamo ir veiksmingo nepilnamečių ir žmogaus orumo apsaugos lygio“, kurioje pabrėžiama, kad svarbiausias yra „Europos garso ir vaizdo bei informacijos paslaugų sektoriaus konkurencingumas“. Rekomendacijoje laikoma, kad veiksmas dėl garso ir vaizdo arba interneto turinio, galinčio daryti žalos nepilnamečiams arba žmogaus orumui, nepriklauso Europos Sąjungos teisėkūros kompetencijai⁽¹⁵⁾, taigi šie aspektai laikomi „skonio ir padorumo“ dalyku, kuris nepatenka į Bendrijos reglamentavimo sritį⁽¹⁶⁾.

6.5 Kalbant apie tai, kas yra visuotinai privaloma, iš valstybių narių reikalaujama tik užtikrinti, kad televizijos programose (reikėtų daryti prielaidą, kad prie jų priskiriami ir komerciniai pranešimai) nebūtų jokių programų, galinčių rimtai pakenkti nepilnamečių fiziniam, protiniam ar moraliniam vystymuisi, ypač programų, kuriose yra pornografijos arba savitikslio smurto, jei apie tai prieš programą neįspėjama „akustiniu signalu“ arba jei programos neparodoma „vaizdiniu simboliu“, išskyrus tuos atvejus, kai „tinkamai pasirinkus transliacijos laiką“ arba „techninėmis priemonėmis“ užtikrinama, kad „nepilnamečiai tokio transliavimo metu paprastai negalės jų klausytis arba žiūrėti“.

⁽¹⁰⁾ COM (2011) 942 final, 2012 1 11.

⁽¹¹⁾ COM (2011) 556 final, 2011 9 13.

⁽¹²⁾ COM (2012) 196 final, 2012 5 2.

⁽¹³⁾ Žr. 6 išnašą.

⁽¹⁴⁾ Švedijos atveju ES Teisingumo Teismas 1997 m. liepos 9 d. priėmė nutartį, kurioje patvirtino, kad laikosi ES teisės (bylos C-34 ir C-35/95 Konsumentombudsmannen prieš De Agostini (Svenska) bForlag AB ir TV-Shop i Sverige AB).

⁽¹⁵⁾ Savo nuomonėje (OL C 221, 2005 9 8, p. 87) EESRK išreiškė aiškią poziciją, kad tokiam požiūriui nepritaria.

⁽¹⁶⁾ Žr. 2005 m. gegužės 11 d. direktyvos 2005/29/EB preambulės 7 dalį (OL L 149, 2005 6 11).

⁽⁸⁾ A7 – 0369/2011, 2011 10 21.

⁽⁹⁾ A7-0155/2012, visų pirma 24, 28 ir 29 dalyse (pranešėja Maria Irigoyen Pérez).

6.6 Pagal dabartinius teisės aktus reklamos tarpai nebėra ribojami, jei reklama stipriai nesuaro programų vientisumo, atsižvelgiant į „didesnes žiūrovų galimybes išvengti reklamos“. Šiuose teisės aktuose neatsižvelgiama į vaiko specifiką, vaikas laikomas pasyviu žiūrovu.

6.7 Vienintelis aiškus Bendrijos lygmens draudimas šiandien taikomas tabako gaminiais, vaistams ir gydymui, kurie skiriami tik pagal receptus, bei „paslėptai“ arba „pasąmonę veikiančiai“ reklamai. Tačiau šis draudimas nėra taikomas „produktų rodymui“ (kuris „iš esmės turėtų būti draudžiamas“) tais atvejais, kai „žiūrovas tinkamai informuojamas apie tai, kad rodomos prekės“. Be to, taikomi griežti alkoholinių gėrimų reklamos kriterijai.

6.8 Tik dėl šio paskutinio aspekto nurodoma, kad reklama neturėtų būti konkrečiai skirta nepilnamečiams. Visais kitais aspektais, susijusiais su žala fiziniam, protiniam arba moraliui nepilnamečių vystymuisi (pavyzdžiui, kai vaikai tiesiogiai arba tėvai netiesiogiai raginami pirkti reklamuojamas prekes arba paslaugas, naudojantis jų patirties stoka, patiklumu, arba į vaikams skirtas programas įtraukiama reklama „apie maisto produktus ir gėrimus, kurių sudėtyje yra maistingų medžiagų ir maistiniu arba fiziologiniu poveikiu pasižyminčių medžiagų, visų pirma riebalų, riebalų rūgščių transizomerų, druskos ir (arba) natrio ir cukrų“), galiojančiose taisyklėse pateikiamos tik bendros rekomendacijos arba nuostatos dėl „elgesio kodeksų“.

6.9 Taip pat reikėtų pažymėti, kad nors Direktyvoje dėl nesąžiningos komercinės praktikos yra nuostatų dėl nesąžiningos praktikos, skirtos „aiškiai identifikuojamos grupės vartotojams, kurie dėl savo <...> amžiaus arba patiklumo“ yra „ypač lengvai pažeidžiami“, valstybėse narėse šios nuostatos nebuvo išaiškintos kaip draudžiančios tokią praktiką ir toks draudimas nebuvo nei perkeltas į valstybių narių teisę, nei įgyvendintas ⁽¹⁷⁾.

6.10 Be šių ES teisės nuostatų, svarbūs principai nustatyti ir kituose įprastiniuose dokumentuose (pavyzdžiui, Lisabonos sutartyje, Europos pagrindinių teisių chartijoje); juose įtvirtinti pagrindiniai principai, kuriais vadovaujama toliau plėtojant ES teisės aktus.

⁽¹⁷⁾ 2005 m. gegužės 11 d. Direktyvos 2005/29/EB 5 straipsnio 3 dalis (OL L 149, 2005 6 11). Vis dėlto neseniai priimta ir laukta komunikate Komisija svarsto galimybę kovoti su „abejotinais ar draudžiamais komerciniais pranešimais“; reikia tikėtis, kad jie apima ir šiame dokumente smerkiamus komercinius pranešimus (COM(2011) 942 final, 2012 1 11).

6.11 Kartu, šioje srityje veikiantys ir tarptautiniai, ir valstybių narių specialistai, visų pirma EASA ⁽¹⁸⁾, yra parengę nuostatas dėl komercinės praktikos saviregulavimo, kurios aiškiai rodo, kad jie yra pasiryžę saugoti vaikus. Tai nepanaikina būtinybės, kurią įvardija daugelis tarptautinių ir Bendrijos institucijų, garantuoti aukštą pagarbos vaikams ir vaikų apsaugos lygį, kad būtų užtikrintas fizinis, protinis ir moralinis vaikų vystymasis, būtų atsižvelgiama į vaikų interesus bei gerovę ir būtų saugoma šeimos aplinka bei šeimos ryšiai.

7. Reklama jaunimui ir vaikams ir vidaus rinkos sukūrimas

7.1 Europos reklamos ir rinkodaros rinka yra labai konkurencinga rinka, paklūstanti mados tendencijoms ir itin pažeidžiama ištikus ekonomikos ir finansų krizėms. Dideli reklamos srityje taikomų nacionalinių taisyklių skirtumai gali ne tik daryti poveikį rezultatams, bet ir kliudyti jos vystymui vidaus rinkoje, skatinti diskriminaciją ir nesąžiningą konkurenciją. Dėl didelių nacionalinių taisyklių skirtumų ir skirtingų reikalavimų visų pirma sparčiai besivystančio vaikų ir jaunimo sektoriaus reklamos įmonės negali veikti vienodomis sąlygomis ir dėl to patiria didesnių išlaidų, nes jos turi priderinti savo kampanijas prie įvairių teisinių prievolių ir reikalavimų. Šie skirtumai skatina mažiau sąžiningą konkurenciją, nes įmonės siekia išvengti tokių sunkumų ir užkariauti rinkas. Suderinti teisės aktai, kurie visoje Europoje užtikrintų vienodas sąlygas sukūriant vidaus rinką šioje srityje, gali iš esmės prisidėti prie skaidresnės rinkos, kurioje visos reklamos įmonės galėtų plėtoti savo veiklą pasinaudamos savo įgūdžiais ir gebėjimais, kad veiksmingai tenkintų vartotojų poreikius, užuot piktnaudžiavusios nacionalinių teisės aktų skirtumais ir pažeidusios sveikos ir sąžiningos konkurencijos principus.

8. Teisinė bazė, kuria reglamentuojamos darnios Bendrijos lygmens priemonės vaikams ir jaunimui skirtos reklamos srityje

8.1 Iki šiol Bendrijos direktyvos, kuriomis reglamentuota reklama ES lygmeniu, buvo bendrai grindžiamos sutarties nuostatomis dėl vidaus rinkos kūrimo (dabar tai – 26 ir 114 straipsniai, nors ir labai pakeisti). Tai, žinoma, svarbus uždavinys, tačiau jis neturėtų būti laikomas vieninteliu. Kitų Bendrijos iniciatyvų, kurios yra konkrečiau skirtos televizijos transliacijai, teisiniu pagrindu tapo nuostatos, kuriomis taip pat reglamentuojama steigimosi ir paslaugų laisvė (dabar tai 49 ir tolesni straipsniai bei 56 ir tolesni straipsniai, nors ir iš esmės pakeisti). Naujesnėse iniciatyvose, kurių imtasi vaikų apsaugos ir vaikų pornografijos srityse, bet dar iki dabartinės Lisabonos sutarties įsigaliojimo, remtasi teisės normomis, kuriomis reglamentuojamas bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose.

⁽¹⁸⁾ Čia reikėtų paminėti, kad Komisijos Ryšių tinklą, turinio ir technologijų GD pareiškė ketinąs parengti Europos geros elgsenos kodeksą (2012 3 19).

8.2 Derėtų priminti, kad dabartine Lisabonos sutartimi visi šie aspektai labai pakeisti, Bendrija įgijo naujų galimybių veikti, šias galimybes turime gebėti suprasti ir jomis pasinaudoti. Svarbiausia naujovė ta, kad Europos pagrindinių teisių chartija įtraukta į ES pirminės teisės bazę, vėliau pakeistas teisinis bendradarbiavimo baudžiamosiose ir civilinėse bylose pobūdis ir, pagaliau, pakeistos tam tikros sutarties nuostatos, pavyzdžiui, nuostatos dėl vidaus rinkos kūrimo, vartotojų apsaugos ir pagarbos žmogaus orumui. Komisija neseniai pasiūlytame duomenų apsaugos reglamente taip pat rėmėsi Europos pagrindinių teisių chartija ir minėtomis Lisabonos sutarties nuostatomis.

8.3 Vaikams ir jaunimui skirtos reklamos keliama problema visų pirma yra pilietiškumo ir pagrindinių teisių apsaugos problema; pirmiau nurodytos Chartijos 1, 3, 24, 33 ir 38 straipsniai yra puikus teisinis pagrindas, kurio pakanka Bendrijos priemonių būtinybei pagrįsti. Kartu su šiais straipsniais būtina paminėti ES sutarties 2 straipsnį, 3 straipsnio 5 dalį, 6 straipsnį ir Sutarties dėl ES veikimo 4, 9 ir 10 straipsnius.

8.4 Šioje srityje svarbus vaidmuo tenka ne tik valstybių narių vyriausybėms, kurios bendradarbiauja Taryboje arba tam tikrose srityse laikosi tvirtesnio bendradarbiavimo (ES sutarties

20 straipsnis), bet ir nacionaliniams parlamentams (pagal ES sutarties 12 straipsnį) – jie raginami padėti vykdyti šias pareigas.

8.5 Vidaus rinkos sukūrimas yra vienas svarbiausių tikslų šioje srityje, taigi taikytina ES sutarties 3 straipsnio 3 dalis ir Sutarties dėl ES veikimo 26 ir 114 bei tolesni straipsniai. Pagal Sutarties dėl ES veikimo 12 ir 169 straipsnius atveriamos naujos vartotojų apsaugos galimybės. Sutarties dėl ES veikimo 67 ir tolesni straipsniai, ypač 81 ir 82 straipsniai, sudaro bendradarbiavimo civilinėse ir baudžiamosiose bylose pagrindą, jie padės sukurti bendrą teisinę vaikų ir jaunimo apsaugos šioje srityje sistemą.

8.6 Pagaliau tai, kad šis klausimas sprendžiamas Bendrijos lygmeniu, atitinka subsidiarumo ir proporcingumo principus (ES sutarties 5 straipsnio 3 ir 4 dalys), nes tarpvalstybinio pobūdžio tikslo valstybės narės vien savo nacionalinėmis sistemomis negali pakankamai veiksmingai pasiekti. Todėl šios iniciatyvos tikslą pagal subsidiarumo principą ES lygmeniu galima pasiekti veiksmingiau. Be to pagal šią iniciatyvą reikėtų spręsti tik tuos klausimus, kurie kelia konkrečių, praktinių problemų. Nereikėtų spręsti klausimų, kuriuos galima veiksmingiau spręsti nacionalinės teisės aktais, taip deramai laikantis proporcingumo principo.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pažeidžiamų grupių teisių darbo vietoje – ypač dėl problemų, susijusių su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 351/03)

Pranešėjas **Thomas JANSON**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. sausio 19 d. nusprendė savo iniciatyva parengti nuomonę dėl

Pažeidžiamų grupių teisių darbo vietoje – ypač dėl problemų, susijusių su diskriminacija dėl seksualinės orientacijos.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 nariui balsavus už, 4 – prieš ir 14 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Bet kokia asmens diskriminacija dėl to, kad jis priklauso tam tikrai grupei, kelia pavojų tiek žmogaus teisėmis pagrįstai ES demokratijai, tiek jos ekonominiam vystymuisi. EESRK nuomone, ES yra atsakinga už tai, kad šioje srityje būtų koordinuotai ir tikslingai dirbama ⁽¹⁾.

1.2 Norint veiksmingai kovoti su diskriminacija, reikia, kad aktyvių priemonių būtų imamasi kartu su įvairiais suinteresuotaisiais subjektais ir kad kartu su socialiniais partneriais dirbtų ir nepalankioje padėtyje esančių grupių atstovai.

1.3 Šioje nuomonėje EESRK atkreipia dėmesį į diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos ir į tai, kad reikia daugiau pastangų norint sumažinti tokio pobūdžio diskriminacijos pavojų. Tai reiškia, kad reikia didinti finansavimą diskriminacijos darbo vietoje tyrimams, taip pat parengti veiksmų planą ir juo siekti, kad žmonės nebūtų diskriminuojami dėl seksualinės orientacijos.

1.4 Akivaizdu, kad ekonomikos ir socialinė krizė turi rimtų pasekmių pažeidžiamų grupių dalyvavimui darbo rinkoje. Šiandien, kai Europos Sąjungoje mažinamas finansavimas socialinės apsaugos sistemoms, didėja nedarbas, gali daugėti ir ksenofobijos, homofobijos apraiškų ir kitokių diskriminacinio ir žeidžiančio pobūdžio pareiškimų bei veiksmų. EESRK mano, kad ES ir valstybės narės turi efektyviau ir atviriau vertinti, kokį pavojų pažeidžiamoms grupėms kelia dabartinis finansavimo mažinimas, ir imtis veiksmų šiam pavojui sumažinti.

1.5 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad Europos Sąjungoje požiūris į LGBT ⁽²⁾ yra labai nevienodas, ir yra rimtai susirūpinęs dėl diskriminacijos, su kuria šiems žmonėms tenka susidurti. Ši diskriminacija kelia pavojų pagrindinėms ES vertybėms ir judėjimo laisvei.

1.6 EESRK ragina Komisiją parengti kovos su LGBT diskriminacija veiksmų planą ir nurodo, kad LGBT aspektą reikia įtraukti į visų sričių politiką.

1.7 EESRK pabrėžia, kad pilietinė visuomenė ir valdžia turi kartu kovoti su stereotipais ir padėti visuomenei geriau suvokti LGBT teises. Diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ir lytinės tapatybės problematika turi būti aktyviai įtraukiama į socialinių partnerių diskusijas ir derybas. Šiuo požiūriu EESRK norėtų pabrėžti, kad užtikrinti lygias galimybes ir atvirumo atmosferą darbo vietoje gali padėti tinklaveikos teikiamos galimybės.

1.8 EESRK pabrėžia, kad su diskriminacija darbo vietoje susijusių ES teisės aktų ir taisyklių turinį geriau suprasti turi ne tik pavieniai asmenys, bet ir darbdaviai bei profesinės sąjungos. Beveik 45 proc. ES piliečių nežino, kad yra diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos draudžiančių įstatymų, todėl EESRK mano, kad norint išspręsti šią problemą reikia organizuoti tinklines informacines kampanijas.

1.9 EESRK pripažįsta, kad daugelis transseksualų susiduria su specifinėmis problemomis, ir mano, kad jas reikia aptarti atskirame pranešime.

⁽¹⁾ Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnyje skelbiama: „Draudžiama bet kokia diskriminacija, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.“

⁽²⁾ Lesbietės, gėjai, biseksualai ir transseksualai.

2. Kodėl reikia kovoti su diskriminacija

2.1 Europos Sąjunga yra grindžiama laisvės, demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms bei teisinės valstybės principais. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 19 straipsnyje Europos Sąjungai suteikiami konkretūs įgaliojimai „imtis atitinkamų veiksmų“ siekiant „kovoti su diskriminacija dėl lyties, rasinės arba etninės kilmės, religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos“. Kova su visų rūšių diskriminacija ir pasipriešinimas jai yra neatsiejama Europos Sąjungos legitimumo dalis. Europos Sąjungos Pagrindinių teisių chartijos 21 straipsniu draudžiama bet kokia diskriminacija, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

2.2 Įgyvendinant Sutartyje nustatytus tikslus priimta keletas direktyvų, pavyzdžiui, Direktyva 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija), Direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, ir Direktyva 2000/43/EB, įgyvendinanti vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės. Šiandien apsauga nuo seksualinės ir rasinės diskriminacijos yra daug didesnė nei nuo diskriminacijos dėl religijos ar tikėjimo, amžiaus, negalios ar seksualinės orientacijos, o tai gali turėti įtakos žmonių apsisprendimui dirbti, studijuoti ar keliauti kitoje ES šalyje.

2.3 Taikant vienodo požiūrio principą ne tik užtikrinama, kad būtų paisoma žmogaus teisių, bet ir efektyviau panaudojami visi ES ištekliai. Diskriminuojant švaistomi ištekliai ir nuo visuomenės atskiriamos tam tikros grupės. Dėl gilios ekonomikos ir socialinės krizės, kurią šiuo metu išgyvena ES, daugelis šalių buvo priverstos apkarpyti lėšas, skiriamas socialinės apsaugos sistemoms, ir sumažinti atlyginimus, o tai dar labiau pablogino daugelio pažeidžiamų grupių padėtį. Todėl norint apsaugoti grupes, kurioms gresia diskriminacija, ir padėti joms įsilieti į darbo rinką, labai reikalingos ES kovos su diskriminacija direktyvos. Už kovos su diskriminacija direktyvose apibrėžtų tikslų įgyvendinimą atsako valstybės narės.

2.4 EESRK yra paskelbęs ne vieną nuomonę, kurioje išdėstė savo poziciją dėl įvairių diskriminacijos formų. Komitetas palankiai įvertino Komisijos pasiūlymą dėl direktyvos, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (2000/43/EB) ⁽³⁾. Komitetas taip pat pritarė minčiai pasiūlyti vien užimtumui ir profesinei veiklai skirtą direktyvą, draudžiančią diskriminaciją dėl religijos, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, ir pasisakė už tai, kad visiems valstybių narių gyventojams būtų užtikrinta bent minimali apsauga nuo diskriminacijos ir teisė kreiptis į teismą dėl diskriminacijos. Komitetas ragino aktyviau ieškoti ekonominių nediskriminavimo argumentų ir juos plėtoti ir

apgailėstavo, kad direktyvoje neužsimenama apie diskriminacinio pobūdžio nurodymus ar spaudimą diskriminuoti dėl tam tikrų priežasčių.

2.5 Pagrindų direktyva apima ir tiesioginę, ir netiesioginę diskriminaciją. Netiesioginė diskriminacija – tai tokia diskriminacija, kai žmogus gali realiai nukentėti dėl akivaizdžiai nediskriminacinių nuostatų ar akivaizdžiai neutralių kriterijų ar praktikos ⁽⁴⁾.

2.6 EESRK taip pat parengė nuomonę dėl *Pasiūlymo priimti Tarybos direktyvą, kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principas* ⁽⁵⁾, tačiau direktyva dar nepriimta. Komitetas palankiai įvertino pasiūlymą dėl direktyvos, manydamas, kad ji padės visoje ES sukurti nuoseklius standartus, pagal kuriuos būtų saugoma nuo visų Europos bendrijos steigimo sutarties 13 straipsnyje (dabartinės Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 19 straipsnis) išvardytų diskriminacijos rūšių. Vis dėlto EESRK apgailestavo, kad direktyvoje nepavyko tinkamai išspręsti daugialypės diskriminacijos problemos, ir paprašė Komisijos šiuo klausimu pateikti atskirą rekomendaciją. Komitetas ragina Tarybą šiuo klausimu priimti sprendimą, padėsiantį paremti pažeidžiamų asmenų teises.

2.7 EESRK dėl įvairių diskriminacijos aspektų (pavyzdžiui, dėl amžiaus, trečiųjų šalių piliečių ir romų) yra priėmęs ne vieną nuomonę ir jose, be kita ko, išsakė tokią poziciją ⁽⁶⁾:

- kovos su diskriminacija veiksmus reikia numatyti visose veiklos srityse ir įtraukti tiek į Europos Sąjungos, tiek į nacionalinius biudžetus;
- reikalingi rodikliai, kad būtų galima gauti informacijos apie realią padėtį;
- nediskriminavimo principo įgyvendinimą reikėtų susieti su strategija „Europa 2020“;
- Europos ir nacionaliniu lygmenimis reikėtų nustatyti tinkamą ir efektyvų vykdymo užtikrinimo ir stebėsenos mechanizmą;

⁽⁴⁾ 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus.

⁽⁵⁾ OL C 182, 2009 8 4, p. 19.

⁽⁶⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 69; OL C 354, 2010 12 28, p. 1; OL C 347, 2010 12 18, p. 19; OL C 376, 2011 12 22, p. 81; OL C 182, 2009 8 4, p. 19; OL C 77, 2009 3 31, p. 102; OL C 10, 2008 1 15, p. 72; OL C 110, 2004 4 30, p. 26; OL C 318, 2006 12 23, p. 128; OL C 77, 2009 3 31, p. 115; OL C 318, 2011 10 29, p. 50; OL C 292, 2008 8 9, p. 95; OL C 256, 2007 10 27, p. 93.

⁽³⁾ OL C 77, 2009 3 31, p. 102.

- reikia daugiau ir geresnių darbo vietų, kad būtų galima užtikrinti ir padidinti pažeidžiamų grupių ekonominį nepriklausomumą;
- atsakomybė už šeimą ir namų ūkį turi būti teisingai paskirstyta tarp lyčių, o teisės į socialinę apsaugą – individualizuotos;
- reikia kurti specialias institucijas, pavyzdžiui, Europos negalios komitetą;
- esama pavojaus, kad dėl ekonomikos ir socialinės krizės Europoje padidės netolerancija, ksenofobija, rasizmas ir homofobija;
- integravimas – sudėtingas, ilgalaikis ir daugialygmennis socialinis procesas, kuriame turi dalyvauti daug subjektų, ypač vietos lygmens.

2.8 Iki šiol nei EESRK, nei Komisija nėra atskirai ir išsamiai nagrinėję diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos problemų, nėra ir veiksmų plano, kuris padėtų mažinti galimą LGBT diskriminaciją. Šios nuomonės tema pasirinkta diskriminacija dėl seksualinės orientacijos, nes EESRK galvoja, kad šiai problemai spręsti reikia sukurti specialių priemonių. Sykiu svarbu nepamiršti, kad yra ir kitų, į diskriminuojamųjų sąrašą neįtrauktų pažeidžiamų grupių, kurioms taip pat sunku patekti į darbo rinką ir joje išsilaikyti. Todėl rengiant bet kokią politiką reikia užtikrinti visuotinę prieigą.

3. LGBT padėtis darbo rinkoje

3.1 Problemos dėl teisės aktų įgyvendinimo ⁽⁷⁾

3.1.1 Pagrindinių teisių agentūra 2009 m. ⁽⁸⁾ paskelbė du pranešimus, kuriuose išanalizavo LGBT padėtį; toliau pateikta keletas agentūros išvadų. Viena pradinė išvada – esama diskriminacijos priežasčių hierarchijos: apsauga nuo diskriminacijos dėl lyties, rasės ir etninės kilmės yra stipresnė nei apsauga nuo kitų diskriminacijos formų. Tačiau valstybės narės vis dažniau užtikrina vienodą apsaugą nuo visų diskriminacijos formų.

3.1.2 Pagrindinių teisių agentūros duomenimis, 18 ES valstybių narių, įgyvendindamos Direktyvą dėl vienodų sąlygų užimtumo srityje, nustatė griežtesnius nei būtinausi reikalavimus dėl diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos. Taigi, dauguma valstybių narių priėmė teisės aktus, suteikiančius apsaugą nuo diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos ne užimtumo srityje.

Apie 20 valstybių narių yra įsteigta institucija, kompetentinga nagrinėti diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos atvejus.

3.1.3 Pagrindinių teisių agentūros pranešimuose kalbama ir apie LGBT judėjimo laisvę, nes tai svarbus ES bendros darbo rinkos aspektas. Verta atkreipti dėmesį į tai, kad šeimos teisė priklauso nacionalinės teisės kompetencijai, t. y. skirtingos valstybės narės tos pačios lyties poroms taiko skirtingas taisykles. Skirtingos šalys turi skirtingas tradicijas. Pavyzdžiui, skiriasi jų požiūris į santuoką ir partnerystę su tos pačios lyties asmeniu, o dėl to gali kilti problemų asmeniui naudojantis savo teise į laisvą asmenų judėjimą.

3.1.4 Pagrindinių teisių agentūra atkreipia dėmesį į tai, kad tos pačios lyties poros susiduria su nemenkomis kliūtimis naudojamosi teise laisvai judėti, nepaisant to, ar tie asmenys yra susituokę, įregistravę partnerystę ar užmezgę ilgalaikius tvirtus santykius. Agentūra atkreipia dėmesį į tai, kad daugeliu atvejų tai yra tiesioginė diskriminacija ir kad valstybių narių įsipareigojimai pagal Judėjimo laisvės direktyvą ⁽⁹⁾ turėtų būti geriau išaiškinti.

3.2 Europos Sąjungos Teisingumo Teismas

3.2.1 Teisingumo Teismas yra išnaginėjęs dvi bylas dėl diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos: Römer ir Maruko. Römer byloje Teismas priėmė sprendimą, kad Direktyva dėl vienodų sąlygų užimtumo srityje sutrukdė partnerystę įregistruotam pensininkui gauti papildomą tokio pat dydžio, o ne mažesnę, senatvės pensiją, kurią gauna susituokę pensininkas, ir kad tai yra tiesioginė diskriminacija dėl seksualinės orientacijos, nes pagal nacionalinę teisę tokių asmenų teisinė ir faktinė padėtis pensijos atžvilgiu buvo panaši į susituokusių asmenų.

3.2.2 Maruko byloje Teismas priėmė panašų sprendimą, teigdamas, kad direktyva užkirto kelią taikyti teisės aktus, pagal kuriuos po partnerio mirties likęs gyvas partneris negauna išmokos, kokią gauna likęs gyvas sutuoktinis. Tačiau Teismas taip pat nutarė, kad nuspėti, ar likusio gyvo partnerio padėtį galima prilyginti sutuoktinio padėčiai, turi nacionalinis teismas. Be to, Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad Europos Sąjungoje esama didelių neatitikimų ir kad apskritai trūksta santuokos ir kitų teisėtai pripažintų santykių formų lygiavertiškumo.

3.3 Problemos dėl diskriminacijos darbo vietoje

3.3.1 *Sunkumai, susiję su atviravimu apie seksualinę orientaciją darbo vietoje.* Tyrimai rodo, kad LGBT darbo rinkoje dažnai būna „nepastebimi“, dažniausiai dėl persekiojimo baimės. Dažnai jie vengia bendrauti su kolegomis, nuogąstaudami būti atstumti. Tačiau nustatyta, kad labiausiai žmonės bijo apie savo seksualinę

⁽⁷⁾ Šis skirsnis remiasi Pagrindinių teisių agentūros (PTA) ir Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC) pranešimais.

⁽⁸⁾ Homofobija ir diskriminacija dėl seksualinės orientacijos ES valstybėse narėse. Teisinė analizė ir Homofobija ir diskriminacija dėl seksualinės orientacijos bei Lytinė tapatybė ES valstybėse narėse: II dalis – socialinė padėtis.

⁽⁹⁾ Direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje.

orientaciją pranešti vadovams. Kai kuriuose sektoriuose, pavyzdžiui, kariuomenėje ir bažnyčioje, atvirumo lygis yra gerokai mažesnis už vidutinį.

3.3.2 Dirbti trukdo tam tikros problemos. LGBT padėtis darbo rinkoje skiriasi nuo kitų pažeidžiamų grupių, nes atviravimas apie seksualinę orientaciją turi įtakos jų profesiniam gyvenimui. Dažnai LGBT visaip stengiasi neatskleisti savo seksualinės orientacijos, pavyzdžiui, keičia pokalbio temą arba nesileidžia į kalbas darbo vietoje. Tyrimai rodo, kad šios nuolatinės pastangos „laviuoti“ darbo vietoje kenkia sveikatai ir darbo našumui. Dėl diskriminacijos, kurią Europos Sąjungoje patiria lesbietės, gėjai, biseksualai ir transseksualai, atsiranda gėda paremta emocinė atskirtis, turinti įtakos asmeniui ir jo dalyvavimui darbo rinkoje. EESRK nuomone, įvairios ES institucijos turi aktyviai siekti įveikti dėl to atsirandančią atskirtį.

3.3.3 Problemos dėl galimybės pasinaudoti teisėmis, susijusiomis su darbo rinka. Kai žmonės diskriminuojami dėl seksualinės orientacijos, jiems svarbu turėti galimybę pasinaudoti skundų teikimo mechanizmais ir kreiptis į nacionalinę instituciją, nagrinėjančią skundus dėl tokios diskriminacijos. Daugelyje valstybių narių tokios institucijos paprasčiausiai nėra.

3.3.4 Nenoras skųsti. Dokumentuotų diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos bylų yra stebėtinai mažai. Greičiausiai taip yra dėl to, kad LGBT nenori viešintis ir galbūt nežino savo teisių. Be to, gali būti, kad pasiskundę jie praras darbą. Kai kada skundus pateikusiems žmonėms svarbu, kad juos gintų visuomenė, tada jiems būtų lengviau įveikti su apskundimu susijusius padarinius.

3.3.5 Trūksta žinių. Eurobarometro tyrimas parodė, kad žmonėms trūksta žinių apie kovos su diskriminacija teisės aktus. Beveik pusė (45 proc.) ES piliečių nežino, kad įdarbinant naują darbuotoją taikomi diskriminaciją dėl seksualinės orientacijos draudžiantys įstatymai. Europos profesinių sąjungų konfederacijos (ETUC) tyrimas taip pat parodė, kad profesinėms sąjungoms trūksta žinių apie politiką ir veiklą, susijusią su LGBT. Toks žinių apie darbo teises trūkumas rodo, kad apskritai trūksta informacijos ir duomenų apie skirtingos seksualinės orientacijos žmonių padėtį ir potyrius. Tyrimais nustatyta, kad

apie seksualinę orientaciją ir lytinę tapatybę darbo vietoje labai mažai žinoma. Dėl tokio bendro žinių trūkumo kitokios seksualinės orientacijos žmonėms labai sunku kalbėtis su darbdaviais ir profesinėmis sąjungomis lytinės tapatybės ar diskriminacijos dėl seksualinės orientacijos klausimais. Todėl reikia stengtis didinti informuotumą, ypač ten, kur žinių lygis kol kas mažas, kad ES piliečiai daugiau žinotų apie savo teises.

3.3.6 Teisinė apsauga ir kitos priemonės diskriminacijai mažinti. Kai kuriose šalyse nacionaliniu lygmeniu įvedus teisinę apsaugą ir pradėjus labiau remti lygias teises padidėjo bendras visuomenės informuotumo lygis; profesinėms sąjungoms ir darbdaviams tai taip pat padarė teigiamą poveikį. Pagrindinių teisių agentūros tyrime menkai užsimenama apie darbdavių atsakomybę, o tai rodo svarbią vadovybės pareigą. Įvairovės valdymas ir atvira kultūra daro teigiamą poveikį LGBT darbo vietoms. Įvairovės valdymas nebūtinai užkerta kelią diskriminacijai, tačiau yra pirmas svarbus žingsnis pačioje organizacijoje.

3.3.7 Diskriminacijos mastas. Atlikta tyrimų, kuriais norėta nustatyti, koks yra LGBT diskriminacijos darbo vietoje mastas. Buvo padaryta išvada, kad apie pusę šios grupės asmenų darbe neatvirauja apie savo seksualinę orientaciją, o trečdalis ar net pusė šios grupės asmenų atvirai apie tai kalba, tačiau dėl to darbo vietoje yra tiesiogiai diskriminuojami arba sulaukia užgaulių pastabų ir yra žeminami išankstiniais nusistatymais.

3.3.8 Europos Sąjungoje įvykdyta nemažai projektų, kuriuose dalyvavo darbdaviai, profesinės sąjungos ir savanoriškos veiklos sektoriai; Komisija skyrė finansinę paramą tiems projektams ir taip padidino jų legitimumą. Prancūzijoje vieno sektoriaus darbdaviai ir profesinės sąjungos sudarė susitarimą dėl vienos teisės tos pačios lyties šeimoms. Švedijos profesinių sąjungų konfederacija „Vision“ rengia mokymus LGBT klausimais, kad būtų plačiau informuojama apie diskriminaciją darbo vietoje. Patirtis parodė, kad dirbant drauge įmanoma pakeisti kitokios seksualinės orientacijos žmonių padėtį darbo rinkoje. Komitetas apgalvestaudamas pažymi, kad tokia veikla yra retenybė, todėl ragina Europos Komisiją populiarinti geriausią praktiką, o socialinius partnerius – daug aktyviau kovoti su LGBT diskriminacija darbo vietoje.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl verslininkų migrantų indėlio į ekonomiką (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 351/04)

Pranešėja **Brenda KING**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. sausio 19 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Verslininkų migrantų indėlio į ES ekonomiką.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Per pastarąjį dešimtmetį verslininkų migrantų veiklos indėlis Europoje nuolat augo. Jie prisideda prie ekonomikos augimo ir užimtumo, dažnai atgaivindami pamirštus amatus ir profesijas, ir vis dažniau teikia didelę pridėtinę vertę turinčias prekes ir paslaugas. Jie nutiesia svarbų tiltą į pasaulines rinkas ir yra labai svarbūs integruojant migrantus į darbo rinką, jie kuria darbo vietas ne tik patys sau, bet vis dažniau ir imigrantams bei vietos gyventojams ⁽¹⁾.

1.2 ES viešai pripažino esminį verslininkų migrantų indėlį, kurį jie gali įnešti siekiant tvaraus augimo ir užimtumo. Tačiau svarbu, kad šis pripažinimas nebūtų pavienis ar atsietas nuo ES politikos formuotojų neatidėliotinų prioritetų. Veikiau dinamiškas, tvarus ir į augimą orientuotas verslininkų migrantų veiklos sektorius turėtų būti Ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijos, Smulkiojo verslo akto, strategijos „Europa 2020“ ir naujos Įmonių konkurencingumo ir MVĮ programos (COSME) dalis, nes šiose priemonėse tvaraus ES ekonomikos augimo pagrindu jau tapo sparčiai augančios ir pridėtinę vertę kuriančios MVĮ.

1.3 Verslininkai migrantai taip pat didina socialines migrantų galimybes, skatina socialinę lyderystę, yra sektini pavyzdžiai visuomenėje, visų pirma jaunimui, didina pasitikėjimą savimi ir skatina socialinę sanglaudą, atgyvindami gatves ir mikrorajonus.

1.4 Komitetas palankiai vertina Komisijos komunikatą ⁽²⁾, kuriame teigiama, kad „daugiau dėmesio reikėtų skirti migrantų verslumui, kūrybingumui ir inovacijų diegimo įgūdžiams stiprinti“. EESRK taip pat pritaria teiginiui, kad „tarptautinio pobūdžio verslumo skatinimas taikant dinamiškesnes strategijas

padės ES valstybėse narėse ir šalyse partnerėse veiklą vykdančioms verslininkams. Tokios įmonės gali kurti naujas darbo vietas kilmės šalyse ir būti naudingos migrantų integracijai ir aktyvesnei prekybai tarp šalių skatinti.“

1.5 Vis didėjant nedarbiui kokybiškų darbo vietų kūrimas tampa svarbiausiu ES prioritetu, todėl dabar dar svarbiau, kad ES politikos formuotojai pripažintų didelę verslininkų migrantų įmonių naudą ES ekonomikai tiek vietos lygiu, tiek vis dažniau tarptautinėse rinkose, kur prekės ir paslaugos iš ES vis dar turi paklausą. Šis požiūris atitinka Komisijos strategiją, kuria siekiama padėti mažosioms ir vidutinėms įmonėms išplėsti savo verslą už ES ribų, kadangi tarptautinė veikla didina augimą, konkurencingumą ir ilgalaikį įmonių tvarumą ES.

1.6 Siekiant skatinti verslininkų migrantų „kūrybingumą ir inovacijų diegimo įgūdžius“ Komitetas rekomenduoja imtis konkrečių priemonių ES, valstybių narių ir vietos lygiu. Taip galima panaikinti diskriminaciją ir sudaryti visiems vienodas sąlygas, kad kiekvienas galėtų prisidėti prie integracinio augimo ir kokybiškų darbo vietų kūrimo.

1.6.1 ES lygiu politikos formuotojai turėtų:

— pripažinti verslininkų migrantų potencialą didinti ekonomikos augimą pagal strategiją „Europa 2020“,

— pripažinti verslininkų migrantų potencialą kurti darbo vietas – įtraukti juos į Europos užimtumo strategiją. Dabar šioje strategijoje kalbama tik apie darbą pagal darbo sutartį kaip migrantų integravimo priemonę,

⁽¹⁾ Rath, J., Eurofound (2011), „Etninio verslo skatinimas Europos miestuose“, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas.

⁽²⁾ „Europos trečiųjų šalių piliečių integracijos darbotvarkė“ – COM(2011) 455 final ir SEC(2011) 957 final.

- Europos migrantų integracijos politikoje pripažinti verslininkų migrantų veiklą,
- bendradarbiaujant su Eurostatu ir valstybėmis narėmis apibrėžti ir kaupti patikimus ir suderintus statistinius duomenis apie verslininkų migrantų ekonominį ir socialinį indėlį visoje ES. Tai padėtų formuoti geresnę imigracijos politiką,
- toliau teikti viešojo sektoriaus paramą verslininkams, siekiant užtikrinti, jog dėl to, kad gyvybingos įmonės negautų tinkamo finansavimo, nenukentėtų inovacijos, verslumas ir įmonių augimas,
- verslininkų migrantų gebėjimų stiprinimo ir tvarumo didinimo programas papildyti informuotumo didinimo priemonėmis ir skatinti dalytis gerąja praktika,
- puoselėti strateginius santykius su tomis kilmės šalimis, kurios šiuo metu aktyviai siekia, kad jų ES diasporos bendruomenės tiesiogiai dalyvautų tiek kilmės šalies, tiek ES įmonių veikloje,
- kai tinka, pasinaudoti prekybos susitarimais kaip priemone skatinti ES išikūrusių verslininkų migrantų ir jų kilmės šalių bendrų įmonių veiklą. Tokiu būdu bus remiama ES strategija, skirta mažųjų ir vidutinių įmonių plėtrai už ES ribų skatinti.

1.6.2 ES valstybės narės turėtų:

- vykdydamos platesnę integracijos politiką pripažinti ir skatinti migrantų verslumą,
- peržiūrėti bendrą įmonių steigimo reguliavimo ir struktūrinį pagrindą ir sumažinti nereikalingus administracinius reikalavimus, kurie gali kliudyti steigti įmones,
- įgyvendindamos 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/52/EB⁽³⁾ kuo labiau sumažinti neteisėtos imigracijos ir visų pirma nelegalaus darbo riziką. Šios direktyvos 14 straipsniu reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, kad „jų teritorijoje būtų atliekami veiksmingi ir tinkami patikrinimai“,
- padėti padidinti ilgalaikio užimtumo rodiklius, teikdamos didesnę paramą veikiančioms migrantų įmonėms, visų pirma toms, kurioms vadovauja moterys ir jaunimas, kad šios įmonės taptų tvaresnės,
- didinti tarpinių organizacijų, pavyzdžiui, prekybos asociacijų, prekybos rūmų ir kooperatyvų, informuotumą ir stiprinti jų

gebėjimus, kad jos galėtų padėti šioms įmonėms laikytis teisinių reikalavimų, pavyzdžiui, darbo teisės ir mokesčių taisyklių.

1.6.3 Vietos valdžios institucijos ir pilietinė visuomenė, įskaitant socialinius partnerius, turėtų:

- toliau vykdyti verslininkų migrantų įmonių žmogiškąjį ir socialinį kapitalą didinančias programas, teikdamos įvairias paslaugas, pavyzdžiui, konsultacijų ir informacijos teikimo, mokymų, tinklaveikos ir kuravimo paslaugas,
- kurti ir didinti galimybes verslininkams migrantams, sudarydamos daugiau galimybių jų organizacijoms dalyvauti tradicinėse verslininkų organizacijose,
- didinti migrantų įmonių tvarumą. Reikėtų daugiau dėmesio skirti ne tik migrantų įmonių steigimui, bet ir jau veikiančioms migrantų įmonėms, visų pirma didelę vertę kuriančiuose sektoriuose,
- verslininkams itin svarbus klausimas – galimybė gauti kreditą. Taigi reikėtų įgyvendinti daugiau programų, skirtų padidinti verslininkų migrantų finansinį kapitalą:
 - juos informuoti apie finansavimo šaltinius,
 - organizuoti jiems konkrečius mokymus,
 - suteikti kredito įstaigoms daugiau žinių apie šią konkrečią verslo klientų grupę, plėsti jų praktinę patirtį ir užtikrinti geresnį supratimą.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Europoje vyksta svarbios demografinės permainos: kai kuriuose regionuose akivaizdžiai mažėja gyventojų, visuomenė sparčiai senėja ir mažėja gimstamumas. Tačiau bendras ES gyventojų skaičius 2004–2008 m. laikotarpiu kasmet didėjo apie 2 mln. žmonių ir daugiausiai dėl migracijos saldo. Migrantai įvairiais būdais prisideda prie priimančių šalių ekonomikos augimo. Jie atsiveža naujų įgūdžių ir talentų, padeda sumažinti darbo jėgos trūkumą ir kaip verslininkai steigia naujas įmones.

2.2 Migrantų indėliui į ekonomiką tiesiogiai kuriant naujas įmones skiriama pernelyg mažai dėmesio. Šioje nuomonėje bus nagrinėjamos turimos žinios apie migrantų verslumą ir pateikiama rekomendacijų, kaip skatinti ir pripažinti migrantų įmonių sėkmę ir toliau didinti jų indėlį į ekonomikos augimą.

⁽³⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:168:0024:0032:EN:PDF>

2.3 Sudėtinga palyginti migrantų verslumą ir jų sukuriamas darbo vietas ES šalyse, nes skiriasi informacijos šaltiniai apie įvairias šalis ir nėra tarptautiniu mastu pripažintos verslininko migranto apibrėžties.

2.4 Šis dokumentas didžiąja dalimi yra pagrįstas pranešimais, skaičiais per EESRK nuolatinės tyrimo grupės dėl imigracijos ir integracijos 2011 m. lapkričio 24 d. surengtą klausymą dėl verslininkų migrantų indėlio į ES ekonomiką ⁽⁴⁾.

2.5 Verslininku migrantu laikomas už ES ribų gimęs įmonės savininkas, siekiantis kurti vertę pradėdamas arba plėsdamas ekonominę veiklą ⁽⁵⁾. Verslininkas gali būti savarankiškai dirbantis asmuo, t. y. dirbantis vienas, arba įdarbinantis daugiau darbuotojų ⁽⁶⁾.

2.6 Šioje nuomonėje daugiausiai dėmesio skiriama savarankiškai dirbantiems verslininkams ir naudojamosi darbo jėgos tyrimo duomenimis, kad būtų galima palyginti skirtingas valstybes nares ir verslininkus migrantus su vietos verslininkais. Be to, nagrinėjama ne žemės ūkio sektoriaus verslininkų padėtis, nes tokia yra moksliniams tyrimams verslumo tema taikoma taisyklė.

3. Verslininkams migrantams būdingi bruožai

3.1 Migrantai yra verslesni

3.1.1 ES darbo jėgos tyrimas ⁽⁷⁾ rodo, kad migrantų verslumo tendencijos ES skiriasi. Verslininkų migrantų dalis bendroje užimtumo struktūroje yra 1,5–2,9 procentinio punkto didesnė nei vietos gyventojų Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Belgijoje, Danijoje ir Švedijoje. Tačiau Portugalijoje, Ispanijoje, Italijoje, Graikijoje, Airijoje, Vokietijoje ir Austrijoje verslininkų migrantų dalis, palyginti su vietos verslininkais, yra mažesnė.

3.1.2 Lyginant regionus, Pietų Europoje ir Vidurio bei Rytų Europoje bendra (vietinių ir migrantų) savarankiškai dirbančių asmenų dalis yra didesnė. Tačiau Vidurio ir Rytų Europoje, kitaip nei Pietų Europoje, migrantai sudaro didesnę savarankiškai dirbančių asmenų dalį nei vietiniai.

3.1.3 Tai, kad Lenkijoje, Slovakijos Respublikoje, Čekijos Respublikoje ir Vengrijoje didesnę dalį savarankiškai dirbančių asmenų sudaro migrantai, iš dalies galima paaiškinti gana lanksčiomis vizų išdavimo verslininkams migrantomis taisyklėmis ir užimtumo padėtimi šiose šalyse. Pietų Europos šalyse migrantų verslumo rodikliai yra mažesni galbūt dėl to, kad šiose šalyse

migrantai dar nespėjo sukaupti verslo pradžiai reikalingo žmogiškojo, fizinio ir socialinio kapitalo, nes jie galbūt dar laisvai nekalba šalies kalba arba jiems iškyla sunkumų dėl jų kvalifikacijos pripažinimo.

3.1.4 Duomenys apie per metus veiklą pradėjusių naujų verslininkų skaičių taip pat rodo, kad migrantai dažniau imasi verslo nei vietiniai. Per 1998–2008 m. laikotarpį vidutinis naujų verslininkų migrantų skaičius per metus padvigubėjo Vokietijoje (iki daugiau nei 100 000 per metus) ir Jungtinėje Karalystėje (iki beveik 90 000 per metus). Ispanijoje vidutinis skaičius per metus padidėjo 6 kartus (iki daugiau nei 75 000 per metus), Italijoje – 8 kartus (iki 46 000). Prancūzijoje per tą patį laikotarpį šis skaičius padidėjo tik truputį (iki 35 000) ⁽⁸⁾.

3.1.5 Be to, vertinant pagal migrantų verslininkų dalį bendrame migrantų skaičiuje, migrantai yra verslesni nei vietiniai. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje migrantai sudaro 8 proc. visų JK gyventojų, bet jiems priklauso apie 12 proc. visų JK MVĮ.

3.1.6 Ši išvada atitinka neseniai JAV atliktą tyrimą, kuris parodė, kad imigrantai sudaro 18 proc. mažųjų įmonių savininkų, nors jie sudaro tik 13 proc. visų gyventojų ir 16 proc. darbo jėgos ⁽⁹⁾.

3.2 Verslininkų migrantų įmonių tvarumas

3.2.1 Nors vis daugiau migrantų per metus imasi verslo, tačiau taip pat vis daugiau migrantų meta verslą. Šis mažesnis išlikimo versle rodiklis gali reikšti, jog savarankiškas darbas yra tik būdas patekti į samdomą darbą, arba jog migrantų įmonių žlugimo rodiklis yra didesnis. Pavyzdžiui, Prancūzijoje tik 40 proc. užsieniečiams priklausančių įmonių tebeveikė praėjus penkeriems metams po jų įkūrimo, palyginti su 54 proc. prancūzams priklausančių įmonių ⁽¹⁰⁾. EBPO tyrimas ⁽¹¹⁾ parodė, kad netgi pašalinus kvalifikacijos, patirties ir kitus veiksnius, migrantų įmonės turi 27 proc. mažesnę galimybę išlikti versle nei vietinių gyventojų įmonės.

3.3 Didelę vertę kuriantys sektoriai

3.3.1 Verslininkai migrantai priimančiosiose šalyse imasi nemažiau įvairios veiklos nei vietiniai. Iš dalies šio perėjimo – nuo dažniausiai etninių anklavų gyventojus aptarnaujančių įmonių – priežastis yra didėjantis daugelio migrantų išsilavinimo lygis, taip pat poindustrinių visuomenių ekonomikos struktūros pokyčiai.

⁽⁸⁾ Nuoroda į statistiką <http://dx.doi.org/10.1787/888932442104>.

⁽⁹⁾ <http://www.fiscalpolicy.org/immigrant-small-business-owners-FPI-20120614.pdf>.

⁽¹⁰⁾ Broom, Y. (2009 m.), „Les entreprises créées en 2002 par des ressortissants des pays tiers: de plus grandes difficultés à survivre“, Infos Migrations, No. 13, Département des statistiques, des études et de la documentation (DSED), Ministère de l'Immigration, de l'Intégration, de l'Identité nationale et du Développement solidaire.

⁽¹¹⁾ Atviri verslui: migrantų verslas EBPO šalyse, 2010 m.

⁽⁴⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-migrant-entrepreneurs-contribution-present>.

⁽⁵⁾ EBPO nustatyta verslininko apibrėžtis, EBPO, 2008 m.

⁽⁶⁾ Rath, J., Eurofound (2011 m.), „Etninio verslo skatinimas Europos miestuose“, Europos Sąjungos leidinių biuras, Liuksemburgas.

⁽⁷⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/employment_unemployment_lfs/data/database.

3.3.2 Europoje nors ir didelė dalis užsienyje gimusių verslininkų dažniau dirba tradiciškai su migrantų įmonėmis siejamuose sektoriuose (pvz., mažmeninėje ir didmeninėje prekyboje), daugelis jų dirba kituose verslo sektoriuose: 18 proc. migrantų verslininkų dirba statybų sektoriuje, apie 8 proc. – laisvųjų profesijų, mokslo ir technikos sektoriuje, apie 6 proc. – gamybos sektoriuje ir dar 6 proc. – žmonių sveikatos ir socialinio darbo sektoriuose.

3.4 Profilis

3.4.1 Bendras verslininkų migrantų ir vietos verslininkų profilis yra panašus – jie dažniausiai yra *kvalifikuoti darbuotojai* ir vyrai, daugiau nei trys ketvirtadaliai jų yra vyresni nei 35 metų amžiaus. Verslininkai migrantai ir vietos verslininkai paprastai yra vyresni nei darbo užmokestį ar algą gaunantys asmenys. Taip yra todėl, kad reikia sukaupiti pakankamai socialinio ir finzinio kapitalo, taip pat patirties norint pradėti verslą.

3.4.2 Verslininkų migrantų išsilavinimas paprastai yra aukštesnis nei vietos verslininkų, apie 30–40 proc. verslininkų migrantų turi aukštąjį išsilavinimą.

3.4.3 Beveik du trečdaliai verslininkų migrantų priimančiojoje šalyje gyvena *daugiau nei dešimt metų*, palyginti su vos daugiau nei 50 proc. samdomų darbuotojų migrantų.

3.4.4 Migrantai iš skirtingų kilmės regionų turi skirtingą polinkį imtis verslo – migrantai iš Azijos yra labiausiai linkę imtis verslo, o migrantai iš Lotynų Amerikos ir Afrikos – mažiausiai. Didelę dalį migrantų grupių verslo elgesio skirtumų galima paaiškinti išsilavinimo ir turtiniai skirtumais. Be to, juos galima paaiškinti ir tuo, kad kai kurių kilmės šalių ekonomikoje tradiciškai verslininkų dalis yra didesnė, ir pavieniai žmonės, kurie migruoja iš šių šalių, yra labiau linkę kurti įmonę priimančiojoje šalyje.

3.4.4.1 Reikia pabrėžti, kad migrantų iš skirtingų kilmės šalių patirtis nėra vienoda. Pavyzdžiui, duomenys iš JK rodo, kad jei Pakistano migrantų bendruomenės užimtumo lygis būtų toks pat kaip migrantų iš Indijos, dirbančių vyrų ir moterų dalis šioje grupėje padidėtų atitinkamai 24 ir 136 proc., o tai būtų 96 000 daugiau dirbančių žmonių.

4. ES aplinkybės

4.1 Stokholmo programoje nustatyta 2010–2014 m. Europos Sąjungos veiksmų teisingumo ir vidaus reikalų srityje darbotvarkė. Vienas iš jos aspektų – sėkminga migrantų integracija siekiant stiprinti demokratines vertybes ir socialinę sanglaudą ir visais lygmenimis skatinti kultūrų dialogą.

4.2 Europos integracijos fondas (kurio biudžetas 2007–2013 m. laikotarpiui yra 825 mln. eurų) remia nacionalines ir ES

iniciatyvas, palengvinančias imigrantų ne iš ES šalių integraciją į Europos visuomenę, ir įgyvendina projektus migrantų verslumo ir migrantų verslumo ugdymo srityje⁽¹²⁾.

4.3 Komisijos komunikate „Europos trečiųjų šalių piliečių integracijos darbotvarkė“⁽¹³⁾ pripažįstamas svarbus verslininkų migrantų vaidmuo, tačiau jų galimybės prisidėti prie tvaraus augimo ir darbo vietų kūrimo neminimos pavyzdinėse Europos iniciatyvose, pavyzdžiui, strategijos „Europa 2020“.

4.4 ES užimtumo dokumentų rinkinyje daugiausiai dėmesio skiriama darbui pagal darbo sutartį kaip būdai integruoti migrantus. Tačiau jame neminimas verslininkų migrantų vaidmuo. Jie gali prisidėti prie kokybės gerinimo, darbo vietų tvarumo ir palengvinti ekonominę ir socialinę migrantų ir vietos gyventojų integraciją.

4.5 ES politikos formuotojai į ES strategijas turėtų aktyviai ir nuosekliai įtraukti migrantų verslumo klausimą. Be to, reikėtų pripažinti ir remti verslininkų migrantų vaidmenį įgyvendinant migrantų integracijos strategiją.

5. Verslininkų migrantų indėlis

5.1 Darbo rinka

5.1.1 ES darbo jėgos tyrime (1998–2008 m.) pabrėžiama tai, kad verslininkai migrantai prisideda prie užimtumo didinimo, nors dauguma verslininkų (vietos ir migrantų) darbo vietą sukuria tik sau.

5.1.2 Jie vidutiniškai sukuria 1,4–2,1 papildomų darbo vietų. Tačiau palyginimai su vietos verslininkais rodo, kad verslininkai migrantai sukuria santykinai mažiau darbo vietų. Išimtis iš šios bendros taisyklės – Čekija, Vengrija, Slovakija ir Jungtinė Karalystė, kur migrantai sukuria daugiau darbo vietų nei vietos verslininkai.

5.1.3 Šis indėlis į bendrą užimtumą bėgant laikui vis didėja. 1998–2008 m. verslininkų migrantų įdarbintų asmenų skaičius augo Ispanijoje, Italijoje, Austrijoje, Vokietijoje ir Nyderlanduose, o Jungtinėje Karalystėje ir Prancūzijoje jų indėlis į užimtumą visada buvo didelis. Pavyzdžiui, tiek 2007 m., tiek 2008 m. verslininkai migrantai Vokietijoje per metus įdarbino daugiau nei 750 000 asmenų, Jungtinėje Karalystėje ir Ispanijoje – apie pusę milijono, Prancūzijoje – beveik 400 000, o Italijoje – apie 300 000.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/integration-fund/index_en.htm.

⁽¹³⁾ COM(2011) 455 final ir SEC(2011) 957 final.

5.1.4 Santykinis požiūriu šis indėlis į užimtumą yra lygus 1,5–3 proc. visos įdarbintos darbo jėgos. Šalys, kur migrantai daugiausiai prisideda prie bendro užimtumo, yra Liuksemburgas (8,5 proc.) ir Airija (4,9 proc.). Nors dėl nepakankamų duomenų negalima nustatyti, ar migrantai dažniausiai įdarbina kitus migrantus, kai kurie tyrimai rodo, kad migrantai įdarbina tiek vietos gyventojus, tiek migrantus.

5.2 Ekonomika

5.2.1 Verslininkai migrantai ne tik kuria darbo vietas, bet ir prisideda prie bendro priimančios šalies ekonomikos augimo. Labai sunku rasti tikrų empirinių duomenų apie jų realų indėlį į ES ekonomiką, tačiau yra duomenų iš JK, kurie rodo, kad jų indėlis sudaro 25 mlrd. svarų sterlingų į JK ekonomiką per metus – 6 proc. visos MVĮ sukuriamos bendrosios pridėtinės vertės (2007 m. 430 mlrd. svarų sterlingų) ⁽¹⁴⁾.

5.2.2 Šie rezultatai panašūs į JAV tyrimo rezultatus, rodančius, kad mažosios įmonės, pusė ar net daugiau nei pusė kurių priklauso imigrantams, prisideda apie 776 mlrd. JAV dolerių per metus – 13 proc. visų mažųjų įmonių (2007 m. 6 trilijonai JAV dolerių).

5.2.3 Kitas rodiklis – Prancūzijos duomenys, kurie rodo, kad 2009 m. imigrantai iš Prancūzijos valstybės gavo 47,9 mlrd. eurų (socialinė parama, būstas, švietimas ir kt.), tačiau jų indėlis sudarė 60,3 mlrd. eurų. Kitaip tariant, prie valstybės finansų imigrantai prisidėjo 12,4 mlrd. eurų neto ⁽¹⁵⁾.

5.2.4 EESRK mano, kad ES indėlis galėtų būti didesnis, jei neoficialios ekonomikos verslininkams migrantams galėtų būti teikiama reikiama parama, kad jie galėtų pereiti prie oficialios ekonomikos.

5.3 Prekyba

5.3.1 Taip pat yra duomenų, kad sumažindami prekybos sandorių su savo kilmės šalimis išlaidas, pasinaudodami savo pažintimis ir žiniomis apie savo kilmės šalies rinkas verslininkai migrantai padeda sukurti naujų prekybos galimybių priimančioje šalyje. Pavyzdžiui, Švedijoje 22 proc. užsieniečiams priklausančių įmonių savo prekes ir paslaugas, bent jau iš dalies, orientuoja į tarptautinę rinką, palyginti su 15 proc. vietos verslininkams priklausančių įmonių ⁽¹⁶⁾. Turimais duomenimis, Švedijoje 10 proc. išaugus migrantų skaičiui, eksportas padidėjo vidutiniškai 6 proc., importas – 9 proc. ⁽¹⁷⁾. Tai rodo, kad sumažindami netiesiogines kliūtis prekybai su savo kilmės šalimi migrantai gali atlikti svarbų vaidmenį sudarant palankesnes sąlygas užsienio prekybai.

5.3.2 Kitas pavyzdys – Jungtinė Karalystė. Verslininkai migrantai suteikia tiesioginę prieigą prie augančios diasporos bendruomenės, kurios disponuojamos pajamos sudaro daugiau nei 30 mln. eurų, ir sukuria naujų verslo galimybių pasaulio rinkose, pavyzdžiui, Indijoje, Kinijoje ir Afrikos šalyse, Karibuose ir Lotynų Amerikoje.

5.4 Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad migrantų verslumas yra susijęs ne tik su darbo vietų kūrimu ir ekonomika. Jis gali padidinti migrantų socialines galimybes, skatinti socialinį aktyvumą, didinti pasitikėjimą savimi ir skatinti piliečių socialinę sanglaudą, atgyvindamas gatves ir mikrorajonus.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁴⁾ <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/enterprise/docs/b/11-515-bigger-better-business-helping-small-firms>.

⁽¹⁵⁾ <http://www.europeanvoice.com/article/imported/time-to-value-migrants-contribution/74527.aspx>

⁽¹⁶⁾ Švedijos ekonomikos ir regioninio augimo agentūra (2007 m.)

⁽¹⁷⁾ Hatzigeorgiou OECD (2010 m.).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl kovos su šeiminiu smurtu prieš moteris (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 351/05)

Pranešėjas **Mário SOARES**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. gegužės 24 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Kovos su šeiminiu smurtu prieš moteris.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Jau 2006 m. EESRK pateikė savo nuomonę dėl šeiminio smurto prieš moteris ⁽¹⁾, reikšdamas pilietinės visuomenės susirūpinimą šiuo klausimu. Tuomet suformuluotos rekomendacijos vis dar taikytinos, todėl šioje nuomonėje jų nekartojame.

1.2 Atstovaudamas pilietinei visuomenei ir suvokdamas, kad smurto dėl lyties, visų pirma šeiminio smurto, problemos rūpi visiems, EESRK dar kartą patvirtina išipareigojās visomis galimomis priemonėmis kovoti su šiuo neigiamu reiškiniu ir numato galimybę kas dveji metai surengti debatus šiuo klausimu.

1.3 EESRK rekomenduoja Europos institucijoms ir valstybėms narėms:

1.3.1 **Žmogaus teisės** – laikyti šeiminių smurtą dėl lyties žmogaus teisių pažeidimu; tai padės parengti visapimančią ir daugiasektorinę problemos sprendimą.

1.3.2 **Saugumo ir rizikos modelius** – imtis priemonių, kuriomis galima pakeisti saugumo ir rizikos modelius, įtvirtinant įsitikinimą, jog šeiminis smurtas prieš moteris nėra atskirų asmenų ir pavienė problema, priklausanti privataus gyvenimo sferai, o viešojo saugumo ir tvarkos klausimas.

1.3.3 **Prevencija** – plėtoti šeiminio smurto prevencijos politiką kuriant pagalbos įvairiais atvejais punktus, aprūpintus ištekliais ir atitinkamai apmokytais specialistais ir parengiant tarpministerinius veiksmų planus, skirtas į kovą su šeiminiu smurtu įtraukti vyrus ir jaunimą;

1.3.4 **Apsaugos politika** – užtikrinti moterims–šeiminio smurto aukoms prioritetingas teises gauti būstą, ekonominę pagalbą, mokymą ir tinkamą darbą laikantis principo *vienodas užmokestis už vienodą darbą*.

1.3.5 Statistinių kriterijų **derinimas** – tęsti smurto prieš kitos lyties asmenį atvejų registravimo kriterijų derinimą siekiant užtikrinti sukauptų duomenų palyginamumą.

1.3.6 **Švietimas** – užtikrinti, kad švietimas padėtų keisti mentalitetą. Šiuo tikslu reikia įgyvendinti, be kita ko, atitinkamas švietimo programas, iš mokyklinių vadovėlių pašalinti diskriminacinius lyties atžvilgiu teiginius ir užtikrinti pradinį ir tęstinį mokytojų mokymą, kuriame būtų akcentuojamos smurto, visų pirma šeiminio, prieš kitos lyties asmenį problemos.

1.3.7 **Žiniasklaida** – užtikrinti tinkamą Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos ⁽²⁾ taikymą siekiant užkirsti kelią neigiamai moterų įvaizdžiui žiniasklaidoje, ypač reklamoje;

1.3.8 **Sveikata** – stiprinti įsitikinimą, kad šeiminis smurtas prieš moteris yra su jų sveikata susijusios rizikos kintamasis.

1.3.9 **Bendra atsakomybė** – stiprinti ir remti priemones, kurios skatina bendra vyrų ir moterų atsakomybę už vaikų ir vyresnio amžiaus ar turinčių specialių poreikių šeimos narių globą.

1.3.10 **Pilietinės visuomenės organizacijos** – remti organizacijas, padedančias nuo šeiminio smurto kenčiančioms moterims arba teikiančias informavimo ar mokymo paslaugas, susijusias su kova su smurtu prieš kitos lyties asmenis.

1.3.11 **Europos kovos su smurtu dėl lyties metai** – paskelbti Europos kovos su smurtu dėl lyties metus.

1.3.12 **Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo** – EESRK primygtinai ragina Europos Sąjungą ir visas valstybes nares pasirašyti, ratifikuoti ir įgyvendinti šią 2011 m. priimtą konvenciją.

⁽¹⁾ OL C 110, 2006 5 9, p. 89–94.

⁽²⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/13/ES, 2010 m. kovo 10 d.

2. Įžanga

2.1 Bet koks smurtas prieš kitą asmenį yra jo orumo, fizinės ir psichinės būklės, žmogaus teisių bei pamatinių demokratinės visuomenės nuostatų pažeidimas.

2.2 Kadangi valstybės narės yra įsipareigojusios gerbti, ginti ir saugoti savo piliečių teises, jos privalo investuoti nemažai viešųjų išteklių, siekdamos užtikrinti, kad specializuotos tarnybos ir darbuotojai galėtų tinkamai vykdyti šią misiją.

2.3 Viešai vartojamą smurtą visuomenė smerkia, tad ji pritaria valstybių narių veiksams, kuriais siekiama sutramdyti ir nubausti šio smurto kaltininkus.

2.4 Tačiau yra ir kitokio pobūdžio, mažiau pastebimas, smurtas, kuris vartojamas namų aplinkoje ir kuris kartais daug stipriau žeidžia jo aukas, t. y. šeiminius smurtas.

Bet kuris šeimos narys gali būti įvairaus pobūdžio – vienkartinio ar nuolatinio – smurto, kartais galinčio baigtis mirtimi auka.

2.5 Valdžios institucijos privalo atkreipti dėmesį į bet kurio pobūdžio smurtą, jį išnagrinėti ir imtis atitinkamų priemonių, tačiau reikia pripažinti, kad dažniausiai su smurtu susidurianti visuomenės grupė – moterys. Šeiminių smurtas vis dar yra viena iš pagrindinių moterų mirties priežasčių pasaulyje. Todėl šioje nuomonėje pagrindinis dėmesys skiriamas šeiminiam smurtui prieš moteris.

2.6 Europos Sąjunga smurto prieš moteris sąvoką apibrėžia taip „sąvoka „smurtas prieš moteris“ reiškia smurtinį veiksma prieš moteris, kuriuo moterims padaroma ar gali būti padaroma fizinė, seksualinė arba psichologinė žala ar sukeliamos tokios kančios, įskaitant grasinimą atlikti tokius veiksmus, prievartą arba savavališką laisvės atėmimą, tiek visuomeniniame, tiek asmeniniame gyvenime.“⁽³⁾

2.7 Nors jau keletą dešimtmečių viešosios valdžios institucijos ir įvairios visuomeninės pilietinės ir kitokios organizacijos deda daug pastangų, ši smurto forma vis dar laikoma privataus gyvenimo problema, tuo tarpu iš tikrųjų tai yra visuomenės problema.

2.8 Šeiminių smurtas yra nusikaltimas, už kurį turi būti baudžiama pagal įstatymą. EESRK pripažįsta, kad daugelis Sąjungos šalių įgyvendina priemones, kuriomis siekiama griežčiau bausti šio nusikaltimo vykdytojus. Vis dėlto labai svarbu taip pat nustatyti giliai slypinčias šio reiškinio priežastis ir parengti strategiją, užtikrinančią, kad, pasitelkiant išsamesnes žinias apie vyrų psichologiją, jis bus sustabdytas.

2.9 Be to, ekonominė krizė daro labai didelį neigiamą poveikį daugelio ES šalių socialinei politikai. Mažinamos pagrindinės viešosios sveikatos, švietimo ir socialinės paslaugos, kai tuo tarpu šeimoms, visų pirma moterims, jos ypač reikalingos.

Užsidaro specialiai moterims skirtų paslaugų tarnybos ir nuo smurto kenčiančių moterų prieglobsčio centrai, mažinamas nacionalinių lyčių lygybės tarnybų biudžetas, atsisakoma prevencijos projektų, nutraukiamos kampanijos žiniasklaidoje ir t. t.

2.10 Ekonominė nelygybė ir moterų diskriminavimas tokiose srityse kaip įdarbinimas, prieiga prie kitų ekonominių išteklių, ekonominės nepriklausomybės stoka, taip pat išsiskiriančių lyčių stereotipai ir patriarchalinės visuomenės nuostatos silpnina moterų gebėjimą veikti ir daro jas labiau pažeidžiamas šeiminio smurto atžvilgiu.

2.11 Besitęsianti ekonominė krizė ir jai įveikti vykdoma politika, taip pat ekonomikos liberalizavimas ir viešojo sektoriaus privatizavimas ne tik stiprina darbo skirstymą pažeidžiant lyčių lygybės principą, bet ir didina nelygybę bei stiprina smurtą skatinančius veiksnus.

2.12 Tarptautinė sveikatos organizacija (TSO)⁽⁴⁾ pripažino kenksmingą globalizacijos poveikį socialinėms struktūroms. Taisyklėmis nereguliuojama globalizacija gali iššaukti dar rimtesnes smurto prieš moteris formas, visų pirma prekybą žmonėmis.

2.13 Mažumoms priklausantioms moterims, migrantėms, kaimo ar atokiose vietovėse gyvenančioms nepasiturintioms moterims, kalintioms moterims, globos įstaigose gyvenančioms moterims, psichinę ar fizinę negalią turintioms moterims ir vyresnio amžiaus moterims gresia didesnė rizika patirti smurtą.

2.14 Šioje nuomonėje savo iniciatyva siekiama įvertinti šeiminio smurto prieš moteris Europoje reiškinį, apžvelgti visas priemones, kurių imtasi šioje srityje ir paskatinti didesnę visuomenės dėmesį šiai problemai.

2.15 EESRK – organizuotos pilietinės visuomenės balsas – pasirengęs bendradarbiaujant su organizacijomis, sprendžiančiomis šio pobūdžio smurto klausimus surengti diskusijų formą, kuriame būtų aptarti pasiūlymai dėl kovos su šiuo smurtu ir pasidalinta gerosios praktikos įgyvendinant veiksmingas prevencijos priemones pavyzdžiais.

3. Europos Tarybos konvencija – priemonė, kurią reikia ratifikuoti ir taikyti

3.1 2011 m. Europos Taryba priėmė konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo⁽⁵⁾. Tai pirmasis teisiškai privalomas dokumentas, kuriuo sukurta bendroji teisinė sistema, kuria siekiama užkirsti kelią smurtui, apsaugoti jo aukas ir nubausti smurtautojus. Tai raginimas užtikrinti didesnę vyrų ir moterų lygybę, nes smurto prieš moteris šaknys slypi lyčių nelygybėje, o patriarchalinės visuomenės nuostatos ir abejingumas šiam reiškiniui dar labiau jį skatina.

⁽⁴⁾ Tarptautinis TDO tyrimas dėl moterų sveikatos būklės ir dėl šeiminio smurto prieš moteris (angl. WHO Multi-Country Study on Women's Health and Domestic Violence Against Women: Initial Results on Prevalence, Health Outcomes and Women's Responses) (TSO, Ženeva, 2005).

⁽⁵⁾ Europos Tarybos konvencija, priimta 2011 m. gegužės 11 d. Stam-bule (Turkija) (www.coe.int/conventionviolence).

⁽³⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/Lt_web.pdf.

3.2 Minėtoje konvencijoje atsižvelgta į visus smurto prieš moteris formas (fizinį, psichologinį, lytinį priekabiavimą, priverstinę santuoką, moterų lyties organų žalojimą, priekabiavimą, sterilizavimą arba priverstinį nėštumo nutraukimą) neskirstant aukų pagal amžių, etninę–nacionalinę kilmę, religiją, socialinę kilmę, imigracinį statusą ar lytinę orientaciją.

3.3 Iki šiol šią konvenciją pasirašė tik 20 šalių ⁽⁶⁾, kai kurios jų su tam tikromis išlygomis (Vokietija, Serbija ir Malta), ir tik viena šalis ratifikavo ⁽⁷⁾. EESRK ragina visas valstybes narės kuo skubiau pasirašyti, ratifikuoti ir taikyti Stambulo konvenciją.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Europos Sąjungoje 45 proc. moterų tvirtina bent kartą tapusios smurto dėl lyties aukomis. Nuo 40 iki 45 proc. moterų pabrėžia patyrusios lytinį priekabiavimą darbovietėje. Apskaičiuota, kad Europoje kiekvieną dieną lytinio smurto aukomis tampa 7 moterys ⁽⁸⁾.

4.2 Šis reiškinys daro ir didelį ekonominį poveikį. Teigiamo, kad 47 Europos Tarybos šalims narėms smurto prieš moteris reiškinys kainuoja ne mažiau kaip 32 mlrd. eurų per metus.

4.3 2010 m. atliktas Eurobarometro tyrimas parodė, kad šis reiškinys piliečių visuotinai žinomas (tai patvirtino 98 proc. apklaustųjų) ir labai dažnas (vienas iš keturių apklaustųjų tvirtina pažįstas moterį–šeiminio smurto auką, ir vienas iš penkerių apklaustųjų tvirtina pažįstas smurtautoją).

4.4 Jau 1980 m. antrojoje pasaulinėje konferencijoje dėl teisinės ir socialinės moterų padėties buvo atskleista, kad smurtas prieš moteris yra labiausiai nutylimas nusikaltimas pasaulyje. Po trylikos metų, Vienos pasaulinėje žmogaus teisių konferencijoje buvo pripažinta, kad moterų teisės yra visuotinės žmogaus teisės. ES valstybės narės įsipareigojo pasiekti pagrindinius 1995 m. JT Pekino veiksmų platformos tikslus.

4.5 Antrojo Europos aukščiausio lygio moterų–vadovių susitikimo (2010 m. kovo mėn., Kadis) ⁽⁹⁾ baigiamojoje deklaracijoje 25 moterys ministrės ir daugelis atsakingų politinių postų užimančių pareigūnų iš visos ES pripažino, kad lygias moterų ir vyrų galimybes dar reikia įtvirtinti praktikoje, ir kad besitęsiantis smurtas prieš moteris vis dar yra rimta žmogaus teisių pažeidimo problema. Dokumente tvirtinama, kad lyčių stereotipai vis dar yra diskriminacijos priežastis ir perspėja, jog naujųjų kartų elgsena taip pat gali būti grindžiama panieka priešingai lyčiai.

4.6 Europos institucijos parengė daug analitinių ir veiksmus numatančių dokumentų, dalis jų pateikiama toliau:

⁽⁶⁾ Albanija, Austrija, Ispanija, Suomija, Prancūzija, Graikija, Islandija, Liuksemburgas, buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, Malta, Juodkalnija, Norvegija, Portugalija, Jungtinė Karalystė, Serbija, Slovakija, Slovėnija, Švedija, Ukraina ir Vokietija.

⁽⁷⁾ Turkija.

⁽⁸⁾ 2011 m. barometras. Nacionalinis kovos su smurtu prieš moteris ES veiksmų planas (Angl. *National Action Plan on Violence against Women in the EU*) European Women's Lobby, 2011 m. rugpjūčio mėn. (www.womenlobby.org).

⁽⁹⁾ http://www.igualdad.us.es/pdf/Docuemta_Otros_Cumbre.pdf.

4.6.1 Europos Vadovų Taryba

— Europos Vadovų Tarybos išvados dėl kovos su smurtu prieš moteris Europos Sąjungoje (2011 m. kovo 8 d.), kuriose Komisija ir valstybės narės raginami tęsti kovą su smurtu prieš moteris ir skatinti veiksmus, užtikrinančius šių pastangų finansavimą.

4.6.2 Europos Parlamentas

— Rezoliucija dėl naujos Europos Sąjungos kovos su smurtu prieš moteris politikos programos prioritetų ir metmenų (2011 m.)

— 2011 m. rugsėjo mėn. Europos Parlamentas pritarė Europos apsaugos orderio suteikimui smurto dėl lyties, lytinio priekabiavimo, laikymo nelaisvėje ir bandymo nužudyti aukoms. Ši priemonė yra svarbus žingsnis kuriant Europos moterų apsaugos erdvę.

4.6.3 Europos Komisija

— Moterų chartija (2009 m.), Stokholmo programos įgyvendinimo veiksmų planas (2010 m.), 2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategija.

— Siekiant gilintis į smurto prieš moteris problemą, šioje srityje buvo vykdomi įvairūs tyrimai.

— 2011 m. gegužės 18 d. buvo priimtas pasiūlymų paketas, kuriuo siekiama stiprinti nusikaltimų aukų teises (horizontalioji direktyva, nustatanti būtiniausius nusikaltimų aukų teisių, paramos ir apsaugos standartus; reglamentas dėl apsaugos priemonių tarpusavio pripažinimo civilinėse bylose).

— Specialiųjų programų, tokių kaip Daphne III, bei Europos kovos su smurtu prieš moteris organizacijų (Europos moterų lobistinė organizacija) finansavimas.

4.7 Be to, valstybės narės, kad ir ne visos, priėmė teisės aktus, kuriais numatomos bausmės už šeiminių smurtą, siekiama smurtautojams taikyti griežtesnes sankcijas, šeiminių smurtą pripažinti nusikalstama veika ir pan.

4.8 Nors Europos ir nacionaliniu lygmeniu sukaupytų patikimų ir lyginamųjų duomenų dėl šeiminių smurto vis dar trūksta, turimi skaičiai kelia pagrįstą nerimą dėl šios problemos masto ⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁾ Žr. 2012 m. kovo 8 d., pasaulinę moters dieną, pateiktą tyrimą *Kovoti su nusikaltimais, susijusiais su „Šeimos garbe“ Europoje*, kurį parengė fondas „Surgir“ (ne pelno organizacija, kurios būstinė yra Šveicarijoje).

4.9 Nepaisant skaičių ir į vis griežtėjančių teisės aktų vis dar vyrauja gyventojų įsitikinimas, kad gyvename lygiateisėje visuomenėje, o šis požiūris kliudo diskusijoms ne tik dėl šeiminių smurto, bet ir dėl kitokio pobūdžio smurto ir dėl moterų ir vyrų nelygybės, pavyzdžiui, nevienodas atlyginimas, kilimas tarnyboje ir t. t.

4.10 Viena iš užmirštųjų smurto formų, kadangi ji nematoma išoriniam pasauliui, yra psichologinis smurtas. Pats laikas apie tai parbilti ir pripažinti, kad ši smurto forma yra žmogaus teisių pažeidimas, kurį reikia įtraukti į smurto dėl lyties teisės aktus.

4.11 Moterys – psichologinio smurto aukos – neretai gyvenime yra patyrusios didelę traumą, ir joms būtinai reikalinga visapusiška pagalba saugioje reabilitacinėje aplinkoje. Priverstinai patiriančios socialinę atskirtį, neturėdamos apčiuopiamų smurto įrodymų, jos bijo, kad niekas joms netikės.

4.12 Šeiminis smurtas daro poveikį ne tik tiesiogiai aukai, bet ir tiems, kas jai padeda ar žino apie šią problemą, visų pirma vaikams, kurie dėl savo emocinio nestabilumo yra ypač pažeidžiami.

4.13 Nors šeiminiai nusikaltimai neapsiriboja smurtu prieš moteris, reiktų kelti klausimą, kodėl kiti namų aplinkoje įvykdyti nusikaltimai, tokie kaip pedofilija (90 proc. jos atvejų įvykdomi artimųjų), laikomi labai smerktiniais, tuo tarpu šeiminių smurto atvejais dar svarstoma, dėl kokių priežasčių smurtautojas galėjo įvykdyti tokius veiksmus.

5. Konkrečios pastabos ir veiksmų pasiūlymai

5.1 Labai svarbu atsakyti į esminį klausimą – kodėl už šiuos nusikaltimus visuomenė linkusi atleisti arba kodėl smurto priežastis bandoma sieti su auka tapusios moters asmenybe. Dažniausiai pateikiami kultūrinio ir socialinio pobūdžio argumentai ne tik kad neteisingi, bet dar ir skatina išlaikyti *statu quo*.

5.2 Teiginys, kad šeiminių smurtą sąlygoja senos tradicijos ir kultūra stiprina klaidingą įsitikinimą, kad kultūra yra sustabarėjęs tikėjimo ir papročių darinys. Priešingai, kultūra nuolat plėtojasi ir atsinaujina, jai būdingas gebėjimas vystytis, visų pirma todėl, kad yra įvairialypė ir jungia prieštaringas vertybes.

5.3 Kultūra glaudžiai susijusi su valdžios vykdymu: normos ir vertybės įgyja vykdomųjų galių tada, kai jų gynėjai yra valdžios ar užima įtakingus postus.

5.4 Moterys taip pat yra kultūros dalyvės, nes jos daro poveikį tiems, su kuriais gyvena. Jų dalyvavimas visuomenės ir kultūriniame gyvenime daro esminį poveikį keičiant jų įvaizdžiui ir padėčiai žalingus mentalitetą, elgseną ir papročius.

5.5 Tai paaiškina, kodėl tiek dėmesio skiriama svarstymams dėl nepakankamo moterų atstovių skaičiaus visuose valdymo lygmenyse. Kol ši problema nebus tinkamai išspręsta ir kol moterims nebus tinkamai, t. y. atsižvelgiant į jų skaičių ir gebėjimus, atstovaujama ekonomikoje, socialiniame gyvenime ir politikoje, smurto prieš jas problemos bus sprendžiamos sunkiai ir lėtai. Nors viešoji kovos su smurtu prieš moteris politika atlieka svarbų vaidmenį, moterų dalyvavimas vykdomosios valdžios institucijose pariteto pagrindu gali pakeisti tradicinį jos vietos visuomenėje suvokimą.

5.6 Tam tikrų savybių tapatinimo su lytimi modeliai, pagal kuriuos amžių bėgyje nustatyta, kad moteriškos vertybės – tai pasyvumas, atsidavimas ir paklusnumas, o vyriškosios – agresyvumas, jėga ir veiklumas, suformavo jausminio ryšio koncepciją, pagal kurią ištisais amžiais moteris buvo laikoma žemesne ir priklausoma.

5.7 Santykiai, grindžiami tapatybę apibrėžiančiais modeliais, iš anksto nustatančiais vieno asmens paklusnumą kitam, negali būti toleruojami, todėl tiek vyrai, tiek moterys privalo kelti klausimą dėl savo požiūrio į šiuos modelius. Jų svarstymai turi būti grindžiami laisvės, nepriklausomumo ir asmenybės vystymąsi skatinančiomis vertybėmis.

5.8 Daugeliu moterų nužudymo (pranc. *fémicide*) atvejų⁽¹¹⁾ dauguma aukų jau anksčiau buvo pranešusios apie smurto prieš jas arba grasinimus. Todėl nepaprastai svarbi yra preventcinė veikla. Esama pernelyg daug atvejų, kai nebuvo imtasi jokių priemonių aukai nuo smurtautojo apsaugoti.

5.9 Į preventcinę veiklą taip pat gali ir turi būti įtraukti:

- terapinis darbas su smurtautoju arba potencialiu smurtautoju. Reiktų ne ieškoti smurtinės veikos pateisinimo ar lengvinančių aplinkybių ar palikti auką nekontroliuojamomis sąlygomis, o veikiau nagrinėti smurto priežastis ir bandyti padėti smurtautojui pasitaisyti, nes tokių veiksmų rezultatai geriausiai tenkins visas puses,
- tarpministerinių veiksmų planų, skirtų užtikrinti ankstyvą šeiminių smurto nustatymą ir prevenciją per pranešimo ir informavimo sistemą, kuri būtų įdiegta švietimo, socialinių paslaugų ir sveikatos priežiūros įstaigose, įgyvendinimas,

⁽¹¹⁾ Pagal Jungtinių Tautų apibrėžtį, *fémicide* yra moters nužudymo vien todėl, kad auka – moteris, atvejis. *Fémicide* yra nuolatinis smurtas prieš moterį šeimoje ar už jos ribų, kuris baigiasi jos nužudymu. *Fémicide* reiškinių tyrimai skirtingose šalyse rodo, kad šie nusikaltimai dažniausiai įvykdomi privačioje aplinkoje ir esant artimam ryšiui.

- vyrų ir jaunuolių įtraukimas į kovą su smurtu prieš moteris ir merginas,
- jaunimo įtraukimas vykdamas švietimo kampanijas, propaguojančias kompleksinę prevenciją ir ankstyvą išikišimą, ir platesnė su jaunimu dirbantiems specialistams skirtų mokymų pasiūla,
- dėl šeiminių smurto išsiskyrusių porų stebėseną siekiant apsaugoti moteris, susiduriančias su priekabiavimo ir persekiojimo, kurie dažnai baigiasi mirtimi, pavojumi.

5.10 Specializuotose šeiminių smurto aukų globos tarnybose turėtų dirbti specialiai apmokyti darbuotojai, ir joms turi būti suteikiama ištekliai, užtikrinančių nustatytų priemonių įgyvendinimą, kitaip visos pastangos bus bevertės.

5.11 Labai svarbu steigti visapusiškos pagalbos punktus, kuriuose moterys būtų išklaustos, atjaustos ir jų pareiškimais būtų tikima. Šeiminių smurto reiškinyje persipina psichologiniai, kultūriniai ir religiniai veiksniai, taip pat per šimtmečius įsitvirtinę papročiai. Šio reiškinio priežastis ne viena, ir jis negali būti nagrinėjamas vien policijos ir baudžiamosiomis priemonėmis. Pagrindinis kovos su šiuo reiškiniu elementas – koordinuota visapusiška parama, kuri padėtų moteriai išvengti tapti nuolatinio smurto auka. Ypatingą dėmesį reikia skirti moterims su negalia ir imigrantėms, kurios yra labiausiai pažeidžiamos. Į tokius paramos punktus turi būti reguliariai kviečiamos ir netiesioginės smurto aukos, visų pirma vaikai.

5.12 Labai svarbu pakeisti saugumo suvokimą, nes dabar jis pernelyg siejamas su organizuotu nusikaltamumu, terorizmu, nusikaltimais, susijusiais su asmenimis ir turtu, prekyba narkotikais, tačiau beveik niekada nesiejamas su pavojais, gresiančiais daugeliui moterų jų šeimose ar darbo vietose. Jei į saugumo sąvoka apimtų daugiau humanistinių kriterijų ir daugiausia dėmesio būtų skiriama prevencijai, šiandien būtų išsaugota daug gyvybių. Naujosios technologijos gali užtikrinti sustiprintą apsaugą, pavyzdžiui, elektroninės apyrankės, ribojančios laisvėje esančio smurtautojo prieigą prie jo aukų, kai priimtas teismo sprendimas laikytis nustatytu atstumu.

5.13 Statistiniai duomenys apie šeiminių smurtą neatspindi tikslaus šio reiškinio vaizdo, kadangi jie neatskleidžia tikrojo problemos masto. Todėl labai svarbu suderinti visus šeiminių smurto atvejų registravimo kriterijus, būtų galima lyginti duomenis Europos lygmeniu.

5.14 Vyriausybės turėtų labiau vertinti ir remti (taip pat ir finansškai) pilietinės visuomenės organizacijų (moterų

organizacijų, žmogaus teisių gynimo organizacijų, profsąjungų ir t. t.) veiklą, tačiau nepasiduoti norui jas kontroliuoti ar riboti jų nepriklausomumą.

5.15 Ypač svarbi sritis – švietimas. Švietimas gali toliau skatinti diskriminacinius modelius ir elgseną, tačiau taip pat gali atlikti veiksnio, keičiančio mentalitetą ir individualią bei kolektyvinę elgseną, vaidmenį. Mokyklos turi būti mišrios, jose reikėtų skatinti nediskriminuojantį dėl lyties švietimo modelį, pagrįstas vienodų teisių ir lygių galimybių principu, kuriuo siekiama visapusiškai ugdyti asmenybę, nepaisančią su lytimis siejamų stereotipų ir vaidmenų ir atmetančią bet kokią moterį žeminančio diskriminavimo formą. Mokykla gali būti priemonė paprastai žiniasklaidos skleidžiamam stereotipiniam požiūriui į moters ir vyro vaidmenis pakeisti. Mokykla gali būti puiki šeiminių smurto stebėsenos observatorija.

5.16 Siekiant, kad mokykla atliktų šį teigiamą vaidmenį, būtina užtikrinti pradinį ir tęstinį mokytojų mokymą apie smurtą prieš kitos lyties asmenį, visų pirma šeiminių smurtą. Nuolat turi būti atliekama programų ir vadovėlių peržiūra siekiant iš jų pašalinti visus diskriminavimą dėl lyties atspindinčius teiginius.

5.17 Labai svarbus ir sveikatos sektorius. Jei sveikatos apsaugos strategijose svarbiausias dėmesys bus skiriamas moterims ir vaikams, taps įmanoma sustiprinti įsitikinimą, kad šeiminių smurtas prieš moteris yra ne pavienė problema, o rizikos kintamasis.

5.18 Būtina periodiškai ir sistemingai persvarstyti registravimo ir pranešimo procedūras vengiant nelanksčių ir netvarių formulių, kuriomis didinama darbuotojų administracinė našta. Šiomis procedūromis reikia užtikrinti galimybę įregistruoti sveikatos problemą kaip rizikos kintamąjį (pvz., konsultacijų dėl šeimos planavimo ar prieš gimdymą metu) ir aiškiai skirti miesto aplinkoje ar kaimo vietovėse atsirandančius poreikius.

5.19 Labai svarbu visose su smurtu dėl lyties susijusiose srityse užtikrinti veiksmingą ir vietos sąlygas atitinkantį informavimą ir mokymą, taip pat būtinas priemones ir išteklius. Taip pat reikia reguliariai rinkti duomenis, kad turima informacija tiksliai atspindėtų realią būklę.

5.20 Kalbant apie informavimo ir mokymo veiklą, labai svarbu tiksliai atskirti informavimą (kuris skiriamas visiems institucijos darbuotojams), mokymą (kuris teikiamas visiems, kas dirba su aukomis ir gali padėti nustatyti problemą) ir specialų mokymą (kuris turi būti teikiamas tiems, kas globoja smurto aukas). Ypatingą dėmesį reikia skirti policijos darbuotojų ir teisėjų mokymui, kadangi jų vaidmuo priimant pareiškimus dėl smurto ir teisiant smurtautojus yra ypač svarbus. Jų veikla gali padėti traumuojančią patirtį paversti naująją viltimi. Taip

pat reikėtų kalinimo įstaigose vykdyti vidines smurtą dėl lyties patyrimams moterims ir smurtavusiems vyrams skirtas programą, o kalinimo įstaigų darbuotojai visose ES valstybėse narėse turi būti geriau supažindinti su šiuo klausimu.

5.21 Galiausiai, jei šeiminių smurto prieš moteris problemą laikysime žmogaus teisių srities klausimu, padidės valstybių narių atsakomybė dėl šios formos smurto prevencijos, jo pašalinimo ir už smurtą taikomų nuobaudų, taip pat sustiprės jų pareiga atsiskaityti dėl šių įsipareigojimų vykdymo.

5.22 Smurtą prieš kitos lyties asmenį susiejus su žmogaus teisėmis atsiras galimybė naudotis gausiais valstybių narių

tarptautiniu ir vietos lygmenimis turimais mechanizmais ir kreiptis į organus, veikiančius pagal sutartis dėl žmogaus teisių, tarptautinius baudžiamuosius teismus bei į regioninę Europos žmogaus teisių apsaugos sistemą (Europos žmogaus teisių teismas – Europos Tarybos mechanizmas).

5.23 Smurto prieš moteris klausimą susiedami su žmogaus teisių apsauga, jį turėsime ieškoti visapusiško ir daugelį sektorių apimančio sprendimo, kas suteiks visuose sektoriuose vykdomam darbui suteiks dar vieną – žmogaus teisių – aspektą. Siekdami vykdyti smurto prieš moteris prevenciją ir užtikrindami kovą su juo privalome stiprinti ir spartinti iniciatyvas visose srityse, įskaitant teismus, sveikatos apsaugą, taip pat vietos ir regionų vystymosi politiką, humanitarinę pagalbą ir t. t.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pilietinės visuomenės vaidmens kovojant su korupcija Pietų Viduržemio jūros šalyse (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 351/06)

Pranešėjas **Juan MORENO PRECIADO**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. sausio 19 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pilietinės visuomenės vaidmens kovojant su korupcija Pietų Viduržemio jūros šalyse.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 149 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Korupcija yra pasaulinė problema ir žmonėms daro didelę žalą. Pietinėse Viduržemio jūros regiono šalyse tai buvo vienas iš veiksnių, paskatinsiu nesenus sukilimus, vadinamąjį „Arabų pavasarį“. Pilietinė visuomenė, kaip tikra varomoji jėga, ragino nesitaikstyti su korupcija.

1.2 Daugelyje šalių kova su korupcija yra vienas didžiausių iššūkių ir kartu priemonė skaidrumo laipsniui ir naujo valdymo kokybei naujose teisėkūros institucijose, vyriausybėje ir viešose įstaigose įvertinti.

1.3 Kai kuriose šalyse nustatyta kovos su korupcija teisinė sistema ir įkurtos įstaigos turi plėstis ir tvirtėti. Atstovaujamųjų ir nepriklausomų pilietinių ir visuomeninių organizacijų veikimas yra itin svarbus, kad piliečiai galėtų kontroliuoti valdymo sistemas.

1.4 Politinės demokratinės permainos skatina teigiamas reformas, kurių mastas turėtų būti dar didesnis. Reikia ne tik vykdyti institucines reformas, bet ir kovoti su korupcija viešųjų paslaugų, pavyzdžiui, transporto ir viešųjų darbų, švietimo, sveikatos, kalėjimų ir kt., srityse. Išteklių nederėtų sutelkti tik saugumui, pamirštant kovą su korupcija.

1.5 Europos kaimynystės politika (EKP) įpareigoja ES nustatant, kokie bus jos santykiai su kaimyninėmis šalimis, atsižvelgti į tai, ar veiksmingai laikomasi demokratinių vertybių. EESRK prašo ES užtikrinti, kad veiksmų planai atitiktų šias gaires. ES ir jos valstybės narės turi rodyti moralinį pavyzdį kovodamos su korupcija savo viduje ir santykiuose su šalimis partnerėmis.

1.6 EESRK ragina ES visų pirma įsipareigoti raginti savo partneres gerbti ideologinį ir religinį pliuralizmą, spaudos laisvę, teismų nepriklausomumą, vyrų ir moterų lygias teises ir asociacijų laisvę.

1.7 EESRK mano, kad reikia įgyvendinti EKP prioritetus bendradarbiaujant migracijos, prieglobsčio, vizų politikos, kovos su terorizmu, organizuotu nusikalstamumu, prekyba narkotikais ir ginklais, pinigų plovimu, finansiniais ir ekonominiais nusikaltimais srityse. Veiksmų planai turi remti teismų ir kalėjimų sistemos reformas ir politinį ir teismų bendradarbiavimą.

1.8 Be to, EESRK prioritetas yra tai, kad Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybės veiksmingai laikytųsi pagrindinių, „deramą darbą“ apibrėžiančių TDO konvencijų nuostatų.

1.9 EESRK įsipareigoja toliau remti pietinių Viduržemio jūros regiono šalių pilietinės visuomenės organizacijas ir mano, jog būtina, kad remiant Europos Sąjungai šalių partnerių vyriausybės vykdytų mokymo programas, kuriomis būtų siekiama skatinti kurti ir stiprinti pilietines ir visuomenines organizacijas. Visų pirma reikia remti darbdavių ir darbuotojų socialinį dialogą ir daugiau reikšmės teikti moterų vaidmeniui ekonomikos ir verslo pasaulyje.

2. Korupcija – kliūtis vystymuisi ir teisingumui

2.1 Šiame dokumente daugiausiai dėmesio skiriama pietinėms Viduržemio jūros regiono šalims, tačiau reikia paminėti, kad politinė ir administracinė korupcija, kaip patvirtina įvairios prestižinės agentūros ir organizacijos ir kaip kasdien matyti informacijos priemonėse, yra paplitusi visuose žemynuose (įskaitant ES valstybes nares).

2.2 EESRK gali ir turi padėti pietinių Viduržemio jūros regiono šalių pilietinės visuomenės organizacijoms šiame tvirtėjimo etape ir pasiūlyti joms savo paramą ir solidarumą. Pasinaudodama dvišaliais asociacijos mechanizmais, EKP ir Viduržemio jūros šalių sąjungos priemonėmis Europos Sąjunga taip pat

turėtų veiksmingai padėti užtikrinti, kad 1995 m. Barselonos deklaracijoje išdėstyti principai būtų įgyvendinti praktiškai.

2.3 Viduržemio jūros regiono socialiniai partneriai ir pilietinės organizacijos gali atlikti lemiamą vaidmenį užtikrinant, kad naujam demokratijos etapui būtų būdingas skaidrumas ir gero valdymo principai.

2.4 Korupcija, suprantama kaip neteisėtas, nepatikimas arba piktnaudžiavimu pagrįstas valdymas vietos, regionų ir nacionaliniu lygiu, išsiskiria įvairiose šalyse, visų pirma ten, kur didžiausi skurdo rodikliai, tačiau ši problema aštriausia diktatoriškų režimų šalyse.

2.4.1 Valdančiojo elito sukauptos ekonominės privilegijos, nepotizmas, kyšininkavimas, tiesioginis valstybės turto pasisavinimas ar jo dalies nutekėjimas į privačias sąskaitas ar panaudojimas privačioms investicijoms – piktnaudžiavimo pavyzdžiai, kurie dešimtmečius buvo būdingi neseniai nuverstiems diktatoriams ir kitiems vis dar valdžioje esantiems vadovams.

Kartu su sistetine korupcija, kuri iš esmės nagrinėjama šiame dokumente, tam tikrose pietinių Viduržemio jūros regiono šalių privačiojo sektoriaus srityse arba asmenų grupių viduje vykdoma kita korupcinė veikla. Kai kurias jos rūšis galima priskirti įprastai nusikalstamai veikai, pavyzdžiui, korupcija ir smurtu paženklinti mafijos tinklai, siekiantys sukurti paralelį, nuo institucijų nepriklausomą visuomenę.

2.4.2 Korupcija pasaulyje yra plačiai paplitusi. Kaip rodo organizacijos „Transparency International“⁽¹⁾ metinė ataskaita, kurioje 183 šalys įvertinamos balais nuo 0 (labai korumpuota) iki 10 (labai skaidri), daugiau nei du trečdaliai šalių buvo įvertintos mažiau nei 5 balais. Šiaurės Afrikos šalys yra antroje sąrašo pusėje ir sąrašo pabaigoje.

2.5 Kai kuriose šalyse galiojančių kovos su korupcija įstatymų veiksmingumas buvo ribotas dėl tų pačių šalių kyšininkavimo praktikos ir politinės kontrolės. Kol kas negalima įvertinti naujausių politinių permainų poveikio, tačiau kai kuriais atvejais jis jau akivaizdus.

2.6 Politinės korupcijos problema yra paplitusi įvairiose tiek privačiose, tiek viešose šių šalių gyvenimo srityse ir daro įtaką žmonių gyvenimo kokybei, prarandamos teisės, diskriminuojamos visuomenės grupės ir prarandamos pajamos dėl kyšininkavimo arba draudimo pasinaudoti teise įsidarbinti, gauti informacijos ar būti atstovaujamam.

2.7 Viešajam sektoriui būdinga tai, jog politinės partijos ir administracijos nepakankamai skaidriai tvarko valstybės lėšas,

įmonių sąskaitos yra neaiškios, trukdoma žiniasklaidai vykdyti stebėjimo veiklą ir papirkinėjami teismo ar administracijos pareigūnai.

2.7.1 Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuras nurodė, kad neigiamas veiksnys, kliudantis užtikrinti būtiniausias žmogaus orumo nežeminančias sąlygas kalėjimuose ir skatinantis nusikalstamumo augimą, yra riboti teisminių institucijų administraciniai ištekliai (ir netinkamas jų naudojimas ar eikvojimas).

3. Korupcija – pietinėse Viduržemio jūros regiono šalyse paplitusi problema

3.1 Pietinėse Viduržemio jūros regiono šalyse korupcija tapo elgesio norma ir kai kurie korupciniai veiksmai atliekami be jokios baimės ir beveik atvirai. Korupcija daro poveikį visai visuomenei, įskaitant ekonomikos ir socialinį sektorius, ir išsiskirio papročiuose ir įpročiuose.

3.2 Kaip rodo keleto NVO atlikti tyrimai, pietinių Viduržemio jūros regiono šalių gyventojai labai dažnai susiduria su korupcija.

3.2.1 Pagal nepriimtino visuomenei lygį išskiriamos trys korupcijos rūšys:

- a) visų smerkiama korupcinė veikla;
- b) tik dalies gyventojų smerkiama korupcinė veikla;
- c) korupcinė veikla, kurią toleruoja didelė gyventojų dalis.

3.2.2 Labiausiai korumpuotoms visuomenės grupėms priskiriami valstybės tarnautojai ir politikai.

3.2.3 Dažniausiai korupcinius veiksmus gyventojai turi atlikti sveikatos priežiūros sektoriuje. Neretai nepaisant to, kad tai viešosios paslaugos, jie susiduria su dilema: mokėti arba negauti reikalingos priežiūros.

3.2.4 Visuomenei ir ekonomikai gyvybiškai svarbiame teisingumo sektoriuje korupcija daro poveikį tiek tos šalies gyventojams, tiek užsienio investuotojams. Daugelyje šalių korupcija teismų sistemoje stabdo tiesiogines užsienio investicijas.

3.2.5 Valdžios institucijos – korupcijos lopšys. Sukuriamos sistemos, kurios konkursų būdu padeda patekti į valstybės tarnybą žmonėms, kurie šiam darbui neturi reikiamos kvalifikacijos.

⁽¹⁾ 2011 m. korupcijos suvokimo indeksas, paskelbtas 2011 m.

3.3 Kitos korupcijos rūšys

3.3.1 „Atsitiktinė“ korupcija – tai tokia korupcijos forma, kai siekiama tam tikros paslaugos. Naudotojas (fizinis arba juridinis asmuo) privalo mokėti už tai, kad gautų tam tikrą paslaugą. Ši kartais toleruojama „smulki korupcija“ taip pat daro didelę žalą visuomenei.

3.3.2 „Masinė“ korupcija – tai korupcijos forma, kai kyšio oficialiai nėra reikalaujama. Kyšius duodantys asmenys žino, kad dovanos ir tam tikras pelnytas palankumas gali padėti užmegzti ryšius ar gauti paslaugą.

3.3.3 „Institucionalizuota“ korupcija – tai nuolatinės įsitvirtinusios korupcijos, apie kurią praktiškai visi žino, forma. Naudotojas supranta padėtį ir iš anksto žino kainą, kurią turėtų mokėti už galimybę gauti paslaugą.

3.3.4 „Suderėto kyšio“ korupcija pasitaiko tam tikrose teisinėse ar ekonominėse situacijose. Pavyzdžiui, viešųjų pirkimų srityje arba neoficialiai sprendžiant mokestinius klausimus.

3.3.5 Korupcijos „faktui įvykus“ aukomis kartais tampa ekonominių projektų vykdytojai. Pasiekę tam tikrą savo projekto įgyvendinimo etapą jie būna priversti mokėti už tai, kad galėtų projektą tęsti. Su šia korupcijos rūšimi susiduria ir užsienio investuotojai, kai jiems tenka mokėti „aukštam pareigūnui“ arba tam tikrais atvejais priimti jį partneriu, kad įmonė galėtų tęsti veiklą.

3.3.6 Verslininkų manymu, korupcija yra viena pagrindinių kliūčių plėtoti įmonių veiklą pietinėse Viduržemio jūros šalyse. Ne vienoje šalyje viešojo paklausa yra labai didelė, tačiau labai mažai įmonių dalyvauja viešųjų pirkimų konkursuose. Daugelis įmonių mano, kad „konkurso nugalėtojas yra žinomas iš anksto“.

3.3.7 Korupcija „paslauga už paslaugą“ – tai korupcijos, kai „grynieji pinigai“ nėra mokami, forma. Už padarytą paslaugą atsilyginama paslauga arba suteikta privilegija.

3.3.8 „Piramidinė“ korupcija: tam tikrų paslaugų srityje susiformuoja piramidinė korupcijos struktūra. Kiekvieną hierarchinės piramidės lygmenį, pradedant žemiausiu, atitinka „tam tikro dydžio korupcinė apyvarta“, kuri kylant hierarchijos laiptais didėja, kol pasiekia piramidės viršūnę. Apskritai šios rūšies paslaugų srityje pareigas galima nusipirkti už sumą, kuri nustatoma atsižvelgiant į galimų gauti korupcinių pajamų dydį.

3.3.9 „Vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu planuojama“ korupcija – tai „mokslinės korupcijos“ rūšis. Tam tikroje šalyje į aukštas arba labai aukštas pareigas gali būti paskirtas asmuo siekiant sukurti korupcija grindžiamo asmeninio praturtėjimo planą. Tai pasiekama viešuosius išteklius nukreipiant taip, kad būtų patenkinti tik vieno asmens ar asmenų grupės interesai.

3.3.10 „Politinių partijų“ korupcija: vykstant rinkimams daugelyje šalių balsai yra perkami. Daugeliui asmenų, ypač iš neturtingesnių vietovių, rinkimų kampanija reiškia galimybę gauti pajamų.

3.3.11 Korupcija egzistuoja ir privačiame sektoriuje, nors kai kalbama apie korupciją, dažniausiai minimos tik viešosios paslaugos. Tačiau šis reiškinys pastebimas ir privačiame sektoriuje. Pavyzdžiui, klinikose darbuotojams už kai kurias paslaugas sumokama pagal jų atsakomybės lygį. Privačiose įmonėse korupcijos atvejų pasitaiko įdarbinimo etape.

3.4 Pietinių Viduržemio jūros šalių visuomenė nėra pasyvi korupcijos stebėtoja:

— suvokiama, kad korupcija nėra „būtina blogybė“ ir kad pasaulyje yra šalių ir sistemų, kuriose apsieinama be jos;

— pradeda kurtis asociacijos, kurios ne tik nustato korupcijos atvejus, bet ir aiškina piliečiams jos ekonominę ir socialinę poveikį;

— kai kurios šalys pradėjo priimti naujus teisės aktus, kuriais kovojama su korupcija;

— gyventojai suvokia, kad būtina kurti teisinę valstybę, kurioje kovojama su korupcija ir privilegijomis;

— išrinkti atstovai, įskaitant mažumų atstovus, į savo politinę darbotvarkę įtraukia kovos su korupcija klausimą;

— esama pavyzdinių atvejų, kai tam tikri atsakingi asmenys nuteisiami už korupciją;

— įvairiose šalyse steigiamos kovos su korupcija institucijos.

4. Korupcija – paskata piliečiams sukilti ir arabų demokratizacijos proceso iššūkis

4.1 Jungtinių Tautų konvenciją prieš korupciją pasirašiusių šalių konferencijoje (2011 m. spalio 24–28 d., Marakešas) vadinamasis arabų pavasaris buvo įvardytas kaip akivaizdus korupcijos nepripažinimas ir raginimas siekti sąžiningumo ir demokratijos.

4.2 Demokratizavimo judėjimas neišsiplėtė į visas arabiškas šalis, jis neišvirtino ir šalyse, kuriose buvo nuversta autoritarinė vyriausybė. Tačiau greitas politinio pliuralizmo įvedimas paneigė Vakaruose nusistovėjusią nuomonę, kad arabų tautos nenori demokratijos arba kad jai dar nėra pasirengusios. Beveik visose šiose šalyse pilietinė visuomenė yra susitelkusi, dalyvauja pereinamojo laikotarpio procesuose arba ragina šias permainas įgyvendinti.

4.3 Nepaisant arabiškojo pasaulio masto ir įvairovės, bendra kalba, politinės tradicijos ir kultūra padėjo visame regione propaguoti demokratinį judėjimą, prasidėjusį 2010 m. pabaigoje Tunise ir netrukus persikėlusį į Egiptą.

4.4 Šie permainingi procesai nebuvo vienodo pobūdžio ir jų poveikis buvo skirtingas. Kai kuriose šalyse pirmą kartą buvo surengti pliuralistiniai rinkimai ir atsižvelgus į liaudies valią suformuotos vyriausybės, o tai paskatino galias politines permainas. Kitose šalyse vyko taikūs protestai, kurie paskatino svarbias politines reformas, nors režimas ir nepasikeitė. Sirijoje toliau vyrauja diktatoriškas režimas: prieš opoziciją naudojamas smurtas, pareikalaujantis ypač daug aukų.

4.5 Panašiai ir pilietinės visuomenės organizacijos, kurios buvo pagrindinės protestų dalyvės, bando persiorganizuoti ir pasinaudoti naujomis permainingų suteiktomis perspektyvomis arba pažadais.

4.5.1 Pavyzdžiui, Libijoje, kurioje politinė sistema pasikeitė iš esmės, susikūrė tokios organizacijos kaip Laisvosios Libijos darbuotojų sąjunga – nepriklausoma profesinių sąjungų federacija, pakeitusi oficialią Gadafi režimo profesinių sąjungų struktūrą. Taip pat ir Egipte centrinės ETUF profesinių sąjungų monopolis žlugo įsisteigus naujoms konfederacijoms EFITU ir EDLC.

4.6 Dar neprasidėjus demokratiniais judėjimams EESRK atkreipė dėmesį į tai, kad pietinėse Viduržemio jūros šalyse negarantuojama asociacijų laisvė ir kad pilietinei visuomenei klestėti trukdo politinės ir administracinės kliūtys.

4.6.1 Būtina užtikrinti, kad būtų pašalinti praeityje buvę prieštaravimai, kai būdavo ratifikuojamos vyriausybių pasirašytos tarptautinės konvencijos ir tuo pat metu priimami nacionaliniai įstatymai, kurie jas apriboja arba kliudo jas taikyti.

5. Socialinių partnerių ir apskritai pilietinės visuomenės vaidmuo demokratizacijos procesuose ir kovos su korupcija sistemose

5.1 Galutinėje aukščiausiojo lygio Europos ir Viduržemio jūros šalių ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų ir panašių institucijų susitikimo deklaracijoje (2011 m. lapkričio 16–18 d., Stambulas) nurodoma, kad būtina skatinti ir stiprinti pietinių

Viduržemio jūros šalių perėjimo prie demokratijos procesą steigiant vyriausybines institucijas ir nepriklausomus teismus, remti žiniasklaidos laisvę ir ilgalaikes pastangas kovoti su korupcija.

5.2 Svarbu nustatyti kliūtis, trukdančias steigti asociacijoms, ir ypač korupcinę praktiką, kai vyriausybei artimi asmenys skiriami asociacijų vadovais taip siekiant iškreipti šių asociacijų atstovaujamąją funkciją.

5.3 Ypač svarbu remti kolektyvines derybas vykdančias socialinių darbdavių ir darbuotojų dialogą.

Reikia toliau stiprinti faktinį įgyvendinimą, kad TDO konvencijos dėl deramo darbo būtų ne tik ratifikuojamos (nors tai taip pat yra svarbu), bet ir taptų vyriausybių išpareigojimų ir jų susitarimų su darbuotojų ir darbdavių organizacijomis dalimi.

5.4 Konsultacinės institucijos, kurios kai kuriose šalyse jau veikia, yra labai svarbios kaip nepriklausomų ir atstovaujamųjų asociacijų bendrų pasiūlymų kanalai.

5.5 Kai kuriose šalyse buvo sukurtos kovos su korupcija institucijos. Labiausiai išsivertino Maroko centrinė korupcijos prevencijos institucija (pranc. *Instance Centrale de Prévention de la Corruption*). Ji buvo įsteigta 2007 m. ir jos veikloje dalyvauja pilietinė visuomenė. Vartotojų, galutinių naudotojų, ūkininkų, verslininkų, moterų, profesinių sąjungų ir kitų susijusių sektorių ir grupių organizacijos taip pat turėtų dalyvauti sveikatos, kainų nustatymo, vandentvarkos, imigracijos, socialinių paslaugų ir pan. kontrolės organuose.

5.6 Apskritai socialiniai ir pilietinės visuomenės dalyviai (profesinės sąjungos, verslininkai, asociacijos, NVO) atlieka labai svarbų vaidmenį, ypač kai tai yra nepriklausomos organizacijos, kurios daugeliu atvejų dar tik pradeda savo veiklą.

5.7 Socialinių partnerių vaidmuo kovoje su korupcija įvairiose šalyse taip pat skiriasi. Pietinėse Europos ir Viduržemio jūros šalyse jų dalyvavimas yra įvairių formų.

5.8 Tam tikrose šalyse buvo parengtos švietimo ir informavimo didinimo programos. Todėl šiuo metu būtina skatinti ir remti plataus masto programas kovai su korupcija sustiprinti.

2012 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl atsakingo naudojimosi socialiniais tinklais ir su jais susijusių problemų prevencijos (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 351/07)

Pranešėjas **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. sausio 19 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Atsakingo naudojimosi socialiniais tinklais ir su jais susijusių problemų prevencijos.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 6 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 173 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Dėl socialinių tinklų poveikio atskiriems asmenims ir visuomenei, būsimos jų raidos ir padarinių ES institucijos turėtų teikti pirmenybę privalomų ir neprivalomų viršnacionalinių priemonių priėmimui, kuriomis būtų skatinamas savireguliacijavimas arba, pageidautina, bendras reguliavimas pagal „Skaitmeninę darbotvarkę“, remiamas atsakingas ir protingas naudojimas šiais tinklais skaitmeninėje bendrojoje rinkoje ir užkertamas kelias problemoms, susijusioms su jais būdingais pavojais. EESRK mano, kad geriausia išeitis būtų „pavyzdiniai teisės aktai“, kuriais būtų grindžiamas tarptautinis reguliavimas. Tačiau, kol jie dar neįmanomi, reikia priimti Sąjungos lygmens sprendimą.

1.2 Jei būtų priimtose priemonės, kurios skatintų savireguliaciją arba bendrą reguliavimą, jos visada turėtų būti laikinos, jų taikymas turėtų būti nuolat vertinamas, o jei jų būtų nepaisoma, reikėtų priimti privalomas priemones.

1.3 Konkrečiai, EESRK ragina Komisiją skatinant skaitmeninį raštingumą vykdyti informuotumo didinimo ir švietimo kampanijas, visų pirma skirtas pažeidžiamiausiems gyventojams, kad būtų užkirstas kelias nepageidaujamam poveikiui netinkamai naudojantis šiais tinklais arba jis būtų sušvelnintas. Taip pat reikėtų rengti mokymo kursus tėvams, skirtus vaikų priežiūrai ir tarpininkavimui, kad būtų sustiprinti informavimo apie neteisėtą interneto turinį centrai (anglų k. *hotlines*) ir kad jie taip pat galėtų kovoti su netinkamu elgesiu.

1.4 Be to, siekiant sustiprinti šias iniciatyvas, paslaugų teikėjai turėtų plačiau taikyti gerąją praktiką išipareigojimų vykdymo, reklamos kontrolės arba labai jaunų naudotojų prisijungimo stebėsenos srityse. Visa tai kartu gali padėti pakeisti neigiamą požiūrį į socialinius tinklus ir kartu atkreipti dėmesį į jų siūlomas galimybes ir galimą sinergiją. Egzistuoja ir priklausomybės nuo socialinių tinklų reiškiniai, apie kuriuos vartotojus reikėtų informuoti ar netgi įspėti paauglių, kuriems kyla didžiausias pavojus, tėvus.

1.5 Darbo santykių srityje ir kai naudojamosi naujomis technologijomis, visų pirma socialiniais tinklais, bandoma kištis į asmeninį gyvenimą, todėl reikėtų skatinti ginti teisę į privatumą socialiniams partneriams reguliuojant šį klausimą atitinkamuose susitarimuose.

1.6 Galiausiai EESRK kartoja⁽¹⁾, kad laukia, kol bus paskelbtas ES interneto teisių kodeksas, kuriame būtų aiškiai ir suprantamai apibendrintos ES skaitmeninių naudotojų turimos teisės ir daug dėmesio būtų skiriama skatinimui atsakingai naudotis šiais tinklais, su jais susijusių elgesio problemų prevencijai ir praktikos, kuri galėtų būti laikoma nesąžininga arba žalinga, visų pirma pernelyg kontekstinės reklamos atvejais, nutraukimui.

2. Įžanga

2.1 Šia nuomone savo iniciatyva siekiama trejopo tikslo:

a) remtis ankstesniais tyrimais, komunikatais (*Komunikatas dėl socialinių tinklų ir interneto ateities* (SEC(2008) 2507) (SEC(2008) 2516) ir nuomonėmis⁽²⁾);

b) įvertinti savireguliacijos susitarimo „ES saugesnės socialinės tinklaveikos principai“ privalumus (2009 m. vasario 10 d.);

c) pasiūlyti priemones, kurių reikėtų imtis pagal Europos skaitmeninę darbotvarkę (COM(2010) 245 final/2).

⁽¹⁾ C 318, 2011 10 29, p. 9–18.

⁽²⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 69–73.

2.2 Bendras skaitmeninės visuomenės augimas pastaraisiais metais ir visų pirma gausėjanti virtuali bendruomenė akivaizdžiai rodo, kad reikia vykdyti atsakingo naudojimosi tinklais, prevencijos ir apsaugos nuo jų keliamo pavojaus ir problemų politiką.

2.3 Nuolatinis vystymasis ir paplitimas erdvėje, šiems tinklams būdingas nuo pat pradžių, skatina nuolat peržiūrėti jų koncepciją ir atitinkamai – požiūrį į juos. Tačiau galima susitarti dėl keleto būtiniausių ir pagrindinių bruožų, kad būtų galima nustatyti reikiamas veiklos sritis.

2.4 Šiuo požiūriu galima manyti, kad socialinius tinklus, kaip savanoriškos socialinės sąveikos formą sudėtingomis aplinkybėmis, palaiko dinamiški mainai atviroje, teigiamo grįžtamojo ryšio sistemoje.

2.5 Taigi tinklų rūšių ir naudojimo, taip pat naudotojų profilių ir turinio įvairovės augimas – tai naujas ir palaipsniui besivystantis procesas, kuriam reikia tiksliai nustatyti bendras veikimo taisykles. Todėl būtų naudinga nuolat tirti šią sritį ir daugiau sužinoti apie naudotojų narystę viename ar kelyje konkrečių tinklų. Tai, be kita ko, padėtų parengti technologiniu požiūriu neutralias taisykles, kurios būtinos šiai sričiai būdingo lanksčiai prisitaikančio proceso sąlygomis.

2.6 Kita vertus, šioje nuomonėje siūlomomis priemonėmis prisidedama ir prie ES pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo tikslo pagal strategiją „Europa 2020“ (COM(2010) 2020 final). Todėl į socialinių tinklų koncepciją reikia įtraukti žinių visuomenę, darbų atlikimo pasitelkiant plačiąją visuomenę paslaugas (anglų k. *crowdsourcing*), aktyviausių ir atsakingiausių naudotojų skatinimą ir veiksmingą virtualią rinką arba bendradarbiavimo dviasį ir socialinę integraciją.

2.7 Tačiau reikėtų ne tik gerinti infrastruktūrą siekiant užtikrinti greitą, saugią, nediskriminacinę ir visuotinę prieigą propaguojant atsakingą skaitmeninę visuomenę, bet ir užtikrinti, kad piliečiai skaitmeninėje aplinkoje galėtų veiksmingai naudotis savo teisėmis (žodžio ir informacijos laisvė, asmens duomenų ir privatumo apsauga, skaidrumo reikalavimu, universaliosiomis telefono ir funkcinėmis interneto paslaugomis ir būtinos paslaugų kokybės reikalavimu) (COM(2010) 245 final/2).

2.8 Privatumas yra esminis naudojimosi socialiniais tinklais elementas. EESRK jau pareiškė savo nuomonę dėl Pasiūlymo dėl reglamento dėl duomenų apsaugos ir vienareikšmiškai pritarė teisei reikalauti ištrinti duomenis ir standartiniams privatumo apsaugos nustatymams, t. y. sutikimas negali būti numanomas, jis visada turi būti aiškus ir vienareikšmis.

2.9 Siekiant išvengti profilių indeksavimo ir užtikrinti, kad būtų apsaugoti itin slapti duomenys, interneto naršyklėse turėtų būti nustatyti standartiniai saugumo ir privatumo nustatymai.

2.10 Be to, reikia geriau valdyti šio sektoriaus rinką tiek paslaugų teikėjų integracijos, tiek konkrečių ir privalomų priemonių, susijusių su jų veikla, įskaitant veiklą reklamos kontrolės, turimų duomenų naudojimo ar atitinkamų verslo galimybių sudarymo (pvz., rizikos, susijusios su socialinių tinklų naudotojų teisėmis, draudimas) srityse, įgyvendinimo požiūriu.

2.11 Tačiau pagal bendros atsakomybės principą naudotojai privalo laikytis atitinkamų institucijų pateiktų nurodymų ir gairių, kaip protingai ir atsakingai naudotis socialiniais tinklais (naudotojų socialinė atsakomybė), kad neapsiribojant atskirų tinklų užsibrėžtais tikslais būtų galima kuo geriau išnaudoti turimus išteklius ir gauti kuo daugiau naudos iš informacijos sklaidos ir skaidrumo, kai mokomasi vieniems iš kitų ir praturtinama kultūra. Kartais teisėtumą bandoma pagrįsti klaidinga prielaida, kad naudotojai yra informuoti ir sąmoningi, tačiau statistiniai duomenys rodo, kad iš tiesų sąlygas skaito mažiau nei vienas naudotojas iš tūkstančio.

3. Socialinių tinklų augimas

3.1 Pastaruosius dvejus metus socialinių tinklų raida buvo labai sparti, todėl išpūdingai išaugo jų naudotojų skaičius. 2010 m. duomenimis, bendras naudotojų (kurių dauguma – jaunimas) skaičius visame pasaulyje pasiekė milijardą, t. y. jis buvo 23 proc. didesnis, palyginti su ankstesniais metais. Duomenis apie *kiekvienos šalies socialinių tinklų koeficientus* galima rasti šiam tikslui parengtuose ir socialiniuose tinkluose pateikiamuose pasaulio žemėlapiuose.

3.2 Socialiniais tinklais besinaudojančio jaunimo procentinė dalis yra daug didesnė nei kitų amžiaus grupių. EUROSTAT duomenimis, 2010 m. Europoje šiuo tikslu internetu naudojosi keturi penktadaliai 16–24 metų amžiaus internautų, palyginti su dviem penktadaliais 25–54 metų amžiaus žmonių ir mažiau nei vienu penktadaliu 55–74 metų amžiaus žmonių (žr. Komisijos apklausą „Rizika ir sauga“). Daugiau informacijos šiuo klausimu pateikiama EESRK rengiamoje nuomonėje dėl vaikams skirtos reklamos.

3.3 Socialiniai tinklai savo naudotojams suteikia labai įvairių galimybių. Socialiniame tinkle galima bendrauti su labai toli esančiais draugais ir giminaičiais, susirasti naujų draugų, keistis daugialypės terpės informacija, palaikyti darbo santykius, pristatyti projektus, užmegzti socialines ir profesines pažintis, reikšti nuomonę arba ginti tam tikras idėjas ar motyvus ir kt. Šias galimybes vaizdų, kompiuterinės grafikos ir vaizdo įrašų perdavimo požiūriu smarkiai išplėtė tokie naujausi socialiniai tinklai kaip Instagram, Pinterest ir Tumblr, kurie vartotojų skaičiumi jau pralenkė YouTube, LinkedIn ir Google+.

3.4 Tačiau naudotojams už viską vertingesnė galimybė su dideliu žmonių skaičiumi, dažniausiai su tais, su kuriais susipažino ne socialiniuose tinkluose (šeima, draugais, pažįstamais), nedelsiant dalytis įvairiu turiniu, nors jie naudoja socialinius tinklais ir tam, kad užmegztų naujų pažinčių.

3.5 Naujas santykių modelis pabrėžia teigiamus, su socialinių tinklų raida susijusius aspektus, visų pirma jų indėlį ⁽³⁾:

- garantuojant saviraiškos laisvę tam tikromis socialinėmis ir politinėmis aplinkybėmis,
- kuriant ir buriant internetines bendruomenes,
- (vėl) randant draugus ir šeimos narius bei sudarant jiems galimybę bendrauti tarpusavyje,
- užkertant kelią atvejams, keliantiems pavojų nepilnamečiams, ir suteikiant jiems galimybę prašyti pagalbos pasinaudojant socialinės tinklaveikos svetainėmis,
- reklamuojant prekes ir paslaugas bei plečiant e. prekybą.
- taip pat reikia atsižvelgti į naują socialinių tinklų aspektą – judumo skatinimą.

3.6 Socialiniai tinklai tampa vis naudingesni nuolat gausėjant jų naudojimo sritims, kurios atliepia įvairius naudotojų jungimosi į tinklus motyvus, pavyzdžiui, susijusius su šeiminiiais ir socialiniais ryšiais, keitimusi komercine informacija ir informacija apie laisvalaikio pomėgius, pramogomis ir laisvalaikiu, draugyste ir santykiais, galimybėmis įgyti žinių ir mokymosi raida, darbo ir profesinė aplinka, dalyvavimu visuomeninėje veikloje ir savanoriška veikla arba diskusijomis apie nuomones ir idėjas ir pan.

3.7 Reikėtų atsižvelgti į tai, kad internete esančios virtualios bendruomenės erdvė pristatoma ir laikoma lygiaverte fiziniam pasauliui, o žaidimo taisyklės jos aplinkoje nustato ne naudotojas. Naudotojams užsiregistravus, jie išsipareigoja laikytis paslaugų teikėjo nustatytų sutarties sąlygų. Jiems sudaromas išpūdis, kad šios paslaugos yra nemokamos. Tačiau sudaromas sandoris – pateikiami asmens duomenys. Kai naudotojai užsiregistruoja socialiniame tinkle, jie dažniausiai netikrina teisinės informacijos, nežino, kas gali būti daroma su jų duomenimis ar kokia yra aplinkos konfigūracija, kas gali naudotis duomenimis ir kokiais tikslais (*Pagrindinė duomenų apsaugos teisė. Piliečio vadovas*. Ispanijos duomenų apsaugos agentūra. 2011 m. sausio mėn. (<https://www.agpd.es/portalwebAGPD/index-ides-idphph.php>)).

3.8 Vis dėlto socialinių tinklų naudotojai jaučiasi taip, lyg ši virtuali erdvė jiems priklausytų, kad turinį ir pridėdamą informaciją kuria ir kontroliuoja jie patys. Kadangi šie tinklai naudotojams sudaro išpūdį, kad pastarieji yra pagrindiniai veikėjai, ir suteikia jiems laisvės pojūtį, jie neretai gali nesuprasti, kad

žaidimo taisyklės nustato ir kontroliuoja kiti, dėl šios priežasties turintys realią galią vykdyti priežiūrą ir kontroliuoti visą turinį. Taigi tie kiti asmenys gali nustatyti ir apribojimus, kurie jiems atrodo tinkami (pvz., naudotojo amžių, nors praktiškai tai vis tiek netrukdo prisijungti).

3.9 Tuo pat metu, siekiant kontroliuoti vykdomą veiklą, raginama priimti išsipareigojamą parengti etikos kodeksą, įtvirtinantį tinkamo naudojimosi socialiniais tinklais pagal jų paskirtį vertybes pasitelkiant savanoriško savireguliacinio arba bendro reguliavimo būdus.

3.10 Tačiau net ir tada socialinių tinklų naudotojai vis tiek susiduria su įvairiais pavojais, susijusiais su naudojimu šiais tinklais. Kai kurie iš šių pavojų yra būdingi naudojimuisi internetu ir jų gali kilti naudojantis kitomis taikomosiomis programomis. Tačiau konkrečios, su socialiniais tinklais susijusios problemos, nors jų gali pasitaikyti ir naudojantis internetu, socialiniuose tinkluose tampa itin aktualios dėl jiems būdingų bruožų, pavyzdžiui, milijonų piliečių duomenų rinkimo; dėl to, kad dauguma naudotojų – jaunimas, kuris nebuvo apmokytas protingai ir atsakingai naudotis socialiniais tinklais ir nebuvo išpėtas apie jų keliamą pavojų (nei tėvai, nei mokytojai paprastai neturi nei žinių, nei patirties, kad galėtų mokyti taisyklių, kaip reikėtų tinkamai elgtis). Be to, nieko nežinoma apie problemas ir iššūkius, susijusius su tokiu novatorišku ir svaiginančiu dalyku kaip socialiniai tinklai, kuriuose interneto naudotojai tampa beveik eksperimento dalimi.

3.11 Šiomis aplinkybėmis ši sparčiai kintanti technologija ir nepilnamečiams nauja, o jų tėvams nepažįstama socialinė erdvė kelia visuomenės susirūpinimą. Tačiau sykiu vaikomasi sensacijų, kuriami mitai, o valstybės mastu imamasi klaidingų priemonių (UNICEF ataskaita „Vaikų sauga internete“).

3.12 Įvairių pavojų pavyzdžiai: psichologinės traumos dėl įžeidimų, pareikštų naudojantis šiomis paslaugomis; seksualinis priekabiavimas prie vaikų ir jaunimo (*priekabiavimas, patyčios ir viliojimas elektroninėje erdvėje*); besikartojantis moralinis vadovų, kolegų arba pavaldinių priekabiavimas darbo vietoje (*patyčios*), priekabiavimas darbe dėl darbdavių kišimosi į darbuotojų asmeninį gyvenimą arba dėl piktnaudžiavimo išmaniaisiais telefonais; pačių paauglių arba kitų asmenų skelbiamos nuogų ir pusnuogių paauglių nuotraukos arba vaizdo medžiaga (*seksualinio turinio žinutės*); atvira prostitucijos ar eskorto paslaugų reklama; *vaikų seksualizavimas socialiniuose tinkluose*; dažnas privatumo nepaisymas, žala reputacijai ir asmens orumui; kėsinimasis į tinklalapio naudotojų fizinę ir psichinę sveikatą; smurto, rasizmo ir ksenofobijos kurstymas, totalitaristinių ideologijų, iš esmės fašizmo, propagavimas arba nacizmo palaikymas ir jaunuolių savižudybės tariamai dėl šiuose tinkluose paviestų asmeninio gyvenimo smulkmenų.

3.13 Teisininkai išpėja, kad daugelio šių tinklų bendrose naudojimo sąlygose numatyta, kad naudotojo sukurtas turinys autoriteto teisės perduodamas platformai. Dauguma interneto naudotojų to nežino.

⁽³⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 69–73.

3.14 Prie pavojaus, susijusio su tuo, kad kiti asmenys socialiniais tinklais naudojasi neteisėtais arba kenkimo tikslais ir jų taikinyje atsiduria visų pirma nepilnamečiai, prisideda ir su kiekvieno naudotojo elgsena susiję pavojai, kurie gali kliudyti įprastam asmeniniam, šeiminiam, profesiniam ir socialiniam gyvenimui. Taip pat pavojų kelia mokėjimų elektroninėje erdvėje pasiūla, galinti paskatinti vaikus pirkti.

3.15 Be to, kyla pavojus sukurti netikrą tapatybę, įkvėptą noro apgauti kitus arba save, ar fantazijos. Taip pat sudaromos palankios sąlygos painioti intymius, privačius ir viešus dalykus ir skatinamas teatrališkas ir narciziškas elgesys, net jei tikrovė neiškreipiama (Enrique Echeburúa ir Paz de Corral). Kita vertus, kaip jau minėta, pernelyg dažna virtuali komunikacija gali pabloginti žmonių santykių kokybę tvirtus ir tiesioginius ryšius pakeisdama silpnaisiais ir neretai neapibrėžtais santykiais. Todėl naudotojai gali pasijusti vieniši ir net savo tikrą gyvenimą iškeisti į virtualų.

3.16 Socialinių tinklų naudotojai atsipalaiduoja ir lengvai priima pasiūlymus draugauti iš nepažįstamųjų, kuriems vos po kelių valandų pokalbio jie nedvejodami atskleidžia konfidencialius, intymius ir privačius duomenis, pavyzdžiui, gyvenamąją vietą, telefono numerį, tėvų vardus ir kt. Tokia informacija dažniausiai naudojama norint sužinoti pamirštą slaptažodį. Tai gali padėti sužinoti ir kitus konfidencialius duomenis: darbo vietą, ateities planus, naudojamą programinę įrangą ir kt.

3.17 Galiausiai, kaip nurodoma tyrimuose šiuo klausimu, socialinių tinklų naudotojai priima nepažįstamus žmones į draugų ratą tik dėl gražios profilyje pateikiamos nuotraukos ir yra pasirengę atskleisti bet kokią asmeninę informaciją vos po trumpo pokalbio elektroninėje erdvėje. Turint omenyje, kad daugumoje socialinių tinklų šie „draugai“ turi nevaržomą prieigą prie kiekvieno nario duomenų ir informacijos, nesunku suprasti, kad viena iš praktinių pasekmių bendrai ir nediskriminuojant išleidžiant visus pažįstamus ir nepažįstamus asmenis į draugų ratą yra ta, kad viskas, ką paskelbiate socialiniame tinkle, iš esmės tampa laisvai prieinama.

3.18 Todėl būtina vykdyti informacines prevencines kampanijas pagal programą „Saugesnis internetas“ patariant perskaityti, kokia yra įvairių paslaugų teikėjų naudojimosi paslaugomis ir privatumo politika, prieš pradėdant jomis naudotis, gerai pagalvoti prieš skelbiant bet kokią informaciją, naudotis slaptažodžiais, gerai apgalvoti, kokią informaciją skelbti ir kontroliuoti, kam ji bus prieinama, patariant dėl kontaktų sąrašų ar užsikrėtimo kompiuteriniu virusu pavojaus. Galiausiai itin svarbu nurodyti, kur galima kreiptis tais atvejais, kai tampama netinkamo elgesio socialiniuose tinkluose auka. Be to, reikia skatinti mokytojų švietimo iniciatyvas ir parengti mokomąją medžiagą siekiant anksti išugdyti socialinius ir skaitmeninius įgūdžius.

3.19 Šiuo tikslu labai svarbu, kad Komisija savo programomis teiktų pagalbą naudotojų asociacijoms ir NVO, tikrai nepriklausomoms nuo valdžios institucijų ir ekonomikos subjektų ir veikiančioms pagal demokratijos principus.

4. Problemos, susijusios su netinkamu naudojimu socialiniais tinklais

4.1 Pasaulinės sveikatos organizacijos duomenimis, vienas iš keturių žmonių turi problemų, susijusių su pernelyg intensyviu naujų technologijų naudojimu. Vaikai ir paaugliai yra patys pažeidžiamiausi ir greitai tampa nuo jų priklausomi. Nors jie yra geriausi šio srities specialistai, jie taip pat yra labiausiai nesubrendę naudotojai.

4.2 Šios priklausomybės taip pat vadinamos netoksiškomis, nematerialiomis arba necheminėmis. Nepaisant to, kad kai kurių ekspertų manymu, reikėtų kalbėti ne apie priklausomybę griežtąja prasme (dar vadinamą „naująja priklausomybe“, „nematerialiąja priklausomybe“ arba „nechemine priklausomybe“), o apie piktnaudžiavimą, netinkamo naudojimo ar pripratimo problemas. Kiti ekspertai mano, kad šis terminas yra tinkamas, nes jis naudojamas ir kalbant, pavyzdžiui, apie priklausomybę nuo darbo, pirkimo ar sekso.

4.3 Pernelyg intensyvus naudojimas virtualiais socialiniais tinklais gali paskatinti izoliaciją, prastus rezultatus, abejingumą kitoms temoms, elgesio problemas, pajamų praradimą, mažą fizinį aktyvumą ir nutukimą. Trumpai tariant, priklausomybės esmė – pripratimas ir gyvenimo būdo keitimas tarnaujant įpročiui. Taigi priklausomybę nuo socialinių tinklų apibūdina ne *tam tikras elgesys*, o asmens santykis *santykis* su ja (Alonso-Fernández, 1996 m., Echeburúa ir Corral, 2009 m.).

4.4 Šios priklausomybės didžiausią poveikį daro psichinei sveikatai. Ištinka nerimo, depresijos, įkyrių minčių priepuoliai, sutrinka miegas ir pasikeičia asmenybė, todėl neretai blogai elgiamasi, išsiveliama į muštynes, įvyksta eismo įvykiai, nelaimės darbe arba žmogus žaloja save.

4.5 Prie viso šito dar reikia pridėti naudotojų tiesiogines fizinės sveikatos problemas, fiziologines problemas, pavyzdžiui, kaklo skausmą, tendinitą, riešo kanalo sindromą ir regėjimo pokyčius. Nebesirūpinama išvaizda, prarandamos miego valandos ir pakinta maitinimosi įpročiai.

4.6 Naudojimas internetu, nesvarbu, ar pernelyg intensyvus ar ne, yra susijęs su psichosocialiniais veiksniais, pavyzdžiui, psichologiniu pažeidžiamumu, streso faktoriais ir šeimos bei visuomenės parama. Jaunimui būdingi kai kurie specifiniai pernelyg intensyvaus naudojimosi socialiniais tinklais rizikos veiksniai.

4.7 Kai kurie pavojaus ženklai (nemiegojimas, kitos svarbios veiklos nevykdymas, artimų žmonių skundai dėl naudojimosi tinklu, nuolatinės mintys apie tinklą, keletas nesėkmingų pastangų riboti tinkle praleidžiamą laiką, laiko nuovokos praradimas ir pan.) pasirodo dar prieš susižavėjimui tampant priklausomybe. Todėl anksti pastebėjus šiuos ženklus ir kartu rengiant vertinimo ir diagnostikos priemones galima padėti anksti nustatyti priklausomybę ir pritaikyti vėlesnę terapinę gydymą.

4.8 Be to, šiam tikslui taip pat reikalingi viešieji ištekliai ir prevencinės priemonės (informacinės kampanijos, švietimo programos, skaitmeninis raštingumas, pagalbos priemonės, atsekamumas, išpėjimas apie pavojų ir pan.) pirmenybę teikiant ypatingiems pažeidžiamiausių visuomenės grupių poreikiams.

4.9 Tais atvejais, kai naudotojai turi nutraukti interneto ryšį, negali užbaigti pradėtos veiklos arba kai ryšys yra labai lėtas, pastebimi fizinės ir psichologinės abstinencijos simptomai, nuotaikos svyravimas, dirglumas, nekantrumas, nerimas, liūdesys (Estévez, Bayón, De la Cruz ir Fernández-Liria, 2009 m., García del Castillo, Terol, Nieto, Lledó, Sánchez, Martín-Aragón ir kt., 2008 m.; Yang, Choe, Balty ir Lee, 2005 m.).

4.10 Kai kuriais atvejais asmenybės bruožai ar emocinė būseną gali padidinti psichologinį polinkį į priklausomybę: impulsyvumas, disforija (nenormali psichinė būseną, kuri subjektyviai laikoma nemaloniu ir kuriai būdingi nuotaikos svyravimai); nesugebėjimas susidoroti su nemaloniais stimulais, tiek fiziniiais (skausmu, nemiga, nuovargiu), tiek psichologiniais (antipatija, rūpesčiais, pareigomis), ir pernelyg aktyvus stiprių pojūčių ieškojimas (Estévez, Bayón, De la Cruz ir Fernández-Liria, 2009 m., García del Castillo, Terol, Nieto, Lledó, Sánchez, Martín-Aragón ir kt., 2008 m.; Yang, Choe, Balty ir Lee, 2005 m.).

4.11 Tačiau kartais priklausomybės priežastis yra asmenybės problema, pavyzdžiui, pernelyg didelis drovumas, menka savi-vertė ar nepasitenkinimas savo išvaizda, arba nesugebėjimas

spręsti kasdienes problemas. Pavojų tapti priklausomu nuo interneto padidina ankstesnės problemos (depresija, aktyvumo ir dėmesio sutrikimai, socialinės fobijos ar priešiškusmas) (Estévez, Bayón, De la Cruz ir Fernández-Liria, 2009 m., García del Castillo, Terol, Nieto, Lledó, Sánchez, Martín-Aragón ir kt., 2008 m.; Yang, Choe, Balty ir Lee, 2005 m.).

4.12 Vykdamas prevencijos strategijas, skirtas iškiepyti sveiką požiūrį į naudojimąsi socialiniais tinklais, svarbų vaidmenį atlieka tėvai ir mokytojai. Taip pat naudingas *bendraamžių* bendradarbiavimas (geriau įvairius pavojus išmanantys ir suvokiantys draugai gali savo bendraamžiams arba jaunesniems draugams padėti juos atpažinti ir jų išvengti). Elektroninėje erdvėje jie laikomi globotojais.

4.13 Galiausiai tinkamai naudojantis socialiniais tinklais reikia remti įvairias jų teikiamas galimybes. Šie tinklai neretai daro poveikį labai svarbiems visuomenei klausimams, pavyzdžiui, susijusiems su darbu ar vartojimu (Salcedo Aznal Alejandro, *¿Sociedad de consumo o redes de consumidores? Esbozo para un análisis social del consumidor actual* (2008 m.)), kurie nenagrinėjami šioje nuomonėje. Šiuo atveju reikėtų imtis visų reikiamų reformų, kad taikant darbo teisę būtų užkirstas kelias neleistinam kišimuisi į žmonių asmeninį gyvenimą naudojantis naujosiomis technologijomis (mobiliaisiais telefonais, el. paštu, socialiniais tinklais). Socialiniai partneriai turėtų sudaryti susitarimus, pagrįstus Europos Tarybos rekomendacijomis dėl šio klausimo.

2012 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl atnaujinto Europos nebuvimo kainos tyrimo (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 351/08)

Pranešėjas **Georgios DASSIS**Bendrapranešėjis **Luca JAHIER**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Atnaujinto Europos nebuvimo kainos tyrimo

(nuomonė savo iniciatyva).

Europos nebuvimo kainos pakomitetas, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. birželio 19 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 154 nariams balsavus už, 5 - prieš ir 7 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Po maždaug ketvirčio amžiaus nuo 1988 m. paskelbto P. Cecchini pranešimo vėl keliamas Europos nebuvimo kainos klausimas atrodo tinkamas ir įdomus būdas paskatinti diskusijas dėl tolesnės Europos integracijos. Tačiau P. Cecchini pranešime šis klausimas buvo nagrinėjamas tik bendrosios rinkos požiūriu, o šiandien būtina pažvelgti plačiau ir aptarti dėl nebaigtos kurti Europos ekonominės ir politinės sąjungos susidarančias išlaidas. Šios, jau ir taip itin didelės, išlaidos gali išaugti dar labiau, jei nebus imtasi veiksmų.

1.2 Ši problema ypač opi tokiomis aplinkybėmis, kai valstybės narės, spaudžiamos finansų rinkų ir naujų privalomų institucinių taisyklių, bus priverstos dėti daugiau pastangų, kad sumažintų išsiskolinimą. Kokių veiksmų imtis, kad nebūtų pakenkta augimui, kurio finansų rinkos taip pat reikalauja? Siekiant išvengti nepalaujamą laipsniško nuosmukio, dėl kurio didelei Europos gyventojų daliai tektų kęsti skurdą ir nepriteklių, tinkamiausias sprendimas būtų paskirstyti tam tikras išlaidas Europos lygmeniu ir vykdyti platesnio užmojo politiką. Tai leistų Sąjungai paskatinti teigiamą ilgalaikį augimo procesą, susikurti tvirtą ekonominę, pramoninę ir technologinę tapatybę globalizacijos sąlygomis ir ginti mūsų socialinį modelį, kuris didele dalimi padėjo sukurti tokią Europą, kokia ji yra šiandien.

1.3 Keliant Europos nebuvimo kainos klausimą taip, kaip siūloma šioje nuomonėje, be abejonės, kyla tam tikrų metodologinių ir techninių sunkumų, tačiau pagrindinis privalumas yra tas, kad pateikiama racionaliai sunkiai paneigiamų argumentų, kaip įveikti dabartinę krizę ir sukurti tikrą Europos ekonominę ir politinę sąjungą. Iš esmės šiuo metu, kai tam tikros politinės jėgos stengiasi atsakomybę už problemas suversti ES, reikalingi

tvirti įrodymai, įtikinantys įvairių valstybių narių visuomenę ieškoti problemų sprendimų subsidarumą orientuojant į „daugiau ir geresnės Europos“.

1.4 Šiuo požiūriu strategijoje „Europa 2020“ pateikta labai įdomių pasiūlymų. Joje iškeltas sveikintinas tikslas skatinti tikrą konvergenciją, visų pirma įgyvendinant bendrą politiką ir tikslus, taip pat užtikrinant geresnį valstybių narių veiksmų tarpusavio koordinavimą visais lygmenimis ir tose srityse, kur europinio modelio nėra arba jis tik pradedamas kurti. Tačiau galima kelti klausimą, ar ši strategija prilygsta iššūkiui sukurti tikrą ekonominę ir politinę sąjungą, galinčią sustiprinti Europos poziciją globalizuotame pasaulyje, ir ar, turint omenyje dabartinę padėtį, jos laukia laimingesnis likimas nei Lisabonos strategijos.

1.5 Mums atrodo, būtina imtis tolesnių veiksmų, ryžtingai prisidėti prie numatytų kas pusmetį vykstančių tiek 17, tiek 27 euro zonos valstybių vadovų diskusijų ir padėti mūsų vadovams ir viešajai nuomonei suprasti, kad valstybių narių, Europos ir pasaulio tarpusavio santykiams reikalinga Koperniko revoliucija. Diskusijos dėl Europos nebuvimo kainos, kurią mokame ir veikciausiai mokėsime ateityje, – puikus būdas veikti šia linkme. Pateikdami ekonominės, politinės ir strateginės naudos įrodymų, turime paneigti euroskeptikų teiginius ir pasitelkę viešąją nuomonę paliudyti, kad Europa nėra problema; ji turi būti vertinama kaip sprendimas.

1.6 Tokio požiūrio privalumas yra tas, kad jis padeda sumažinti sąnaudas, optimizuoti išlaidas ir suteikti kuo daugiau galimybių, kad būtų duotas tinkamas atsakas į šiuo metu išskylančius iššūkius ir rasta tinkama ir visiems palanki išeitis iš esamos padėties.

1.7 Atsižvelgiant į šiuos aspektus, Europos nebuvimo kaina turi būti išanalizuota kur kas plačiau nei siūloma Europos Komisijos užsakytame tyrime „Europos nebuvimo kaina. Neišnaudotas Europos bendrosios rinkos potencialas“. Mums nereikia dar vieno tyrimo (beje, galbūt labai kokybiško), kuris dūlės bibliotekose ir kurį retkarčiais atsivers vienas kitas šios srities specialistas.

1.8 Taigi EESRK prašo Komisijos visų pirma kuo tiksliau įvertinti visas šioje nuomonėje minimas Europos nebuvimo išlaidas ir jų poveikį užimtumui ir augimui. Antra, siūlome į strategiją „Europa 2020“ įtraukti skaičiais grindžiamus išlaidų mažinimo tikslus, taip pat aiškų veiksmų planą ir sistemingą jo pažangos vertinimą.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Europos nebuvimo kainos klausimą EESRK įvairiais aspektais nagrinėjo daugelyje savo pastaraisiais metais parengtų nuomonių⁽¹⁾. 2010 m. pabaigoje Europos Parlamente ir Europos Komisijoje vėl pradėti debatai dėl Europos nebuvimo kainos. Pastaroji, beje, užsakė ambicingą tyrimą, kad būtų atnaujinti P. Cecchini pranešime išdėstyti teiginiai⁽²⁾ ⁽³⁾.

2.2 Komisiją ir Parlamentą taikomą metodą ir tyrimo temą greičiausia paskatino pasirinkti rengiamas Bendrosios rinkos aktas II (angl. Single Market Act II), nors abiejų institucijų pranešimuose taip pat buvo pabrėžiama būtinybė apibrėžti temą ir remtis moksliniais įrodymais, kurių šis tyrimas suteiks⁽⁴⁾. Pirmame, kad P. Cecchini pranešime minimi santykinai sudėtingi modeliavimo metodai tuo metu rodė Bendrijos (12 valstybių narių) BVP padidėjimą 4,5–7 proc. ir perspektyvą, kad bendroje erdvėje bus sukurta 2–5 mln. papildomų darbo vietų. Tačiau šie

vertinimai buvo grindžiami metodologiniu požiūriu ir pagrindinėmis hipotezėmis, kurios neapsaugotos nuo galimos kritikos ir prieštaravimų. Be to, nors informacijos apie šias prognozes sklaida buvo itin sėkminga, mūsų žiniomis, taip ir nebuvo padaryta šių prognozių apžvalga, kuri leistų *ex post* įvertinti jų tikslumą⁽⁵⁾.

2.3 EESRK džiaugiasi, kad šiai temai vėl skiriama daugiausia dėmesio, net jei galima stebėtis, kad tai atsitiko praėjus maždaug ketvirčiui amžiaus nuo P. Cecchini pranešimo paskelbimo. Vis dėlto šio klausimo sprendimo būdas – taikyti tą pačią metodiką ir dar kartą nustatyti galimą prekybos bendroje rinkoje kliūčių panaikinimo ekonominį poveikį – geriausiu atveju atrodo suvaržantis, o blogiausiu – tiesiog netinkamas dėl mažiausiai dviejų susijusių priežasčių.

2.4 Pirmoji susijusi su pavojumi pasinerti į grynai techninio (jei ne technokratinio) pobūdžio debatus dėl Europos nebuvimo kainos, nors, nepaisant to, kad galėtų būti naudojamos itin sudėtingomis priemonėmis – tai, kas gali atrodyti techniška, socialinių mokslų srityje dažnai tėra iliuzija.

2.5 Antroji, dar svarbesnė, priežastis yra tai, kad dabartinės aplinkybės yra visiškai kitokios. 1988 m. iš tikrųjų daugiausia buvo svarstoma bendrosios rinkos padėtis. Šiuo požiūriu P. Cecchini pranešimas buvo labai naudingas, kadangi jame buvo aiškiai nurodytos šios srities kliūtys bei vėlavimai ir apskaičiuotas jų poveikis. Todėl tai buvo pagrindas įgyvendinti atkūrimo planą ir stimulus teigiamai dinamikai, kuri paskatino parengti J. Delors planą ir iškelti 1992 m. tikslą.

2.6 2012 m. problemos esmė nebėra bendrosios rinkos padėtis. Per ketvirtį amžiaus ne tik gerokai pažengta į priekį kuriant bendrąją rinką, bet visų pirma smarkiai pasikeitė aplinkybės, kurias, palyginti su devintojo dešimtmečio pabaiga, papildė bent penki nauji svarbūs elementai: 1) aiškiai pasitūmėjusi globalizacija į tarptautinę rinką patekus besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims – Brazilijai, Indijai, ypač Kinijai; devintajame dešimtmetyje Europos konkurentai buvo tik išsivysčiusios šalys; 2) Europa sudaryta iš 27 valstybių, kurių išsivystymo lygis, ekonominė struktūra ir socialinės sistemos yra skirtingesnės nei devintajame dešimtmetyje; 3) kur kas labiau pažengusi Europos integracija, įkurtos kai kurios svarbios institucijos, įvestas euras ir įsteigtas ECB; 4) nuo ketvirtąjo dešimtmečio besitęsianti precedento neturinti ekonomikos krizė, tebesiaučianti ir dabar, tik įgavusi valstybės skolos krizės formą; 5) galiausiai neišvengiama būtinybė Europos valstybėms per artimiausius metus sumažinti įsiskolinimą.

⁽¹⁾ Žr., pavyzdžiui, 2010 m. spalio 21 d. EESRK nuomonę dėl *Bendrijos metodo atnaujinimo* (gairės) arba 2011 m. birželio 16 d. nuomonę dėl *Europos Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų tarybai, Regionų komitetui ir nacionaliniams parlamentams „ES biudžeto peržiūra“*.

⁽²⁾ Prisiminkime, kad šiuo pranešimu buvo siekiama apskaičiuoti kliūčių tuometinei Bendrijos vidaus prekybai tarp valstybių narių panaikinimo galimą ekonominį poveikį. Naujame tyrime turėtų būti taikoma ta pati metodika pritaikant ją prie dabartinių problemų ir iššūkių.

⁽³⁾ 2010 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamentas (EP) nusprendė užsakyti parengti išsamią Europos nebuvimo kainos ataskaitą. Pasibaigus konkursui Europos Komisija tyrimą pavedė atlikti London School of Economics vadovaujamam konsorciui. Šiuo tyrimu turėtų remtis debatai dėl rengiamo Bendrosios rinkos akto II (angl. Single Market Act II).

⁽⁴⁾ Kaip pabrėžiama 2011 m. vasario 21 d. Europos Parlamento Europos Sąjungos vidaus politikos generalinio direktorato metodologinėje pastaboje, „iš esmės ketinimas įvertinti išlaidas ir naudą atspindi norą priimti sprendimus, paremtus moksliniais įrodymais, susijusiais su įvairiomis sąvokomis ir principais (geras finansų valdymas, veiksmingumas, efektyvumas ar tvarumas), kad būtų užtikrintas skaidrumas ir atsakomybė už politinius veiksmus piliečių atžvilgiu (tekste pažymėta kursyvu).

⁽⁵⁾ Išskyrus po 20 metų nežinomų autorių parengtą analitinį pranešimą, kurį galima rasti www.oboulo.com. Šiame pranešime nurodoma, kad, nors lūkesčiai ir neįgyvendinti, apskritai prognozių kokybė yra patenkinama (žr. *The Cecchini Report – 20 years later*, 2009 01 16).

2.7 Atsižvelgdami į šiuos veiksnius, siūlome debatus dėl Europos nebuvimo kainos pakreipti visiškai kitokia linkme. Šiuo metu Europos trūkumas – ne vėluojantis bendrosios rinkos (iš kurios, beje, mūsų konkurentai gauna tiek pat naudos, kaip ir patys europiečiai) sukūrimas, o veikiau būtinybė sukurti tvirtą ekonominę, pramoninę ir technologinę tapatybę globalizacijos sąlygomis; tai paskatintų vis didesnę konkurenciją, visų pirma su taip vadinamomis didžiosiomis besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis precedento neturinčios sisteminės krizės sąlygomis.

2.8 Taigi svarstyti reikėtų bendras Europos nebuvimo išlaidas, atsirandančias dėl nebaigto Europos integracijos proceso. Šios išlaidos neproporcingos toms, kurias gali lemti iki šiol išlikusios Bendrijos vidaus prekybos kliūtys. EESRK supranta, kad sudėtinga ši klausimą svarstyti taip plačiai ir iš esmės politiškai, tačiau tik tai turi prasmę esant dabartinei padėčiai ⁽⁶⁾.

3. Europa ir jos laimėjimai

3.1 Prieš 60 metų įkūrus pirmąją Europos bendriją – EAPB, išsipildė europiečių viltis gyventi taikoje. Iki 1992 m. Europos integracijos procesas buvo lėtas, bet pastovus. Per pastaruosius 20 metų Sąjungos plėtra iki 27 valstybių narių, be abejonės, buvo didžiulė pažanga, tačiau tai buvo vienintelis realus žingsnis į priekį. Nuo devintojo dešimtmečio skelbtas ES integracijos gilinimas buvo pamirštas. Bendra valiuta, vidaus rinka, sanglaudos politika ar BŽŪP – tikrai dideli laimėjimai, tačiau nebaigti ir, visų pirma, nepakankami tikrai Sąjungai sukurti.

3.2 Apsisprendus dėl debatų objekto, be abejonės, reikia išsiaiškinti, ką šis objektas reiškia. Ką reiškia „kaina“? Ką reiškia „Europos nebuvimas (angl. *non-Europe*)“? Ir netgi ką reiškia neiginy „non“? Potencialiai viskas gali būti vertinama kaip Europos buvimas arba nebuvimas. Objektiviai sunku atrinkti konkrečias priemones, politiką, viešąsias gėrybes, atskirti jų poveikį, nustatyti, kuriuo lygmeniu (Europos, nacionaliniu ar vietos) jos būtų veiksmingiausiai naudojamos, nuspręsti, kokiais terminais išreikšti ekonominę naudą ir koku laikotarpiu reikėtų ją analizuoti (šis sunkumų sąrašas nėra išsamus). Atsižvelgiant į visus šiuos veiksnius, susitarti dėl griežto metodologinio požiūrio ir neapsiriboti vien tik bendrais klausimais – nelengva užduotis. Europos Parlamento pranešime dėl metodologinių

aspektų pateikta vertingų paaiškinimų šiuo klausimu ir jis puikiai atspindi ypatingą šios temos sudėtingumą.

3.3 Tačiau, kad ir koks principas būtų pasirinktas, sąvokos apibrėžtys – net ir pačios plačiausios – nesuteiktų galimybės į debatų sritį įtraukti dalies pagrindinių viešųjų gėrybių (pavyzdžiui, taika ar laisvas piliečių judėjimas), sukurtų daugiau nei pusę šimtmečio vykdančios Europos integracijos procesą.

3.4 Nesiekama apskaičiuoti, kaip šie laimėjimai prisidėjo prie Europos piliečių gerovės, ar perrašyti istorijos (kas būtų atsitikę, jei Europos integracija nebūtų įgavusi dabartinio pavidalo), tačiau šiuo metu, kai tampa vis madingiau svarstyti Europos nebuvimo kainos klausimą, verta priminti, kad mūsų žemyno istorija ne visuomet buvo tokia, kokią stebėjome nuo 1945 m. iki mūsų dienų. Taiką, gerovę, pagrindines teises (išdėstytas ES pagrindinių teisių chartijoje ⁽⁷⁾), laisvą asmenų ir prekių judėjimą, galimybę naudoti tą pačią valiutą kertant valstybių sienas, kainų stabilumą ir kitus mūsų kasdienio gyvenimo privalumus šiandien daugelis mūsų (ypač jaunoji karta) supranta kaip normalų dalyką, tarytum natūralią padėtį, todėl Prancūzijos ir Vokietijos pasienio kontrolė būtų laikoma varginančia keistenybe, o karo tarp Europos valstybių grėsmė – neskoningu pokštu. Savaimė suprantama, sunku ar netgi neįmanoma tiksliai pasakyti, kokia būtų dabartinė padėtis, jei būtume išsaugoję grynai nacionalines sistemas, tačiau nėra nepagrįsta teigti, kad Europos integracija padėjo sukurti šias viešąsias gėrybes, kurios tapo visiems akivaizdžios ir savaimė suprantamos.

3.5 Ar tai reiškia, kad nuo šiol jos yra amžinos? Negalime būti tikri. Devintajame dešimtmetyje brolžudiško karo Jugoslavijoje prielaida atrodė pernelyg absurdiška ir neįmanoma, tačiau suirus šaliai tai nesutrukdė pratrūkti itin žiaurioms kovoms. Galima prarasti ir kitus laimėjimus, kuriems pasiekti prireikė dešimtmečių: pasienio kontrolės įvedimas ar abejonės dėl euro zonos yra klausimai, kuriuos įvairiuose kontekstuose nesivarždami kelia komentatoriai ir euroskeptinės ir (arba) populistinės politinės partijos, tačiau vis dažniau ir tradiciniai politiniai judėjimai.

3.6 Galiausiai, neprognozuojant ekstremalių scenarijų, tuo atveju, jei bus iš dalies arba visiškai panaikinti kai kurie pagrindiniai institutai, pavyzdžiui, bendra valiuta, Europos nebuvimo

⁽⁶⁾ Komisija ir Parlamentas supranta šių klausimų svarbą. Europos Parlamento pranešime pripažįstama, kad su šios bendros politikos išorės aspektais susijusios išlaidos gali būti didelės, ir daroma išvada, kad toks tyrimas gali būti labai sudėtingas, o jo rezultatai – pernelyg nepatikimi, kadangi viskas priklauso nuo tarptautinių institucijų sprendimų ir dėl esamų daugiašalio valdymo trūkumų (minėto dokumento p. 15). Dėl vidaus sunkumų pranešime siūloma šį klausimą spręsti įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ ir nurodoma 12 sričių, kuriose ES politika galėtų duoti naudos (minėto dokumento p. 15–17).

⁽⁷⁾ Pagrindinių teisių chartija apima Europos Sąjungos piliečių pagrindines teises ir ekonomines ir socialines teises, kurios įtvirtintos Europos Tarybos socialinėje chartijoje ir Darbuotojų pagrindinių socialinių teisių chartijoje.

kainos klausimo išvengti nepavyks. Neseniai atliktame UBS banko tyrime⁽⁸⁾, nepaisant to, kad jis kritikuotinas metodologiniu požiūriu, įvertinta, kad euro atsakymas „silpnai“ valstybei vien tik pirmaisiais metais kainuotų 40–50 proc. BVP. Net jeigu euro atsakytų „stipri“ valstybė (pavyzdžiui, Vokietija), jai tai vien tik pirmaisiais metais kainuotų 20–25 proc. BVP, t. y. 6 000–8 000 eurų vienam gyventojui. Jau nekalbant apie destabilizuojantį politinį poveikį, galimą valiutų karą vykdant nuolatinę konkurencinę devalvaciją, protekcionistinę politiką nacionaliniu lygmeniu ir galbūt katastrofišką poveikį ūkio subjektų lūkesčiams. Šie reiškiniai panardintų Europą į daugelį metų trukusiantį nuosmukį. Niekas negali numatyti tokių įvykių pasekmių, tačiau galima tikėtis didelio masto geopolitinio persitvarkymo, kuris paskatintų kurti naujas sąjungas, veikiausiai destabilizuojančias Europą, kaip vieningą politinį ir ekonominį bloką.

4. Europos Sąjungos nebus, jei nebus tikros ekonominės sąjungos

4.1 Priešingai populistinėms idėjoms, reiškiamoms daugelyje ES šalių tam tikrų politinių sluoksnių – ypač ištikus 2008–2009 m. krizei ir vėlesnių jos apraiškų metu – dabartinius ekonominius sunkumus lėmė ne „Briuselio eurokratų savivalė“, o iš esmės neužbaigta Europos integracija. Deklaruotas tikslas sukurti pinigų ir *ekonominę* sąjungą iš tiesų niekada nebuvo įgyvendintas. Abejingumas, dėl kurio reikia kaltinti valstybes ir ES institucijas, nuolat atidedančias tikrai ekonominei integracijai užbaigti būtinus darbus ir legitimų bei demokratiškų sprendimų priėmimui valstybėse narėse būtinus procesus (kai kurie iš jų buvo labai plačiai nušviesti žiniasklaidoje) galiausiai – patyrus negirdėto stiprumo asimetriską išorinį smūgį – įsuko nepasitikėjimo rinkomis ratą. Tokia padėtis visoms Sąjungos šalims kainuoja vis brangiau konkurencingumo, augimo, užimtumo, socialinės sanglaudos ir netgi demokratinio legitimumo žemyno lygmeniu požiūriu.

4.2 Atsiskleidė visi pinigų sąjungos kūrimo nesukūrus tikros ekonominės sąjungos projekto trūkumai – jo galutinis rezultatas ne konvergencija, o divergencija. Šiandien Europa nebeturi laiko istorine prasme laukti, kad „viskas tolimoje ateityje įvyktų savaime“. Galima arba imtis sparčių veiksmų tikrai Europos ekonominei sąjungai sukurti, įskaitant veiksmingą mechanizmą, leisiantį atremti asimetrinius smūgius, arba susitaikyti su Sąjungos nebuvimo kaina, kuri ateityje grasina sprogti.

4.3 Dabartiniai euro, kuris iš esmės yra „netobula“ valiuta, sunkumai yra šios padėties atspindys. Santykinis visų euro zonos šalių ir netgi daugumos Europos šalių, kurios laikomos „patiriančiomis grėsmę“, valstybės skolos lygis yra žemesnis už

kitų, vadinamųjų „išsivysčiusių“ šalių, pavyzdžiui, Jungtinių Valstijų, Jungtinės Karalystės ar Japonijos, valstybės skolos lygį. Tačiau doleris, svaras sterlingų arba jena laikomi patikimų, „įsitvirtinusių“ valstybių valiuta, o euras kenčia dėl savo – t. y. valiutos, kurios suverenumo ribos nėra visiškai aiškios⁽⁹⁾ – įvaizdžio, dėl Europos Centriniam Bankui suteiktų suvaržymo įgaliojimų ir tikro ekonomikos valdymo Europos mastu nebuvimo. Dėl visų šių priežasčių gyvybiškai svarbu sukurti faktišką Europos ekonominę sąjungą su visų pirma privalomomis taisyklėmis ir aiškia visų lygmenų atsakomybe, o tai, beje, neįmanoma neįvykdžius esminės politinės reformos, kuri tokiai sąjungai suteiktų būtiną legitimumą.

4.4 Sunku įvertinti, kiek iš viso kainuoja minėtas nepasitikėjimas rinkomis, kuris, beje, didžia dalimi atsakingas už dabartinį nuosmukį. Vis tik, vien turint omenyje kai kurioms valstybėms dabartiniu laikotarpiu nustatytas rizikos priemokas, „Europos nebuvimo kaina“ valstybių biudžetams galėtų kainuoti nuo 0,4 iki 1,5 proc. BVP 2012 m. (t. y. nuo 9 iki 36 mlrd. EUR) ir iki 1,8 ir 2,4 proc. BVP atitinkamai 2013 m. ir 2014 m. (t. y. 42 mlrd. EUR ir 56 mlrd. EUR) visai euro zonai ir, savaime aišku, ši kaina įvairioms šalims būtų labai skirtinga⁽¹⁰⁾.

4.5 Sėkmingai įgyvendinta ekonominė integracija, įskaitant visų pirma glaudesnę biudžetinę ir fiskalinę integraciją, kuriai būtų taikomos griežtos sąlygos ir kontrolė, būtų leidusi išvengti šių rizikos priemonių, jei būtų sukurti Europos lygmeniu skolos pasiskirstymo mechanizmai, pavyzdžiui, euroobligacijos ar pan., o ne griebiamasi *ad hoc* priemonių nepaprastosios padėties atvejais, kai ji tampa nevaldoma. Valstybės ir Europa turi pasirūpinti ne imtis veiksmų reaguojant į padėtį, o nustatyti nuoseklių institucinių reformų ir veiksmų planą, kuris leistų rasti bendrą sprendimą, kaip įveikti dabartinę krizę, ir kuriame būtų numatyta reali perspektyva.

4.6 Neseniai šia linkme žengta keletas žingsnių. Deja, jie anaip tol neatitinka problemų masto.

5. Kokios naudos tikisi Europos Sąjunga

5.1 2011 m. gruodžio 9 d. Briuselyje vykusiam aukščiausio lygio susitikime priimti išpareigojimai, kuriais sugrįžtama prie Maastrichto stabilumo pakto drausmės, reikalauja smarkiai sumažinti valstybių biudžeto deficitą įvedant nuo šiol automatiškai taikomas sankcijas už subalansuoto biudžeto taisyklės pažeidimą. Taigi, valstybės, spaudžiamos finansų rinkų ir naujų privalomų taisyklių, bus priverstos dėti daugiau pastangų, kad sumažintų įsiskolinimą.

⁽⁹⁾ Įžymus aštuntajame dešimtmetyje Henry Kissinger užduotas klausimas „Kam aš turiu skambinti, jei noriu kalbėti su Europa?“, deja, vis dar aktualus.

⁽¹⁰⁾ Vause N., von Peter G. (2011), *Euro Area Sovereign Crisis Drives Global Markets*, BIS Quarterly Review, 2011 m. gruodžio mėn., http://www.bis.org/publ/qrtpdf/r_qt1112a.pdf#page=4.

⁽⁸⁾ UBS Investment Research, *Euro Break-up - the consequences*, www.ubs.com/economics, 2011 m. rugsėjo mėn.

5.2 Daugelio Europos valstybių politiniams vadovams kalbant apie jų valstybės skolos padėtį, kyla esminis klausimas, kaip padaryti tai, kas neįmanoma, t. y. viena vertus, įveikti nepasitikėjimą rinkomis, ko visi reikalauja, ir, antra vertus, smarkiai sumažinti valstybės deficitą ir – beveik tuo pat metu – atgaivinti augimą. Vienas iš būdų šiai neįveikiamai lygčiai išspręsti būtų panaikinti beprasmę valstybių narių dubliavimąsi siekiant masto ekonomijos ir tuo pačiu padėti pagrindus biudžetų atgaivinimui Europos lygmeniu. Imantis tokių veiksmų visų pirma būtų galima išvengti „kiekvienas sau“ vykdomos griežto taupymo politikos gniuždančių pasekmių – ar bent jau jas sušvelninti – nepakenkiant piliečiams teikiamų viešųjų paslaugų kokybei ir kartu spręsti 27 skirtingų ir dažnai nekoordinuojamų vykdomų politikų tose pačiose srityse problemą. Akivaizdu, kad šios idėjos neįmanoma įgyvendinti su Bendrijos biudžetu, apsiribojančiu 1 proc. BVP, ir ji visiškai nesuderinama su pasiūlymu visapusiškai, taip pat ir Europos lygmeniu, mažinti biudžeto išlaidas.

5.3 Bendras Europos valstybių gynybos biudžetas 2010 m. sudarė beveik 200 mlrd. EUR, bet – daugelio ekspertų nuomone – nacionalinė politika šioje srityje ir toliau yra fragmentiška ir apskritai nelabai veiksminga⁽¹¹⁾. Nepaisant gausių Europos ir nacionalinio lygmens iniciatyvų, įrangai ir MTTV programoms gynybos srityje skirti asignavimai, sudarantys beveik 20 proc. viso biudžeto, praktiškai yra vienintelė sritis, kurioje yra tikras išlaidų pasidalijimas, bet net ir šiuo atveju, pasak EGA, tai sudarė apie 22 proc. 2010 m.⁽¹²⁾ Pagal šios srities tyrimus, pasidalijus tik šias išlaidų kategorijas būtų galima sutaupyti 32 proc., t. y. 13 mlrd. EUR biudžeto lėšų⁽¹³⁾.

5.4 Tokio paties požiūrio būtų galima laikytis ir kitų valstybių narių suverenių sričių atžvilgiu, pavyzdžiui, diplomatinės tarnybos, muitinių, sienų apsaugos, civilinės saugos, kovos su sukčiavimu ir kt. Išlaidų visose šiose srityse sumažinimas, nepaisant galimų nesutarimų dėl jų tikslaus dydžio, priklauso vien tik nuo politinės valios.

5.5 Europos nebuvimo fiskalinė kaina yra neatsiejamas aspektas, apsunkinantis biudžetinę kainą. Valstybių narių konkavimas mokesčių srityje nebuvo reglamentuotas vadovaujantis bendrais Europos interesais. Tai lėmė nepakankamą mokesčio bazių, kurias galima perkelti, apmokestinimą ir pernelyg didelį kitų mokesčio bazių apmokestinimą, todėl prarandama mokesčių pajamų, vadinasi tai kainuoja ir Europai, ir valstybėms

narėms. Beje, tokios padėties rezultatas – disbalansas, neteisnumas ir itin didelės socialinės išlaidos, ypač neįgiamai vertinamos plačiosios visuomenės.

5.6 Kalbant apie socialinę sritį, debatai dėl „Europos nebuvimo kainos“ nėra naujas dalykas. Europos integracija negali būti grindžiama vien laisvosios prekybos principu, kai konkurencijos politika ir vartotojo gerovė užgožia visus kitus dalykus ir lemia į žemiausius standartus orientuotą socialinį suliginimą. Reikia priminti, kad nepaisant dažnai girdimų kaltinimų dėl tariamo „Europos diktato“, ir šiuo atveju problema yra ne Europos lygmens veiksmų perteklius, o jų trūkumas. Nekalbant apie jaučiamą nelygybę ir nepaprastai sunkią socialinę kainą, ypač dabartinėmis sąlygomis, daugelio tyrimų išvadose teigiama, kad Europos nebuvimas šioje srityje yra susijęs ir su didžiule ekonomine kaina⁽¹⁴⁾. Empiriniai duomenys rodo, kad teisinga ir veiksminga socialinė politika padeda stabilizuoti makroekonomiką, visų pirma sumažindama ciklinių reiškinių mastą ir sudarydama sąlygas geresniam išteklių paskirstymui, o kartu ir platesne prasme – piliečių gerovei⁽¹⁵⁾. Beje, kokybiška socialinė politika turi tendenciją mažinti „priešiško nusistatymo“ reiškinį, internalizuoti kai kuriuos išorės veiksnius ir gerinti darbo jėgos ir „socialinio kapitalo“ plėtimą prasme kokybę. Europos socialinės chartijos tikslas buvo šioje srityje įvesti keletą pagrindinių taisyklių, kurios galėtų visose valstybėse narėse. Atrodo, kad atėjo laikas žengti į priekį ir numatyti struktūruotą šalių socialinės politikos konvergencijos pagrindą, kad būtų sumažinti pernelyg dideli skirtumai ir išvengta to, kad socialinio disbalanso didėjimas ir visuotinis skurdo plitimas galiausiai nesukeltų rimtų kliūčių reikšmingam, subalansuotam ir tvariam ekonomikos augimui.

5.7 Ekonominėje erdvėje, kurioje mažai kliūčių prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimui, vykstanti labai menkai reglamentuojama konkurencija mokesčių ir socialinėje srityse lemia ir kitas globalizuotos ekonomikos sąlygomis ypač pavojingas tendencijas. Laipsniškas pramonės struktūrų ardymas daugelyje Europos šalių yra neginčijama realybė, kuri sulaukia ne tik stipraus piliečių priešinosi, bet ir mūsų šalims kelia strateginių problemų, kadangi tai ypač svarbios permainos, kurias sudėtinga nukreipti priešinga linkme artimiausiu ar vidutinės trukmės laikotarpiu ir todėl jų pasekmės sunkios⁽¹⁶⁾. Vis didėjantys neatitikimai, kurių priežastis nacionalinėms gairėms pramonės politikos srityje teikiama viršenybė, lemia vienašališkus, anaipol ne geriausius ir kartais netgi priešingų rezultatų duodančius sprendimus⁽¹⁷⁾, kai tuo tarpu besivystančios rinkos ekonomikos šalys vykdo „akiplėšišką“ pramonės politiką, pasinaudodamos

⁽¹¹⁾ Heuninckx B. (2008), *A Primer to Collaborative Defence Procurement in Europe: Troubles, Achievements and Prospects*, Public Procurement Law Review, 17 tomas, Nr. 3.

⁽¹²⁾ Beje, šis skaičius sumažėjo palyginti su 2009 m. *Defence Data: EDA participating Member States in 2010*, 2012 m. sausio 18 d.

⁽¹³⁾ Žr., pavyzdžiui, Dufour N. ir kt. (2005), *Intra-Community Transfers of Defence Products*, Unisys.

⁽¹⁴⁾ Fouarge, D., *The Cost of non-Social Policy: Towards an Economic Framework of Quality Social Policies – and the Cost of not Having Them*, Užimtumo ir socialinių reikalų GD ataskaita, 2003 m., Briuselis.

⁽¹⁵⁾ Nelygybės ir gerovės sąsajos klausimu taip pat žr. Wilkinson ir Pickett 2009 m. knygą *The Spirit Level. Why Equal Societies Almost Always Do Better*, Allen Lane, Londonas.

⁽¹⁶⁾ Galima paminėti tokius pavyzdžius kaip EAPB, kurios išnykimas paspartino Europos plieno pramonės nuosmukio procesą, arba didžiulis vėlavimas įgyvendinant Galileo projektą, kurį užgule valdymo ir finansavimo sunkumai, ištikę dėl viešojo valdymo Europos lygmeniu trūkumo.

⁽¹⁷⁾ Pavyzdžiui, kalbant apie nacionaliniu lygmeniu vykdomos energetikos politikos taisykles ir finansavimo programas.

silpna valiuta ir aktyviu visuomenės palaikymu⁽¹⁸⁾. Vietoj to, kad sutelktų savo išteklius ar bent jau koordinuotų jų panaudojimą siekiant įveikti šias problemas, daugelis didžiųjų Europos šalių vis dažniau būna priverstos, kadangi nėra Europos energijos bendrijos⁽¹⁹⁾, pasirašyti susitarimus su trečiosiomis šalimis tokiose ištis svarbiose srityse kaip energija ir MTTV⁽²⁰⁾. Akivaizdu, kad Europos politika be jokių abejonių būtų gerokai veiksmingesnis sprendimas.

5.8 Sąjungos MTTV biudžetas 2014–2020 m. laikotarpiui sudaro 0,08 proc. jos BVP ir tai yra 20–30 kartų mažiau palyginti su nacionaliniais biudžetais. Tuo tarpu viename iš tyrimų teigiama, kad kiekvienas papildomas iš viešojo biudžeto į Europos lygmens MTTV investuotas euras pritraukia 0,93 EUR privačių lėšų⁽²¹⁾. Bendrijos mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir demonstracinės veiklos septintoji bendroji programa (7-oji BP 2007–2013 m.), kuriai skirtas 50,5 mlrd. EUR biudžetas, rodo, kad tai ne tik siekiamybė ir kad šioje srityje įmanoma vykdyti bendrą politiką. Šios programos poveikis didžiulis: manoma, kad kiekvienas bendrosios programos euras laikui bėgant padidina pramonės pridėtinę vertę nuo 7 iki 14 EUR. Kalbant apie ilgalaikę perspektyvą, Mokslinių tyrimų GD atliktuose makroekonomikos tyrimuose numatoma, kad septintoji bendroji programa iki 2030 m. padės sukurti 900 000 darbo vietų, iš kurių 300 000 bus skirtos mokslininkams. Dėl konkurencingumo padidėjimo ji taip pat leis per tą patį laikotarpį beveik 1,6 proc. padidinti ES eksporto apimtį ir maždaug 0,9 proc. sumažinti importo apimtį.

5.9 Beje, bendroje pramonės politikoje būtina atsižvelgti į aplinkos apsaugos problemas ir ją reikia glaudžiai derinti su Sąjungos energetikos politika. Energetikos klausimų sprendimas nacionaliniu lygmeniu gali sudaryti lengvumo trumpalaikiu ir

vidutinės trukmės laikotarpiu iliuziją, bet kartu jis gali labai brangiai kainuoti ilgalaikiu laikotarpiu, kadangi lems stiprią priklausomybę nuo angliavandenilių gaminančių valstybių ir energijos kainų šuolį. Išeitimi galėtų būti investicijos į energetikos infrastruktūros vystymą ir naujų energijos šaltinių plėtrą vykdamas Europos lygmens MTTV⁽²²⁾. Kaip teigiama Energetikos GD užsakymu *Accenture* atliktame tyrime, atsinaujinančiųjų energijos išteklių, pavyzdžiui, vėjo energijos Jungtinėje Karalystėje arba saulės energijos Ispanijoje, eksploatavimas ir nacionalinių tinklų sujungimas tarpusavyje galėtų Europos vartotojų sąskaitas iki 2020 m. sumažinti maždaug 110 mlrd. EUR.

5.10 Dabartinės krizės sąlygomis auga ilgalaikio nedarbo, galinčio peraugti į nuolatinį, pavojus. Tai gali trukdyti žmonių savirealizacijai darbe ir iš Europos ekonomikos atimti jų potencialą. Tokia padėtis nesuderinama su integracinio augimo tikslu, todėl reikia intensyviai ieškoti ilgalaikių sprendimų, tarp kurių turėtų būti ir valstybės lėšomis finansuojama parama įtraukiosioms darbo vietoms kurti, siekiant išsaugoti darbo įpročius, ir perkvalifikavimas, siekiant sudaryti sąlygas žmonės prisitaikyti prie būsimų poreikių darbo rinkoje.

Išvada

„Gana tuščių žodžių, atėjo laikas veiksmams, drąsiems, konstruktyviems veiksmams.“

Šiandien labiau nei kada nors anksčiau aktualūs šie 1950 m. gegužės 9 d. Robert Schumann pasakyti žodžiai. Ponai, priimančys sprendimus, imkitės veiksmų. Piliečiai nori gyventi taikiai ir oriai. Jūsų rankose didžiulis 500 milijonų Europos gyventojų potencialas. Jūs neturite teisės jų apvilti.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Nors Lisabonos strategijoje MTTP buvo numatyta skirti ne mažiau kaip 3 proc. BVP, ES šios išlaidos dabar sudaro 1,84 proc. palyginti su 3 proc. Jungtinėse Amerikos Valstijose ir 8 proc. Kinijoje.

⁽¹⁹⁾ 2012 m. vasario 21 d. bendra „Mūsų Europos“ ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto deklaracija dėl Europos energijos bendrijos tikslo.

⁽²⁰⁾ Vienas iš naujausių pavyzdžių – keli 2011 liepos 27 d. Vokietijos ir Kinijos pasirašyti susitarimai dėl mokslinių tyrimų ir investicijų į ekologiškas technologijas, visų pirma – elektra varomas transporto priemonės ir anglies dioksido surinkimo ir saugojimo sistemos (Peel Q., Anderlini J., *China and Germany launch green initiative*, The Financial Times, 2011 m. liepos 28 d.).

⁽²¹⁾ Europos Komisijos komunikatas „Europos mokslinių tyrimų žinių erdvės kūrimas plėtrai užtikrinti“, COM(2005) 118 final, 2005 m. balandžio 6 d.

⁽²²⁾ Syndex, Mažai anglies dioksido išskiriančios pramonės politika – kelias krizei Europoje įveikti, EESRK užsakymu parengtas pranešimas, 2012 m. kovo mėn., Briuselis.

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

483-IOJI PLENARINĖ SESIJA, 2012 M. RUGSĖJO 18, 19 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Tarpvalstybinių paveldimo turto mokesčio kliūčių šalinimas ES“

(COM(2011) 864 final)

(2012/C 351/09)

Pranešėjas **Vincent FARRUGIA**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. gruodžio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Tarpvalstybinių paveldimo turto mokesčio kliūčių šalinimas ES“

COM (2011) 864 final.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 11 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Kitoje valstybėje narėje turtą paveldėję ES piliečiai dažnai turi sumokėti mokesčių dviejose ar daugiau skirtingų valstybių narių (t. y. dvigubas arba daugkartinis apmokestinimas) ir patiria mokesčinę diskriminaciją. Šios problemos dažnai sudaro nepagrįstai didelių sunkumų piliečiams ir trukdo siekti strategijos „Europa 2020“ tikslų. Norėdama išspręsti šias problemas, Komisija 2011 m. pateikė komunikatą ir jį papildančią rekomendaciją.

1.2 EESRK pritaria, kad reikia naikinti dvigubą ar daugkartinį ir diskriminacinį apmokestinimą, ir palankiai vertina Komisijos siūlymą, kuriame nepažeidžiamas valstybių narių suverenumas mokesčių srityje ir kartu raginama užtikrinti geresnę nacionalinių mokesčių sistemų sąveiką.

1.3 Tačiau, EESRK nuomone, Komisija veiksmingiau pasiektų keliamus galutinius tikslus, jei ji:

- pasiūlytų ir įdiegtų praktinius mechanizmus, kuriais per tam tikrą priimtina laikotarpį būtų užtikrinta tikra nacionalinių mokesčių sistemų sąveika paveldimo turto mokesčio atžvilgiu, o valstybės narės būtų skatinamos įdiegti ir veiksmingiau bei lanksčiau taikyti dvigubo ar daugkartinio apmokestinimo mažinimo mechanizmus;
- pasinaudotų teisėkūros mechanizmais, kad galėtų veiksmingai panaikinti ES piliečių dvigubą ar daugkartinį apmokestinimą paveldimo turto mokesčių;
- ne tik svarstytų tarpvalstybinio apmokestinimo klausimus, bet ir nagrinėtų galimą iškraipomąjį paveldimo turto mokesčio bazės skirtingo apskaičiavimo skirtingose valstybėse narėse poveikį, nustatydama visoje ES taikytinus bendrus principus, kurie būtų pagrįsti sąžiningais gryniosios turto vertės vertinimais ir kuriais būtų sudaromos sąlygos verslo įmonės veiklos tęstinumui;

— aktyviai skatintų veiksmingesnes, produktyvesnes ir piliečiams palankesnes apmokestinimo sistemas; užkraunčias kuo mažesnę našta mokesčių mokėtojams;

— analizuotų dėl visuotinio tarpvalstybinio paveldimo turto apmokestinimo ES piliečiams kylančias problemas;

— analizuotų galimybę supaprastinti kitoje valstybėje narėje paveldėto turto apmokestinimą įvedant sistemą, pagal kurią mokestis būtų sumokamas tik vieną kartą ir tik pagal turto buvimo vietą.

1.4 ES mokesčių stebėsenos centras (observatorija), kurį įvairiose savo nuomonėse dėl daugkartinio ir diskriminacinio apmokestinimo⁽¹⁾ EESRK siūlo įsteigti prie Komisijos, galėtų būti ta priemonė, per kurią būtų įgyvendinamos pirmiau pateiktos rekomendacijos.

2. Pasiūlymo turinys ir aplinkybės

2.1 Turtą užsienyje paveldėję ES piliečiai dažnai turi sumokėti mokesčių daugiau negu vienoje valstybėje narėje (*daugkartinis apmokestinimas*). Be to, kai kurios valstybės narės užsienyje esančiam paveldėtam turtui taiko didesnius mokesčius negu jose esančiam paveldėtam turtui (*mokestinė diskriminacija*). Tokiais atvejais piliečiams gali kilti nepagrįstai didelių sunkumų paveldėjus turtą. Sunkiausia gali būti mažoms įmonėms, kurioms jų savininkų mirties atveju gali kilti turto perleidimo sunkumų.

2.2 Piliečius nuo mokestinės diskriminacijos galima apsaugoti teisinėmis teisės gynimo priemonėmis. Tačiau jos dažnai neveiksmingos, nes didelės sąnaudos trukdo jomis pasinaudoti. Teisinių teisės gynimo priemonių, kuriomis piliečius būtų galima apsaugoti nuo daugkartinio apmokestinimo tais atvejais, kai kelios valstybės narės turi teisę reikalauti, kad mokestis būtų sumokėtas jose, nėra⁽²⁾.

2.3 Tokia padėtis susidarė todėl, kad nuo 2005 iki 2010 m. trimis milijonais (iki 12,3 milijono) išaugo iš vienos Europos Sąjungos valstybės narės į kitą persikėlusių ES piliečių skaičius, ir kad beveik 50 proc. padaugėjo kitose ES valstybėse narėse nuosavybės teise valdomo nekilnojamojo turto⁽³⁾. Be to, sparčiai auga tarpvalstybinės netiesioginės (portfelinės) investicijos. Nors piliečiams daugkartinis ar diskriminacinis paveldimo turto apmokestinimas gali būti didelė našta, ES valstybių narių pajamos iš paveldimo turto mokesčių sudaro mažiau negu 0,5 proc. visų mokesčių pajamų, o pajamos tik iš kitoje valstybėje narėje paveldėto turto mokesčio – dar mažiau.

⁽¹⁾ Įskaitant EESRK nuomonę dėl bendros konsoliduotosios pelno mokesčio bazės (OL C 24, 2012 1 28, p. 63), EESRK nuomonę dėl tarpvalstybinių mokestinių kliūčių panaikinimo ES piliečiams (OL C 318, 2011 10 29, p. 95), EESRK nuomonę dėl dvigubo apmokestinimo bendrojoje rinkoje (OL C 181, 2012 6 21, p. 40 (ECO/304)).

⁽²⁾ M. Block byla (C-67/08).

⁽³⁾ 2010 m. rugpjūčio mėn. „Copenhagen Economics“ tyrimo „Study on Inheritance Taxes in EU Member States and Possible Mechanisms to Resolve problems of Double Inheritance Taxation in the EU“ (paveldimo turto mokesčiai ES valstybėse narėse ir galimi paveldimo turto dvigubo apmokestinimo ES problemų sprendimo būdai) duomenimis.

2.4 Tokia padėtis yra didelė kliūtis laisvam asmenų ir kapitalo judėjimui bendrojoje rinkoje, tad trukdo siekti ir strategijos „Europa 2020“ tikslų. Be to, tai visiškai nesuderinama su ES piliečių teisėmis.

2.5 Siekiant spręsti šias problemas Komisijos komunikatas ir jį papildanti rekomendacija parengti tam, kad:

— tarpvalstybinio paveldimo turto apmokestinimo problemas būtų galima išspręsti ir nederinant valstybių narių paveldimo turto mokesčio taisyklių;

— daugkartinio apmokestinimo problema būtų išspręsta užtikrinus veiksmingesnę nacionalinių mokesčių sistemų sąveiką – įvedus tvarką, pagal kurią apmokestinimo teisę turinčios valstybės narės taikytų mokesčio lengvatą, kai mokestis jau sumokėtas kitose šalyse;

— kai paveldimas nekilnojamasis turtas, pirmoji apmokestinimo teisę turėtų ta valstybė narė, kurioje šis turtas yra, o kitos apmokestinimo teisę galinčios turėti valstybės narės taikytų mokesčio lengvatą;

— kai paveldimas kilnojamas turtas, susijęs su nuolatine buveine valstybėje narėje, ta valstybė narė pirmoji turėtų apmokestinimo teisę, o kitos valstybės narės taikytų mokesčio lengvatą, atsižvelgdamos į pirmosios valstybės narės užkrautą mokestinę našta;

— turto palikėjo šalis turėtų pirmenybę taikyti mokesčių, o paveldėtojo šalis turėtų iš mokesčio atskaityti palikėjo šalyje sumokėto mokesčio sumą;

— pagal teisės pirmumo nustatymo taisykles būtų nustatoma, su kuria šalimi turto palikėjas arba paveldėtojas turėjo glaudesnę ryšį, kai vienas iš jų dėl nuolatinės gyvenamosios vietos, įprastinės buvimo vietos ir pilietybės turėjo ryšį su daugiau negu viena šalimi;

— mokestinės diskriminacijos atvejais nagrinėjami Komisijos tarnybų darbiniam dokumente⁽⁴⁾, kuris skirtas informuoti piliečius ir valstybes nares apie pageidaujamus paveldimo turto nediskriminacinio apmokestinimo aspektus; šiuo tikslu jame pateikiami teismo praktikos pavyzdžiai, kad piliečiai ir valstybės narės galėtų geriau pasinaudoti esamomis teisinėmis teisės gynimo priemonėmis.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK pritaria, kad norint apsaugoti piliečių teises ir stiprinti bendrąją rinką, reikia spręsti daugkartinio ir diskriminacinio apmokestinimo problemą. EESRK yra tai pabrėžęs įvairiose savo nuomonėse ir ypač rekomenduoja piliečių labai panaikinti daugkartinį ir diskriminacinį apmokestinimą ir toliau paprastinti administracines procedūras, taikomas tais atvejais, kai turtas paveldimas kitoje šalyje⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ SEC (2011) 1488.

⁽⁵⁾ Žr. 1 išnašą.

3.2 Todėl EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą dėl tarpvalstybinių paveldimo turto mokesčio kliūčių šalinimo, nes jame:

- pripažįstamos problemos, kurios labai kenkia piliečiams ir mažoms įmonėms, nors ir turi nedaug įtakos nacionaliniams fiskaliniams rezultatams;
- siūlomi būdai, kuriais valstybės narės galėtų suteikti mokesčio lengvatą daugkartinio apmokestinimo atveju;
- pateikiama informacijos, kuri galėtų būti naudinga siekiant panaikinti mokesčių diskriminaciją.

3.3 EESRK taip pat palankiai vertina požiūrį, kurio laikomasi komunikate, nes juo nepažeidžiamas valstybių narių suverenumas mokesčių srityje, o valstybėms narėms patariama siekti užtikrinti geresnę nacionalinių mokesčių sistemų sąveiką ir savo nacionalinėse mokesčių sistemose naikinti diskriminacinį apmokestinimą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Tačiau, EESRK nuomone, Komisija veiksmingiau pasiektų keliamus galutinius tikslus, jei ji:

- pasinaudotų teisėkūros mechanizmais, kad galėtų veiksmingai panaikinti ES piliečių diskriminavimą paveldimo turto apmokestinimo srityje, tačiau taip, kad tai būtų laikoma ne nacionalinio suverenumo mokesčių srityje pažeidimu, o paprasčiausiai pagrindiniu ES piliečių teisės turėti turto užsienio valstybėse principu;
- pasiūlytų ir įdiegtų praktinius mechanizmus, kuriais per tam tikrą priimtina laikotarpį būtų užtikrinta tikra nacionalinių mokesčių sistemų sąveika: vien tik rekomendacijų teikimas atskiroms valstybėms narėms įgyvendinti gali būti laikomas nepakankamai praktikoje veiksmingu metodu – pripažįstama, kad taip pat pageidautina, kaip siūlo Komisija, operatyviai raginti atskiras valstybes nars veiksmingiau ir lanksčiau taikyti daugkartinio apmokestinimo mažinimo mechanizmus, o Komisija kitus trejus metus stebėtų pažangą ir prireikus imtųsi griežtesnių priemonių, pavyzdžiui, pasiūlytų direktyvą;

— orientuodamasi į ilgesnį laikotarpį ir žvelgdama iš platesnės perspektyvos, apimančios daugiau negu tarpvalstybinio apmokestinimo klausimus, išplėstų savo veiklą paveldimo turto apmokestinimo srityje – nagrinėtų ir galimą iškraipomąją paveldimo turto mokesčio bazės skirtingo apskaičiavimo skirtingose valstybėse narėse poveikį, ir darytų tai nepažeisdama nacionalinio suverenumo mokesčių srityje, ypač mokesčių tarifų nustatymo klausimu, tačiau nustatydama bendrus principus, pagal kuriuos visose ES valstybėse narėse būtų apskaičiuojama paveldimo turto mokesčio bazė; geriausia, jei ji būtų apskaičiuojama pagal sąžiningus grynosios turto vertės vertinimo principus ir būtų sudaromos sąlygos verslo įmonės veiklos tęstinumui;

— pasinaudodama moderniomis finansinėmis priemonėmis, analizuotų daugkartinio neapmokestinimo atvejų mastą ir padarinius, dėl kurių EESRK tikisi, kad Komisija toliau konsultuos ir imsis daugiau iniciatyvų;

— aktyviai skatintų diegti veiksmingesnes, produktyvesnes ir piliečiams palankesnes apmokestinimo sistemas, kurios laiku ir jautriai reaguotų, ypač atsižvelgiant į tai, kad paveldimo turto apmokestinimo srityje procedūros dažnai būna ilgos ir sudėtingos, ir kurios mokesčių mokėtojams užkrautų kuo mažesnę našta;

— analizuotų, kokio masto problemų kitoje valstybėje narėje paveldėto turto apmokestinimas kelia ES piliečiams pasaulio lygmeniu, kokie to padariniai ir galimi sprendimo būdai;

— analizuotų galimybę įdiegti paprastesnį paveldimo turto apmokestinimo metodą, pagal kurį mokestis būtų sumokamas tik vieną kartą ir tik pagal turto buvimo vietą.

4.2 Be to, Komisija galėtų apsvarstyti galimybę šias funkcijas pavesti ES mokesčių stebėsenos centrui (observatorijai), kurį įvairiose savo nuomonėse dėl daugkartinio ir diskriminacinio apmokestinimo⁽⁶⁾ EESRK siūlo įsteigti prie Komisijos. Šis centras vykdytų mokslinius ir praktinius tyrimus, taip kasdien padėdamas veiksmingai šalinti paveldimo turto mokesčio kliūtis, ir būtų įvairių nacionalinių mokesčių jurisdikcijų konsultavimosi, bendradarbiavimo ir sutarimo ieškojimo forumas.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ Žr. 1 išnašą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Regionų komitetui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Geresnių MVĮ galimybių gauti finansavimą veiksmų planas“

(COM(2011) 870 final)

(2012/C 351/10)

Pranešėja **Anna Maria DARMANIN**

Bendrapranešėjis **Ronny LANNOO**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. gruodžio 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Regionų komitetui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Geresnių MVĮ galimybių gauti finansavimą veiksmų planas“

COM(2011) 870 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugpjūčio 30 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 174 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina ES veiksmų planą, skirtą gerinti MVĮ galimybes gauti finansavimą tuo metu, kai daugelio Europos šalių ekonomikos perspektyvos neaiškios. EESRK mano, kad Europos ekonomiką bus galima atgaivinti tik tuo atveju, jei Europos politikos formuotojai savo darbotvarkėje skirs gana daug dėmesio MVĮ politikai. Todėl Komitetas tvirtai pritaria Europos institucijų pastangoms didinti finansų sistemos atsparumą, kad ji būtų viena iš realiosios ekonomikos priemonių.

1.2 EESRK pažymi, kad be aiškaus valstybių narių dalyvavimo konkrečiam tikslui siekti skirti veiksmai negali būti sėkmingi. Todėl EESRK kviečia jas įgyvendinti šį veiksmų planą ir panaudoti visus galimus finansinės paramos MVĮ mechanizmus, sutelkiant dėmesį į strategijos „Europa 2020“ prioritetus. Pavyzdžiui, valstybės narės turėtų kurti garantijų fondus ir geriau pasinaudoti struktūriniais fondais finansinėms priemonėms.

1.3 EESRK pripažįsta, kad paskolos yra ir toliau išliks viena plačiausiai naudojamų MVĮ vystymo priemonių. Šiuo požiūriu Komitetas visiškai pritaria reguliavimo ir finansinėms priemonėms, skirtoms sustiprinti MVĮ augimui reikalingas skolų finansavimo ir garantijų priemones.

1.4 Komitetas reikalauja per IV direktyvą dėl kapitalo poreikio, kuri netrukus bus priimta, tinkamai Europoje įgyvendinti pasiūlymus dėl sistemos „Bazelis III“, kad būtų išvengta neigiamų padarinių realiosios ekonomikos finansavimui.

1.5 EESRK palankiai vertina Komisijos siūlymus suaktyvinti rizikos kapitalą Europoje. Norint įveikti rinkos trūkumus ir reguliavimo sudaromas kliūtis bei padidinti rizikos kapitalo rinkos patrauklumą privatiems investuotojams, labai svarbu suteikti ryžtingą naują postūmį Europos rizikos kapitalo rinkai.

1.6 Europos MVĮ skirtingos ir įvairios. Norint, kad iniciatyvos, skirtos gerinti jų galimybes gauti finansavimą, iš tikrųjų pasiektų šią nevienalytę įmonių grupę atsižvelgiant į jų specifiką, jos turi susidėti iš pačių įvairiausių ir novatoriškų priemonių. Pavyzdžiui, socialinės įmonės ir laisvosios profesijos savo teisine forma ir veiklos modeliais skiriasi nuo „tradicinių“ verslo įmonių, todėl joms dar sudėtingiau gauti finansavimą, nes finansų įstaigos ne visada pripažįsta ar supranta tokią formą ar modelius.

1.7 Būtina stiprinti ir mišraus kapitalo priemones, kurios yra alternatyva bankų paskoloms. Būtina remti naujų finansų įstaigų, taip pat naujų tarpininkų, teikiančių novatoriškus finansinius sprendimus ir verslo konsultacijas, kūrimąsi. Geras paminėtinas pavyzdys – kolektyvinis finansavimas (angl. *crowd funding*); kita svarstyтина galimybė – dalyvaujamoji bankininkystė.

1.8 EESRK pabrėžia, kad EIB grupė, glaudžiai bendradarbiaudama su Europos Komisija, turi atlikti svarbų vaidmenį investuodama į MVĮ, t. y. vykdydama visą spektrą bendro pobūdžio ir tikslinių priemonių. Kalbant apie EIB paskolas MVĮ, EIB tarpininkai raginami stiprinti savo komunikacinę veiklą, kuria siekiama kartu su MVĮ organizacijomis informuoti MVĮ bendruomenę apie šią finansinę schemą.

1.9 EESRK vertina pasiūlymą kitoje daugiametėje finansinėje programoje (DFP) supaprastinti kitos kartos finansines priemones (*ES skolos finansinę priemonę* ir *ES nuosavo kapitalo finansinę priemonę*) ir padidinti jų skaidrumą. EESRK pritaria šiems siūlymams, nes abi priemonės turi didelį svėrto poveikį.

1.10 EESRK palankiai vertina Komisijos sprendimą stiprinti įvairių suinteresuotųjų subjektų tarpusavio dialogą, siekiant stebėti poslinkius rinkoje ir teikti rekomendacijas, kaip pagerinti MVĮ galimybes gauti finansavimą. EESRK tikisi, kad bus reguliariai kviečiamas į „MVĮ finansinį forumą“ aptarti, kaip būtų galima sumažinti MVĮ finansines problemas, ir pateikti konkrečių pasiūlymų.

1.11 Komitetas mano, kad reikėtų skatinti organizuoti specialius mokymus verslininkams, pavyzdžiui, *pasirengimo investuoti programą*.

1.12 EESRK pabrėžia, kad būtina sudaryti geresnes sąlygas MVĮ dalyvauti MVĮ finansams stiprinti skirtose Europos programose, įgyvendinamose per Europos, nacionalinio ar regioninio lygmens tarpininkus. Skaidrios, suprantamos ir nuoseklios procedūros visais lygmenimis yra būtina sąlyga jų sėkmei.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 Veiksmų plane išdėstomos šios pagrindinės kliūtys, trukdančios stiprinti MVĮ finansus:

- galimybė gauti paskolą,
- galimybė naudotis rizikos kapitalu,
- galimybė patekti į kapitalo rinkas.

2.2 Be to, dokumentuose aprašomos priemonės, kurių buvo imtasi nuo 2007 m. iki 2012 m. siekiant užtikrinti, kad finansavimas pasiektų MVĮ, t. y.:

- Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa (KIP),
- EIB asignavimai MVĮ paskoloms,
- Sanglaudos politikos lėšos,
- rizikos pasidalijimo priemonė pagal Septintąją bendrąją mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros programą.

2.3 Komisija pateikia įvairių priemonių, skirtų sudaryti geresnes sąlygas MVĮ gauti finansavimą, tarp jų yra:

- reguliavimo priemonės,

- finansinės priemonės, skirtos pagerinti skolinimą ir rizikos kapitalą visoje ES,

- priemonės, skirtos gerinti MVĮ aplinką.

3. Bendro pobūdžio pastabos ir komentarai

3.1 Europos Centrinis Bankas (ECB), glaudžiai bendradarbiaudamas su Komisija, reguliariai skelbia euro zonoje veikiančių mažųjų ir vidutinių įmonių (MVĮ) galimybių gauti finansavimą tyrimo (angl. *Survey on the access to finance of small and medium-sized enterprises (SMEs) in the euro area*)⁽¹⁾ rezultatus. Naujausio tyrimo duomenimis, nuo 2011 m. spalio mėn. iki 2012 m. kovo mėn. euro zonoje išaugo MVĮ poreikis gauti finansavimą iš išorės. Tyrimo rezultatai taip pat rodo, kad toliau blogėjo sąlygos gauti banko paskolą, tačiau įvairiose valstybėse narėse skirtingai⁽²⁾. Apskritai, pasak įmonių, galimybių gauti banko paskolą mažėja. Be to, tyrimo duomenimis, šiek tiek išaugo atmestų prašymų suteikti paskolą dalis. Bet respondentų, kurie savo didžiausia problema laiko galimybę gauti finansavimą, procentinė dalis iš esmės išliko nepakitusi. Matydamas tokią padėtį, EESRK prašo Komisijos užtikrinti, kad būtų visapusiškai išnaudojami alternatyvūs būdai didinti galimybes gauti finansavimą.

3.2 EESRK pabrėžia, kad reikia atidžiai sekti kiekvieną tyrimą, kad būtų galima operatyviai reaguoti pasiūlant konkrečias politikos priemones. Čia gali būti naudinga ir informacija iš MVĮ finansinio forumo, valstybių narių ir MVĮ organizacijų. Šį darbą turėtų atlikti Komisija, dalyvaujant EESRK ir pilietinei visuomenei.

3.3 EESRK palankiai vertina Komisijos vykdomą tyrimą, skirtą įvertinti MVĮ apibrėžtį, ir prašo atkreipti ypatingą dėmesį į labai mažas ir mažąsias įmones. Atsižvelgdamas į MVĮ įvairovę ir dydį⁽³⁾ (šeimos verslas, laisvosios profesijos, socialinės įmonės ir daug kitų), EESRK primena Komisijai, kad prioritetas turi būti skiriamas pagal jų poreikius pritaikytoms finansinės paramos priemonėms. Todėl Komisijos prašoma rengiant jų plėtrai paremti skirtas finansines programas atsižvelgti į skirtingas jų savybes ir ypatingą dėmesį atkreipti į labai mažas įmones. Komisija turi vengti bet kokios diskriminacijos, kadangi *vieno visiems tinkančio* jų poreikių tenkinimo būdo nėra.

4. Konkrečios pastabos ir komentarai dėl reguliavimo priemonių

4.1 Rizikos kapitalo reguliavimas

4.1.1 EESRK palankiai vertina rizikos kapitalo fondų vykdomų tarpvalstybinių sandorių suderintos tvarkos įvedimą. Šis pasiūlymas pagirtinas, nes tikėtina, kad įvedus „Europos pasą“, leidžiantį ES rizikos kapitalo fondams parduoti savo

⁽¹⁾ Naujausias tyrimas buvo vykdomas 2012 m. vasario 29 d. – kovo 29 d.; tyrimo imtis – 7 511 euro zonos įmonių.

⁽²⁾ Ten pat, žr. 14–15 pav.

⁽³⁾ OL C 318, 2009 12 23, p. 22; OL C 376, 2011 12 22, p. 51.

produktus visoje Europoje ir pritraukti kapitalo iš bet kurios Europos dalies, sumažės rinkos trūkumai. EESRK jau yra pateikęs nemažai pastabų savo ankstesnėje nuomonėje dėl rizikos kapitalo ⁽⁴⁾ ir prašo Komisijos į jas atsižvelgti.

4.1.2 EESRK labai palankiai vertina tai, kad Komisija 2012 m. atliks tyrimą, norėdama nustatyti riziką ribojančio reguliavimo ryšį su bankų bei draudimo įmonių investicijomis į rizikos kapitalą. Atliekant šį tyrimą turėtų būti įvertinta, ar šios priemonės nesudaro prielaidų didelių tarptautinių bankų oligopolui ir ar jų nereikėtų keisti vidutiniu ar ilguoju laikotarpiu.

4.1.3 Kadangi dauguma MVĮ yra mažos (turinčios iki 10 darbuotojų), EESRK ragina Komisiją ypatingą dėmesį skirti labai mažiems rizikos kapitalo fondams. Šie fondai investuoja į įmones, kurių projektai nėra pakankamai patrauklūs tradiciniams rizikos kapitalo fondams, tačiau kartu yra per dideli arba per daug rizikingi, kad pritrauktų kapitalo iš tradicinių skolinimosi šaltinių. Šie fondai, visą investavimo laikotarpį taikydami instruktavimo metodus (angl. *coaching methods*), stiprina įmonės kapitalo bazę ir ugdo verslininkų verslo įgūdžius ⁽⁵⁾. Valstybių narių prašoma pasiūlyti priemonių, pavyzdžiui, konkrečių mokesčių priemonių, kuriomis būtų galima paskatinti tokių fondų kūrimąsi finansinei spragai užpildyti.

4.2 Mokesčių reformos

4.2.1 Palankiai vertiname Komisijos siūlymus dėl tarpvalstybinėms investicijoms į rizikos kapitalą palankių mokesčių reformų. Komitetas prašo Komisijos, o kartu ir valstybių narių, pasiūlyti konkrečių mokesčių vengimo ir slėpimo prevencijos priemonių.

4.2.2 Šalindama mokestines kliūtis tarpvalstybiniams sandoriams, Komisija taip pat turėtų užtikrinti, kad valstybės narės savo šalyse skatintų mokesčių reformas MVĮ finansavimo schemoms remti.

4.2.3 Reikia patyrinėti ir visoje ES propaguoti bei MVĮ paskleisti kai kuriose valstybėse narėse susiformavusią gerąją patirtį ⁽⁶⁾. Kai kuriose šalyse mokestinės skatinamosios priemonės jau įdiegtos. Kaip pavyzdį galima paminėti Belgijos Flandrijos regioną, kuriame prieš kelerius metus buvo pradėtos teikti abipusiškai naudingos paskolos (angl. *win-win-loans*), t. y. privatūs asmenys skolina MVĮ ir už tai gauna mokesčių lengvatą. Kitas geras pavyzdys – Nyderlandų sistema, vadinama *tetos Agotos* (oland. *Tante Agaath*) paskola ⁽⁷⁾.

4.2.4 Realios naudos sparčiai augančioms MVĮ galėtų duoti ir, pavyzdžiui, Prancūzijos įstatyme dėl turto solidarumo mokesčio investavus į MVĮ ⁽⁸⁾ numatytos mokesčių lengvatos. EESRK pritaria tokioms schemoms, tačiau su sąlyga, kad mokesčio lengvatos dydis yra pagrįstas ir neturi neigiamos įtakos įnašams į kitus ne mažiau svarbius sektorius.

4.3 Valstybės pagalbos taisyklės

4.3.1 EESRK pritaria pasiūlymui dėl valstybės pagalbos modernizavimo, kuriame numatoma MVĮ labai supaprastinti šiuo metu galiojančias valstybės pagalbos taisykles. Komitetas vertina tai, kad Komisija, siekdama strategijos „Europa 2020“ tikslų, peržiūrės Bendrąjį bendrosios išimties reglamentą ir keletą valstybės pagalbos gairių, įskaitant rizikos kapitalo gaires. EESRK ragina šias taisykles patobulinti, supaprastinti ir patikslinti. Komitetas prašo Komisijos užtikrinti, kad valstybės pagalba būtų teikiama tik rinkos nepakankamumo problemai spręsti.

4.4 Matomesnės MVĮ rinkos ir biržinės MVĮ

4.4.1 EESRK palankiai vertina tai, kad Direktyvoje dėl finansinių priemonių rinkų siūloma plėtoti panašią veiklą vykdančių MVĮ augimo rinkas ir ženklą „MVĮ augimo rinka“ didinti jų patrauklumą investuotojams. Tačiau EESRK siūlo ⁽⁹⁾ numatyti konkrečias priemones ir nuostatas, kurios padėtų veiksmingai ir efektyviai tai įgyvendinti.

4.5 Ataskaitų teikimo našta biržinėms MVĮ

4.5.1 Komisija ir valstybės narės raginamos švelninti apskaitos taisykles ir mažinti ataskaitų teikimo našta Europos biržinėms MVĮ. Komitetas vertina tai, kad Komisija pateikė pasiūlymą dėl direktyvos, kuria supaprastinamos ir iš dalies keičiamos apskaitos direktyvos, ir kartu pasiūlymą dėl skaidrumo direktyvos pakeitimo. EESRK primena Komisijai atsižvelgti į dvi jo nuomones, paskelbtas 2012 m. pradžioje ⁽¹⁰⁾, ir mano, kad MVĮ reikia laisvų lėšų, kurias jos galėtų investuoti į savo verslą, kad galėtų toliau augti.

4.6 Sistemos „Bazelis III“ įgyvendinimas ateityje ir padariniai MVĮ finansams

4.6.1 ES turi ir toliau rodyti pavyzdį tarptautiniu mastu sutartų finansinio reguliavimo reformų įgyvendinimo srityje. Tačiau EESRK pažymi, kad įvairūs kapitalo poreikio reikalavimai pagal sistemą „Bazelis III“, kurie šiuo metu svarstomi ir įsigalioja ES (IV direktyva dėl kapitalo poreikio ir Reglamentas dėl kapitalo poreikio), gali sukelti įvairių problemų MVĮ ⁽¹¹⁾.

⁽⁴⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 72.

⁽⁵⁾ Žr. pvz. „Financités“: <http://www.financites.fr/>

⁽⁶⁾ Žr. EBAN ataskaitą apie 2010 m. mokesčių perspektyvas (*Tax Outlook 2010 Executive Summary*); <http://www.eban.org/resource-center/publications/eban-publications>.

⁽⁷⁾ Tante Agaath regeling (http://www.tanteagaath.nl/agaath_regeling.htm).

⁽⁸⁾ <http://pme.service-public.fr/actualites/breves/reduction-isf-pour-investissements-pme.html>.

⁽⁹⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 80.

⁽¹⁰⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 78, OL C 181, 2012 6 21, p. 84.

⁽¹¹⁾ OL C 68, 2012 3 6, p. 39.

4.6.2 EESRK remia Europos institucijų pastangas didinti finansų sistemos atsparumą, kad ateityje būtų išvengta krizių. Tačiau finansų rinkų reguliavimas negali būti stiprinamas mažųjų ir vidutinių įmonių finansavimo sąskaita. EESRK visiškai pritaria 2012 m. gegužės mėn. Europos Parlamento priimtam O. Karas pranešimui, nes juo buvo žengtas dar vienas žingsnis teisinga linkme – protingai ir veiksmingai ES įgyvendinti sistemos „Bazelis III“ taisyklės dėl kapitalo poreikio.

4.6.3 EESRK vertina tai, kad Komisija per 24 mėnesius nuo naujosios direktyvos (IV direktyvos dėl kapitalo poreikio) išgaaliojimo pasikonsultuos su Europos bankininkystės institucija (EBI), ir kad EBI parengs ataskaitą apie skolinimą MVĮ ir fiziniams asmenims. Komitetas ragina Komisiją visapusiškai dalyvauti rizikos koeficiento peržiūros procese pateikdama savo nuomonę apie ataskaitą, kuri bus pateikta Tarybai ir Europos Parlamentui.

4.7 Pavėluotų mokėjimų direktyva

4.7.1 Komisija numato, kad ši direktyva bus įgyvendinta iki 2013 m. kovo 16 d. EESRK primygtinai ragina valstybes nares užtikrinti, kad MVĮ greičiau pajustų šios sistemos naudą. Be to, labai svarbu, kad Komisija stebėtų, ar ši direktyva visose valstybėse narėse įgyvendinama laiku. Visų pirma Komisija turi itin akylai stebėti, kaip valstybės narės įgyvendina 4 straipsnio 5 dalį, pagal kurią jos gali numatyti ilgesnę negu 30 dienų patikrinimo procedūrą, jei tik tai nėra labai nesąžininga kreditoriaus atžvilgiu. Komisija turėtų atidžiai stebėti, ar valstybės narės šiuo straipsniu nesinaudoja norėdamos vilkinti atsiskaitymus, ypač atsižvelgiant į tai, kad viešojo sektoriaus institucijų vėlavimas atsiskaityti turi didelę įtaką MVĮ pinigų srautų ir likvidumo valdymui.

4.7.2 EESRK ragina Europos institucijas rodyti pavyzdį – visada laiku atsiskaityti su savo tiekėjais ir neužkrauti jiems nereikalingos administracinės ir finansinės naštos.

4.8 Europos socialinio verslumo fondai

4.8.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pasiūlymą dėl reglamento dėl Europos socialinio verslumo fondų ir primena Komisijai, kad darbotvarkėje turi būti skirta svarbi vieta geresnių galimybių gauti tinkamą kapitalą sudarymui socialinėms įmonėms. Savo nuomonę šiuo klausimu EESRK paskelbė 2012 m. pradžioje⁽¹²⁾. Vienas iš sudėtingiausių uždavinių bus įvertinti ir informuoti apie portfelio įmonių socialinius padarinius ir poveikį visuomenei. EESRK rekomenduoja ES lygmeniu atlikti bendrą tyrimą ir parengti kriterijus bei rodiklius šioms klausimams spręsti. Komitetas primena Komisijai, kad tokie fondai gali būti tik viena iš daugelio labai reikalingų finansinių priemonių, kurias dar reikia sukurti.

4.8.2. EESRK taip pat ragina valstybes nares gerinti įvairių socialinių įmonių formų pripažinimą. Jei šios įmonės sulauktų didesnio pripažinimo, sumažėtų jų rizikos koeficientas, taikomas teikiant joms paskolas, ir jų padėtis šioje srityje nebebūtų nepalankesnė negu tradicinių įmonių.

5. Konkretūs pastebėjimai ir pastabos dėl MVĮ skirtų ES finansinių priemonių

5.1. Komitetas puikiai supranta, kad didelė dalis MVĮ, ypač mažesnių, ir toliau bus labai priklausomos nuo kreditų, kai joms prireiks gauti lėšų iš išorės.

5.2 EESRK palankiai vertina tai, kad stabiliai teikiamos EIB paskolos MVĮ, nes tai viena iš pagrindinių ES lygmeniu vykdomų skolinimo MVĮ priemonių, ir pripažįsta, kad dėl šių per tarpininkus teikiamų paskolų MVĮ įgyja finansinį pranašumą, nes patiria mažesnes skolinimosi sąnaudas. EESRK ragina EIB toliau veiksmingai jas teikti ir nuolat informuoti apie pasiektus rezultatus. Kad būtų pasiekti laukiami rezultatai, tarpininkaujantys bankai turėtų stiprinti savo komunikacinę veiklą, kuria siekiama kartu su MVĮ organizacijomis informuoti MVĮ bendruomenę apie šias paskolas.

5.3 Ne mažiau svarbu remti naujų tarpininkų formų kūrimąsi, kad būtų geriau tenkinami įvairių MVĮ poreikiai. Vertinga yra kooperatyvų ir socialinių bankų sektorių patirtis, nes jie teikia pagal poreikius pritaikytą finansinę paramą, kuri dažnai derinama su kitomis paramos paslaugomis.

5.4 EESRK prašo, kad Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su EIB grupe, išplėstų investicijų į nuosavą ir iš dalies nuosavą kapitalą rizikos pasidalijimo priemones ir remtų kelių įmonių bendrų obligacijų emisijas. Iš dalies nuosavo kapitalo rinkų klausimu EESRK ypač ragina Komisiją ir EIB grupę ieškoti būdų, kaip būtų galima pagerinti tarpinį finansavimą ir ieškoti galimybių teikti naujus tarpinius produktus, pavyzdžiui, tarpinių paskolų (angl. *mezzanine loans*) garantijas.

5.5 EESRK rekomenduoja Europos Komisijai toliau kartu su MVĮ organizacijomis informuoti apie ES finansines schemas, kad apie jas būtų plačiau žinoma ir kad šiomis priemonėmis būtų plačiau naudojama, ypač tose valstybėse narėse, kurios vis dar atsilieka. Kadangi veiksmingas MVĮ finansavimas gali būti vertinamas kaip viena svarbiausių „Augimo pakte“ numatytų priemonių, šiai temai turėtų būti skiriama pakankamai daug dėmesio nacionalinėse reformų programose.

⁽¹²⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 55.

5.6 Komiteto nuomone, ypatingą dėmesį reikėtų skirti MVĮ rėmimui tam taikant įmonių konkurencingumo ir MVĮ programoje (COSME) ir programoje „Horizontas 2020“ numatytas nuosavo kapitalo ir skolos priemones. EESRK tvirtai pritaria tam, kad reikia padidinti COSME programoje nustatytą didžiausią ribą (150 000 EUR), kurios neviršijančioms paskoloms gali būti taikoma paskolų garantijų priemonė, kaip Komitetas jau yra siūlęs savo ankstesnėje nuomonėje dėl Konkurencingumo programos ⁽¹³⁾.

5.7 EESRK pabrėžia, kad reikia sanglaudos politikos taisyklių, kuriomis būtų sudarytos sąlygos sklandžiam ir veiksmingam MVĮ programų įgyvendinimui, nes šiuo metu galiojanti teisinė bazė nevisiškai pajėgi tai užtikrinti. EESRK apgailestauja, kad šiuo metu ES finansiniai reglamentai yra pernelyg griežti arba pernelyg sudėtingi, tad už jų įgyvendinimą atsakingiems nacionaliniams tarpininkams dėl to kyla problemų. Akivaizdu, kad būtina stiprinti finansinių priemonių taikymo pagal Sanglaudos politiką stebėseną ⁽¹⁴⁾.

5.8 Taip pat svarbu pereiti nuo projektų finansavimo prie tvaresnių finansavimo priemonių, nes taip būtų galima išvengti priklausomybės nuo finansavimo iš viešojo sektoriaus. Čia Komisija turėtų teikti gaires dėl gerosios patirties visais MVĮ gyvavimo ciklo etapais derinant ir kartu taikant finansines priemones iš įvairių šaltinių.

5.9 EESRK vertina pasiūlymą ilgainiui gerinti sąlygas MVĮ gauti finansavimą, tam panaudojant naujas finansines priemones (*ES skolos finansinę priemonę* ir *ES nuosavo kapitalo finansinę priemonę*) pagal daugiamečią finansinę programą (DFP) per specialiai tam tikslui skirtas platformas. EESRK skaičiavimais, sutelkus išteklius iš įvairių šaltinių, finansinėmis priemonėmis būtų galima paskatinti investuoti į nustatytas rinkos spragas, pasiekti masto ekonomiją ir (arba) sumažinti nesėkmės riziką tose srityse, kuriose pavienėms valstybėms narėms būtų sunku pasiekti reikiamą kritinę masę. Todėl EESRK prašo Komisijos, pasiūlymus iš patirties, įgytos taikant esamas priemones (Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos finansines priemones, rizikos pasidalijimo finansinę priemonę), įgyvendinti naujos kartos finansinę priemonę. Norint padidinti efektyvumą ir sustiprinti finansinę drausmę, svarbu nustatyti tinkamas taisykles, teikti gaires ir standartizuoti procedūras atsižvelgiant į rinkos reikalavimus ir remiantis geriausiosios patirties pavyzdžiais, vengti dubliavimo ir supaprastinti įgyvendinimo sąlygas. EESRK pabrėžia, jog norint, kad ES ištekliai būtų naudojami pagal paskirtį, ypatingai svarbu užtikrinti tinkamą stebėseną, ataskaitų teikimą, auditą ir gerą valdymą.

6. Konkrečios pastabos ir komentarai dėl MVĮ aplinkos gerinimo priemonių

6.1 Geresnė MVĮ skirta informacija ir komunikacija

6.1.1 EESRK palankiai vertina siūlymą remti finansinių tarpininkų informavimą ir skatinti bankus ir finansų įstaigas savo

klientams suteikti visas būtinas priemones, kad padėtų jiems rasti finansavimą. Be to, EESRK mano, kad svarbu stiprinti finansinių MVĮ ugdymą. Valstybės narės primygtinai raginamos dalyvauti šiame darbe – kartu su MVĮ organizacijomis įgyvendinti specialias MVĮ skirtas „*pasirengimo investuoti*“ programas.

6.1.2 Viena didžiausių problemų, kurią patiria dauguma MVĮ, yra galimybė gauti specialiai joms pritaikytas konsultacijas. EESRK pritaria Europos įmonių tinko (EIT) vaidmeniui ir principui, tačiau mano, kad reikia visapusiškai išnaudoti jo potencialą ⁽¹⁵⁾. Tad EESRK ragina stiprinti EIT kaip finansų patarėjo vaidmenį. Tačiau Komitetas pabrėžia, kad į šią kampaniją turi būti aktyviai įtrauktos ir MVĮ organizacijos, ir kad ji turi būti pritaikyta visai MVĮ įvairovei.

6.2 Geresnė MVĮ finansavimo rinkos stebėseną ir duomenų rinkimas

6.2.1 Komitetas pažymi, kad Komisija jau sprendžia šį klausimą (MVĮ galimybių gauti finansavimą tyrimai ir MVĮ finansinis indeksas). Komitetas palankiai vertina Komisijos siūlymą glaudžiau bendradarbiauti su bankų federacijomis ir siekti konsultacijų iš kitų institucijų (ECB, EBI). EESRK rekomenduoja į tai įtraukti ir MVĮ organizacijas ir institucijas valstybių narių lygmeniu. EESRK apgailestauja, kad duomenų ir statistikos ⁽¹⁶⁾ apie galimybes gauti finansavimą rinkimo srityje veiksmų plane nenumatoma stiprinti bendradarbiavimo su tokiomis tarptautinėmis organizacijomis kaip EBPO.

6.3 Kokybinis vertinimas

6.3.1 Tik kiekybinio vertinimo modeliai dažnai netinka MVĮ vertinimui, nes nėra pakankamai lankstūs. Labai pravartu būtų be įprastos kiekybinės analizės vertinti ir kokybinius veiksnus. Todėl bankai turėtų svarstyti galimybę užtikrinti pusiausvyrą savo vertinimo metoduose, kuriais jie vertina MVĮ kreditingumą, palikdami pakankamai vietos „ryšius su klientais stiprinančiai bankininkystei. Šis klausimas turi būti sprendžiamas ir keičiantis geriausiosios patirties pavyzdžiais. EESRK apgailestauja, kad kai kurie bankai, regis, linkę atsisakyti šios minties, užuot ją propagavę.

6.4 Neformalūs investuotojai ir kiti pradinio etapo veikėjai

6.4.1 EESRK mano, kad, norint užtikrinti gerą inovacijų finansavimo grandinę, svarbu užmegzti neformalių investuotojų ir pradiniam etape veikiančių rizikos kapitalo fondų ryšį su vėlesniame etape veikiančiais rizikos kapitalo fondais. Be to, labai naudingos būtų iniciatyvos, gerinančios neformalių investuotojų, rizikos kapitalo fondų ir vietos verslininkų dialogą regiono lygmeniu.

⁽¹³⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 125.

⁽¹⁴⁾ Europos Audito Rūmų specialioji ataskaita Nr. 2/2012 „Iš Europos regioninės plėtros fondo bendrai finansuotos MVĮ skirtos finansinės priemonės“, <http://eca.europa.eu/portal/pls/portal/docs/1/13766742.PDF>.

⁽¹⁵⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 51 - OL C 181, 2012 6 21, p. 125.

⁽¹⁶⁾ Žr., pvz., „Financing SMEs and Entrepreneurs 2012: an OECD score-board“ (MVĮ ir verslininkų finansavimas 2012 m., EBPO rezultatų suvestinė, (http://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/financing-smes-and-entrepreneurship_9789264166769-en)).

6.4.2 Reikėtų išanalizuoti ir įgyvendinti novatoriškus finansavimo rizikos kapitalu būdus. Vienas tokių būdų – kolektyvinis finansavimas, kai ne bankai ar specialistai, o piliečiai investuoja į MVĮ ir daro tai ne akcijų biržoje, o per internetinę platformą.

6.4.3 Turėtų būti stiprinamos specialiai pritaikytos mišraus kapitalo formos⁽¹⁷⁾, turinčios dotacijų, nuosavo kapitalo ir skolinio kapitalo savybių (pavyzdžiui, pelno pasidalijimo paskolos), nes jos labiau tinka MVĮ ir pradiniam etape, ir visą jų gyvavimo ciklą.

7. Kitos rekomendacijos dėl MVĮ finansavimo užtikrinimo

7.1 Geriausiaji patirtis bankų sektoriuje

7.1.1 Reikėtų apsvarstyti galimybę sukurti sistemą, kurioje būtų skatinamos institucijos, kurių veikla grindžiama rizikos ir pelno pasidalijimo principu, teikti kreditus, kadangi MVĮ tai būtų neabejotinai naudinga. Komisija turėtų rimtai svarstyti tokius variantus kaip dalyvaujamoji bankininkystė. EESRK norėtų, kad Komisija parengtų žaliąją knygą kaip pagrindą Europos lygmeniu inicijuoti diskusiją apie dalyvaujamąją bankininkystę. Atskiros iniciatyvos, kurių ėmėsi Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija, Italija, Liuksemburgas ir Malta, yra teigiamos, bet gali trukdyti toliau integruoti finansinių paslaugų sektorių Europos Sąjungoje. Be to, atskiromis nekoordinuojamomis iniciatyvomis negalima pasiekti veiksmingiausių rezultatų, kurių būtų galima pasiekti naudojant minėtos rūšies finansavimą – t. y. rizikos pasidalijimo, pelno pasidalijimo ir socialinio požiūrio į finansus. Mikrofinansavimo skatinimas laikantis tam tikros islamiškojo finansavimo savybių turinčios investicijų politikos galėtų lemti naujos verslo veiklos atsiradimą ir kartu padėtų kovoti su skurdu tam tikruose regionuose. Šiomis aplinkybėmis Komisija turėtų parengti komunikatą, kuriame būtų numatyti, nagrinėjami ir skatinami taikyti alternatyvūs finansavimo metodai, siekiant užtikrinti, kad jiems būtų sudaromos vienodos sąlygos su tradiciniais finansavimo metodais.

7.1.2 EESRK mato, kad Komisija išanalizavo kreditų tarpininkų nuveiktą darbą ir pasiektus rezultatus, taip pat problemas, su kuriomis susiduria MVĮ, ieškomos galimybių pasiskolinti⁽¹⁸⁾. EESRK ragina visas valstybes nares sukurti tokią instituciją, kad padidėtų skolinimo proceso skaidrumas. Komitetas pažymi, kad III direktyvos dėl kapitalo poreikio 145 straipsnio 4 dalyje ir siūlomo reglamento dėl kapitalo poreikio (IV direktyvos dėl kapitalo poreikio) 418 straipsnio 4 dalyje numatyta galimybė MVĮ prašyti, kad bankai jas informuotų apie jų vertinimą ir rezultatus. Labai svarbu šias nuostatas visapusiškai įgyvendinti praktikoje.

⁽¹⁷⁾ <http://www.schwabfound.org/pdf/schwabfound/SocialInvestmentManual.pdf>.

⁽¹⁸⁾ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1186&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

7.1.3 Kalbant apie konkurenciją bankų sektoriuje, EESRK prašo Komisijos išanalizuoti padėtį ir užtikrinti, kad MVĮ skirtų finansinių produktų srityje konkurencija bankų sektoriuje valstybių narių viduje ar tarp skirtingų valstybių narių būtų pakankama. Pavyzdžiui, egzistuoja negautų pajamų mokesčio problema (žr. toliau); be to, mažoms įmonėms taikomos palūkanos už sąskaitų lėšų pereinimą vis dar labai didelės, nors ECB refinansavimo operacijų palūkanų normos mažos kaip niekada. Didelės įmonės gali naudoti alternatyvius produktus (pavyzdžiui, paskolas, kai paskolos laikotarpį mokamos tik palūkanos, o visa paskola grąžinama tik suėjus jos grąžinimo terminui, angl. *straight loan*), kurie mažoms įmonėms neprieinami.“

7.1.4 Negautų pajamų mokestis: daugelyje valstybių narių bankai ima mokestį iš įmonių, kai šios paskolas grąžina anksčiau termino. Kai paskola grąžinama anksčiau negu numatyta sutartyje, bankai ima vadinamąjį „negautų pajamų“ mokestį kaip kompensaciją už tai, kad bankui gali tekti perinvestuoti grąžintus pinigus už mažesnę palūkanų normą negu ta, kurią jie būtų galėję gauti, jei paskola nebūtų buvusi grąžinta anksčiau laiko.

7.1.5 Tačiau problema ta, kad dažnai šis negautų pajamų mokestis yra gana didelis. Be to, šie mokesčiai ne visada pakankamai aiškiai nurodomi sutartyse, nes jie susiję su ateitimi, kai palūkanų normos dar nėra žinomos. Todėl įmonei, nusprendusiai anksčiau laiko grąžinti paskolą, labai sudėtinga apskaičiuoti galimą negautų pajamų mokestį. Bet kokių atveju, dauguma įmonių net nežino, kad privalės sumokėti negautų pajamų mokestį.

7.1.6 Todėl labai svarbu, kad bankai, prieš sudarydami paskolos sutartį, aiškiau informuotų apie tokius mokesčius. Be to, negautų pajamų mokesčio dydis turėtų būti ribotas ir pagrįstas.

7.2 MVĮ finansams stiprinti skirtų Europos programų matomumas ir administravimas

7.2.1 EESRK pritaria, kad reikia sukurti vieną bendrą daugiakalbę įvairių finansavimo šaltinių duomenų bazę, kurioje būtų integruotos Europos, nacionalinio ir regioninio lygmens priemonės, skirtos pagerinti MVĮ galimybes gauti finansavimą. Komitetas prašo Komisijos plačiai išplatinti savo parengtą praktinį vadovą⁽¹⁹⁾, kuriame pateikiama informacijos apie tai, kaip 27 valstybėse narėse galima pasinaudoti 50 mlrd. EUR viešųjų finansų suma.

⁽¹⁹⁾ Baigiamoji ataskaita, Valstybių narių politikos vertinimas siekiant palengvinti MVĮ gauti finansavimą, 2012 m. birželio mėn. http://ec.europa.eu/enterprise/policies/finance/guide-to-funding/indirect-funding/files/evaluation-of-national-financing-programmes-2012_en.pdf.

7.2.2 EESRK mano, kad, kalbant apie programą „Horizontas 2020“, numatytas biudžetas, sudarantis 15 proc. visos programos, ir viena bendra valdymo struktūra yra būtini norint kuo geriau panaudoti MVĮ inovacinį potencialą. Kalbant apie procedūrą, reikia gerinti finansinius ir administracinius aspektus. Pavyzdžiui, ES finansuojamuose mokslinių tyrimų projektuose dalyvaujančios MVĮ savo šalyse susiduria su didžiulėmis PVM problemomis, susijusiomis su dalyvavimu projektuose. Labai dažnai tai yra viena pagrindinių kliūčių tiems, kurie projektuose dalyvauja nuo pat pradžių. Visose valstybėse narėse turėtų būti įgyvendinamos aiškios taisyklės, nuimančios nuo MVĮ šią naštą. Vykdam ES finansuojamus projektus PVM turėtų būti sugrąžintinas bet kokiomis aplinkybėmis.

2012 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos „Integruotos Europos mokėjimų kortele, internetu ir mobiliuoju telefonu rinkos kūrimas“

(COM(2011) 941 final)

(2012/C 351/11)

Pranešėjas **Stasys KROPAS**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. sausio 11 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos „Integruotos Europos mokėjimų kortele, internetu ir mobiliuoju telefonu rinkos kūrimas“

COM(2011) 941 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugpjūčio 30 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 157 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina Komisijos iniciatyvą skatinti visoje Europos Sąjungoje kurti saugią, skaidrią ir novatorišką mokėjimų aplinką. Norint iš bendrosios rinkos gauti kuo daugiau naudos ir sustiprinti Europos ekonomikos konkurencingumą pasaulyje, būtina turėti veiksmingesnes, modernesnes ir saugesnes mokėjimo priemones.

1.2 EESRK teigiamai vertina tai, kad Komisija siūlo pradėti plataus pobūdžio dialogą svarbiausiais dabartinės ir numatomos kurti mokėjimų sistemos Europos Sąjungoje klausimais. Vis dėlto, norint susidaryti išsamų vaizdą, daugiau dėmesio reikia skirti mokėjimams grynaisiais pinigais. Nors grynaisiais pinigais mokama vis rečiau, kai kuriose rinkose jie tebėra pagrindinė mokėjimo priemonė. Iš valstybių vis dažniau gaunama duomenų, kad gryniesiems pinigais iš esmės yra ne itin veiksminga atsiskaitymo priemonė ir kad vartotojams perėjus prie elektroninių mokėjimų būtų galima sutaupyti nemažai išteklių. Kai kurios valstybės narės smarkiai pažengę kurdamos visuomenę be grynųjų pinigų. Vis dėlto EESRK mano, kad plačioji visuomenė dar nežino, kokia yra tikroji grynųjų pinigų kaina. Be to, laikomasi nuomonės, kad gryniesiems pinigais skatina šešėlinę ekonomiką. Todėl visi atitinkami suinteresuotieji subjektai turėtų skatinti taikyti šešėlinės ekonomikos mastą mažinančias, pigesnes ir saugesnes mokėjimo formas. Šiuo požiūriu reikėtų pagalvoti apie jų didžiulę naudą visiems atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams, o taip pat apie būtinybę užtikrinti, kad šį atsiskaitymo būdą savo klientams siūlantys prekybininkai dėl to nepatirtų nepagrįstai didelių išlaidų. Valstybės narės turėtų imtis papildomų iniciatyvų, o Komisija turėtų jas aiškiai remti.

1.3 Populiariausia mokėjimo ne grynaisiais pinigais priemonė tiek Europos Sąjungoje, tiek ir visame pasaulyje yra mokėjimo kortelė. Ekonomikos leidiniuose vis labiau išsivysto nuomonė, kad tokie mokėjimai yra skaidresni mokesčių ir ekonomine prasme, be to, mažiau kainuoja visai visuomenei, yra patogūs, saugūs ir novatoriški, todėl EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui juos pasitelkti siekiant pasinaudoti didesnės rinkų integracijos

privalumais. Tačiau dėl istorinių kliūčių ir standartizacijos bei sąveikos stokos, taip pat dėl viešosios informacijos naudojimo neatitikimų ir trūkumų, kuriuos būtų galima pašalinti plėtojant mokėjimus kortelėmis, internetu ir mobiliuosiuose telefonais, bendrosios rinkos galimybės dar nepakankamai išnaudotos. Taigi, potencialas iki galo dar nerealizuotas ir galima siekti didesnės konkurencijos, inovacijų ir veiksmingumo. EESRK pasako už rinkos iniciatyvas, kuriomis būtų kuo skubiau siūlomi įgyvendinimui tinkami sprendimai, ypač tokie, kuriais taip pat būtų skatinama finansinė ir skaitmeninė įtrauktis.

1.4 Dabartinėms ir potencialioms kortelių schemoms labai svarbu aiškumas ir skaidrumas informacijos požiūriu kalbant apie bet kokius mokesčius, ar tai būtų diskonto norma, komisiniai už naudojimąsi kortele ir su ja susietomis banko sąskaitomis ar jų aptarnavimą, rinkliavos, palūkanos ar tarpbankiniai mokesčiai. EESRK ragina Komisiją stabilizuoti visų operatorių verslo aplinką ir valstybes nares primygtinai paprašyti reguliariai teikti informaciją apie visų su atskiromis mokėjimo priemonėmis susijusių mokesčių ir operacijų raidą, kaip kad jau daroma kai kuriose šalyse bendradarbiaujant su atitinkamomis bankų priežiūros institucijomis, kad būtų žinomas konvergencijos kuriant bendrą rinką lygis. Atsižvelgiant į bendros mokėjimų eurais erdvės (angl. *Single Euro Payments Area, SEPA*) tikslus, vietiniai ir tarptautiniai mokesčiai bei kiti reikalavimai neturėtų skirtis.

1.5 Teisės gauti informacijos apie banko sąskaitose turimas lėšas klausimą reikia nuodugniai išanalizuoti daugeliu aspektų (saugumo, duomenų apsaugos, vartotojų teisių, konkurencijos, kompensavimo sąskaitų emitentams ir kt.). EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad tokios informacijos pageidaujantys subjektai turėtų būti kontroliuojami ir prižiūrimi atsižvelgiant į jų rizikos profilį. Europos teisinėje sistemoje turėtų būti aiškiai nustatytos susijusių operatorių pareigos ir atsakomybė.

1.6 Daugelyje rinkų vartotojai gali būti nepasiruošę susitaisyti su antkainiais ir mieliau rinksis mokėjimus grynaisiais pinigais, išsivaizduodami, kad tai nieko nekainuoja. Nors nuo

2014 m. birželio 13 d. vartotojus nuo perdėtų antkainių turėtų saugoti Vartotojų teisių direktyva, kol kas neaišku, kaip ši apsauga bus užtikrinta itin dinamiškoje internetinėje aplinkoje.

1.7 E. mokėjimai tarp vartotojų populiarūs nacionalinėse rinkose. Tačiau trūksta europinių internetine bankininkyste paremtų sprendimų. Dėl to sunku kelią skintis e. prekybai. EESRK kviečia tokių sistemų operatorius imtis atvirai ir skaidriai spręsti sąveikos problemas ir kuo greičiau užpildyti e. prekybai trukdančias spragas.

1.8 EESRK prašo Komisijos užtikrinti, kad nuo pat mokėjimų mobiliuoju telefonu (m. mokėjimų) sistemos kūrimo pradžios būtų laikomasi atviros prieigos prie platformų, prietaikų mobilybės ir saugumo principų ir kad šiuos mokėjimus norintys priimti operatoriai tų pačių išlaidų nepatirtų du kartus.

1.9 EESRK pripažįsta, kad rinkos dalyviai daug nuveikė stengdamiesi pažaboti sukčiavimą fizinio atsiskaitymo vietose. Šiuo metu didžiausią pavojų kelia internetinis sukčiavimas. Reikėtų papildomų saugumo priemonių, tačiau dėl jų vartotojai neturėtų patirti nepatogumų. Jeigu saugumo priemonės siūlytų valdžios institucijos, jos turėtų būti kuo neutralesnės technologijų požiūriu.

1.10 EESRK palankiai vertina pastangas, kurios dedamos siekiant sustiprinti dabartinį bendros mokėjimų eurais erdvės (SEPA) valdymą, ir pritaria ketinimams centralizuotai „valdyti“ šią erdvę, pavyzdžiui, per SEPA tarybą. Tačiau EESRK ragina Komisiją ir Europos Centrinį Banką kuo greičiau priimti konkrečius sprendimus, nes dabartinis *de facto* vakuumas trukdo įgyvendinimui.

2. Padėties apžvalga

2.1 Vienas iš Komisijos prioritetų kuriant bendrąją rinką yra SEPA erdvės sukūrimas. Suderinta teisinė bazė šiandien jau užtikrina operatoriams galimybę naudotis standartizacijos ir sąveikumo naujovėmis – SEPA kredito pervedimais ir SEPA tiesioginio debeto operacijomis, iki 2014 m. vasario 1 d. pakeičiančiomis senąsias euro zonos schemas.

2.2 Vis dėlto SEPA taikymo sritis yra platesnė ir apima daugiau grandžių. Viena jų skirta mokėjimams kortele – populiariausiam mokėjimo būdai Europos Sąjungoje ir visame pasaulyje. Kita grandis – e. mokėjimai, kai už pirkinius atsiskaitoma internetu. Kol kas šie mokėjimai sudaro mažytę visų mokėjimų ne grynaisiais pinigais dalį, tačiau tikimasi dvizenklio jų augimo. Už Europos bankų sektoriaus koordinavimą atsakanti ir sprendimus dėl mokėjimų priimanti Europos mokėjimų taryba (EMT) pasiekė, kad bankai bendradarbiautų ir e. mokėjimų srityje, ir

parengė SEPA e. mokėjimų sistemos metmenis. Neseniai Komisijos Konkurencijos generalinis direktoratas paprašė EMT suteikti jam informacijos šiuo klausimu.

2.3 Pati naujausia grandis – m. mokėjimai. Bendradarbiaudama su kitais operatoriais, EMT ėmėsi koordinuotų veiksmų m. mokėjimų srityje ir parengė techninius dokumentus dėl sąveikumo gairių bei keletą baltųjų knygų. M. mokėjimų sistema dar tik pradeda kurti, tačiau ateityje iš jos tikimasi labai daug. Nors mokėjimai kortele, e. ir m. mokėjimai yra labai skirtingi – skiriasi jų atsiskaitymo įvykdymo terminas, mastas ir verslo modeliai, – Europos institucijos ir rinkos operatoriai sutaria, kad reikia siekti didesnės integracijos, didesnio skaidrumo ir konkurencingumo. Esama pavojaus, kad dabartinių verslo modelių blogybės gali atsikartoti ir būsimoje m. mokėjimų aplinkoje.

2.4 Visi piliečiai, verslo įmonės ir valstybės įstaigos mokėjimo operacijas atlieka tiek tradiciniais (pvz., grynųjų pinigų), tiek naujoviškais (pvz., e. mokėjimų) atsiskaitymo būdais. Europos Centrinio Banko statistiniais duomenimis ⁽¹⁾, 2010 m. Europos Sąjungoje buvo atlikta 86,4 mlrd. operacijų, kai atsiskaityta kitokiais nei grynųjų pinigai mokėjimo būdais, ir tai yra 4,4 proc. daugiau nei ankstesniais metais; didžiausią dalį sudarė mokėjimai kortele (39 proc. arba 33,9 mlrd. operacijų). Mokėjimų kortele vertė pasiekė 1,8 trilijono eurų, o metinis augimas sudaro 6,7 proc., t. y. daugiau nei tris kartus daugiau nei 1,8 proc. realiojo BVP padidėjimas euro zonoje. Nors skirtingose šalyse kortelės naudojamos labai nevienodai, pastebima viena bendra tendencija – mokėjimai kortele yra vienas dinamiškiausių mokėjimo ne grynaisiais pinigais būdų.

2.5 Europos centrinių bankų sistemos atlikta tiriamoji apklausa ⁽²⁾ parodė, kad tarpbankiniai mokesčiai Europos Sąjungoje yra nevienodi ir taikomi nevienodai. Tarpbankiniai mokesčiai, jų struktūra ir dydis daug kuo skiriasi ir priklauso nuo įvairių variantų ir dimensijų. Tarpbankinis mokestis yra pagrindinė prekybininkams taikomų mokesčių sudedamoji dalis. Komisija ir nacionalinės konkurencijos institucijos įvertino konkurencinius tarpbankinių mokesčių aspektus ir priėmė tam tikrus sprendimus. Kai kurie iš jų susiję su tarpvalstybine veikla, kiti yra tik nacionalinio lygmens.

2.6 Deja, nebuvo atlikta oficialios apklausos ir nebuvo paskelbta išsamių nacionalinių statistinių duomenų, nei šalių tarpusavyje palyginamų duomenų apie kitas tiesiogines ar sąlygines vartotojų ir prekybininkų patiriamas išlaidas, pavyzdžiui, įvairius bankų komisinius, susijusius su kortelėmis, kreditinių kortelių palūkanų rūšimis, ar kitus išlaidų veiksmus, pavyzdžiui, rinkliavas ir kt., nors bankai teikia šią informaciją nacionalinėms priežiūros institucijoms, kurių dauguma net iš dalies neviešina šios informacijos.

⁽¹⁾ <http://www.ecb.int/press/pr/date/2011/html/pr110912.en.html>.

⁽²⁾ <http://www.ecb.int/pub/pdf/scpops/ecbocp131.pdf?4cce20956bed7b7e5f454a4ea77f7c9b>.

2.7 Nepaisant pavienių standartizavimo iniciatyvų, kai kurios operacijų sritys tebėra nestandartizuotos, pavyzdžiui: tarp kortelių aptarnavimo ir kortelių išdavimo mokėjimo paslaugų teikėjų, tarp kortelės ir terminalo ir tarp terminalo ir kortelės aptarnavimo mokėjimo paslaugų teikėjų. Tačiau iki šiol šios pavienės iniciatyvos, kurių imtis skatina skirtingi komerciniai interesai ir kurios ne visada turi aiškius įgyvendinimo terminus, davė mažai apčiuopiamų rezultatų.

2.8 Sukčiavimą fizinio atsiskaitymo vietoje labai padėjo sumažinti didelės investicijos ir visų operatorių pastangos magnetinę juostelę pakeisti EMV lustu. Tačiau pastaruoju metu tapo aišku, kad didžiausią sukčiavimo pavojų kelia kortele atliekamos nuotolinės operacijos, nors jos sudaro tik nedidelę visų kortele atliekamų operacijų dalį. Į šią problemą atkreipė dėmesį priežiūros ir kontrolės institucijos, kurios 2011 m. Europos Centrinio Banko kuriamos susivienijo į forumą „SecuRe Pay Forum“, kad sustiprintų apsaugos lygį ir visuomenės pasitikėjimą elektroninėmis mokėjimo paslaugomis ir priemonėmis. 2012 m. šis forumas baigs rengti internetinių mokėjimų saugumui skirtas technologijų požiūriu neutralias rekomendacijas.

2.9 Komisijos žaliojoje knygoje nagrinėjamas visas pluoštas mokėjimo klausimų. Sėkmingai juos išsprendus, pavyktų sukurti pagrindą integruotesnėms ir saugesnėms mokėjimo paslaugoms, nesvarbu kur jos būtų teikiamos – tradiciniu būdu įstaigose ar sparčiai besivystančioje elektroninėje aplinkoje. Jeigu Europai pavyktų pasiekti didesnės konkurencijos, didesnio pasirinkimo ir skaidrumo vartotojams, daugiau inovacijų ir didesnio mokėjimų saugumo bei vartotojų pasitikėjimo, ji galėtų pirmoji parodyti, ką reiškia „atsiskaitymas“ XXI amžiuje.

2.10 Komisija apibūdina integruotosios rinkos viziją, įvardija, kodėl dabartinė padėtis neatitinka vizijos ir nurodo, kokios kliūtys sąlygoja šį neatitikimą. Ji apibrėžia penkis bendras priemones, kurios turėtų paskatinti rinkos integraciją, ir pateikia minčių apie įgyvendinimo valdymą. Pirmasis ir daugiausia klausimų aprėpiantis priemonių rinkinys apima rinkos susiskaidymo, galimybės patekti į rinką ir tarpvalstybinius klausimus. Kituose atitinkamai nagrinėjami šie klausimai: skaidrios ir pagrįstos mokėjimo paslaugų kainos, standartizavimas, paslaugų teikėjų tarpusavio sąveika ir mokėjimų saugumas. Valdymo gairės turi būti taikomos dabartinėms SEPA schemoms – kredito pervedimų (angl. *Credit Transfer*) ir tiesioginio debeto (angl. *Direct Debit*) – taip pat kortelėms, e. mokėjimams ir m. mokėjimams.

3. Komentarai ir pastabos

3.1 Bendrijoje vis dar nėra visiems operatoriams bendrojoje rinkoje taip reikalingos bendros ilgalaikės, į ateitį orientuotos mokėjimų klausimų sprendimo politikos (išimtis tik SEPA kredito pervedimų ir SEPA tiesioginio debeto taisyklės). EESRK palankiai vertina Komisijos žaliąją knygą ir tikisi proporcingo masto tolesnių veiksmų, kuriais būtų pašalinti dabartiniai trūkumai. EESRK pabrėžia, jog vartotojui svarbiausia, kad kiekviena mokėjimo operacija būtų saugi, veiksminga, patogi ir greita, tad tai turi būti užtikrinta.

3.2 Žaliojoje knygoje daugiausia kalbama apie elektroninius mokėjimus ir neužsimenama apie tai, kad daugiausia (80 proc.) mokėjimo operacijų Europoje vis dar atliekama grynaisiais pinigais. Didesnis sąnaudų skaidrumas vienodai aktualus ir elektroniniams mokėjimams, ir atsiskaitymams grynaisiais pinigais, todėl analizuojant ne grynaisiais pinigais atliekamų mokėjimų problemas jam reikėtų skirti daugiau dėmesio. Plačioji visuomenė vis dar įsivaizduoja, kad gryniesi pinigai nieko nekainuoja. Jeigu mokėtojai pakeistų savo įpročius ir pradėtų naudotis modernesnėmis ir pigesnėmis mokėjimo priemonėmis, būtų galima nemažai sutaupyti. Be to, esama neginčijamų įrodymų, kad mokant grynaisiais pinigais sukurama palanki dirva šešėlinei ekonomikai, nes mokėjimus grynaisiais pinigais sunku atsekti. Todėl EESRK ragina valstybes nares imtis papildomų iniciatyvų (o Komisija turėtų jas aiškiai remti), kuriomis būtų persvarstyta grynųjų pinigų vieta šiuolaikinėje ekonomikoje.

3.3 EESRK nuomone, papildomas priemonės skaidrumui didinti (ypač tas, kurios yra privalomos) reikėtų nuodugniai apgalvoti, kad vartotojų neužgriūtų informacijos lavina, nes jeigu tokia informacija bus teikiama netinkamu metu (pavyzdžiui, piko valandomis) arba komplikotai, tai gali įnešti sumaišties į pirkimo procesą, o prekybininkams sutrukdyti užbaigti atsiskaitymo procesą.

3.4 Tarptautinių ir kai kurių vietinių kortelių schemų verslo modeliai yra pagrįsti tarpbankiniais mokesčiais, kuriuos skirtingu mastu yra užginčijusios nacionalinės konkurencijos institucijos ir Komisija. Pastarosios 2007 m. sprendimą, kuriuo uždraustas „MasterCard“ tarpvalstybinių operacijų tarpbankinis mokestis, neseniai parėmė ir Bendrasis Teismas. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad iki šiol taikyti tarpbankiniu mokesčiu pagrįsti verslo modeliai neatitinka SEPA vizijos, t. y. tarptautinių ir vietinių operacijų mokesčiai neturėtų skirtis. Be to, trūko savi-reguliacijos mechanizmo, kuris užtikrintų, kad didėjant operacijų apimtims mažėtų tarpbankinių mokesčių dydis, bei alternatyvių kainų nustatymo būdų tais atvejais, kai atliekami mažos vertės mokėjimai. EESRK ragina Komisiją visiems operatoriams stabilizuoti ilgalaikę verslo aplinką ir tai padaryti atsižvelgiant ir į kitų regionų (pavyzdžiui, Australijos), kur šiuo klausimu jau yra priimtos taisyklės, patirtį ir užtikrinant vienodas konkurencijos sąlygas skirtingiems kortelių schemų verslo modeliams.

3.5 Tai, kad ant tos pačios plastikinės kortelės ar ant būsimų mobiliųjų platformų yra ar bus naudojami keli prekės ženklai (angl. *co-branding*) neturėtų atimti iš vartotojų teisės pasirinkti norimą prekės ženklą ir neturėtų varžyti prekybininkų teisės savo klientams siūlyti akcijas. Skirtingų prekės ženklų naudojimas ant vienos kortelės ar prietaiso padeda į rinką patekti naujoms schemoms, o tai didina pasirinkimą ir konkurenciją. Kai kada vienas prekės ženklas jo tinkle vykdomoms operacijoms nustato papildomus privalomus reikalavimus, nors juos jau yra nustatęs kitas prekės ženklas. EESRK nuomone, reikėtų užtikrinti, kad prekės ženklas neturėtų turėti teisės vienas nustatyti tokio pobūdžio reikalavimų mokėjimų vykdymui.

3.6 EESRK sutinka su Komisijos nuomone, kad norint sukurti konkurencingą mokėjimo kortelių rinką labai svarbu atskirti schemų valdymo ir mokėjimų vykdymo funkcijas, nes vertikalios sistemos (angl. *vertical silos*) konkuruodamos su nepriklausomais mokėjimų vykdytojais gali naudoti horizontalias subsidijas. Be to, dabartinė struktūra yra mažiau palanki numatomoms iniciatyvoms, kuriomis turėtų būti skatinama mokėjimų vykdytojų sąveika. Todėl šių funkcijų atskyrimas (geriausia, bendrovių lygmeniu) bendrojoje rinkoje paskatintų integracijos ir konkurencijos procesus.

3.7 Dabartinė teisinė sistema mokėjimo ir e. pinigų įstaigoms neleidžia naudotis Atsiskaitymų baigtinumo direktyvoje nurodytomis mokėjimo sistemomis. Jos iš esmės yra skirtos didelės vertės ir mažmeniniams mokėjimams. Jeigu Komisija planuotų keisti dabartinę sistemą, EESRK primygtinai siūlytų Komisijai apsvastyti, kokią riziką nauji dalyviai (t. y. mokėjimo ir e. pinigų įstaigos) gali kelti dabartinėms mokėjimo sistemoms (infrastruktūrai) tokiu atveju, jeigu, pavyzdžiui, jie negautų centrinio banko finansavimo.

3.8 Europos mokėjimų tarybos parengta SEPA kortelių sistema neturėtų riboti kitų operatorių plėtojamų verslo modelių. Būtų geriausia, kad SEPA kortelių sistema būtų atidžiai peržiūrėta naujojoje SEPA valdymo struktūroje atsižvelgiant į visų suinteresuotųjų subjektų rekomendacijas.

3.9 EESRK kelia susirūpinimą tai, kad neskelbtinos sąskaitų informacijos siekia nekontroliuojami ir neprižiūrimi subjektai. Be to, Europos teisinėje sistemoje nepakankamai apibrėžtos operatorių pareigos ir atsakomybė; netinkamo duomenų naudojimo ar sukčiavimo atveju tai gali turėti nenumatytų pasekmių vartotojams. Informavimo apie banko sąskaitose turimas lėšas klausimą reikėtų nuodugniai apsvastyti daugeliu aspektų (saugumo, duomenų apsaugos, vartotojų teisių, konkurencijos, kompensavimo sąskaitų emitentams ir kt.).

3.10 Kai atsiskaitoma kortele, prekybininkas gali operacijos vertei nustatyti papildomą mokestį – antkainį. Tokia galimybė prekybininkams suteikiama visoje ES nuo tada, kai buvo priimta Mokėjimo paslaugų direktyva, išskyrus tuos atvejus, kai valstybės narės aiškiai tai draudžia. Kai kuriais atvejais dar anksti būtų apibendrinti antkainių taikymo praktiką. Pavyzdžiui, danai dar 2005 m. ryžtingai pasipriešino mokesčiams, kurie buvo įvesti vietiniams atsiskaitymams debeto kortelėmis, – tokių operacijų smarkiai sumažėjo ir pradėta daug dažniau iš bankomatų imti grynuosius pinigus. Šią tendenciją patvirtina ir kitose rinkose atlikti tyrimai. Nors vartotojus nuo 2014 m. birželio 13 d. nuo perdėtų antkainių turėtų saugoti Vartotojų teisių direktyva, kol kas neaišku, kaip ši apsauga bus užtikrinta itin dinamiškoje internetinėje aplinkoje. EESRK nuomone, antkainiai neturėtų būti skatinami kaip Europos masto praktika.

3.11 Kortelių ekosistamai trūksta standartizavimo ir sąveikumo. Pavyzdžiui, veiklą Europos Sąjungoje norintis vykdyti

terminalų tiekėjas turi pereiti septynias sertifikavimo procedūras. EESRK ragina privatų sektorių suvienyti jėgas ir siekti konkrečių rezultatų (sukurti įgyvendinimo bazę, nusistatyti ambicingus įgyvendinimo terminus ir pan.). Tačiau, jeigu rinkos sprendimų reikės ilgai laukti, iniciatyvos turėtų imtis Komisija – jai reikėtų teikti pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

3.12 E. mokėjimo paslaugos daugiausia teikiamos šalies viduje. EESRK kviečia tokių sistemų operatorius imtis atvirai ir skaidriai spręsti sąveikos problemas ir kuo greičiau užpildyti trūkstamas e. prekybos grandis. Vis dėlto, jeigu iš rinkos nebus sulaukta norimų rezultatų, Komisija turėtų numatyti norminius reikalavimus, kad e. mokėjimo schemomis būtų galima naudotis Europos lygmeniu.

3.13 EESRK prašo Komisijos užtikrinti, kad nuo pat m. mokėjimų sistemos kūrimo pradžios būtų laikomasi atviros prieigos prie platformų, prietaikų mobilumo ir saugumo principų ir kad šiuos mokėjimus norintys priimti operatoriai tų pačių išlaidų nepatirtų du kartus. Be to, duomenų apsaugos institucijos turėtų remti operatorius, kuriančius vartotojams patogius sprendimus.

3.14 Norint, kad visuomenė pasitikėtų mokėjimo priemonėmis, būtina užtikrinti saugumą, ir šį klausimą geriausia būtų spręsti tų priemonių kūrimo etape. Kad būtų užtikrintas saugumas, labai svarbu, kad visi mokėjimo vertės grandinėje dalyvaujantys paslaugų teikėjai būtų tinkamai kontroliuojami ir prižiūrimi. EESRK pripažįsta, kad rinkos dalyviai daug nuveikė stengdamiesi pažaboti sukčiavimą fizinio atsiskaitymo vietose, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad operatoriai su sukčiavimu susiduria ir internetiniame versle. Dėl saugumo priemonių vartotojai neturėtų patirti nepatogumų, o jeigu jas siūlytų valdžios institucijos, jos turėtų būti kuo neutralesnės technologijų požiūriu. Todėl EESRK pritaria forume „SecuRe Pay Forum“ dalyvaujančių įstaigų rekomendacijoms dėl mokėjimų internetu saugumo ir ypač palankiai vertina jų pastangas didinti elektroninių mokėjimo paslaugų saugumo lygį ir visuomenės pasitikėjimą. Atitinkamos institucijos turėtų toliau stebėti, ar šios rekomendacijos teisingai įgyvendinamos.

3.15 Vis dėlto, norint pažaboti sukčiavimą, atitinkamos valstybių narių institucijos turėtų imtis papildomų priemonių. Šiuo požiūriu EESRK palankiai vertina tai, kad prie Europolo įsteigtas naujas, nuo 2013 m. sausio 1 d. veikti pradėsiantis Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centras. Tikimasi, kad jis taps ES kovos su sukčiavimu kompetencijos centru. Šią iniciatyvą EESRK parėmė 2008 m. spalio 23 d. savo iniciatyva priimtoje nuomonėje dėl kovos su sukčiavimu ir negrynųjų mokėjimo priemonių klastojimu⁽³⁾. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad minėtoje nuomonėje nurodytos kitos priemonės tebėra nepaprastai aktualios ir į jas taip pat reikėtų atsižvelgti.

⁽³⁾ OL C 100, 2009 4 30, p. 22.

3.16 Mokėjimai apima daugelį suinteresuotųjų subjektų ir jų interesų ir nors jie kartais yra labai skirtingi, kuriant būsimą mokėjimų aplinką į juos reikėtų atsižvelgti. Naujoji SEPA valdymo sistema turėtų šiame besivystančiame ir didelio užmojo projekte užtikrinti atvirumą, skaidrumą ir vienodas konkurencijos sąlygas. EESRK palankiai vertina Komisijos ir Europos Centrinio Banko pastangas centralizuotai „valdyti“ šią erdvę, pavyzdžiui, per SEPA tarybą. Tačiau EESRK ragina paspartinti šį procesą, nes dabartinis *de facto* vakuumas trukdo įgyvendinti šį projektą.

2012 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos fondo statuto

(COM(2012) 35 final – 2012/0022 (APP))

(2012/C 351/12)

Pranešėja **Mall HELLAM**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. gegužės 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos fondo (FE) statuto

COM(2012) 35 final – 2012/0022 (APP).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugpjūčio 30 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 132 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) pritaria Europos Komisijos (EK) pasiūlymui dėl Tarybos reglamento dėl Europos fondo statuto (EFS), leisiančio sukurti Europos fondą (*Fundatio Europaea*). EESRK paragino parengti tokią Statutą⁽¹⁾, kuris palengvintų visuomenei naudingą veiklą vykdančių fondų tarpvalstybinę veiklą ir bendradarbiavimą ir taip prisidėtų prie ekonominės ir socialinės sanglaudos skatinimo ES.

1.2 Dabar Komitetas rekomenduoja Europos Parlamentui ir Tarybai nedelsiant priimti pasiūlymą. Iš tiesų, dabar labiau nei bet kada fondai sprendžia klausimus, kurie peržengia valstybės sienas, ir klausimus, kuriems spręsti reikalinga veiksminga organizacinė forma. Europos masto fondams, veikiantiems mokslo, mokslinių tyrimų ir visuomenės srityse, būtina teisinė forma, kuri pripažįstama kiekvienoje ES valstybėje narėje.

1.3 Pats fondų sektorius ir jį atstovaujančios organizacijos bei tinklai nacionaliniu ir ES lygiu ne kartą reikalavo parengti Europos fondo statutą – ekonomiškai naudingiausią sprendimą siekiant pašalinti tarpvalstybines kliūtis ir taip paskatinti fondų veiklą visoje Europoje.

1.4 *Fundatio Europaea* (FE) bus neprivalomas ir nepakeis vietos ir nacionalinių teisės aktų. Tačiau tai atvers fondams galimybę pasirinkti statutą darbui kiekvienoje ES šalyje ir nereikės steigti vietos struktūrų, jeigu fondas bus pripažintas jo steigimo kilmės šalyje.

1.5 EESRK nuomone, siūlomi veiksmai visiškai atitinka subsidiarumo principą. Reikia imtis veiksmų Sąjungos mastu, kad

būtų pašalintos esamos nacionalinės kliūtys ir suvaržymai, su kuriais fondai susiduria vykdydami veiklą kelete valstybių narių. Dabartinė padėtis rodo, kad problema nėra tinkamai sprendžiama nacionalinėmis priemonėmis ir dėl šio klausimo tarpvalstybinio pobūdžio būtina europinė struktūra, skirta užtikrinti fondų, kurių paskirtis darbas Europos mastu, vystymą. Kad šis tikslas būtų pasiektas, valstybių narių pavienių veiksmų nepakaks užtikrinti tinkamo bendrosios rinkos principo įgyvendinimo.

1.6 Pasiūlymu siekiama sukurti novatorišką teisinį pagrindą, kuris papildytų esamus nacionalinius teisės aktus, kurių nei forma, nei taikymo sritis nepasikeistų. Valstybėms narėms bus palikta galimybė ir laisvė išlaikyti fondų nacionalines formas ir jas vystyti.

1.7 EESRK pritaria pasiūlyme pasirinktai reglamento formai. Tai tinkamiausia teisinė priemonė užtikrinti, kad visose valstybėse narėse būtų taikomas vienodas statutas ir padidinti patikimumą, kadangi reikia vienodai ir tiesiogiai taikyti taisykles. Toliau patikimumas sustiprinamas 47 ir 48 straipsniais dėl *priežiūros institucijų bendradarbiavimo* ir bendradarbiavimo su mokesčių administratoriais.

1.8 EESRK pritaria pagrindinėms EK pasiūlymo dėl EFS nuostatoms, kuriomis siekiama pusiausvyros, viena vertus, užtikrinant teisę nesunkiai pasinaudoti Statute numatytais steigimo galimybėmis ir, kita vertus, garantuojant skaidrumo ir atskaitomybės standartais grindžiamą patikimumą.

1.9 Pasiūlyme nurodyti mokesčių aspektai, kurie nesukuria naujos tvarkos, o numato FE taikyti tokias pačias sąlygas, kaip ir nacionaliniams visuomenei naudingą veiklą vykdančioms

⁽¹⁾ EESRK nuomonė OL C 18, 2011 1 19, p. 30.

subjektams. Šias pasiūlymo nuostatas reikia kruopščiai peržiūrėti, kad nekiltų jokių kliūčių priimti taip reikalingo siūlomo reglamento.

2. Svarbiausios pasiūlymo nuostatos

2.1 Sąjungos lygiu nėra jokių galimybių suderinti teisinius pagrindus, kuriais remdamiesi ES veikia visuomenei naudingą veiklą vykdančios subjektais. Apskaičiuota, kad daugiau kaip 50 teisės aktų reglamentuoja fondų steigimą ir veiklą visoje ES. Dėl civilinės ir mokesčių teisės skirtumų valstybėse narėse tiems subjektams tarpvalstybinę veiklą vykdyti yra brangu ir sudėtinga. Be to, teisinės, mokestinės ir administracinės kliūtys trukdo fondų tarpvalstybinei veiklai. Todėl menkai išnaudojamos ir remiamos galimybės lešas visuomenei naudingiems tikslams naudoti tarpvalstybiniu mastu.

2.2 Kad būtų sprendžiamos šios problemos, Komisijos pateiktu pasiūlymu dėl reglamento sukuriamą naują Europos teisinę formą, kuria siekiama sudaryti fondams palankesnes sąlygas steigti ir veikti bendrojoje rinkoje. Taip fondai galės veiksmingiau naudoti privačias lėšas visuomenei naudingiems tikslams įgyvendinti skirtingose ES valstybėse. Todėl atitinkamai daugiau lėšų galėtų būti skiriama visuomenei naudingai veiklai, o tai turėtų teigiamą poveikį Europos piliečių gerovei ir visai ES ekonomikai.

2.3 Pasiūlyme apibrėžiami pagrindiniai Europos fondo požymiai, steigimo būdai ir Europos fondo organizavimo taisyklės. Be to, apibrėžiama galimybė tam tikromis sąlygomis Europos fondą vėl pertvarkyti į visuomenei naudingą veiklą vykdančią subjektą arba jį likviduoti.

2.4 Reglamentu nustatomi minimalūs kiekvienos valstybės narės priežiūros institucijos priežiūros įgaliojimai, kad jos galėtų veiksmingai prižiūrėti konkrečioje valstybėje narėje įregistruoto Europos fondo vykdomą veiklą. Reglamente taip pat numatyta, kad Europos fondui ir jo rėmėjams automatiškai taikomos tokios pat mokesčių lengvatos kaip ir vietos visuomenei naudingą veiklą vykdančioms subjektams.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK ankstesnėje nuomonėje pripažino svarbų fondų indėlį daugelyje sričių, tokių kaip žmogaus teisės, mažumų apsauga, užimtumas ir socialinė pažanga, aplinkos apsauga ir Europos paveldas bei mokslinės ir technologinės pažangos skatinimas. Jie taip pat svariai prisideda siekiant strategijoje „Europa 2020“ numatytą pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo tikslų.

3.2 Europos Sąjungoje žmonės, prekės, paslaugos ir kapitalas apskritai gali laisvai judėti kirsdami sienas, tačiau iš tikrųjų taip nėra veiksmų ir išteklių, skirtų visuomenei naudingiems tikslams, atveju. Toks yra FE, naujo alternatyvaus teisinio subjekto, steigimo tikslas, kuris papildo jau esamas teisines formas ES šalyse.

3.3 EESRK mano, kad, parengus Europos fondo statutą, fondai galės pasinaudoti vienodesnių sąlygų visoje ES teikiama nauda, taikydami vieną teisinę priemonę ir valdančiąją struktūrą, kuri visose valstybėse narėse bus panaši ir kuri užtikrins didesnę teisinį tikrumą, taip pat mažiau kainuos atitiktis reikalavimų laikymasis.

3.4 Statutas padės pritraukti ir padidinti jų kompetenciją ir išteklius. Fondai, kurių europinė forma bus atpažįstama, paskatins tarpvalstybines iniciatyvas ir paramą. Valstybių narių ekonomikos gali sulaukti daugiau finansavimo tokioms svarbioms sritims kaip moksliniai tyrimai ir švietimas, socialinės ir sveikatos paslaugos, kultūra ir aplinkos apsauga.

3.5 EESRK palankiai vertina tai, kad EK pasiūlymas sutelktas tik į visuomenei naudingą veiklą vykdančius fondus. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad 5 straipsnyje pateikta visuomenei naudingo tikslo apibrėžtis pagrįsta bendriausių tikslų baigtiniu sąrašu, kurį galima rasti daugumoje valstybių narių. Tai suteikia galimybę padidinti visuomenei naudingų tikslų sąrašo teisinį tikrumą, tačiau gali būti labai sudėtinga tą sąrašą atnaujinti, nes tam reikalingas vieningas Tarybos sprendimas ir Europos Parlamento sutikimas, kai vyks pirmoji reglamento peržiūra praėjus septyneriems metams po jo įsigaliojimo.

3.6 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad reglamente pateikta sąvoka „tenkina visuomenės interesus plačiąja prasme“ galėtų būti performuluota, ir nurodo, kad FE visuomenei naudingas tikslas turi būti identifikuojamas ir tenkintų visos visuomenės ir (arba) jos dalies interesus. Be to, Komitetas norėtų rekomenduoti, nustatant, ar įstaiga vykdo ar ketina vykdyti visuomenei naudingą veiklą, apsvarstyti šiuos aspektus:

a) kaip

i) gauta nauda arba nauda, kurią gali gauti kurie nors subjektai, dalyvaujantys įstaigoje, arba bet kurie kiti subjektai (išskyrus visuomenės narius), ir

ii) nuostoliai, kuriuos patyrė arba gali patirti visuomenė dėl įstaigos atliekamų funkcijų,

gali būti palyginti su nauda, kurią gavo arba gali gauti visuomenė dėl to, ir

b) tais atvejais, kai naudą gauna arba ją gali gauti tik visuomenės dalis, ar kuri nors sąlyga dėl tokios naudos gavimo (įskaitant bet kokią mokestį ar rinkliavą) nėra be priežasties ribojanti.

3.7 EESRK palankiai vertina kitas EFS pagrindines ypatybes, nurodytas siūlomame reglamente, kurias jis pasiūlė ankstesnėje nuomonėje:

- a) FE veiklos ne mažiau kaip dviejose valstybėse narėse europinis matmuo. Šio tarpvalstybinio aspekto turėtų būti reikalaujama FE registracijos metu ir veiklos metu,
- b) FE steigimo būdas *ex nihilo*, pertvarkant nacionalinį fondą į Europos fondą arba sujungiant nacionalinius fondus. Pasirinkti steigti FE galėtų tik juridinis ir fizinis asmuo, kuris vykdo ar vysto veiklą Europos mastu, kuris kiekvienai valstybei narei pateikia patikinimą, kad nacionalinė fondo sistema išsaugos savo ypatumus,
- c) minimali FE turto vertė (25 000 EUR) siekiant padidinti kreditorių apsaugą, neužkertant kelio iš pat pradžių mažesniems iniciatyvoms,
- d) visiškas teisnumas, įskaitant teisę turėti kilnojamojo ir nekilnojamojo turto, gauti ir priimti bet kokiais dovanas ar subsidijas, įskaitant akcijas ir kitas perleidžiamąsias priemones, iš bet kokio teisėto šaltinio ir
- e) FE turi leisti, laikantis visuomenei naudingo tikslo, tiesiogiai ar per kitą juridinį asmenį užsiimti ekonomine veikla, su sąlyga, kad visos pajamos arba pelnas būtų skiriami visuomenei naudingiems fondo tikslams siekti.

3.8 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad reglamentu siekiama įgyvendinti neseniai priimtus Europos Teisingumo Teismo⁽²⁾ sprendimus suteikiant galimybę skirti EF tarpvalstybines dotacijas ir laikyti FE visuomenei naudingą veiklą vykdančiu fondu pagal vietos mokesčių įstatymą. EESRK mano, kad apmokestinimo tikslais, EF turėtų būti suteiktas ne pelno sektoriaus statusas visapusiškai laikantis valstybės narės mokesčių administratorių kompetencijos ir praktikos tais atvejais, kai FE turi mokėti mokesčius, siekiant nusistatyti apmokestinimo tvarką pagal nacionaliniu lygiu taikomas apmokestinimo taisykles. Nors valstybės narės negali FE taikyti diskriminuojančių sąlygų, palyginti su nacionaliniais visuomenei naudingą veiklą vykdančiais fondais, nes tai prieštarauja ES sutarčiai ir ETT praktikai, jos turi laisvę pasirinkti, kokią apmokestinimo tvarką taikyti. Valstybės narės taip pat turėtų nurodyti, kokia apmokestinimo tvarka bus taikoma FE, kai jų jurisdikcijoje ne pelno organizacijoms gali būti taikoma keletas sistemų.

⁽²⁾ „Persche“ (byla C-318/07), „Stauffer“ (byla C-386/04), „Missionswerk“ (byla C-25/10).

3.9 Galiausiai siūlomame reglamente turėtų būti visapusiškai atsižvelgta į fondo sektoriaus rekomendacijas siekiant užtikrinti, kad, viena vertus, finansinės priemonės matmuo būtų tikrai europinis, nedarant pernelyg daug nuorodų į nacionalines nuostatas, ir, antra vertus, ji būtų išsami ir paprasta, kad ateityje būtų kuo daugiau ja pasinaudota.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Kaip nurodyta pirmiau minėtoje EESRK nuomonėje, EFS esminiai pranašumai ir nauda bus ketveriopa, t. y. veiksmingumas ir supaprastinimas, atskaitomybė, ekonominė nauda ir politinė bei pilietinė nauda. EESRK mano, kad siūlomame reglamente pusiausvyra tarp šių aspektų yra tinkama, nors kai kurie pasiūlymai galėtų būti patobulinti, kaip paaiškinta toliau.

4.2 Komitetas nori atkreipti dėmesį į konkrečių pasiūlyme vartojamų sąvokų vertimą, pavyzdžiui, naudos visuomenei sąvoką, kuri kai kuriose kalbose gali būti verčiama kaip visuomenei naudinga paslauga arba visuotinė svarba ir siejama su kokia nors labai konkrečia esamos nacionalinės teisės formos rūšimi, kuriai numatytos tam tikros teisės ir reikalavimai. Visų pirma tai galėtų sukelti painiavą dėl to, kurie nacionaliniai visuomenei naudingą veiklą vykdančys subjektai turėtų teisę persitvarkyti į FE, nebent valstybės narės aiškiai nurodytų tokius atvejus.

4.3 EESRK mano, kad valstybės narės pačios turėtų nurodyti, kokie visuomenei naudingą veiklą vykdančys subjektai ir fondai galėtų persitvarkyti į FE arba susijungti, kad įsteigtų FE. Iš esmės persitvarkyti negalėtų juridinio asmens statuso neturintys subjektai, pavyzdžiui, trestai, bet galėtų tie fondai, kurie siekia visuomenei naudos, kuriems kai kuriose ES valstybėse narėse priklauso nesavarankiški fondai ir remiami fondai, vykdančys visuomenei naudingą veiklą.

4.4 EESRK mano, kad atsižvelgiant į FE visuomenei naudingos veiklos pobūdį ir apmokestinimo statusą, Europos fondai, įsteigti neribotam laikui, savo metines pajamas turėtų išleisti per pagrįstą laikotarpį (pavyzdžiui, per 4 metus), sykiu užsitikrindami galimybę dalį savo lėšų (pavyzdžiui, vieną trečdalį) skirti savo vertei išsaugoti ir (arba) padidinti. Šios sąlygos nebūs taikomos FE, kurie įsteigti ribotam laikotarpiui arba fondams, kurie yra nusprendę išleisti visas savo lėšas per tam tikrą laikotarpį.

4.5 EESRK nori atkreipti dėmesį į tai, kad EK pasiūlyme nurodyti reikalavimai dėl skaidrumo, pirmiausia kai kalbama apie išorės auditą, yra griežtesni FE atžvilgiu dėl reikalaujamo turto dydžio nei nacionaliniams fondams taikomi reikalavimai visoje ES. Tai gali atgrasinti ateityje naudoti FE. Audito reikalavimai turėtų būti taikomi tik viršijant tam tikrą(-as) ribą(-as) (pavyzdžiui, 150 000 eurų) ir (arba) bent jau 50 darbuotojų vidurkį. FE, kurių vertė yra mažesnė už pasiūlytą 150 000 eurų ribą, atveju, vietoj auditoriaus galėtų būti skiriamas nepriklausomas tikrintojas. Ir iš tikrųjų, kaip dabartinė praktika rodo, 8 valstybėse narėse nereikalaujama išorės audito, o ten, kur jo

reikalaujama, ribos gali svyruoti nuo daugiau kaip 15 000 eurų (Estija) iki daugiau kaip 2,5 mln. eurų (Lenkija) ir šis reikalavimas taikomas fondams, kur dirba daugiau kaip 50 darbuotojų ⁽³⁾. Šis proporcingas požiūris į auditą neatleidžia FE nuo pareigos laikytis kitų reglamento nuostatų dėl skaidrumo ir atskaitomybės, ypač reguliarios (metinės) viešos atskaitomybės atvejais.

4.6 Nors FE turėtų būti sudarytos galimybės vykdyti „susijusią“ ekonominę veiklą, t. y. susijusią su visuomenei naudinga misija, nesusijusios ekonominės veiklos sąvoką gali būti sunkiau apibrėžti. Būtų aiškiau, jeigu FE būtų leista vykdyti netiesioginę nesusijusią ekonominę veiklą tik per kitą juridinį subjektą.

4.7 EESRK mano, kad reglamente turi būti priimtos nuostatos, kuriomis būtų garantuota Europos fondo darbuotojų teisė į informavimą ir konsultavimą reikiamu tarpvalstybiniu lygmeniu tais atvejais, kai daug Europos fondo darbuotojų dirba skirtingose valstybėse narėse, pavyzdžiui:

- a) kai kalbama apie socialinį matmenį, reglamente iš esmės būtų nuoroda į vietas, kuriose darbuotojai atlieka savo darbą, įstatymų nuostatas,
- b) kai kalbama apie praktinę tarpvalstybinio darbuotojų informavimo ir konsultavimo tvarką, tokia tvarka pirmiausia turėtų būti nustatoma Europos fondo šalių susitarimu,
- c) jeigu tokio susitarimo nėra, turėtų būti taikomi Reglamento 38 straipsnyje nustatyti reikalavimai, siekiant informuoti darbuotojus ir konsultuotis su jais ir
- d) galutinis tikslas turėtų būti įgytų teisių, kuriomis šiuo metu naudojasi darbuotojai, dirbantys nacionalinio lygmens fonduose, išsaugojimas, tačiau vengiant pernelyg sudėtingos sistemos.

4.8 EESRK mano, kad dabartinės redakcijos reglamentas sukuria *de facto* visiškai naujas savanoriams taikomas nuostatas, nors nėra nustatytas savanorių europinis statusas arba suformuluota savanorių arba jų teisių ir pareigų teisinė apibrėžtis. Jeigu tokių esminių aspektų nėra, Komitetas mano, kad FE savanorių informavimas ir konsultavimas su jais turėtų vykti pagal galiojančius nacionalinius teisės aktus. Kai kalbama apie praktinę tarpvalstybinio savanorių informavimo ir konsultavimo tvarką, tokia tvarka pirmiausia turėtų būti nustatoma Europos fondo šalių susitarimu. Taip siekiama užkirsti kelią apeiti esamus teisės aktus, reglamentuojančius savanorių veiklą ir jų statusą, ir nesiekti, kad naudojimasis FE būtų pernelyg sudėtingas ir varginantis nustatant reikalavimus, kurių realiai nepasitaiko. Be to, EESRK mano, kad savanorių teisės į informaciją ir konsultacijas negali būti prilygintos tokioms pačioms darbuotojų teisėms, nes taip atsirastų beprecedenčių teisių ir teisinių sunkumų.

4.9 Komitetas palankiai vertina tai, kad siūlomas reglamentas parengtas pagal jo pradines rekomendacijas FE priežiūrą perduoti kompetentingoms paskirtoms institucijoms valstybėse narėse remiantis bendrai sutartais EFS standartais dėl registracijos, atskaitų ir priežiūros reikalavimų, nustatytų EFS reglamente. Ten, kur tokių institucijų nėra, EESRK mano, kad tokias funkcijas galėtų atlikti bendrovių registracijos institucijos. Komitetas mano, kad valstybėms narėms turėtų būti suteikta veiksmų laisvė paskirti vieną ar keletą institucijų, atsižvelgiant į poreikius ir praktiką.

4.10 Jeigu ES teisės aktų leidėjai norėtų galutinėje reglamento redakcijoje išsaugoti apmokestinimo aspektus, EESRK siūlytų deramai atsižvelgti į požiūrį, kurį rekomenduotų fondų praktinio įgyvendinimo klausimais užsiimančios pareigūnai. Tai būtų, pavyzdžiui, susiję su pilietinės teisės priemonės (EK reglamentas) ir mokesčių įstatymų reikalavimų, kuriuos valstybės narės laikytų esminiais (pavyzdžiui, metinių pajamų išmokėjimas per pagrįstą laikotarpį) suderinimu.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

⁽³⁾ Žr. Fondų teisiniai ir mokesčiai šalių profiliai, European Foundation Centre, 2011.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl Direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje vykdymo užtikrinimo

(COM(2012) 131 final – 2012/0061 COD)

(2012/C 351/13)

Pranešėjas **Thomas JANSON**

2012 m. balandžio 18 d. Europos Parlamentas ir 2012 m. balandžio 25 d. Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl Direktyvos 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje vykdymo užtikrinimo

COM(2012) 131 final – 2012/0061 COD.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. birželio 27 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 219 narių balsavus už, 2 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir pasiūlymai

1.1 Komisijos pateiktas direktyvos dėl Direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo vykdymo užtikrinimo pasiūlymas yra vienas iš pasiūlymų, kuriais siekiama, viena vertus, padaryti darbuotojų komandiravimo taisykles veiksmingesnes ir, kita vertus, kodifikuoti esamus teisės aktus, kuriais reglamentuojama teisė imtis kolektyvinių veiksmų atvejais, susijusiais su daugiau nei viena valstybe. Šie pasiūlymai – tai atsakas į diskusijas, vykusias ES Teisingumo Teismui priėmus tam tikrus sprendimus (Viking-Line, Laval, Rüffert ir Luxembourg), susijusius su socialinių teisių ir ekonominių laisvių pusiausvyra.

1.2 EESRK savo dviejose nuomonėse ragino įtvirtinti veiksmingesnes taisykles, susijusias su darbuotojų komandiravimu, be kitų dalykų, patikslinant ir patobulinant direktyvos nuostatas dėl darbuotojų komandiravimo ir stiprinant valstybių narių institucijų bendradarbiavimą. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymo dėl vykdymo užtikrinimo direktyvos tikslus ir kartu pabrėžia, kad svarbu užtikrinti komandiruojamų darbuotojų apsaugą, paisyti įvairių valstybėse narėse taikomų darbo rinkos modelių ir atgrasyti nuo socialinio dempingo ir nesąžiningos konkurencijos. Todėl EESRK mano, kad ES turėtų labiau pabrėžti socialinius aspektus.

1.3 EESRK palankiai vertina ketinimą užtikrinti galiojančios direktyvos taikymą, daugiausia dėmesio skiriant geresniam įgyvendinimui ir efektyviam valstybių narių bendradarbiavimui administravimo srityje. Pirminė direktyva atlieka svarbų vaidmenį skatinant sąžiningą konkurenciją tarp visų paslaugų teikėjų (įskaitant kitų valstybių narių paslaugų teikėjus), ja užtikrinamos vienodos sąlygos ir teisinis aiškumas paslaugų teikėjams, paslaugų gavėjams ir komandiruotiesiems darbuotojams paslaugų teikimo sistemoje.

1.4 EESRK nuomone, svarbu, kad pagal pasiūlymą būtų užtikrinama komandiruotų darbuotojų apsauga ir paisoma valstybių narių įvairių darbo rinkos modelių, tačiau kartu išplečiama tarpvalstybinės prekybos apimtis, ypač išvengiant nereikalingų administracinių sąnaudų.

1.5 Siekiant skatinti tarpvalstybines paslaugas sąžiningos konkurencijos aplinkoje, būtina sukurti būtiniausias vienodas įdarbinimo sąlygas, atitinkančias nacionalinius įstatymus ir kolektyvines sutartis.

1.6 Direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje pateikiamas sąrašas neturėtų būti galutinis. Jo elementai turėtų būti naudojami atliekant bendrą vertinimą, kai atsižvelgiama į visus svarbius veiksnius.

1.7 Direktyva reikėtų užtikrinti didesnę pagarbą socialinių partnerių autonomijai ir jų vaidmeniui taikant įvairius darbo rinkos modelius. EESRK primena valstybėms narėms apie jų atsakomybę užtikrinant veiksmingą kontrolę ir mano, kad labai svarbu praėjus trejiems metams peržiūrėti priemonių sąrašą.

1.8 Kad apgintų darbuotojų teises, valstybės narės turėtų galėti įpareigoti užsienio paslaugų teikėjus paskirti asmenį ryšiams, turintį reikiamus įgaliojimus įmonės vardu vesti derybas, o pagal 11 straipsnio 3 dalį turėtų būti garantuojama, kad priimančiosios šalies profesinės sąjungos ir kitos šalys, remdamosi nacionaline praktika, galės ginti komandiruotųjų darbuotojų teises.

1.9 EESRK mano, kad pasiūlymas dėl bendrosios ir individualiosios atsakomybės subrangos atvejais yra esminis klausimas siūlomoje direktyvoje. Direktyva numatyta darbuotojų apsauga sektoriuje, kuriame vyrauja subranga, tačiau kartu atsižvelgta ir į tai, kad darbdaviai turi aiškiai žinoti savo įsipareigojimus. Tačiau EESRK pabrėžia, kad pasiūlyme turėtų būti atsižvelgta į esamas valstybių narių bendrosios ir individualiosios atsakomybės sistemas. Ypač EESRK rekomenduoja, kad tos valstybės narės, kuriose tokių sistemų dar nėra, po konsultacijų su socialiniais partneriais, jas įdiegtų. EESRK ragina Komisiją kartu su socialiniais partneriais pateikti tikslesnę „deramo kruopštumo“ apibrėžtį kaip tai jau yra padaryta kai kuriose valstybėse narėse. EESRK supratimu sąvoka „deramas kruopštumas“ reiškia (atsižvelgiant į nacionalinio lygmens socialinio dialogo išvadas), kad atitinkamą subrangovų patikrą ir kontrolę atliekančios įmonės neturėtų būti traukiamos atsakomybėn.

2. Pagrindinės Komisijos pasiūlymo nuostatos

2.1 Komisijos pateiktas direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo direktyvos vykdymo užtikrinimo pasiūlymas yra pasiūlymų paketo dalis. Kartu su vykdymo užtikrinimo direktyva Komisija pateikė reglamento, kuriuo kodifikuojamai esami teisės aktai dėl teisės imtis kolektyvinių veiksmų tarpvalstybiniais atvejais, pasiūlymą⁽¹⁾. Komisija nurodo, kad abiejų pasiūlymų tikslas – sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų ir padidinti ES konkurencingumą atnaujinant ir patobulinant bendrąją rinką, tačiau tai neturi pakeisti darbuotojų teisių.

2.2 Komisijos pateiktas direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo direktyvos vykdymo užtikrinimo pasiūlymas apima tokius dalykus:

- I skyriuje nustatoma piktnaudžiavimų ir reikalavimų nesilaikymo prevencijos sistema. Šiuose pasiūlymuose įtvirtintos nuostatos, padedančios nustatyti, ar įmonė iš tikrųjų užsiima pagrindine veikla, o ne vien vykdo vidaus valdymo ir (arba) administracinę veiklą. Pateikiamas orientacinis sąvokos „komandiravimas paslaugų teikimo tikslu“ sudedamųjų dalių aprašymas, taip pat kriterijai, apibūdinantys paslaugų teikėjo faktinio įsisteigimo valstybėje narėje esmę. Taip siekiama užkirsti kelią fiktyviam komandiravimui arba „pašto dėžučių“ tipo bendrovių steigimui.
- II skyriuje nustatomos taisyklės dėl galimybės gauti informaciją, t. y. darbuotojų ir įmonių informavimo poreikiai atsižvelgiant į jų teises ir pareigas. 5 straipsnyje numatytos išsamesnės priemonės, kad informacija apie darbo rinkos taisyklės taptų bendrai prieinama, įskaitant atvejus, kai sąlygos yra įtvirtinamos kolektyvinėse sutartyse.
- III skyriuje pateikiamos nuostatos dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už komandiravimą, bendradarbiavimo. 6 straipsnyje išdėstyti bendrieji principai, taisyklės ir

procedūros, reikalingos veiksmingam administraciniam bendradarbiavimui ir pagalbai užtikrinti, o valstybės narės, iš kurios komandiruojama, reikalavimai reglamentuojami 7 straipsnyje.

- IV skyrius susijęs su komandiravimo stebėjimu ir apima nacionalines kontrolės priemones, o valstybės narės gali taikyti tik tam tikrus administracinius reikalavimus ir kontrolės priemones.
- V skyriuje reglamentuojami vykdymo užtikrinimo ir praktinio taikymo užtikrinimo, skundų pateikimo mechanizmai, taip pat teisė iškelti bylą teisme ar administracinę bylą. 12 straipsnio nuostatos susijusios su darbuotojų teisių apsauga remiantis: 1) solidariąja atsakomybe už atlyginimą komandiruojuosiems darbuotojams statybos sektoriuje ir 2) geresniu skundų nagrinėjimu. Nuostatos taikomos tik statybų sektoriui, kaip apibrėžta veiklos rūšių sąrašė, įtrauktame į Direktyvos 96/71 priedą. Įtrauktas ir įdarbinimo agentūros vykdomas komandiravimas kai dirbama statybų sektoriuje. Tačiau jeigu valstybės narės pageidauja, jos gali išplėsti šias nuostatas ir įtraukti kitus sektorius.
- VI skyriuje išdėstomos taisyklės dėl vykdymo užtikrinimo tarpvalstybiniu lygmeniu ir administracinių nuobaudų bei sankcijų. Galiausiai VII skyriuje reglamentuojamos sankcijos ir nuostatos dėl Vidaus rinkos informacinės sistemos naudojimo.

3. Komisijos pasiūlymo aplinkybės

3.1 Komisija pažymi, kad nors komandiruotieji darbuotojai sudaro nedidelę visos ES darbo jėgos dalį, kai kuriose valstybėse narėse komandiruotųjų darbuotojų yra daug ir šis reiškinys tampa vis labiau paplitęs. Trūksta patikimų duomenų, tačiau, apytikriais apskaičiavimais, kiekvienais metais komandiruojama apie vieną milijoną darbuotojų. Tai yra labai maža visos darbo jėgos dalis – mažiau nei 1 proc. dabar ES sudarančiose valstybėse narėse, tačiau tai sudaro apie 20 proc. tarpvalstybinio darbuotojų judumo. Šis judumas didžiausias Vokietijoje, Prancūzijoje, Liuksemburge, Belgijoje ir Lenkijoje.

3.2 Komisijos pasiūlymas pateiktas po aktyvių diskusijų, kurias paskatino keturi ES Teisingumo Teismo sprendimai (Viking-Line, Laval, Rüffert ir Luxembourg), susiję su socialinių teisių ir ekonominių laisvių pusiausvyra. 2008 m. spalio mėn. Europos Parlamentas, reaguodamas į ETT sprendimus, priėmė rezoliuciją. Europos socialiniai partneriai Komisijos ir Tarybai pirmininkavusios Prancūzijos užsakymu atliko bendrą Europos Teisingumo Teismo sprendimų analizę (2008 m. antrojoje pusėje).

3.3 Šie klausimai taip pat buvo iškelti profesorius Mario Monti 2010 m. pateiktoje ataskaitoje dėl bendrosios rinkos atgaivinimo. Ataskaitoje rekomenduota užtikrinti ir patikslinti teisės rengti streiką taikymą ir įvesti neformalaus darbo ginčų, susijusių su direktyvos taikymu, sprendimo mechanizmą.

⁽¹⁾ Komitetas rengia atskirą nuomonę dėl šio pasiūlymo.

3.4 EESRK dviejose savo nuomonėse „Bendrosios rinkos socialinis aspektas“⁽²⁾ ir „Bendrosios rinkos aktas. Dvylika svertų“⁽³⁾ nagrinėjo klausimą, susijusį su Teisingumo Teismo sprendimais dėl darbuotojų komandiravimo direktyvos.

EESRK savo nuomonėse ragino:

- patikslinti ir patobulinti darbuotojų komandiravimo direktyvos nuostatas;
- valstybių narių institucijas veiksmingiau bendradarbiauti;
- įgyvendinti nediskriminavimo dėl darbo ir atlyginimo sąlygų principą;
- konsultuotis su socialiniais partneriais;
- nediskriminuoti įmonių vidaus rinkoje.

4. EESRK pastabos

4.1 EESRK susipažino su Komisijos pateiktu pasiūlymu dėl direktyvos, kuriuo siekiama pagerinti direktyvos dėl darbuotojų komandiravimo vykdymo užtikrinimą patikslinant komandiruotiesiems darbuotojams taikomas sąlygas ir pagerinant atitinkamų nacionalinių institucijų, įmonių ir darbuotojų bendradarbiavimo bei keitimosi informacija priemones. Komitetas mano, jog svarbu, kad pasiūlymas užtikrintų komandiruotųjų darbuotojų apsaugą, įvairių valstybių narių darbo rinkos modelių paisymą ir juo veiksmingai būtų siekiama tikslo atgrasyti nuo socialinio dempingo ir nesąžiningos konkurencijos, taip pat išplėsti tarpvalstybinės prekybos apimtį, visų pirma išvengiant nereikalingų administracinių sąnaudų. Siekiant skatinti tarpvalstybines paslaugas sąžiningos konkurencijos aplinkoje, būtina sukurti būtiniausias vienodas įdarbinimo sąlygas, atitinkančias nacionalinius įstatymus ir kolektyvines sutartis.

4.2 EESRK mano, kad teisinis tikrumas yra itin svarbus ir atkreipia dėmesį į teisinį netikrumą, kurį patiria laikinųjų įdarbinimo įmonių komandiruoti darbuotojai. Šiems darbuotojams taikoma Darbuotojų komandiravimo direktyva ir Direktyva dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones. Kad būtų pašalinta ši dviprasmybė, EESRK siūlo vykdymo užtikrinimo direktyvoje numatyti, kad ši Direktyva taikoma visiems laikiniams darbuotojams, nebent taikant Direktyvos dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones 5 straipsnio 3 dalį būtų susitarta dėl palankesnių įdarbinimo sąlygų.

4.3 Komitetas laikosi nuomonės, kad tarpvalstybinės paslaugos yra labai svarbios vidaus rinkos vystymuisi. Siekiant

didesnio pritarimo ES politikai ir didesnio ES valstybių narių solidarumo, ES turėtų labiau pabrėžti socialinius savo politikos aspektus. Kad būtų pasinaudota visomis vidaus rinkos galimybėmis, ES privalo stiprinti socialinį aspektą. Direktyvos pasiūlymas – tai žingsnis teisinga kryptimi, tačiau to nepakanka, kad būtų įgyvendinti Komiteto lūkesčiai. Tam pasiūlymą reikėtų papildomai tikslinti ir tobulinti.

4.4 EESRK pritaria 3 straipsnio 1 dalyje išreikštam ketinimui reglamentuoti vadinamųjų „pašto dėžučių“ tipo įmonių klausimą, t. y. įmonių, nevykdančių realios veiklos toje šalyje, kurioje yra registruotos, ir veikiančių vien tam, kad išvengtų priimančiosios šalies įpareigojimų. Kad būtų užtikrintas aiškumas, teisinis tikrumas ir derėjimas su 3 straipsnio 2 dalimi, atliekant bendrą vertinimą, kai atsižvelgiama į **visus** svarbius veiksnius, reikėtų įvertinti, ar įmonė įsisteigimo šalyje iš tikrųjų užsiima pagrindine veikla. Tai reiškia, kad šio sąrašo nereikėtų laikyti išsamiu.

4.5 Direktyvos pasiūlymo 3 straipsnio 2 dalyje siekiama patikslinti, kada darbuotoją reikėtų laikyti laikinai atliekančiu darbą kitoje valstybėje narėje. Atskirti laikiną ir nuolatinį darbą priimančiojoje šalyje labai svarbu, nes tai lemia, kurios šalies darbo teisė bus taikoma ir ar atvejį apskritai galima laikyti komandiravimu. EESRK palankiai vertina pasiūlyme pateiktus patikslinimus, visų pirma reikalavimą atlikti bendrą objektyvų vertinimą.

4.6 EESRK palankiai vertina naujas informavimo taisykles, tačiau mano, kad 5 straipsnio 4 dalyje taip pat reikėtų įtvirtinti nuostatą gerbti socialinių partnerių autonomiją ir socialinių partnerių vaidmenį taikant įvairius darbo rinkos modelius. Be to, būtina užtikrinti, kad administracinė užduočių, pvz., vertimo, finansinė našta nebūtų perkeliama socialiniams partneriams. Turėtų būti remiamos atskirų sektorių socialinių partnerių iniciatyvos skleisti informaciją.

4.7 Kalbant apie patikrinimus (7 straipsnis), svarbu, kad priimančiosios šalies institucijos būtų visiškai atsakingos už piktnaudžiavimo stebėjimą, jeigu darbuotojas laikinai komandiruojamas iš kitos šalies, o kilmės šalies institucijos turėtų bendradarbiauti su priimančiosios šalies institucijomis. Be to, turėtų būti įmanoma šias patikras atlikti priimančiosios šalies institucijų iniciatyva, o ne vien įmonės įsisteigimo vietos institucijų iniciatyva.

4.8 9 straipsnio 1 dalies d punkte valstybėms narėms leidžiama įpareigoti užsienio paslaugų teikėjus paskirti asmenį ryšiams, kuris prireikus darbdavio vardu pagal nacionalinę teisę ir praktiką derėtųsi su atitinkamais valstybės narės, į kurią komandiruojama, socialiniais partneriais. Tam tikrose šalyse gali pakakti paskirti asmenį ryšiams, nes šių šalių institucijos gali garantuoti, kad laikomasi įstatymų ir susitarimų. Kitose, skirtingus darbo rinkos modelius turinčiose šalyse asmeniui

⁽²⁾ OL C 44, 2011 2 11, p. 90.

⁽³⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 99.

ryšiams turėtų būti suteikti įgaliojimai atstovauti įmonei institucijų ir profesinių sąjungų atžvilgiu. Todėl direktyvoje turėtų būti atsižvelgiama į skirtingus darbo rinkos modelius. Į 11 straipsnio 5 dalies b punktą reikėtų įtraukti reikalavimą teikti informaciją apie socialinio draudimo įmokas ir (arba) mokesčius ir kur jie buvo sumokėti.

4.9 11 straipsnio 3 dalyje nurodyta, jog valstybės narės užtikrina, kad profesinės sąjungos ir kitos organizacijos, kurios yra teisėtai suinteresuotos, kad būtų laikomasi direktyvos nuostatų, galėtų komandiruotųjų darbuotojų arba jų darbdavio vardu dalyvauti numatytoje teisme nagrinėjamose bylose arba administracinėse bylose. Šiuo straipsniu turėtų būti garantuojama, kad priimančiosios šalies profesinės sąjungos ir kitos šalys, remdamosi nacionaline praktika, galės ginti komandiruotųjų darbuotojų teises.

4.10 EESRK mano, kad pasiūlymas dėl bendrosios ir individualiosios atsakomybės subrangos atvejais yra esminis klausimas siūlomoje direktyvoje. Direktyva numatyta darbuotojų apsauga sektoriuje, kuriame vyrauja subranga, tačiau kartu atsižvelgta ir į tai, kad darbdaviai turi aiškiai žinoti savo įsipareigojimus. Tačiau EESRK pabrėžia, kad pasiūlyme turėtų būti atsižvelgta į esamas valstybių narių bendrosios ir individualiosios atsakomybės sistemas. Ypač EESRK rekomenduoja, kad tos valstybės narės, kuriose tokių sistemų dar nėra, po konsultacijų su socialiniais partneriais jas įdiegtų. EESRK ragina Komisiją kartu su socialiniais partneriais pateikti tikslesnę „deramo kruopštumo“ apibrėžtį kaip tai jau yra padaryta kai kuriose valstybėse narėse. EESRK supratimu, sąvoka „deramas kruopštumas“ reiškia (atsižvelgiant į nacionalinio lygmens socialinio dialogo išvadą), kad atitinkamą subrangovų patikrą ir kontrolę atliekančios įmonės neturėtų būti traukiamos atsakomybėn.

2012 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Inovacijos – tvarios ateities garantas. Ekologinių inovacijų veiksmų planas“

(COM(2011) 899 final)

(2012/C 351/14)

Pranešėjas **Lutz RIBBE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2011 m. gruodžio 15 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Inovacijos – tvarios ateities garantas. Ekologinių inovacijų veiksmų planas“

COM(2011) 899 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugpjūčio 29 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 141 nariui balsavus už, 5 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Komiteto išvadų ir rekomendacijų santrauka

1.1 EESRK palankiai vertina pateiktą Ekologinių inovacijų veiksmų planą. Komitetas ypač pabrėžia veiksmų plane taikomą požiūrį – nustatyti ir pašalinti esamas kliūtis, taip pat stiprinti teigiamo vystymosi paskatas.

1.2 Visiems atvejams tinkančios „ekologinių inovacijų“ apibrėžties negali būti, nes visuomenėje (taip pat ir skirtingose kultūrose) labai skirtingai suprantama, kas yra „novatoriška“ arba „pažangu“. Todėl Komisija turėtų nustatyti kuo aiškesnius kokybinius ir, jei galima, netgi kiekybinius finansavimo skyrimo kriterijus įvairiose srityse, kuriose ji nori imtis veiksmų.

1.3 Įmonėms, kurioms bus naudingas būsimas veiksmų planas, turėtų būti privaloma atlikti nedidelį papildomą tyrimą ir trumpai aprašyti, kur, jų pačių manymu, glūdi didžiausios kliūtys diegiant jų sukurtas technologijas arba jas pateikiant į rinką.

1.4 ES remiamos ekologinės inovacijos visą savo gyvavimo ciklą turi būti taikomos tausojant išteklius, sąžiningai ir tvariai. Parama ekologinėms inovacijoms turi būti susieta su ES tvarumo strategijos kriterijais.

1.5 Ypatingą dėmesį reikėtų skirti vadinamosioms nedidelėms, pritaikytoms aplinkosaugos technologijoms. Dar savo nuomonėje „Pritaikytų aplinkosaugos technologijų realybė ir galimybės šalyse kandidatėse“⁽¹⁾. Komitetas nurodė, kad didelio masto centralizuotiems sprendimams yra gana daug alternatyvų arba kad tokių alternatyvų reikėtų ieškoti. Mokslinių tyrimų institutams ar investuotojams dažnai neįdomūs pritaikyti, decentralizuoti ir nedidelio masto sprendimai, nes juos taikant

neuždirbama pinigų arba jų uždirbama labai mažai būtent dėl to, kad šie sprendimai yra pigūs, nors ir veiksmingi. EESRK rekomenduoja Komisijai į naująjį veiksmų planą įtraukti tuometinėje nuomonėje pateiktas rekomendacijas.

1.6 Esamos direktyvos ir reglamentai, taip pat struktūrinių fondų ir žemės ūkio politikos finansavimo kriterijai turi būti reguliariai peržiūrimi siekiant išsiaiškinti, ar nereikia jų pritaikyti prie naujesnių aplinkosaugos technologijų srities inovacijų.

1.7 Be to, Komisija turi pagaliau parengti aplinkai kenksmingų subsidijų sąrašą ir jas palaipsniui panaikinti. Nederėtų ir toliau dėti daug pastangų remti ekologines inovacijas ir tuo pat metu patiems naikinti aplinką taikant netinkamą subsidijų politiką.

2. Pagrindinės Komisijos dokumento nuostatos

2.1 Siekiant įgyvendinti dabartinę Komisijos politikos planavimo ir formavimo priemonę – strategiją „Europa 2020“ ir jai suteikti konkretų pavidalą, kaip žinoma, buvo parengtos septynios pavyzdinės iniciatyvos:

— *Inovacijų sąjunga,*

— *Judus jaunimas,*

— *Europos skaitmeninė darbotvarkė,*

— *Tausiai išteklius naudojanti Europa,*

— *Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika,*

⁽¹⁾ OL C 112, 2004 4 30, p. 83.

— Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė ir

— Europos kovos su skurdu planas.

2.2 Pavyzdinei iniciatyvai „Inovacijų sąjunga“, be kitų dalykų, gyvybingumo turi suteikti „Ekologinių inovacijų veiksmų planas“, nors veiksmų plane minimos ir kitos pavyzdinės iniciatyvos, pavyzdžiui, iniciatyva „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ ir „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“.

2.3 Veiksmų plane nurodoma, kad aplinkosaugos technologijos, viena vertus, gali padėti atverti sparčiai augančias rinkas, ir, kita vertus, sukurti daug naujų darbo vietų.

2.4 Veiksmų planas grindžiamas senuoju 2004 m. „Aplinkosaugos technologijų veiksmų planu“. Tačiau dabartiniame veiksmų plane dėmesys nebesutelkiamas tik į tradicinius mokslinius tyrimus arba „žaliųjų“ metodų ir technologijų kūrimą. Naujasis veiksmų planas veikiau turėtų būti laikomas visapusiškos ekologinių inovacijų koncepcijos priemonių rinkiniu. Be to, jame analizuojama, kokios kliūtys trukdo diegti naujas technologijas ir kaip jas pašalinti, taip pat nagrinėjamos paskatos ir galimybės jas sustiprinti.

2.5 Komisijos dokumente pateikiami įdomūs apklausos rezultatai, kurie padeda įvardyti šias kliūtis bei paskatas ir tam tikru mastu jas išreikšti skaičiais.

2.6 Nepastovi paklausa rinkoje ir nepatikima investicijų grąža įvardijamos kaip dvi didžiausios kliūtys, o didelės energijos ir žaliavų kainos, naujos taisyklės ir standartai, taip pat galimybės įgyti žinių yra vienos iš svarbiausių teigiamų paskatų.

2.7 Veiksmų plane nurodoma, kad iki šiol „ekologinės inovacijos į rinką skverbėsi palyginti lėtai, išskyrus atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos inovacijas – jos dėl dabartinės energetikos ir klimato politikos į rinką skverbėsi sparčiau. Ekologinėms inovacijoms skverbtis į rinką, be kita ko, trukdė tai, kad aplinkosaugos išlaidos ir nauda aplinkai neatsispindėjo rinkos kainose, taip pat nelanksti rinkos struktūra, infrastruktūra, apsiribojimas tam tikrais elgesio modeliais ir neigiamą poveikį ekologinėms inovacijoms turinčios paskatos bei subsidijos.“ Iš to daroma išvada, kad siekiant sustiprinti ekologines inovacijas turi būti panaikintos aplinkai kenksmingos subsidijos.

2.8 Veiksmų plano tikslas – tikslingais veiksmais visuose ekonomikos sektoriuose paspartinti ekologines inovacijas. Kad ekologinių inovacijų paklausa rinkoje būtų stipresnė ir stabilesnė, ateityje ketinama pasiūlyti priemonių teisinių paskatų, privataus ir viešojo pirkimo, taip pat standartų srityse, o kad MVĮ būtų labiau pasirengusios investuoti ir turėtų geresnes galimybes kurti tinklus, ketinama jas remti.

2.9 Ekologinių inovacijų veiksmų planas apima veiksmus paklausos ir pasiūlos, mokslinių tyrimų ir pramonės srityse bei veiksmus, susijusius su politinėmis priemonėmis ir finansiniais instrumentais. Plane patvirtinama, kad pagrindinis vaidmuo tenka aplinkosaugos teisės aktams, kurie yra ekologinių inovacijų varomoji jėga, taip pat jame numatoma peržiūrėti aplinkosaugos teisės aktus ir standartus tuo atveju, kai jie laikomi kliūtimi.

2.10 Plane taip pat atkreipiamas dėmesys į tarptautinių ekologinių inovacijų matmenį ir į efektyvesnį politinį koordinavimą dirbant su tarptautiniais partneriais.

2.11 Veiksmų plane iš viso pateikiamos septynios veiksmų sritys ir aprašomi jų „pagrindiniai etapai“:

1. ekologinių inovacijų skatinimas vykdant atitinkamą aplinkos politiką ir priimant atitinkamus teisės aktus,
2. demonstravimo projektų ir partnerystės iniciatyvų, kuriomis siekiama, kad į rinką patektų perspektyvios ir pažangios plataus užmojo operacinės technologijos rėmimas,
3. naujų ekologines inovacijas skatinančių standartų kūrimas,
4. MVĮ skirtų finansinių priemonių ir rėmimo paslaugų telkimas,
5. tarptautinio bendradarbiavimo skatinimas,
6. naujų įgūdžių raidos ir darbo vietų kūrimo, taip pat susijusių mokymo programų rėmimas, kad būtų tenkinami darbo rinkos poreikiai, ir
7. ekologinių inovacijų skatinimas įgyvendinant pavyzdinę iniciatyvą „Inovacijų sąjunga“.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK remia veiksmų planą, kuris, atrodo, yra logiškos struktūros ir gerai apsvarstytas.

3.2 Ekologinės inovacijos yra vienas iš svarbiausių uždavinių, galbūt net ir pats svarbiausias uždavinys, norint išlikti konkurencingiems ir įgyvendinti tvarumo tikslus, taip pat iki šiol mažiau išsivysčiusiems regionams parodyti būdus, kaip skatinti ekonomiką ir gerovę nekenkiant aplinkai.

3.3 Tačiau svarbu išsiaiškinti, kas yra „ekologinės inovacijos“. Tai, kas vienam asmeniui ar vienoje kultūroje atrodo novatoriška ir pažangu, kitiems asmenims ar kitoje kultūroje gali būti nepriimtina. Geriausias to pavyzdys būtų genų inžinerija arba branduolinės energijos naudojimas. Tai tik patvirtina, kad nėra vienos visiems atvejams tinkančios „ekologinių inovacijų“ apibrėžties.

3.4 Vis dėlto Komisija savo veiksmų plane pagrįstai bando rasti tam tikrą apibrėžtį. Jos nuomone: „Ekologinės inovacijos – tai inovacijos, kuriomis akivaizdžiai geriau siekiama darnaus vystymosi tikslo arba padedama jo siekti mažinant poveikį aplinkai, didinant aplinkos atsparumą kylantiems pavojams, arba užtikrinama, kad būtų veiksmingiau ir atsakingiau naudojami gamtos ištekliai“. Tačiau lieka neaišku, ką reiškia „akivaizdžiai geriau“ siekti sumažinti poveikį aplinkai. Todėl EESRK Komisijai rekomenduoja įgyvendinimo plane, kuris bus pateiktas vėliau, išsamiau aprašyti atskiras prioritетines sritis ir užtikrinti, kad ES finansavimas „ekologinėms inovacijoms“ bus orientuotas

į projektus, kuriais veiksmingiausiai prisidedama prie aplinkosaugos tikslų atskiruose sektoriuose įgyvendinimo.

3.5 Be to, EESRK Komisijai siūlo apsvarstyti galimybę veiksmų plane apibrėžti prioritetines sritis, kurias pirmiausiai reikėtų finansuoti. Tai galėtų būti tos aplinkos politikos sritys, kuriose a) jau daugelį metų Europos pažanga ypač menka, b) akivaizdu, kad tam tikrus aplinkosauginius tikslus bus labai sunku pasiekti ir c) technologijos išlieka brangios.

3.6 EESRK nuomone, svarbu nurodyti, kad ypatingą dėmesį reikėtų skirti ir vadinamosioms nedidelės apimties, pritaikytoms aplinkosaugos technologijoms. Dar 2004 m. savo nuomonėje „Pritaikytų aplinkosaugos technologijų realybė ir galimybės šalyse kandidatėse“ (NAT/203, 2004 m. kovo 31 d.) Komitetas nurodė, kad dažnai didelio masto centralizuotiems sprendimams yra gana daug alternatyvų arba kad jų reikėtų ieškoti. Pritaikyti, decentralizuoti ir nedidelės apimties sprendimai dažnai nėra įdomūs mokslinių tyrimų institutams ar investuotojams, nes juos taikant neuždirbama pinigų arba jų uždirbama labai nedaug būtent todėl, kad jie yra pigūs, nors ir veiksmingi. EESRK rekomenduoja Komisijai į naująjį veiksmų planą įtraukti tuometinėje nuomonėje pateiktas rekomendacijas.

3.7 Taigi ekologinės inovacijos yra ne tik naujos technologijos, kurios turi išsikvoti vietą rinkoje, jos taip pat yra idėjos ir koncepcijos, kurias galima įgyvendinti be didesnių investicijų, tačiau kurias rečiau kuria tos įmonės, kurios turi kovoti dėl pozicijos rinkoje arba nori rasti naujas rinkas.

3.8 Tokių pritaikytų sprendimų ieškojimas, be kita ko, kaimo vietovėms arba mažiau išsivysčiusiems regionams (arba šalims) turėtų būti vienodai intensyviai skatinamas kaip ir įmonių mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros projektai.

3.9 Komitetas iš esmės remia veiksmų planą ir ypač palankiai vertina ketinimą nuodugniai išnagrinėti kliūtis.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Vis dėlto lieka neaišku, kaip būtų galima pašalinti minėtas kliūtis, nes pirmiausia reikia nustatyti (techninio ir

kitokio pobūdžio) inovacijų diegimo kliūtis. Tai yra ištis svarbus uždavinys.

4.2 Konkretus pavyzdys: pagal Septintąją bendrąją programą ES finansavo „Antrosios kartos aliejaus projektą“. Projekto tikslas – ištirti, ar decentralizuotai pagamintu nerafinuotu aliejumi, kuris atitinka Europos aplinkos ir klimato apsaugos standartus, gali būti varomi žemės ūkio traktoriai. Rezultatas: dabartiniai aukštųjų technologijų varikliai gali būti juo varomi tokiu būdu sumažinant išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį iki 60 proc. Tai vertė, kuri yra geresnė už atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvoje nustatytą mažiausią vertę.

4.3 Tačiau ši technologija, kurią neabejotinai galima vadinti ekologine inovacija, Europos Sąjungoje tol nesulauks pripažinimo, kol iškastiniam dyzelinui bus taikomos mokesstinės lengvatos, CO₂ komponentas, į kurį atsižvelgiama apmokestinant energiją, bus toks mažas, kaip planuojama, arba tiesiog tol, kol teisiškai bus draudžiama naudoti aliejų.

4.4 Todėl Komisija turėtų apsvarstyti, ar nereikėtų nustatyti reikalavimą vykdant visus finansuojamus projektus atlikti nedidelį papildomą tyrimą, kuriame būtų nurodytos galimos arba realios kliūtys. Tai neturėtų būti rimtas mokslinis veikalas, o tik nuorodos politikams, kur dar reikalingos papildomos įgyvendinimo pastangos.

4.5 Būtina, kad Komisija reguliariai peržiūrėtų visas esamas direktyvas ir reglamentus, taip pat struktūrinių fondų ir žemės ūkio politikos finansavimo kriterijus, siekdama išsiaiškinti, ar nereikia jų pritaikyti prie naujesnių aplinkosaugos technologijų srities inovacijų.

4.6 Baigdamas EESRK norėtų atkreipti dėmesį, kad šiame veiksmų plane, kaip ir kituose dokumentuose, iš tikrųjų pagrįstai nurodoma, kad turi būti pašalintos aplinkai kenksmingos subsidijos. Todėl EESRK ypač nepatenkintas, kad nepaisant jo raginimų, Komisija dar nepateikė atitinkamo aplinkai kenksmingų subsidijų sąrašo, nors jau daugiau nei penkeri metai ji tai žada padaryti. Jei tarp žodžių ir veiksmų žioji tokia gili praraja, kyla abejonės, ar Komisija iš viso to nori.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos strategija dėl vaikams geresnio interneto“

(COM(2012) 196 final)

(2012/C 351/15)

Pranešėjas **Antonio LONGO**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, 2012 m. gegužės 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos strategija dėl vaikams geresnio interneto“

COM(2012) 196 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 6 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 134 nariams balsavus už, 1– prieš ir 7 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) susipažino su nagrinėjamu komunikatu, kuriuo norima įgyvendinti vieną iš ES vaiko teisių darbotvarkės išpareigojimų (9 veiksmą): sustiprinti rizikos prevenciją ir paskatinti vaikus atsakingiau ir sąmoningiau naudotis internetu kuriant teigiamą požiūrį į internetą kaip galimybių vietą, „kurioje jie galėtų pasinaudoti žiniomis, bendrauti, ugdyti savo įgūdžius ir gerinti savo profesines ir įsidarbinimo perspektyvas“⁽¹⁾.

1.2 **Svarbus komunikato aspektas – išpareigojimas ugdyti naujus aukšto lygio įgūdžius**, susijusius su saugumu, turinio kokybe ir taikomosiomis programomis. Tai svarbus pasirinkimas, nes Europos rinka nėra pakankamai didelė, kad skatintų tinkamas investicijas.

1.3 Komunikate **apibrėžta** kompleksinė **strategija**, prie kurios visi turėtų prisidėti kurdami šią „**naują aplinką**“, kuri bus ypač svarbi ateinančiais dešimtmečiais ir dėl to ją būtina aptarti.

1.4 Tačiau komitetas atkreipia dėmesį į susirūpinimą keliančius aspektus bei trūkumus ir ragina Komisiją pataisyti tam tikrus sprendimus ir strategiją papildyti naujais pasiūlymais.

Visų pirma EESRK abejonių kelia pamatiniai komunikato aspektai: atrodo, kad jame **skiriama daugiau dėmesio verslo augimui** negu vaikams geresnio interneto kūrimui užtikrinant kuo geresnę jų apsaugą.

1.5 EESRK yra įsitikinęs, kad **visų pirma** būtina **apibrėžti nuoseklią vaikų globos ir jiems suteikiamų garantijų sistemą**, gaires, kurios būtų pateikiamos visiems suinteresuotiems subjektams. Šiuo požiūriu komunikatas nėra pakankamai konkretus ir išsamus.

1.6 Kitas abejonių keliantis klausimas – **saviregulavimo veiksmingumas**. Komitetas tvirtai įsitikinęs, kad tokiais itin **svarbiais klausimais** kaip asmens duomenų apsauga, privatumo paisymas ir kova su vaikų pornografija turi būti patvirtintos **tikslios ir griežtos taisyklės**, kuriose būtų numatytos atitinkamos sankcijos, įskaitant neatidėliotiną tinklalapių uždarymą ir leidimų atšaukimą.

1.7 Ypač daug dėmesio turi būti skiriama **reklamai internete**⁽²⁾. Pati Komisija pripažįsta vaikų pažeidžiamumą, bet prisiima tik bendro pobūdžio išpareigojimus. Komitetas mano, kad ši strategija yra neaiški ir nepakankama, ir prašo tiksliau apibrėžti privalomas visų šios srities veiklos vykdytojų pareigas.

1.8 Komitetas taip pat pažymi, kad neminima **maisto reklama**, kelianti didelį susirūpinimą dėl su nutukimu ir mitybos sutrikimais susijusių problemų. Komitetas tikisi, kad Komisija veiks nuosekliai vadovaudamasi savo pačios teiginiais, t. y. sieks, „kad reklamos vaikams skirtose interneto svetainėse standartai sudarytų sąlygas užtikrinti apsaugos lygį, palyginamą su tuo, kuris siejamas su garso ir vaizdo paslaugų reklamomis“.

⁽¹⁾ EESRK nuomonės dėl Internetu besinaudojančių vaikų apsaugos, OL C 224, 2008 8 30, p. 61, ir dėl Socialinės tinklaveikos svetainių poveikio piliečiams ir vartotojams, OL C 128, 2010 5 18, p. 69.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl Jaunimui ir vaikams skirtos reklamos taisyklių, Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 6.

1.9 Komitetas pritaria viešųjų ir privačiųjų subjektų partnerystei kuriant kokybišką turinį tuo atveju, jeigu bus išsaugota NVO laisvė ir savarankiškumas ir jeigu partnerystė nebus naudojama įmonių reklamai.

1.10 Vertindamas **vaikų įtraukimą į naujo kokybiško turinio kūrimą**, Komitetas išreiškia teigiamą požiūrį į bet kokius veiksmus, kuriais būtų skatinamas jaunuolių kūrybiškumas, bet labai nuogąstauja dėl visų pirma komercinio požiūrio į remtinus veiksmus ir dėl į antrą planą nustumiamos apsaugos.

1.11 Komitetas taip pat yra **susirūpinęs dėl elektroninių nusikaltimų**, kaip antai, vaikų pornografija ir viliojimas, bei remia Komisijos ketinimą sustiprinti pagalbos linijas bei toliau įgyvendinti sėkmingas ES programas, pavyzdžiui, *Safer Internet*.

1.12 Reikia stiprinti **prevenciją tam tikrose svarbiose srityse, susijusiose su apgaulingu interneto naudojimu** parsišdinant turinį, pavyzdžiui, skambučio melodijas ir taikomas programas į mobiliojo ryšio telefonus ir planšetinius kompiuterius, visų pirma, sugriežtinti ES teisės aktus ir raginti reguliavimo institucijas priimti atsakomybę.

1.13 Susirūpinimą ir reikalavimus kebliau **asmens duomenų apsaugos klausimu** Komitetas jau yra išdėstęs įvairiose nuomonėse⁽³⁾. Jis prašo taikyti griežtesnes nuostatas ne tik ES įmonėms, bet ir visiems kitiems Europos rinkos subjektams.

1.14 Komitetas dar nurodo, kad komunikate nėra jokių užuominų ir nenurodoma jokių priemonių, susijusių su **pavojais vaikų fizinei ir psichologinei sveikatai, ypač priklausomybėmis**. Komitetas pageidauja, kad strategija būtų papildyta nuostatomis dėl šio svarbaus aspekto arba būtų parengtas naujas dokumentas.

1.15 Galiausiai EESRK ragina Komisiją nuolat įvairiapusiškai ir atidžiai stebėti vaikų naudojimąsi internetu, nes šios srities duomenys yra būtini prieš priimant bet kokius sprendimus dėl vykdytinų veiksmų⁽⁴⁾.

2. Komunikato turinys

2.1 2011 m. lapkričio 28 d. ES Tarybos išvadose dėl vaikų apsaugos skaitmeniniame pasaulyje nurodoma, kad norint sukurti vaikams geresnį internetą, reikia įgyvendinti ES, nacionaliniu ir sektorių lygmeniu **suderintą politiką** ir veiksmus, įtrauktinus į bendrą strategiją, kurioje būtų nustatyti pagrindiniai reikalavimai ir kuri padėtų išvengti susiskaidymo.

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, OL C 229, 2012 7 31, p. 90.

⁽⁴⁾ Paskutiniai Eurostat statistikos duomenys surinkti 2009 m., bet prieinami įvairiose šalyse nacionaliniu lygiu atliktų tyrimų duomenys. Svarbus tyrimas „EU Kids Online“, nuo 2006 m. atliekamas įgyvendinant programą *Safer Internet*. Jo trečiojoje 2011–2014 m. ataskaitoje apžvelgiami 33 šalių duomenys.

2.2 Komisija yra įsitikinusi, kad viena iš priemonių galėtų būti reglamentas, bet derėtų pirmenybę teikti operatorių savireguliacijai, švietimo ir atsakingo interneto naudojimo priemonėms.

2.3 Pradžioje Komisija išsamiai nagrinėja vadinamąsias dabartines spragas ir problemas, nurodydama, kad tai – ES rinkos susiskaidymas ir nesugebėjimas suteikti apsaugos priemonės ir kokybišką turinį, rizikos valdymo sunkumai siekiant sukurti patikimą ir nepakankami vaikų įgūdžiai, t. y. tikras skaitmeninių įgūdžių trūkumas.

2.4 Komunikate siūlomos gairės, kuriomis Komisija, valstybės narės ir visa sektoriaus vertės grandinė turėtų vadovautis pagal bendrąją strategiją, grindžiamą **keturiais pamatiniais elementais**:

- **kokybiško interneto turinio jaunimui kūrimo skatinimas;**
- **geresnis visuomenės informavimas ir įgalinimas;**
- **vaikams saugios interneto aplinkos kūrimas;**
- **kova su seksualine prievarta prieš vaikus ir vaikų seksualiniu išnaudojimu.**

2.5 Galutinis siektinas rezultatas ir svarbus bei skatintinas išipareigojimas, kurį Komisija ragina priimti Europą, valstybes nares ir paslaugų bei turinio teikėjus, yra „nauja aplinka“, kurią galima sukurti įgyvendinant 10 veiksmų:

- kuriant aukštos kokybės interneto turinį,
- skatinant teigiamą patirtį,
- didinant skaitmeninį ir žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumą bei mokyklose mokant interneto saugos,
- užtikrinant visuomenės informavimą ir vaikų dalyvavimą,
- sukuriant paprastas ir patikimas pranešimo apie žalingą turinį priemones,
- taikant pagal amžių tinkamas privatumo nuostatas,
- kuriant įvairiapusiškesnes ir patikimesnes tėvų kontrolės priemones,
- naudojant turinio klasifikaciją (sistemą PEGI),
- kontroliuojant reklamą internete, turinio įsigijimo (skambučio melodijų ir kt.) išlaidas ir azartinius žaidimus internete,
- kovojant su seksualine prievarta prieš vaikus ir jų seksualiniu išnaudojimu (kontroliuojant internete skelbiamą medžiagą, bendradarbiaujant tarptautiniu mastu ir kt.).

3. Bendrosios pastabos

a) Teigiami aspektai

3.1 Komitetą labai sudomino šis komunikatas, iš esmės grindžiamas Lisabonos sutarties 3 straipsnio 3 dalimi, kurioje aiškiai nurodoma, kad Sąjunga privalo remti vaikų teisių, įtvirtintų ir ES pagrindinių teisių chartijoje (24 straipsnis), apsaugą.

3.2 Atitinkamas įsipareigojimas nustatytas ir ES vaiko teisių darbotvarkėje⁽⁵⁾, kurios 9 veiksmas susijęs su pagalba valstybėms narėms ir kitoms suinteresuotosioms šalims stiprinant prevenciją, suteikiant vaikams daugiau galių ir galimybių visapusiškai naudotis interneto technologijomis, kovojant su tokiomis problemomis, kaip priekabiavimas elektroninėje erdvėje, susidūrimas su žalingu turiniu ir kiti su naršymu tinkle susiję pavojai.

3.3 Vertas dėmesio teigiamas bendrasis požiūris į internetą kaip galimybių vietą, „kurioje [vaikai] galėtų pasinaudoti žiniomis, bendrauti, ugdyti savo įgūdžius ir gerinti savo profesines ir įsidarbinimo perspektyvas“⁽⁶⁾.

3.4 Taigi internetas suteikia didelių galimybių, bet juo naudojantis reikia įgūdžių, sąmoningumo ir informacijos, kurie padėtų išvengti sunkumų ir pavojų. Posakis „naršyti tinkle“ yra daugiaprasmiška metafora, nes į internetą žvelgiama kaip į natūralią, fiziologinę, o ne patologinę aplinką – „informacijos jūrą“, kur reikia mokytis judėti siekiant iki galo išnaudoti visas galimybes ir turtus, laikantis elgsenos taisyklių ir stengiantis išvengti pavojų.

3.5 Komitetas palaiko Komisijos sprendimą pasiūlyti koordinuoti nacionalinę politiką nagrinėjamoje srityje, kurios apimtis besikeičiančioje visuomenėje nuolat didėja.

3.6 Svarbus komunikato aspektas – įsipareigojimas ugdyti naujus aukšto lygio įgūdžius, susijusius su saugumu, turinio kokybe ir taikomosiomis programomis.

3.7 Šis sprendimas svarbus, nes Europos rinkoje vis dar sunku panaudoti finansinius išteklius kokybiškam turiniui tiekti, o pačios rinkos dydis neskatina tinkamų investicijų.

3.8 Kartu reikia spręsti Europos vaikų įgūdžių stokos klausimą: nors skaitmeninė erdvė jiems yra sava, jie nurodo neturį pakankamai informatikos žinių, būtinų norint patekti į darbo rinką.

3.9 Galiausiai komunikatui derėtų skirti tinkamą dėmesį, nes jame **apibrėžta strategija**, prie kurios visi turėtų prisidėti kurdami šią „**naują aplinką**“, kuri bus ypač svarbi ateinančiais dešimtmečiais.

b) Kritinės pastabos ir trūkumai

3.10 Tačiau EESRK taip pat išreiškia esminių pastabų dėl bendros komunikato struktūros ir nurodo tam tikrus jo trūkumus.

Nuo pat pirmų komunikato teiginių **susidaro įspūdis, kad verslo augimas yra pagrindinis jo tikslas** arba bent jau lygiavertis vaikams geresnio interneto kūrimo užtikrinant kuo geresnę jų apsaugą tikslui.

3.11 Beje, Komisija tai atvirai ir aiškiai nurodo 1.1 punkte, kuriame teigia: „Kreipiant dėmesį į vaikų poreikius atsiveria ir daug įvairių verslo galimybių“. Tas pats aiškėja ir iš 1.2 punkto „Dabartinės spragos ir problemos“, kuriame visų pirma baiminamasi dėl „rinkos susiskaidymo“ ir „rinkos negebėjimo“, ir tik po to kalbama apie „rizikos valdymą siekiant sukurti pasitikėjimą“ ir apie vaikų „įgūdžių stoką“.

3.12 Komitetas pritaria Komisijai teiginiu, kuriuo pripažįstama, kad pastaraisiais metais nebuvo kuriama nuosekli sistema ir buvo įgyvendinami veiksmai, kuriais siekta specifinių tikslų, orientuojantis į žiniasklaidos kanalus ar technologijų platformas. Taigi, neabejotinai reikėjo ryžtingo posūkio siekiant sudaryti palankias sąlygas kurti pakankamai didelę bendrąją skaitmeninę rinką, kuri būtų konkurencinga tarptautiniu mastu.

Savo poziciją konkrečiai šiuo klausimu ir paramą Komisijos veiksmams Komitetas išreiškė įvairiose nuomonėse.

3.13 Tačiau dar labiau reikėjo apibrėžti **nuoseklią vaikų globos ir garantijų sistemą** – gaires visiems suinteresuotiems subjektams – nuo valstybių narių iki priežiūros institucijų, įmonių, mokyklų ir šeimų. Šiuo požiūriu komunikatą galima laikyti praleista proga tai padaryti.

3.14 Kitas abejonių keliantis klausimas – **savireguliacinio veiksmingumas**. Renkantis priemonę – įstatymą, reglamentą, kontrolę ir savireguliaciją – skirtą prevencijai ir kovai su internetu turiniu, kuris gali būti pavojingas vaiko psichologinei raidai arba tiesiog su asocialaus arba nusikalstamo pobūdžio, reikia atsižvelgti į vaikų amžių, tam tikras aplinkybes ir kiekvienos priemonės, kuri gali būti naudinga ir efektyvi, veiksmingumą⁽⁷⁾.

3.15 Internetas veikia visoje planetoje ir paprasta atverti ar perkelti tinklalapius į šalį, kuriose ES teisės aktai netaikomi. Savireguliacija galėtų būti naudingiausia ir greičiausia priemonė, taikytina, kol bus sudarytas tarptautinis susitarimas; šis

⁽⁵⁾ COM(2011) 60 final, 2011 m. vasario 15 d.

⁽⁶⁾ Pagrindinis ES e. įgūdžių strategijos „E. įgūdžiai 21-ajam amžiui“ (COM(2007) 496) prioritetas.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė dėl Inicijatyvos teisės: tolesni veiksmai geresnio reguliavimo ES lygiu link, OL C 175, 2009 7 28, p. 26.

būdas gali būti pasirinktas laikinai, laukiant kol sritis bus reglamentuota. Tačiau nėra abejonių, kad saviregulavimas dažnai tampa pinklėmis, ir jo nuostatas pažeidžia pačios įmonės, kurios buvo nusprendusios jį taikyti, taigi būtų naudinga jį sustiprinti reguliaria stebėseną ir sankcijomis, o šios dvi sritys būtų priskiriamos nacionalinių reguliavimo institucijų kompetencijai.

3.16 Komitetas tvirtai įsitikinęs, kad tokiais **itin svarbiais klausimais** kaip asmens duomenų apsauga, privatumo paaiskinimas ir kova su vaikų pornografija turi būti patvirtintos **tikslios ir griežtos taisyklės**, kuriose būtų numatytos atitinkamos sankcijos, įskaitant neatidėliotiną tinklalapių uždarymą ir leidimų atšaukimą.

3.17 Ypač daug dėmesio turi būti skiriama **reklamai internete**. Pati Komisija pripažįsta (2.3.4 punkte), kad vaikai dar „nėra išvystę gebėjimo kritiškai vertinti reklaminius pranešimus“, mini atvejus, kai perkama internetu, žaidžiami azartiniai žaidimai, parsisiunčiami skambučių tonai mobiliems telefonams ir nurodo, kad „visa tai gali daug kainuoti“. Bet po to nurodo priimančią tik bendruosius įsipareigojimus didinti ES nuostatų laikymosi kontrolę, vertinti saviregulavimo kodeksų efektyvumą, išsamiai nagrinėti Europos vartotojų darbotvarkę ir kt.

Komitetas mano, kad ši strategija yra neaiški ir nepakankama, ir prašo tiksliau apibrėžti privalomas visų šios srities veiklos vykdytojų pareigas.

3.18 Komitetas taip pat pažymi, kad neminima maisto reklama, kuri kelia didelį susirūpinimą dėl su nutukimu ir mitybos sutrikimais susijusių problemų.

4. Konkrečios pastabos

a) Kokybiškas turinys, įgūdžiai ir mokykla

4.1 Komitetas pritaria teiginiui, kad mokykloms trūksta tinkamų internetinių mokymo išteklių, ir *neprieštarauja* viešojo ir privataus sektorių partnerystei, kurioje dalyvautų tėvai, mokytojai ir vaikų apsaugos bei jų teisių gynimo srityje veikiančios NVO, su sąlyga, kad būtų išsaugota pačių NVO laisvė ir savarankiškumas bei nebūtų reklamuojamos įmonės.

4.1.1 Svarbu kuo plačiau skleisti informaciją apie gausius daugelyje šalių vykdomus eksperimentus, kaip antai, interaktyvių tekstų knygų kūrimas „Vikipedijos metodu“⁽⁸⁾, virtualių mokyklų bendruomenių, kuriose būtų keičiamasi patirtimi, formavimas, nuotolinės savišvietos modulių skelbimas internete.

4.1.2 Vaikų įtraukimo kuriant naują kokybišką turinį klausimu Komitetas palankiai vertina visus veiksmus jaunuolių kūrybiškumui skatinti, gerai žinodamas, kad būtent jauni žmonės sukūrė didžiausias pastarųjų metų inovacijas: nuo Google iki Facebook ir Apple taikomųjų programų. Tačiau Komitetui kelia

rūpestį skirtinguose strategijos punktuose daugiau ar mažiau aiškiai reiškiamas Komisijos polinkis laikytis visų pirma komercinio požiūrio į remtinus veiksmus, apsaugą iš esmės nustumiant į antrą planą.

4.1.3 Rengiant mokomąjį turinį ir vaikams skirtą kokybišką sąveikų turinį reikėtų įtraukti aukšto lygio ekspertų grupes (vaikų raidos psichologus, pedagogus ir kt.) kurie galėtų pasiūlyti medžiagą, tinkamiausią įvairaus amžiaus vaikams ir parengtą atsižvelgiant į raidos procesus, kuriuos galima paskatinti; rengti trumpus leidinius dėstytojams ir tėvams; padėti klasifikuojant tinklalapius ir vaizdo žaidimus pagal amžių; bendradarbiauti kuriant portalus, kuriuose būtų skelbiamas lavinantis ir kokybiškas turinys.

4.1.4 Pastangas kurti tokį turinį derėtų sustiprinti ES numatytais paramos priemonėmis ir nacionalinėmis mokesčių lengvatomis. Reikėtų kurti ir Europos turinio programą bei kokybiškas taikomąsias programas, kurios padėtų visų pirma paskatinti jaunuolius pradėti verslą, nes jie atlieka pagrindinį vaidmenį diegiant naujoves internete.

4.1.5 Naudodamasis proga EESRK ragina Komisiją gerinti tiesioginę informacijos teikimą vaikams portale „Europa“, ypač informuojant apie interneto keliamus pavojus, t. y., kurti specialiai jiems skirtą turinį.

b) Suaugusiųjų skaitmeninis raštingumas

4.2 Dabartiniu laikotarpiu, kurį galima apibrėžti kaip pereinamąjį, kai kartu gyvena kartos, kurios skaitmeninėmis technologijomis naudojasi „nuo gimimo“, ir kartos, kurios nuo pasyvaus žiniasklaidos naudojimo (TV, spauda, kinas) tik iš dalies perėjo prie aktyvaus, bet yra atsakingos už vaikų apsaugą nuo galimos žalos, pagrindinis tikslas yra vis didesnis suaugusiųjų, ypač užsiimančių vaikų švietimu mokyklose, šeimose ir asociacijose skaitmeninis raštingumas. Reikia stengtis, kad mūsų vaikai netaptų „skaitmeniniais našlaičiais“, neturinčiais vadovo, kuris gebėtų juos nukreipti ir padėti jiems išmokti savarankiškai priimti sprendimus.

4.2.1 Komisijos programoje galėtų būti tikslesnių nuostatų šiuo klausimu bei klausimais, susijusiais su internetu kaip priemone kūrybiškumui ir pažinimui plėtoti. Abu aspektai turi būti susiję, kad skatintų tėvus laikytis pozityvaus požiūrio⁽⁹⁾.

c) Neteisėtas ir apgaulingas turinys

4.3 Rizikos prevencija ir interneto, kaip vaikų raidos priemonės, rėmimas yra neatskiriami to paties proceso, turinio

⁽⁸⁾ Kalbama apie tai, kaip kuriama Wikipedia – skaitmeninė enciklopedija, kuria galima nemokamai naudotis internete – tūkstančių savanorių ekspertų bendradarbiavimo vaisius.

⁽⁹⁾ EESRK nuomonė dėl Skaitmeninės kultūros, skaitmeninių įgūdžių ir skaitmeninės įtraukties didinimo, OL C 318. 2011 10 29, p. 9.

užtikrinti ramią prevenciją, aspektai. Svarbu sukurti natūralaus vaiko smalsumo ir draudimų, galinčių sulėtinti arba iškreipti brendimo procesą ir savarankiškumo ugdymą, pusiausvyrą.

4.3.1 Elektroninių nusikaltimų, pavyzdžiui, vaikų pornografijos ir viliojimo, prevencijai bei kovai su priekabiavimu elektroninėje erdvėje reikalingas suaugusiųjų gebėjimas įvertinti gresiančios problemos ženklus. Komitetas mano, kad būtina įtraukti ekspertus – vaiko raidos psichologus, vaikų neuropsichiatrus, pediatrus, psichologus konsultantus ir šeimos gydytojus, kad jie rengtų mokymo kursus ir medžiagą tėvams ir pedagogams.

4.3.2 Be to, būtų galima rasti ir techninį sprendimą, pavyzdžiui, į kiekvieną naršyklę įtraukti intuityviojo skaitymo grafinį simbolį (jis turėtų būti tinkamai populiarinamas), kuris atliktų „įspėjamojo skambučio“ funkciją ir realiuoju laiku praneštų apie įtarimų keliančias nuorodas kompetentingai teisėsaugos institucijai.

4.3.3 Turi būti stiprinami ir prevencijos veiksmai, susiję su tam tikrais svarbiais nesąžiningo naudojimosi internetu aspektais, dėl kurių visų pirma nukenčia vaikai. Visų pirma reikia sugriežtinti ES teisės aktus, taikomus turiniui, kurį galima atsisiųsti iš mobiliojo ryšio telefonus bei planšetinius kompiuterius, ir paraginti nacionalines reguliavimo institucijas priimti deramą atsakomybę.

Komitetas pritaria Komisijos išipareigojimui (2.3.4 punktas) užtikrinti, „kad reklamos vaikams skirtose interneto svetainėse standartai sudarytų sąlygas užtikrinti apsaugos lygį, palyginamą su tuo, kuris siejamas su garso ir vaizdo paslaugų reklamomis“.

4.3.4 Ypač daug dėmesio reikia skirti prevencijos ir informacinių technologijų saugumo užtikrinimo programinės įrangos (filtrų, antivirusinių sistemų, tėvų vykdomos kontrolės priemonių ir kt.) kainoms. Reikia stengtis išvengti su rizika susijusios

atskirties, nes dėl didelių programinės įrangos kainų vaikai, mažiau pasiturinčios šeimos ir mokyklos gali patirti didesnę skaitmeninę pavojų.

4.4 Vis dėlto prieš imantis teisėsaugos priemonių, būtina ir svarbiausia vykdyti prevenciją, visų pirma šviesti vaikus šeimoje ir mokykloje. Reikia stiprinti mokytojų profesinį rengimą, į jų studijų programas įtraukiant ir naudojimosi internetu žinias. Be to, gali būti naudinga apibrėžti ir mokyklose skleisti tam tikras mandagumo kalbant mobiliojo ryšio telefonu ir bendraujant socialiniuose tinkluose taisykles, kurių laikytųsi vaikai, mokytojai ir šeimos.

d) Asmens duomenų apsauga

4.5 Rūpimus asmens duomenų apsaugos srities klausimus ir prašymus EESRK pastaraisiais metais išdėstė įvairiose nuomonėse. Komitetas mano, kad griežtesnės nuostatos turėtų būti taikomos ne tik ES įmonėms, bet ir visiems kitiems Europos rinkos subjektams. Konkrečiai kalbant apie *socialinius tinklus*, tenka kovoti su, atrodytų, „supaprastinamaisiais“ *Google* ir *Facebook* veiksmiais, kuriais iš tiesų siekiama iš lankytojų profilių paimtus asmens duomenis nevaržomai naudoti komerciniams tikslams. Šiuo atveju, kalbant apie vaikus, būtinas dar didesnis atsargumas ⁽¹⁰⁾.

e) Sveikata ir priklausomybė

4.6 Komunikate nekeliamas klausimas dėl pavojaus vaikų, kurie daug laiko naršo internete arba žaidžia su įvairiomis informacijos laikmenomis, fizinei ir psichologinei sveikatai: žala raumenų ir kaulų sistemai ir laikysenai, regai, nutukimas, psichologinė priklausomybė ⁽¹¹⁾, polinkis į atskirtį ir atsiribojimas nuo tikrovės, taigi, nenumatomos ir priemonės.

Pageidautina, kad būtų numatyti su šiuo svarbiu aspektu susiję veiksmai arba būtų parengtas *ad hoc* dokumentas ir nuolat vykdoma stebėseną. Dabartinė Europos lygmens statistika yra pasenusi, o pats reiškinyss nuolat ir sparčiai kinta.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, OL C 229, 2012 7 31, p. 90; žr. taip pat EESRK nuomonę dėl Atsakingo naudojimosi socialiniais tinklais, dar nepaskelbta OL.

⁽¹¹⁾ Priklausomybė nuo interneto pradėta tirti 1995 m., kai Kimberly Young JAV įsteigė pirmąjį „Priklausomybės nuo interneto centrą“ (www.netaddiction.com). Pastaraisiais metais svarbūs tyrimai atlikti Vokietijoje, Italijoje, Čekijoje.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje

(COM(2012) 238 final)

(2012/C 351/16)

Pranešėjas **Thomas McDONOGH**

Europos Sąjungos Taryba, 2012 m. birželio 15 d., ir Europos Parlamentas, 2011 m. birželio 25 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje

COM(2012) 238 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 6 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už 1 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo siekiama užtikrinti pasitikėjimą tarpvalstybinių elektroninių operacijų saugumu ir patogų naudojimąsi jomis, ir taip sustiprinti ES bendrąją rinką.

1.2 Komitetas tvirtai remia bendrosios rinkos pažangą ir mano, kad priėmus šį reglamentą Europos Sąjungoje veiksmingesnės taps internetu teikiamos viešosios ir privačios paslaugos, e. verslas ir elektroninė prekyba ir kad tai bus naudinga kitoje ES šalyje dirbantiems ir studijuojantiems ES piliečiams ir tarpvalstybinę verslą plėtojančioms MVĮ.

1.3 Komitetas teigiamai vertina tai, kad reglamente pateikti pasiūlymai yra neutralūs technologijų požiūriu ir kartu atviri inovacijoms.

1.4 Tačiau, Komiteto nuomone, Komisija šiuo reglamentu galėjo žengti drąsesnį žingsnį ir paspartinti kai kurių paslaugų Europos elektroninės atpažinties technologijų (*de facto* bei *de jure*) kūrimo procesą.

1.5 EESRK pripažįsta, kad elektroninės atpažinties reguliavimas priklauso valstybių narių kompetencijai, ir atsižvelgia į subsidiarumo ir proporcingumo principus, tačiau rekomenduoja Komisijai pagalvoti, ar nebūtų galima įvesti standartizuotų ES elektroninės atpažinties priemonių, kuriomis neprivaloma tvarka galėtų naudotis bet kuris prašymą pateikęs pilietis. Sukūrus Europos elektroninės atpažinties schemą, kuria galėtų naudotis visi piliečiai, būtų lengviau kurti tikrą bendrą prekių ir paslaugų rinką, kuri savo ruožtu būtų labai naudinga visuomenei ir teiktų

vertingų paslaugų: būtų užtikrinta didesnė apsauga nuo sukčiavimo, ekonominės veiklos vykdytojai labiau vieni kitais pasitikėtų, sumažėtų paslaugų kainos, pagerėtų jų kokybė ir piliečių apsauga ir kt.

1.6 Komitetas rekomenduoja Komisijai parengti Europos Sąjungos elektroninės atpažinties standartą, panašų į tuos, kuriuos yra parengęs Europos standartizacijos komitetas (CEN). ES elektroninės atpažinties standartu būtų apibrėžti Europos Sąjungos elektroninės atpažinties parametrai, paskatinsiantys suderinti skirtingas nacionalines elektroninės atpažinties schemas ir padėsiantys sukurti modelį, pagal kurį vėliau bus diegiamos naujos elektroninės atpažinties schemas.

1.7 EESRK rekomenduoja Komisijai apsvarstyti galimybę pradėti Europos Sąjungoje taikyti elektroninės atpažinties technologijas, kuriomis savanoriškai galėtų naudotis visi piliečiai, ir sukurti bazinę schemą, pagal kurią tam tikroms e. prekybos vartotojų operacijoms būtų leidžiama naudoti Europos Sąjungoje patvirtintas elektroninės atpažinties technologijas.

1.8 Kadangi šiuo metu nė vienoje iš 27-ųjų valstybių narių įmonėms (juridiniams asmenims) nėra sukurta gerų nacionalinių elektroninės atpažinties schemų, Komitetas rekomenduoja Komisijai, atsižvelgiant į subsidiarumo ir proporcingumo principą, kuo greičiau priimti juridiniams asmenims skirtą savanorišką Europos elektroninės atpažinties schemą, kurioje būtų apibrėžti visoms ES įmonėms taikytini parametrai.

1.9 Komitetas palankiai vertina siūlomo reglamento nuostatas dėl svetainių tapatumo nustatymo. Komitetas mano, kad kuo anksčiau bus imtasi šias nuostatas įgyvendinti, tuo

lengviau bus stiprinti vartotojų ir įmonių didelio tarpusavio pasitikėjimo dvasią, be kurios bendroji skaitmeninė rinka tiesiog negali egzistuoti.

1.10 Komitetas dar kartą prašo Komisijos pateikti pasiūlymų patvirtinti Europos įmonių patikimumo ženklą. Ankstesnėse nuomonėse EESRK jau yra sakęs, kad patvirtinus Europos įmonių patikimumo ženklą, vartotojai daug labiau pasitikėtų elektronine, tarpvalstybine prekyba.

1.11 EESRK džiaugiasi, kad siūlomame reglamente atsižvelgta į daugelį Komiteto nuomonių, kuriose buvo raginama suderinti skirtingų valstybių elektroninės atpažinties sistemas, e. parašą ir patikimumo užtikrinimo paslaugas, taip pat į Komiteto prašymus internetinėje erdvėje užtikrinti piliečių teises į privatumą ir saugumą⁽¹⁾. Komitetui taip pat malonu, kad reglamento projekte yra nuostata, reglamentuojanti, kad valstybės narės prisiima atsakomybę už atitinkamas savo sistemas.

1.12 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad reglamente atsižvelgiama į pagal programos STORK⁽²⁾ projektus vykdomą techninės standartizacijos ir proceso kūrimo darbą, kurio tikslas – sukurti Europos elektroninės atpažinties sąveikumo platformą ir įdiegti praktinę schemą, pagal kurią bus galima sukurti e. parašų ir susijusių tarpvalstybinių internetinių patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinką. Komitetas rekomenduoja Komisijai paremti šias itin vertingas pastangas ir suteikti visą reikiamą pagalbą, kad šis darbas paspartėtų.

1.13 EESRK rekomenduoja priėmus siūlomą reglamentą surengti informavimo kampaniją, kurios metu piliečiams būtų aiškinama, kaip praktiškai tarpvalstybinėms operacijoms bus naudojamos elektroninės atpažinties priemonės ir e. parašas, ir būtų išsklaidytos visos jų su privatumu ir apsauga susijusios abėjonės.

1.14 Besivystant skaitmeninei visuomenei, internetu pradedama teikti vis daugiau svarbių viešųjų paslaugų, todėl Komitetas pabrėžia, kad Komisijai kaip niekada reikia kryptingai remti strategijas, kuriomis siekiama visoje Europos Sąjungoje paspartinti e. įtrauktį.

1.15 EESRK prašo Komisijos persvarstyti tas reglamento nuostatas, kuriose numatytas deleguotųjų aktų taikymas, ir paaiškinti Komitetui, kodėl šie įgaliojimai būtinai reikalingi norint įgyvendinti atitinkamus straipsnius.

2. Padėties apžvalga

2.1 Direktyva dėl e. parašų galioja jau daugiau kaip 12 metų. Joje yra spragų (pavyzdžiui, neapibrėžta paslaugų teikėjų pareiga

atlikti nacionalinę priežiūrą), trukdančių e. parašus naudoti tarpvalstybinėms operacijoms, be to, direktyvoje neatsižvelgta į daug naujų technologijų.

2.2 Visos ES šalys turi e. parašus reglamentuojančią teisinę bazę, tačiau visur ji skirtinga, todėl faktiškai neįmanoma vykdyti tarpvalstybinių elektroninių operacijų. Tą patį galima pasakyti ir apie patikimumo užtikrinimo paslaugas (elektronines laiko žymas, elektroninius spaudus ir elektroninio pristatymo paslaugas bei svetainių tapatumo nustatymo priemones) – visoms joms, kad galėtų sąveikauti, trūksta bendros Europos masto tvarkos. Todėl šiuo reglamentu siūloma šioms paslaugoms taikyti bendras taisykles ir praktiką.

2.3 Reglamente reikėtų išskirti tris svarbiausius aspektus:

- i. reglamentu atnaujinama elektroninių parašų teisinė bazė ir panaikinama šiuo metu galiojanti direktyva dėl e. parašų. Pavyzdžiui, numatyta galimybė „pasirašyti“ mobiliuoju telefonu; reikalaujama didesnės atsakomybės už saugumą; reglamente numatytos aiškos ir griežtesnės e. parašo ir susijusių paslaugų priežiūros taisyklės.
- ii. Reglamentu reikalaujama įvairių nacionalinių elektroninės atpažinties sistemų abipusio pripažinimo (ne suderinimo ar centralizavimo), taigi jūsų turimoms elektroninės atpažinties sistemoms suteikiama daugiau galimybių (pajėgumų), nes jomis bus galima naudotis visoje Europos Sąjungoje.
- iii. Į reglamentą pirmą kartą įtrauktos kitos patikimumo užtikrinimo paslaugos, o tai reiškia, kad nuo šiol bus aiški teisinė bazė ir daugiau saugiklių (stiprių priežiūros institucijų), užtikrinsiančių paslaugų, susijusių su elektroniniais spaudais, laiko žymomis, elektroniniais dokumentais, elektroniniu pristatymu ir svetainių tapatumu, teikėjų priežiūrą.

2.4 Siūlomu reglamentu:

- ES valstybės narės nebus verčiamos įvesti, o privatūs asmenys – turėti nacionalines tapatybės korteles, elektronines tapatybės korteles ar kitas elektroninės atpažinties priemones,
- neįvedama Europos masto elektroninės atpažinties sistema ar kokia nors kita Europos masto duomenų bazė,
- neleidžiama ir nereikalaujama asmens duomenis atskleisti kitoms šalims.

2.5 Manoma, kad dažniau pradėjus naudoti elektroninės atpažinties priemones, populiarsnės turėtų tapti internetinės mokesčių surinkimo, mokymo kursų ir kitos socialinės paslaugos, taip pat e. viešieji pirkimai ir e. sveikatos paslaugos.

⁽¹⁾ OL C 97, 20007 4 28, p. 27–32.
OL C 228, 2009 9 29, p. 66–68.
OL C 44, 2011 2 11, p. 178–181.
OL C 54, 2011 2 19, p. 58–64.
OL C 318, 2011 10 29, p. 105–108.
OL C 229, 2012 7 31, p. 1–6.

⁽²⁾ www.eid-stork.eu/.

2.6 Komisija ir ES valstybės narės jau yra įgyvendinusios STORK projektą (17 valstybių narių kartu kūrė sąveikias sistemas), kurie įrodė, kad tarpvalstybinis abipusis elektroninės atpažinties sistemų pripažinimas gali vykti sklandžiai.

2.7 Reglamento projektas – paskutinis iš 12-os svarbiausių Bendrosios rinkos akte ⁽³⁾ pasiūlytų veiksmų, taip pat vienas iš 2011–2015 m. e. valdžios veiksmų plane ⁽⁴⁾, ES stabilumo ir ekonomikos augimo gairėse ⁽⁵⁾ ir Europos skaitmeninėje darbotvarkėje ⁽⁶⁾ išdėstytų pasiūlymų.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Norint įgyvendinti Europos skaitmeninę darbotvarkę, užtikrinti Europos piliečių gerovę, sudaryti geras sąlygas ES įmonėms (ypač 21 milijonui MVĮ), reikia sukurti visiškai integruotą skaitmeninę bendrąją rinką. Šiandien 13 milijonų piliečių dirba kitoje ES šalyje, o 150 milijonų perka internetu; tačiau tik 20 proc. ES internetinių pirkėjų prekes ir paslaugas perka iš kitos ES valstybės. Siekiant pažangos skaitmeninėje bendrojoje rinkoje, būtina sukurti suderintą ir sąveikią ES masto elektroninės atpažinties sistemą ir patikimumo užtikrinimo (svetainių tapatumo nustatymo, laiko žymų bei elektroninių spaudų ir kt.) paslaugas.

3.2 Labai svarbu skatinti plėtoti e. viešąjį pirkimą ir didinti veiksmingumą, skaidrumą ir konkurencingumą. Šiuo metu e. viešasis pirkimas vyksta vangiai: tik 5 proc. ES viešojo pirkimo procedūrų gali būti vykdomos elektronine forma.

3.3 Tenka apgailestauti, kad per tą laiką, kol nesukurta Europos masto elektroninės tapatybės kortelės schema, atsirado daug įvairių nacionalinių schemų. EESRK pripažįsta, kad dabartinėmis šiame reglamento projekte Komisijos siūlomomis priemonėmis sudaryti palankesnes sąlygas iki 2015 m. sukurti visiškai integruotą skaitmeninę bendrąją rinką ⁽⁷⁾ siekiama abipusio teisinio įvairių nacionalinių elektroninės atpažinties schemų, apie kurias yra pranešta, pripažinimo ir sukurti konkrečias sąlygas techninei visų schemų, apie kurias yra pranešta, sąveikai.

3.4 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad Komisija, rengdama šį reglamentą, nedaro perversmo, – reglamentas pagrįstas direktyva dėl elektroninių parašų ⁽⁸⁾ ir užtikrina žmonėms ir įmonėms galimybę jungiantis prie kitų elektroninės atpažinties schemas turinčių ES šalių viešųjų paslaugų naudotis savo nacionalinėmis elektroninės atpažinties schemomis.

3.5 Tačiau Komitetas galvoja, kad Europos Sąjungai reikia turėti standartizuotą, visiems piliečiams ir įmonėms taikytiną Europos elektroninės atpažinties schemą, ir apgailestauja, kad reglamentu nesiekama sukurti bendros Europos elektroninės atpažinties schemas. Nors reglamentu reikalaujama, kad visos

valstybės narės privalo pripažinti visas nacionalines elektroninės atpažinties schemas, apie kurias yra pranešta pagal šį reglamentą, šalims leidžiama nuspręsti pranešti arba nepranešti apie savo nacionalines schemas, o nacionalinės elektroninės atpažinties schemas neturinčios valstybės pagal reglamentą gali turėti savo preferencijų.

3.6 Siūlomu reglamentu gerbiamas valstybių narių suverenumas ir neįvedama prievolė visiems ES piliečiams turėti elektroninę tapatybę, vis dėlto reikėtų apsvarstyti visuotinės Europos elektroninės atpažinties schemas privalumus. Laikui bėgant elektroninės tapatybės neturintys piliečiai atsidurs nepalankioje padėtyje. Tam, kad visi piliečiai galėtų pasinaudoti lygiomis galimybėmis, jie turi turėti elektroninę tapatybę, kuria būtų galima naudotis visoje ES.

3.7 Norint sklandžiai atlikti elektronines operacijas, kurioms reikia elektroninės atpažinties priemonių ir patikimumo užtikrinimo paslaugų, būtinai reikia, kad ES veikiančios sistemos tarpusavyje sąveikautų, ir dar daug reikia nuveikti, kad būtų iki galo sukurta Europos elektroninės atpažinties sąveikumo platforma.

3.8 Reikėtų Europos masto informavimo programos, kad žmonėms būtų aiškinama, kaip naudotis elektroninės atpažinties priemonėmis, elektroniniu parašu ir patikimumą užtikrinančiomis paslaugomis, kad žmonės internetinėje erdvėje būtų saugūs ir išsaugotų privatumą. Sąmoningumo didinimo ir informavimo kampanija turėtų būti vykdoma taip, kad būtų patenkinti visi piliečiai, kokie bebūtų jų informaciniai poreikiai ir skaitmeninio raštingumo lygis.

3.9 Daugeliui žmonių atliekant operacijas naudojantis skaitmeninėmis paslaugomis kyla abejonių dėl privatumo ir saugumo. Abejonių dar padaugėja, kai nesuprantama, kokiomis technologijomis naudojamosi teikiant šias paslaugas, – dėl to kyla bereikalinga baimė ir pasipriešinimas. Valdžios institucijos ir valstybės narės turi dėti daugiau pastangų aiškindamos žmonėms, kaip naudojantis elektroninės atpažinties ir elektroninio parašo technologijomis, apie kurias yra pranešta, yra saugomas jų privatumas ir užtikrinamas saugumas. Šiuo požiūriu EESRK pažymi, kad pasiūlyta patikimumo užtikrinimo paslaugų schema yra parengta taip, kad nebūtų atskleidžiami ar persiunčiami jokie bereikalingi duomenys ir kad informacija nebūtų centralizuotai kaupiama.

3.10 Komitetas jau ankstesnėse nuomonėse ragino Komisiją teikti pasiūlymus, kad veiklą internetu vykdančioms įmonėms būtų sukurta ES sertifikavimo schema – Europos patikimumo ženklas. Europos patikimumo ženklas užtikrintų, kad įmonė visiškai atitinka Europos teisės reikalavimus ir kad bus apsaugotos vartotojų teisės. Tokia schema padidintų vartotojų pasitikėjimą elektronine prekyba.

3.11 Komitetas mano, kad Europai vis labiau pereinant prie skaitmeninių jungčių ir pradėjus dažniau naudotis elektroninės atpažinties priemonėmis bei patikimumo užtikrinimo paslaugomis, labai svarbu, kad visi piliečiai galėtų naudotis šiomis technologijomis ir turėtų tam reikiamų įgūdžių, t. y., kad visi galėtų

⁽³⁾ COM(2011) 206 final.

⁽⁴⁾ COM(2010) 743 final.

⁽⁵⁾ COM(2011) 669 final.

⁽⁶⁾ COM(2010) 245 final.

⁽⁷⁾ EUCO 2/1/11 ir EUCO 52/1/11.

⁽⁸⁾ Direktyva 1999/93/EB.

lygiomis teisėmis patirti skaitmeninio perversmo naudą. Skaitmeninės įtraukties problema tebėra opi, nes ketvirtadalis Europos Sąjungos gyventojų niekada nesinaudojo internetu; didžiausi kliuviniai tebėra amžius, lytis ir išsilavinimas.

4. Konkrečios pastabos

4.1 EESRK atsižvelgia į subsidiarumo principą, tačiau rekomenduoja Komisijai apsvarstyti galimybę visiems piliečiams įvesti ES masto elektronines tapatybės korteles. Galbūt tai būtų galima padaryti apibrėžiant standartinius parametrus ir juos įtraukiant į visas nacionalines elektroninės atpažinties schemas (tai suteiktų joms ES elektroninės atpažinties schemas statusą), ir tam tikroms paslaugoms įvedant ES patvirtintas elektroninės atpažinties priemones. Tad tokiu atveju, kai nėra nacionalinės schemos, piliečiai panorėję galėtų pateikti prašymą suteikti jiems ES elektroninę tapatybę.

4.2 Komitetas prašytų Komisijos pagalvoti apie galimybę įvesti ES masto elektroninės atpažinties sistemą ir šiuo tikslu sukurti bazinę schemą, numatančią ribotą ES patvirtintų elektroninės atpažinties priemonių naudojimą vartotojų atliekamoms elektroninės prekybos operacijoms. Šių Europos elektroninės atpažinties priemonių tvirtinimą centralizuotai valdyti galėtų ES lygmeniu kontroliuojama įstaiga, galinti vartotojams ir prekybininkams užtikrinti reikiamą aukštą patikimumo ir apsaugos lygį.

4.3 Kadangi šiuo metu nė vienoje iš 27-ųjų valstybių narių nėra sukurta gerų nacionalinių įmonių (juridiniams asmenims) skirtų elektroninės atpažinties schemų, Komitetas rekomenduoja Komisijai pasinaudoti dabartine galimybe ir paraginti kuo skubiau juridiniams asmenims patvirtinti Europos elektroninės atpažinties schemą. Rengiant tokią schemą, be abejo, reikia atsižvelgti į subsidiarumo ir proporcingumo principus. Jeigu veiksmų bus imtasi dabar, Europos Sąjungai vėliau nereikės skausmingai derinti begalės pačių įvairiausių piliečiams skirtų nacionalinių elektroninės atpažinties schemų, kurių bus prikurtą neturint visuotinės Europos elektroninės tapatybės kortelės. Be to, įdiegus Europos juridinių asmenų elektroninės atpažinties schemą, komercinės naudos iš jos tuoj pat patirtų 21 milijonas Europos MVĮ, nes plėstųsi jų tarpvalstybinė veikla.

4.4 Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad šešiolikoje iš keturiasdešimt dviejų reglamento projekto straipsnių Komisijai suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus⁽⁹⁾. EESRK supranta, kad deleguotųjų aktų reikia, kad būtų lengviau įgyvendinti kai kuriuos techninius reglamento aspektus ir kad jie Komisijai šiuo atveju suteikia daugiau laisvės, vis dėlto Komitetui toks perdėtas šių įgaliojimų naudojimas kelia susirūpinimą. EESRK nuogaustauja, kad nustatytų tinkami deleguotųjų aktų naudojimo saugiklių⁽¹⁰⁾ gali nepakakti, kad Taryba ir Europos Parlamentas galėtų veiksmingai prižiūrėti, kaip Komisija šiuos įgaliojimus vykdo, ir tai turėtų pasekmių mechanizmo teisiniam saugumui ir tikrumui.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnis.

⁽¹⁰⁾ Turimi omenyje saugikliai, nurodyti Lisabonos sutarties 290 straipsnyje ir Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos bendrame susitarime dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio taikymo.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl prekybos, augimo ir vystymosi. Prekybos ir investicijų politikos pritaikymas šalims, kurioms pagalbos reikia labiausiai

(COM(2012) 22 final)

(2012/C 351/17)

Pranešėja **Evelyne PICHENOT**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. sausio 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Prekybos, augimo ir vystymosi. Prekybos ir investicijų politikos pritaikymas šalims, kurioms pagalbos reikia labiausiai

COM(2012) 22 final.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 127 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas primena

2012 m., po dešimtmetį trukusio ryžtingos politikos, susiejančios prekybą ir vystymąsi, įgyvendinimo Europos Komisija komunikate „Prekybos ir investicijų politikos pritaikymas šalims, kurioms pagalbos reikia labiausiai“⁽¹⁾ pateikia veikiau atsargų šios politikos vertinimą sparčiai besikeičiančiame pasaulyje. Šiuo metu daugiau nei 50 % pasaulio prekybos apimtys tenka besivystančioms šalims. Numatoma, kad pietų šalių tarpusavio prekybos apimtys potencialas artimiausiais metais augs sparčiausiai. Pasikeitė ir pats kliūčių prekybai pobūdis: jos tampa vis labiau netarifinėmis ir tai didžiausia besivystančių šalių eksportuotojų problema.

Atsižvelgdamas į tai EESRK pabrėžia, kad svarbu geriau integruoti besivystančias šalis į regioninę ir tarptautinę prekybą. Jis pritaria Europos Sąjungos įsipareigojimui skatinti daugiašališkumą ir kuo skubiau sudaryti PPO susitarimą, kuris būtų palankiausias mažiausiai išsivysčiusioms šalims. Tačiau EESRK primena, kad prekyba yra tik priemonė, o ne tikslas. Besikeičiančiame pasaulyje, kuriam būdingos precedento neturinčios aplinkos problemos ir vis didėjanti nelygybė, šiuo metu pagrindinis iššūkis – paversti prekybos politiką nauja, labiau integruota ir tvaresne vystymosi forma.

1.2 Komitetas pritaria

Naująjį Komunikatą dėl prekybos, investicijų ir vystymosi reikia vertinti palankiai kaip veiksmingo Europos Komisijos generalinių direktoratų bendradarbiavimo rezultatą. EESRK pripažįsta pilietinės visuomenės dalyvavimo viešosiose konsultacijose

kokybę, analizės svarbą, taip pat pastangas siekti nuoseklumo ir įgyvendinti su prekyba susijusius Pokyčių darbotvarkės⁽²⁾ aspektus. Komitetas ypač teigiamai vertina tai, kad atkreiptas dėmesys į prekybos politikos poveikį, stebėseną ir vertinimą, kurie suteikia geriausią pagrindą pragmatiniam prekybos ir vystymosi ryšiui užtikrinti. EESRK kartu su savo partneriais dalyvauja šioje stebėsenoje ir ragina įvertinti kliūtis prekybai ir investicijoms, kurios galėtų daryti neigiamą poveikį tam tikroms besivystančioms šalims.

EESRK pritaria, kad svarbu skirti dėmesį privačių ekonominės veiklos dalyvių, visų pirma labai mažų, mažųjų ir vidutinių įmonių galimybėms gauti kreditus, pagalbai prekybai ir paramai vietos ir regiono prekybai tarp smulkiųjų ūkininkų mastu. EESRK primena besivystančių šalių vadovams, kad labai svarbu sukurti jų šalyse saugią investicinę aplinką ir svarbų produktyvios pasiūlos vaidmenį užtikrinant vystymąsi.

EESRK remia Europos Komisijos plėtos ir bendradarbiavimo (DEVCO) generalinio direktorato iniciatyvą tęsti struktūruotą dialogą vystymosi klausimu (angl. *Policy forum for development*) tarpiniame etape iki 2013 m.

1.3 Komitetas kritiškai vertina

Tuo metu, kai pasaulyje vyksta spartūs pokyčiai, kai nedelsiant reikia spręsti klimato problemas ir vis didėja atotrūkis tarp besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių ir šalių, kuriose

⁽¹⁾ Prekyba, augimas ir vystymasis. Prekybos ir investicijų politikos pritaikymas šalims, kurioms pagalbos reikia labiausiai COM(2012) 22 final

⁽²⁾ ES vystymosi politikos poveikio didinimas. Pokyčių darbotvarkė, COM92011) 637 final.

nesiformuoja rinkos ekonomika, komunikate apsiribojama savo politikos koregavimu, pvz., *a posteriori* pateisinant bendrosios lengvatų sistemos (BLS) reformos tikslingumą. Atnaujintos vystymosi vizijos kūrimas turi tapti prioritetine užduotimi tiek ES, tiek ir jos partneriams, kurių pajėgumus reikia stiprinti siekiant integracinio ir tvaraus vystymosi. Komitetas ragina tęsti plataus masto diskusijas su pilietine visuomene siekiant pažangos judant šia kryptimi.

Komunikate nenagrinėjami kai kurie svarbūs klausimai. Visų pirma, jame neatsižvelgiama į prekybos susiskaidymo analizę. Komunikate patvirtinama, kad šiuo metu prekyboje išsiskiria trys šalių grupės: mažiausiai išsivysčiusios šalys, kurių dalis pasaulio prekyboje vis dar nedidelė, sparčiai besivystančios šalys, kuriose formuojasi rinkos ekonomika, ir tarp šių grupių esančios „vidurinės“ šalys. Kadangi Komunikate pabrėžiamas dėmesys „šalims, kurioms pagalbos reikia labiausiai“, jame išsamiai nenagrinėjamas „vidurio“ šalims taikomas prekybos režimas, nors kaip tik šiai kategorijai priklauso dauguma besivystančių šalių. Griežtesnė Bendroji lengvatų sistema (BLS) negali atstoti vystymosi strategijos.

EESRK įspėja, kad šalių diferencijavimo tik pagal pajamų kriterijų (BVP) galimybės yra gana ribotos. Taikyti ne tik nacionalinių pajamų kriterijų (kaip tai daroma mažiausiai išsivysčiusių šalių atžvilgiu) siekiant geriau diferencijuoti besivystančias šalis yra daug žadantis metodas, kurio taikymą ES turi skatinti savo tarptautinėse struktūrose. Šią temą ES jau dabar galėtų svarstyti diskusijose dėl JT tūkstantmečio vystymosi tikslų laikotarpiui po 2015 m. ir dėl tvaraus vystymosi tikslų (TVT).

1.4 Komitetas rekomenduoja

EESRK primena, kad svarbu parengti *sui generis* vystymosi strategijas, kuriose būtų derinama vidaus ir prekybos politika siekiant tvaraus ir integracinio augimo. Vietos lygmens priemonės, kuriomis stiprinama teisinė valstybė, šalinamas rinkos nepakankamumas ir apsaugoma ekonominė bei žmoniškoji aplinka, yra esminiai vystymosi strategijos veiksniai. Be šių elementų prekybos indėlis į vystymąsi bus nežymus ir ribotas, ypač žemės ūkio srityje.

Komitetas pakartoja savo rekomendaciją įtraukti poveikio tvariam vystymuisi vertinimus į platesnį *ex ante* ir *ex post* etapus apimančią prekybos politikos pasekmių vertinimą, kuriame atsižvelgiama ir į strategijos „Europa 2020“ Europos tikslus.

EESRK ragina ES savo prekybos su besivystančiomis šalimis strategijoje labiau atsižvelgti į 2012 m. birželio mėn. Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) išvadas dėl būtiniausios socialinės apsaugos.

EESRK rekomenduoja į bendrąją laisvosios prekybos susitarimų vertinimą įtraukti nuostatas dėl tvaraus vystymosi taikant EESRK vykdomas nuolatinės stebėsenos ir šių susitarimų *ex post* analizės procedūras. Be to, EESRK taip pat ragina į visų

prekybos susitarimų nuostatas dėl tvaraus vystymosi įtraukti konkretų įsipareigojimą dėl visapusiško tvaraus vystymosi susitarimo stebėsenos ir jo poveikio vertinimo.

EESRK ragina ES aktyviau daugiašalėse struktūrose skatinti suteikti teisę mažiausiai išsivysčiusių šalių produktams netaikyti muitų ir kvotų. Sąjungos prioritetu galėtų taip pat būti ES pagalba stiprinant neturtingiausių šalių derybų galimybes, kad jos galėtų sudaryti Pietų šalių tarpusavio prekybos susitarimus.

EESRK ragina ES pradėti diskusiją dėl ekonominės partnerystės susitarimų (EPS) ateities siekiant rasti sprendimą dėl užsitęsusių padėties be išeities. EESRK nori tiesiogiai dalyvauti šioje diskusijoje ir mano, kad svarstant šį klausimą reikėtų geriau atsižvelgti į „vidurinių“ šalių ypatumus.

2. Tarptautinės prekybos susiskaidymo pamokos

2.1 Nuo 2006 m., pirmą kartą po pramoninės revoliucijos, besivystančių šalių prekybos apimtis sudaro daugiau kaip 50 proc. visos tarptautinės prekybos. Jau dešimtį metų pastebima besivystančių šalių ir išsivysčiusių šalių pajamų lygio konvergencija – reiškiny, kuris dar vadinamas „atsilikimo mažinimu“. Abu šie reiškiniai susiję su muitų kliūčių mažėjimu pasaulyje ir vaidmeniu, kurį pasaulio prekyboje atlieka besiformuojančios rinkos ekonomikos šalys, visų pirma Kinija. Geografiniu požiūriu pramoninė prekyba persikelia į Aziją. Žemės ūkio produktų prekyba – į Braziliją. Tuo pat metu vyksta pokyčiai prekybos objektų srityje – prekybą produktais vežasi prekyba paslaugomis ir dauguma produktų, kuriais šiuo metu prekiaujama pasaulio mastu yra tarpiniai, o ne gatavi produktai. Išsiskiria trys šalių grupės. Mažiausiai išsivysčiusios šalys, kurių dalis pasaulio prekyboje, išlieka nedidelė, sparčiai besivystančios šalys, kuriose formuojasi rinkos ekonomika ir „vidurio“ šalys, kurių daugumą sudaro besivystančios šalys.

2.2 Šis neseniai prasidėjęs ekonominio atsilikimo mažinimas vis dėlto pasižymi labai skirtingu šalių konvergencijos tempu ir šiame procese nukenčia besivystančios šalys, kuriose nesiformuoja rinkos ekonomika. Šio pirmojo aspekto požiūriu prekyba tarp neturtingiausių ir visų kitų šalių yra netolygi. Nors iš prekybos laimi kiekviena šalis, tam tikra specializacija visuomet atneša daugiau pridėtinės vertės nei kita, o šiuo metu (santykiškai) mažiausiai pelninga specializacija susijusi su neturtingiausiomis šalimis. Jos patenka į ribotų iškastinių žaliavų ar tropinių žemės ūkio produktų eksploatavimo „spąstus“ – specializacija suteikia jiems absoliutų pranašumą prekybos procese, tačiau jų gaunamos pajamos laikui bėgant mažėja lyginant su pramoninės ar paslaugų teikimo veiklos pajamomis.

2.3 Tikintis nuolatinio žaliavų kainų kilimo dėl augančios jų paklausos besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, šių produktų eksportuojančios valstybės išivaizduoja gausiančios milžinišką pelną, tačiau vyksta priešingai – jos rizikuoja pakliūti

į primityvios prekybos žaliavomis specializacijos pinkles ir kyla pavojus tapti „savo žaliavų aukomis“ (menkas atsparumas krizėms, nepastovios eksporto pajamos ir valstybės biudžeto svyravimai, polinkis gyventi iš rentos ir finansuoti ginkluotus konfliktus) ir tokie reiškiniai kaip pernelyg didelis dėmesys valiutų keitimo kursui ir žemių nusavinimas. Kad ekonomika vystytųsi tvariai, būtina įvairinti eksportą. Tačiau lieka tikimybė, kad rinkos patvirtins istorijos įrodytą besivystančių ekonomikų priklausomybę nuo šių produktų.

2.4 Ekonominio atsilikimo įveikimas taip pat susijęs su šalių viduje didėjančia nelygybe. Valstybė atsakinga už tai, kad liberalizavus prekybą gautas pelnas būtų teisingai paskirstytas visose ekonomikos srityse ir visoje šalies teritorijoje. Prekybos ir augimo pelnas savaime nepasiskirsto visiems ekonomikos dalyviams, visų pirma labiausiai pažeidžiamuose jos sektoriuose. Todėl labai svarbu parengti *sui generis* vystymosi strategijas, kuriose būtų derinama vidaus ir prekybos politika siekiant tolygaus bendrojo augimo. Besivystančios šalys, kurių mokesčių bazė menka, o biudžeto galimybės mažesnės, šiuo atveju susiduria su antrąja problema.

2.5 Kaip ir prekyba, kuri geografiniu ir objektų sudėties požiūriu keičiasi, pramonės ir prekybos politikoje taip pat vyksta pokyčiai. Jau dešimtį metų besivystančių šalių integracijos į tarptautinę prekybą procese vyksta pokyčiai, susiję su prekybos lengvatų panaikinimu ir regioninių ir dvišalių susitarimų skaičiaus didėjimu. Komisija savo darbo dokumente konstatuoja, kad mažiausiai išsivysčiusių šalių dalis pasaulio prekyboje nuolat mažėja. 2002 m. komunikate išdėstyto interveicinio metodo, nustatyto siekiant užbaigti Dohos derybų dėl vystymosi ciklą, nepakako daug geriau integruoti mažiausiai išsivysčiusias šalis į pasaulio prekybą, taigi beveik visa prekyba vyksta joms nedalyvaujant.

2.6 Konkurencinė kova vyksta jau nebe tarp valstybių, bet pačių šalių viduje. Iš esmės, išskyrus keletą tarifų eilučių, kliūtys prekybai vis labiau pasireiškia netarifinėmis formomis, tokiomis kaip standartai, kodai, dotacijos ir reglamentavimas. Šiuo požiūriu „BRICS“ šalių pažanga tarptautinės prekybos srityje atskleidė ne tiek teigiamus prekybos liberalizavimo aspektus, kiek aiškios ir planingos, tinkamai parinktos ir savarankiškos vystymosi strategijos, kurioje derinama ryžtinga viešoji politika ir rinkos skatinimo priemonės, privalumas. Taigi, trečioji nelygybė, su kuria susiduria mažiausiai išsivysčiusios šalys, yra vystymosi strategijos stoka ir gebėjimo įveikti globalizacijos iššūkių trūkumas.

2.7 Nevienodos iš specializacijos prekyboje gaunamos *pajamos*, skirtingi gebėjimai *finansuoti* ekologišką ir integracinį augimą, galiausiai, skirtingi politiniai pajėgumai *parengti, programuoti ir vykdyti* vystymosi strategiją yra trys nelygybės apraiškos, darančios neigiamą poveikį mažiausiai išsivysčiusioms šalims šiuolaikiniame prekybos procese. Jos glaudžiai tarpusavyje susijusios ir gali didėti, jei nebus vykdomi atitinkami kolektyviniai

veiksmai derinant prekybos, investicijų ir bendradarbiavimo siekiant vystymosi politiką, kaip nurodyta JT tūkstantmečio vystymosi aštuntojo tikslo nuostatose.

3. Europos strateginės vizijos, suderintos su strategija „Europa 2020“, poreikis kintančiame pasaulyje

3.1 Komisijos komunikate dėl prekybos, augimo ir vystymosi patvirtinti bendrieji 2002 m. komunikato principai, tačiau pabrėžiama, kad būtina skirtingai vertinti besivystančias šalis, daugiausia dėmesio skiriant toms, kurioms labiausiai reikalinga pagalba. Remdamasi šiuo teiginiu, Komisija pateikė šešis šio dešimtmečio prioritetus: geriau apibrėžti prekybos lengvatas, užtikrinti veiksmingesnę pagalbą prekybai, skatinti ir apsaugoti tiesiogines užsienio investicijas, diferencijuoti derybas dėl išsamių laisvosios prekybos susitarimų atsižvelgiant į kiekvienos šalies pajamas, skatinti gerą valdymą (įskaitant tvarų vystymąsi) ir teikti pagalbą pažeidžiamoms šalims siekiant padidinti jų atsparumą vidaus ir išorės krizėms ir gerinti atsaką į jas.

3.2 EESRK pritaria šiems nuoseklumą atspindintiems prioritetams, tačiau pabrėžia, kad jie tik iš dalies padeda spręsti tris didelius su vystymusi susijusius iššūkius. Naujasis komunikatas dėl prekybos, augimo ir vystymosi parengtas remiantis labai svarbia medžiaga, sukaupia per 2011 m. vykusias labai sėkmingas viešąsias konsultacijas šia tema, ir yra sveikintinas visų generalinių direktoratų veiksmingo bendradarbiavimo rezultatas. Jis papildo Komunikatą dėl prekybos, augimo ir tarptautinės arenos, kuris ir toliau yra pagrindinis dokumentas, kuriuo susiejama prekyba ir strategija „Europa 2020“. Nors šiame specifiniame komunikate yra naujovių, pavyzdžiui, labiau diferencijuojamos besivystančios šalys ir skiriama daugiau dėmesio privatiems ekonominės veiklos dalyviams, Komunikatui dėl prekybos ir vystymosi ryšio trūksta atnaujintos ateities vizijos.

3.3 Kaip pabrėžta Komunikate ir prieš jo paskelbimą parengtame tyrime, integracija į pasaulinę prekybą nėra nei savaiminis tikslas, nei pakankama vystymosi sąlyga. Prekybos liberalizavimas ir patekimas į rinką nėra vystymosi strategija – tai tik atskiri jos elementai. Vietos lygmens priemonės, kuriomis stiprinama teisinė valstybė, šalinamas rinkos nepakankamumas ir apsaugoma ekonominė bei žmoniškoji aplinka yra būtini vystymosi strategijų elementai ir išankstinės sąlygos pajamoms iš prekybos užtikrinti, visų pirma žemės ūkio srityje.

3.4 Neturint bendros vystymosi vizijos, Europos Sąjungos įgyvendintos politinės iniciatyvos, kuriomis siekiama sudaryti išskirtines sąlygas patekti į išorės rinkas, pavyzdžiui, BLS ir Ekonominės partnerystės susitarimai (EPS), nepadėjo suteikti laukiamo postūmio augimui. Nerimą kelia ne gana menkas ekonominis šių iniciatyvų poveikis besivystančioms šalims, o silpna besivystančių šalių, kurioms buvo skirtos šios iniciatyvos, politinė valia. Sąjunga savo pačios ir jos šalių partnerių labui turėtų tiksliau nurodyti, kokios naudos tikisi mažindama tarifinių ir netarifinių kliūčių skaičių. Galiausiai Sąjunga privalo

įrodyti, kad ji vykdo nuoseklią su AKR šalimis susijusių išorės politiką, kurioje pirmenybė teikiama regioniniam prekybos aspektui (EPS) ⁽³⁾, o šių regionų vystymosi ir augimo politika išlieka nacionalinė.

3.5 Daugiašaliu lygmeniu padėtis tokia pati. Priešingai nei derybose dėl klimato kaitos, kuriose besivystančios šalys, ypač tos, kuriose nesiformuoja rinkos ekonomika, aktyviai sprendžia derybų iššūkių klausimus, politinė besivystančių šalių, kuriose nesiformuoja rinkos ekonomika, valia dalyvauti Dohos ciklo derybose yra menka, arba jos iš viso nėra. Pagalbą prekybai gaunančių šalių prioritetai ir poreikiai taip pat menkai apibrėžti, nes šiose šalyse trūksta pajėgumų ir politinės erdvės, kad būtų galima parengti tvarias vystymosi strategijas.

3.6 Europos Sąjungos pozicija pateisinama tuo, kad tarptautinis bendradarbiavimas siekiant vystymosi ir toliau pagrįstas suverenių valstybių tarpusavio susitarimais. Tačiau tokios diplomatijos faktiškai vykdoma su silpnomis ir ribotų pajėgumų šalims. Tokios padėties pasekmė yra tai, kad į prekybos aspektas neminimas nei vystymosi strategijose, nei programuojant pagalbą. Atnaujintos vystymosi vizijos kūrimas turi tapti prioritete užduotimi tiek Europos Sąjungai, tiek ir jos partneriams, kurių pajėgumus reikia stiprinti siekiant šio tikslo. Nacionalinės politikos įgyvendinimas yra pagrindinis veiksnys siekiant, kad prekyba taptų vienu iš vystymosi veiksmų. Artimiausiu metu ES veiksmai prekybos srityje turi būti grindžiami pragmatiškumu, bandymais ir siekiu eksperimentuoti ir padėti kurti šią viziją suderinant ją su strategija „Europa 2020“.

4. Pragmatinis prekybos ir investavimo metodas, padedantis kurti vystymosi viziją.

4.1 Vystyti prekybos poveikio vertinimo ir stebėsenos pajėgumus ir priemones

4.1.1 Empirinis prekybos ir vystymosi ryšio pobūdis verčia plėtoti pragmatinį prekybos politikoje taikomą metodą siekiant eksperimentuoti ir mokytis. Negalima iš anksto nei nustatyti, nei patvirtinti, ar prekybinis susitarimas skatins vystymąsi, ar ne. EESRK dar kartą pabrėžia ankstesnėje nuomonėje pateiktą rekomendaciją įtraukti poveikio tvariame vystymuisi vertinimą į platesniu mastu vykdomą prekybos politikos vertinimo ciklą nuo *ex ante* iki *ex post* atsižvelgiant į strategijoje „Europa 2020“ nustatytus Europos tikslus.

⁽³⁾ Žr. San-Domingo, 12-ojo AKR-ES ekonominių ir socialinių sluoksnių regioninio seminario baigiamąją deklaraciją 2012 m. liepos 5–6 d., San-Domingas, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-acp-eu-twelfth-regional-seminar-fd.24031>

4.1.2 Stebėseną ir vertinimą ypač reikalingi politikos, padedančios įgyvendinti prekybinius susitarimus, srityje siekiant tobulinti šią politiką reguliariai ją persvarstant. Tai pasakytina ir apie nuostatas dėl „tvaraus vystymosi“, kurios, kaip dar kartą pabrėžia EESRK, būtinai turi būti įtrauktos į kiekvieną Sąjungos sudaromą prekybos susitarimą. EESRK rekomenduoja į bendrąjį laisvosios prekybos susitarimų vertinimą nuostatas dėl tvaraus vystymosi taikant EESRK atliekamas nuolatinės stebėsenos ir *ex post* analizės procedūras. Be to, EESRK ragina į šiuo metu derinamas nuostatas dėl tvaraus vystymosi įtraukti konkretų įsipareigojimą dėl visapusiško tvaraus vystymosi susitarimo stebėsenos ir jo poveikio vertinimo.

4.1.3 Reguliarus prekybos lengvinimo ir įvairių ES besivystančioms šalims siūlomų patekimo į rinką priemonių (specialusis ir diferencijuotas režimas, EPS, BLS ir t. t.) veiksmingumo ir poveikio vertinimas turi padėti konsoliduoti esminius Sąjungos šiandienos politikos elementus. Mokslinis ir nepriklausomas poveikio vertinimas yra pagrindinė oficialios paramos vystymuisi (OPV) politikos persvarstymo priemonė. Pagalba prekybai, kurios biudžetas 2010 m. viršijo 10 mlrd. eurų, būtų daug veiksmingesnė ir tikslingesnė, jei būtų nustatyti rodikliai, leidžiantys įvertinti jos poveikį.

4.1.4 Be BLS, dar lieka neišnaudota turima veiksmų laisvė, kuria galėtų pasinaudoti besivystančios šalys. Kaip ir ankstesnėje nuomonėje, EESRK pritaria visoms ES iniciatyvoms, kuriomis siekiama skatinti besivystančias šalis naudotis priemonėmis, padedančiomis užtikrinti aprūpinimo maistu saugumą. Kalbant apie daugiašalius, regioninius ir dvišalius susitarimus ypač svarbu sudaryti palankias sąlygas pasinaudoti esamomis prekybos priemonėmis, pavyzdžiui, apsaugos priemonėmis, kurios leistų imtis veiksmų smarkiai išaugus importui, dėl kurio kyla pavojus vietos maisto produktų gamybai ⁽⁴⁾, ir įvertinti jo poveikį.

4.1.5 EESRK pakartoja ankstesnėje nuomonėje ⁽⁵⁾ pateiktą rekomendaciją reguliariai teikti reikiamų išteklių ir nuolatinę paramą, kad būtų užtikrintas sąžiningos prekybos skaidrumas, stebėseną ir didesnis patikimumas. Be to, EESRK ragina sistemingai vertinti sąžiningos prekybos poveikį ne tik galimiems paramos gavėjams, bet ir tiems, kurie jos negauna ir kurie įsikūrę tuos pačius produktus gaminančiuose regionuose.

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prekyba, augimas ir tarptautinė arena – Prekybos politika – svarbiausia ES 2020 m. strategijos sudėtinė dalis“, COM(2010) 612 final, OL C 043, 2012 02 15.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Indėlis į tvarų vystymąsi: sąžiningos prekybos ir su prekyba susijusių nevalstybinių tvarumo užtikrinimo programų vaidmuo“, COM(2009) 215 final, OL C 339, 2010 12 14.

4.1.6 Vadovaujantis 2010–2013 m. darbo programa dėl vystymosi politikos darnos, būtina įvertinti ES prekybos priemonių nuoseklumą, visų pirma tų, kuriomis užtikrinama galimybė įsigyti vaistų, intelektinės nuosavybės teisės ir deramas darbas. EESRK ragina Sąjungą aktyviau integruoti į savo prekybos strategiją besivystančių šalių atžvilgiu 2012 m. birželio mėn. TDO išvadas dėl būtiniausios socialinės apsaugos.

4.1.7 EESRK ragina išplėsti prekybos ir investicijų kliūčių, kurios gali turėti neigiamo poveikio kai kurioms besivystančioms šalims, stebėseną ir vertinimą.

4.1.8 Siekiant, kad mokymas ir vertinimas būtų veiksmingi ir padėtų reformuoti prekybos politiką, kad ji skatintų vystymąsi, į juos būtina plačiu mastu, intensyviau nei iki šiol, įtraukti pilietinę visuomenę, visų pirma skatinant ją dalyvauti prekybos ir ekonominės partnerystės susitarimų stebėsenos mechanizmuose.

4.2 Parama besivystančių šalių privatiems ekonominės veiklos vykdytojams

4.2.1 EESRK pripažįsta, kad Komunikate pabrėžtas lemiamas vaidmuo, kurį atlieka privatūs ekonominės veiklos vykdytojai, visų pirma smulkūs ūkininkai ir smulkūs verslininkai, kurie sudaro daugelio besivystančių šalių ekonomikos pagrindą. Komitetas pabrėžia, kad labai svarbu skatinti atsakingą verslo valdymą, viešojo ir privatačio sektorių partnerystę bei pripažinti skirtingas verslininkystės formas, pavyzdžiui, kooperatyvus, savidraudos draugijas ir kitas socialinės ekonomikos įmonių formas⁽⁶⁾. Jis pripažįsta, kad labai svarbu sukurti saugią investavimo aplinką, tvirtą verslo teisės sistemą, teisingą apmokestinimą, nustatyti veiksmingą ir patikimą teisinę sistemą, užtikrinančią nacionalinių ir užsienio investicijų teisinį saugumą. EESRK pabrėžia internetinės prekybos paslaugų ir infrastruktūros tinklų svarbą eksporto pasiūlos stiprinimo ir įvairinimo strategijoje.

4.2.2 EESRK remia priemones, kuriomis siekiama sudaryti smulkiesiems ūkininkams ir verslininkams palankias sąlygas gauti pagalbą prekybai, kad jie galėtų pasinaudoti prekybos galimybėmis, ir tas, kuriomis remiama politika, skatinanti perkelti verslą iš neoficialaus sektoriaus ir suteikti jam oficialiai įregistruotos veiklos statusą. Šiuo klausimu EESRK primena bendro TDO ir PPO tyrimo⁽⁷⁾ išvadas, kuriose tvirtinama, kad neoficialus užimtumas daro didelį poveikį besivystančioms šalims trukdydamas joms sėkmingai naudotis prekybos atvėrimu ir neleidamas darbuotojams pereinamuoju laikotarpiu išsivaduoti iš skurdo. Veiksmai, kuriais siekiama užtikrinti vienodas vyrų ir moterų galimybes bei paramą moterų užimtumui, padės perkelti verslą iš neoficialaus sektoriaus ir paversti jį oficialiai įregistruota

veikla. Kova su korupcija ir infrastruktūros plėtojimas ir toliau turi būti prioritetas. Medžiagos mokytis galėtų suteikti socialinių partnerių ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų bendradarbiavimas kovojant su korupcija Viduržemio jūros partnerystės šalyse.

4.2.3 Būtina stiprinti ES lyginamąjį pranašumą teikiant paramą įvairių verslo formų privatiems ekonominės veiklos vykdytojams kitų institucijų – tiek nacionalinių, tiek daugiašalių – atžvilgiu siekiant padidinti Sąjungos pagalbos prekybai priemonių veiksmingumą, juolab kad didėja pietų šalių tarpusavio prekybos apimtys. Sąjunga privalo užtikrinti iššūkius atitinkančius žmoniškuosius išteklius savo delegacijoms trečiojoje šalyje ir labiau skatinti jas kaupti vietos lygmeniu įgytą patirtį.

4.2.4 Profesinės organizacijos, kurios labai aktyviai veikia privačiame sektoriuje, gali svariai prisidėti nustatant šalių partnerių bendradarbiavimo poreikius. Aktyvesnis konsultavimasis su šiomis organizacijomis tarpininkaujant EESRK turėtų padėti suderinti bendradarbiavimo pasiūlą ir poreikį. Ankstesnė patirtis EPS derybose ir rengiant strateginius skurdo mažinimo planus vadovaujant Pasaulio bankui padėjo sustiprinti ir suformuoti besivystančių šalių profesines organizacijas.

4.2.5 Kaip pabrėžia Komisija, Komitetas palankiai įvertino teiginį, kad socialinė įmonių atsakomybė padeda pasaulio mastu skatinti sąžiningos konkurencijos sąlygas prekybos ir investicijų srityje. Nustatyta, kad didžiosios Europos įmonės, sudarydamos tarptautinius bendruosius susitarimus, į kuriuos buvo įtraukiami subrangovai, atliko lyderių vaidmenį nustatant socialinius, aplinkos apsaugos ir gero valdymo standartus prekybos srityje. Todėl raginimas laikytis EBPO rekomendacijų laikytinas geru pasiūlymu, kadangi jose numatytas skundų nagrinėjimo mechanizmą ginčų atveju. Be to, šios rekomendacijos grindžiamos poreikiu skelbti svarbią, patikimą ir kasmet tikrinamą informaciją apie įmones ir šią praktiką reikėtų visuotinai taikyti.

4.3 Rengti pasaulinio valdymo reformas

4.3.1 Bendradarbiavimas prekybos ir vystymosi skatinimo srityje turėtų būti išplėtotas ir vienyti besiformuojančios rinkos ekonomikos šalis greta EBPO šalių, kurios istoriškai pirmosios teikė viešą paramą vystymuisi ir užtikrino privilegijuotą patekimą į rinkas. Šiuo metu didžiausia veiksmų laisvė tenka besiformuojančios rinkos ekonomikos šalims. EESRK ypač ragina daugiašalėse struktūrose (visų pirma G20), taip pat savo dvišaliuose santykiuose su besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis aktyviau skatinti realias galimybes netaikant muitų ir kvotų įsigyti produktų iš mažiausiai išsivysčiusių šalių. Sąjungos prioritetu galėtų taip pat būti ES remiamas mažiausiai išsivysčiusių šalių gebėjimų derėtis stiprinimas sudarant Pietų šalių tarpusavio prekybos susitarimus.

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė dėl Lotynų Amerikos socialinės ekonomikos, OL C 143, 2012 05 22.

⁽⁷⁾ Globalizacija ir neoficialus užimtumas besivystančiose šalyse. Bendras PPO/PDO tyrimas, 2009 m.

4.3.2 EESRK primygtinai prašo dėti visas galimas pastangas, kad būtų baigtas Dohos derybų dėl vystymosi ciklas, bent jau sudarant išankstinį susitarimą, naudingą tik neturtingiausioms šalims, į kurį būtų įtraukti pagalbos teikėjų (tiek EBPO paramos vystymuisi komiteto narių, tiek ir ne narių) išipareigojimai. EESRK dar kartą patvirtina pageidavimą 2015 m. – JT tūkstantmečio vystymosi tikslų įgyvendinimo baigiamuosius metus – skirti tarptautiniam bendradarbiavimui. TVT rezultatai ir „Rio+20“ aukščiausiojo lygio susitikimu atverta tvaraus vystymosi perspektyva bus nagrinėjama tiriamojoje Komiteto nuomonėje, kurią rengiant vyks konsultacijos.

4.3.3 Tačiau ES prekybos ir vystymosi strategija susijusi ne tik su glaudesniais abipusiais santykiais su besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis ir galimybe be muitų įsigyti produktų iš neturtingiausių šalių. Tarp šių dviejų šalių grupių

esanti „vidurio“ grupė – besivystančios šalys, kuriose nesiformuoja rinkos ekonomika – yra geriausios partnerės, su kuriomis ES galėtų plėtoti abipusiai naudingus ryšius. Jos galėtų būti geriausios sąjungininkės skatinant geresnį valdymą, kuris yra pagrindinis Sąjungos tikslas. Kadangi pagrindinis dėmesys komunikate skiriamas šalims, kurioms labiausiai reikalinga pagalba, jame trūksta aiškos strategijos, kurioje nebūtų apsiri-bojama vien BLS nuostatų griežtinimu.

4.3.4 Taikyti ne vien tik nacionalinių pajamų kriterijų (kaip tai daroma mažiausiai išsivysčiusių šalių atžvilgiu) – daug žadantis metodas, kuriuo galima pagerinti specialaus ir diferencijuoto bendradarbiavimo veiksmingumą ir pagalbą prekybai. Šį klausimą ES galėtų kelti diskusijoje dėl JT tūkstantmečio vystymosi tikslų laikotarpiui po 2015 m. ir dėl Tvaraus vystymosi tikslų (TVT).

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 850/98 dėl žuvininkystės išteklių apsaugos, taikant technines priemones jūrų gyvūnų jaunikliams apsaugoti, ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1288/2009

(COM(2012) 298 final – 2012/0158 (COD))

(2012/C 351/18)

Pagrindinis pranešėjas **Brian CURTIS**

Taryba 2012 m. liepos 5 d. ir Europos Parlamentas 2012 m. liepos 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 850/98 dėl žuvininkystės išteklių apsaugos, taikant technines priemones jūrų gyvūnų jaunikliams apsaugoti, ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1288/2009

COM(2012) 298 final – 2012/0158(COD).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras 2012 m. liepos 10 d. pavedė Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Kadangi darbas skubus, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 483-iojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Brian CURTIS ir priėmė šią nuomonę 122 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, jog nuo 2012 m. gruodžio 31 d. nebebus taikomos Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1288/2009 nustatytos pereinamojo laikotarpio techninės priemonės, pritaria Komisijos pasiūlymui užtikrinti teisinį tikrumą, kol rengiamas naujų techninių priemonių pagrindų reglamentas, kuris yra sudedamoji bendros žuvininkystės politikos pertvarkos dalis.

1.2 Šios techninės priemonės svarbios tausiai žvejybai, todėl turi būti užtikrinamas nenutrūkstamas jų taikymas. Nustojus taikyti šias priemones (net laikinai), būtų padarytas neigiamas poveikis pastangoms išsaugoti žuvų išteklius, kuriems šios priemonės taikomos, ir pažeidžiamoms giliavandenių rūšių žuvų buveinėms, įskaitant NATURA 2000 buveines ir rajonus. Be to, nustojus taikyti minėtas priemones taip pat būtų duodama suprasti, kad turėtų būti liautasi taikyti tam tikras pagrįstas ir patvirtintas leidžiančias nukrypti nuo Reglamento (EB) Nr. 850/98 nuostatas.

1.3 Komitetas siūlo išsaugoti ankstesnį metodą, t. y. Reglamente (EB) Nr. 1288/2009 nustatytą pereinamojo laikotarpio techninių priemonių galiojimą pratęsti papildomam 18 mėnesių laikotarpiui, užuot jas įtraukus į Reglamentą (EB) Nr. 850/98.

2. Aplinkybės

2.1 2008 m. birželio 4 d. Komisija pateikė Tarybos reglamento dėl žuvų išteklių išsaugojimo taikant technines priemones ⁽¹⁾ pasiūlymą – šis reglamentas turi pakeisti Reglamentą (EB)

Nr. 850/98 dėl žuvininkystės išteklių apsaugos, taikant technines priemones jūrų gyvūnų jaunikliams apsaugoti, ir užtikrinti nenutrūkstamą metiniame žvejybos galimybių reglamente nustatytų techninių priemonių įgyvendinimą pereinamuoju laikotarpiu.

2.2 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo ruožtu dėl šio pasiūlymo parengė savo nuomonę, kuri po tam tikrų privalomų procedūrų buvo priimta Komiteto 451-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2009 m. vasario 25 d. ⁽²⁾

2.3 Reglamento, susijusio su šiuo pasiūlymu, svarstymą Komisijoje 2009 m. apsunkino derybos dėl Lisabonos sutarties patvirtinimo.

2.4 Tuo tarpu skubiai buvo priimtas Reglamentas (EB) Nr. 43/2009, kuriuo 2009 metams nustatytos tam tikrų žuvų išteklių ir žuvų išteklių grupių žvejybos galimybės ir susijusios sąlygos ⁽³⁾.

2.5 Per tą laiką, kol 2009 m. toliau buvo svarstomas Tarybos reglamentas dėl techninių priemonių, nustota taikyti pirmiau minėto Reglamento (EB) Nr. 43/2009 III priede numatytas priemones, kadangi baigėsi jų taikymo laikotarpis.

⁽¹⁾ COM(2008) 324 final.

⁽²⁾ OL C 218, 2009 9 11.

⁽³⁾ OL L 22, 2009 1 26, p. 1.

2.6 Todėl siekiant teisinio tikrumo ir to, kad jūrų ištekliai būtų toliau tinkamai saugomi ir valdomi, priimtas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1288/2009 dėl pereinamojo laikotarpio techninių priemonių nustatymo 2010 m. sausio 1 d.–2011 m. birželio 30 d. laikotarpiui ⁽⁴⁾, kuriame numatyta pereinamuoju 18 mėnesių laikotarpiu toliau taikyti Reglamento (EB) Nr. 43/2009 III priede nustatytas laikinas technines priemones.

2.7 Komisija, atsižvelgdama į naujus Lisabonos sutarties reikalavimus, 2010 m. atsiėmė pasiūlymą.

2.8 Pagal Reglamentą (ES) Nr. 579/2011 pereinamojo laikotarpio priemonių taikymas pratęstas dar 18 mėnesių, nes iki 2011 m. birželio 30 d. jų nepavyko sujungti su Reglamente (EB) Nr. 850/98 (arba jį keičiančiame naujame reglamente) nustatytomis šiuo metu taikomomis techninėmis priemonėmis.

2.9 Atsižvelgdama į pertvarkytą bendrą žuvininkystės politiką, dėl kurios šiuo metu deramasi, Komisija ketina vėliau persvarstyti Reglamentą (EB) Nr. 850/98. Vadinasi, naujų techninių priemonių reglamento neįmanoma baigti rengti, kad jis įsigaliotų iki 2013 m. sausio 1 d. Todėl reikia priimti sprendimą, kuriuo būtų užtikrinamas tolesnis pereinamojo laikotarpio techninių priemonių taikymas po 2012 m. gruodžio 31 d. ir dėl to būtų spėta parengti naują techninių priemonių sistemą.

2.10 Todėl pateiktas šioje EESRK nuomonėje nagrinėjamas pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento,

kuriuo keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 850/98 siekiant įtraukti minėtas technines priemones.

3. Pastabos

3.1 34b straipsnyje būtų tiksliau 3 dalį perkelti po 1 dalies: išimtyms būtų nurodytos iš karto po bendrųjų draudimų, kaip Reglamente (EB) Nr. 43/2009, o tik po to eitų reikalavimas turėti specialų leidimą žvejoti statomaisiais tinklais (dabartinio pasiūlymo 2 dalis).

3.2 Reglamento (EB) Nr. 43/2009 III priedo 9.12 dalyje nurodytų išimčių, galiojančių iki 2012 m. gruodžio 31 d., taikymas turėtų būti pratęstas. Tiksliau, paskutinio 2011 m. ketvirčio ir pirmojo 2012 m. pusmečio laikotarpiu didesniame nei 600 metrų gylyje atlikti tyrimai parodė tik nedidelį ryklių priegaudos kiekį. Todėl šią leidžiančią nukrypti nuostatą reikėtų taikyti žiauninius tinklus jūrų velniams gaudyti naudojančioms laivams, kai tik šią ataskaitą patvirtins Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komitetas.

3.3 Pasiūlyme neatsižvelgiama į Reglamento (EB) Nr. 43/2009 III priede nurodytas 1, 2, 4, 5a, 5b, 5c, 5d, 17 ir 18 dalis, kurios galioja iki 2012 m. gruodžio 31 d. Komisija paaiškino, kad nuo 2010 m. sausio 1 d. 5a, 5c ir 5d dalių taikymas yra nereikalingas; 1 ir 2 dalys buvo išbrauktos ir, Danijos prašymu, nebebus įtrauktos; 17 ir 18 dalys bus įtrauktos atitinkamai į pasiūlymo 1 straipsnio 6 ir 3 punktus.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ OL L 347, 2009 12 24, p. 6.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl naudojant žemę, keičiant žemės naudojimo paskirtį ir vykdant miškininkystės veiklą išmetamo ir pašalinamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio apskaitos taisyklių ir veiksmų planų

(COM(2012) 93 final – 2012/0042 (COD))

ir dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žemės naudojimo, žemės naudojimo paskirties keitimo ir miškininkystės (LULUCF) apskaita ir Sąjungos įsipareigojimai dėl klimato kaitos“

(COM(2012) 94 final)

(2012/C 351/19)

Pranešėjas **Ludvik JÍROVEC**

Europos Komisija, 2012 m. kovo 12 d., Europos Parlamentas, 2012 m. kovo 15 d., ir Taryba, 2012 m. kovo 26 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl naudojant žemę, keičiant žemės naudojimo paskirtį ir vykdant miškininkystės veiklą išmetamo ir pašalinamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio apskaitos taisyklių ir veiksmų planų

COM(2012) 93 final – 2012/0042 (COD)

ir dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Žemės naudojimo, žemės naudojimo paskirties keitimo ir miškininkystės (LULUCF) apskaita ir Sąjungos įsipareigojimai dėl klimato kaitos

COM(2012) 94 final.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. rugpjūčio 21 d. priėmė savo nuomonę.

483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18–19 d. (2012 m. rugsėjo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 185 nariams balsavus už, 1 - prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymui. Komitetas mano, kad šis pasiūlymas yra plataus užmojo ir kad juo pripažįstama būtinybė nustatyti griežtesnę apskaitos sistemą, kuria būtų siekiama įtraukti tarptautiniuose susitarimuose pateiktas rekomendacijas į ES teisę. Rengdama teisės aktus, Komisija turėtų užtikrinti, kad atitinkami dokumentai būtų tuo pačiu metu, laiku ir tinkamai perduodami Europos Parlamentui, Tarybai ir pilietinei visuomenei. Komisija turėtų tinkamai konsultuotis, įskaitant konsultacijas su ekspertais, dėl apibrėžčių atnaujinimo, atsižvelgiant į Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos (JTBBKK) šalių ar Kioto protokolo organų priimtus pakeitimus arba apibrėžtis, priimtas remiantis kitais daugiašaliais susitarimais. Labai svarbu užtikrinti šio pasiūlymo suderinamumą su JTBBKK priimamais sprendimais.

1.2 Atsižvelgdama į tai, kad dėl visuotinio teisinio susitarimo dėl klimato kaitos turėtų būti susitarta iki 2015 m., o pagal dabartinius planus įsigaliooti jis turėtų 2020 m., ir siekdama paremti diskusijas dėl visuotinio susitarimo, ES šiuo metu daugiausia dėmesio turėtų skirti sąžiningų ir klimato atžvilgiu veiksmingų modelių kūrimui, kurie skatintų klimato kaitos

švelninimą. Šiuo atveju didelė svarba tenka žemės naudojimui, žemės naudojimo paskirties keitimui ir miškininkystei, todėl svarbu turėti bendras tiek išmetamų, tiek pašalinamų teršalų apskaičiavimo nuostatas.

1.3 Komitetas mano, kad būtina atlikti visapusišką vertinimą, skirtą šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų kiekio mažinimui žemės ūkyje, atsižvelgiant į visus šiltnamio efektą sukeliančių dujų srautus (išmestą ir pašalintą ŠESD kiekį) vykdant pasėlių ir ganyklų tvarkymo veiklą ir žemės ūkio ir gyvulininkystės veiklą. Priešingai, žemės ūkio ir gyvulininkystės veiklos metu išmetamo ir pašalinamo ŠESD kiekio atskaitomybė ir apskaita jau dabar privaloma pagal Kioto protokolą ir joms taip pat taikomi „Sprendime dėl pastangų pasidalijimo“ nustatyti išmetamųjų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio apribojimai ⁽¹⁾.

1.4 Komitetas nusprendė, kad šį sudėtingą klausimą reikėtų išanalizuoti giliau ir tai darant labiau atsižvelgti į ES klimato kaitos politiką ir ES energijos poreikius. Komitetas siūlo

⁽¹⁾ Sprendimas Nr. 406/2009/EB.

padidinti klimato kaitos švelninimo pastangų žemės ūkyje, miškininkystėje ir susijusiose pramonės šakose matomumą, sudarant pagrindą sukurti atitinkamas politikos paskatas, pavyzdžiui, bendros žemės ūkio politikos srityje, ir suvienodinti taikymo sąlygas valstybėse narėse.

1.5 Komisija turėtų sutelkti dėmesį į visas galimas politikos kryptis, ne tik tas, kurios susijusios su aplinka ir gamta ir, susidedama šias politikos kryptis, turėtų siekti sąveikos.

1.6 Miškininkystės sektorius neanalizuojamas nei kaip visuma, nei vertinant daugiafunkcinį jo, kaip biomasės gamintojo atsinaujinančiąją energiją, vaidmenį. Komitetas pritaria ES pasiūlymui į apskaitos taisykles įtraukti nukirsto medžio produktus. Tai, kad atsižvelgiama į nukirsto medžio produktuose esančios anglies sankaupas, sustiprina medžio ir medienos produktų svarbą atliekant klimato poveikio įvertinimą ir analizę.

1.7 Komitetas palankiai vertina nacionalinių veiksmų planų sudarymą, kadangi juose galima labai gerai perteikti 1.4 punkte išdėstytą raginimą didinti galimų priemonių matomumą. Tačiau šiuo atveju būtina atkreipti dėmesį į tris pagrindinius principus:

- 1) Veiksmų planus būtina turi remti kitos politinės priemonės arba jie turi būti derinami su esamomis priemonėmis, kad būtų sukurtos sąlygos žemės savininkams ir žemės naudotojams ekonomiškai ir neužsidedant naštos vien tik sau įgyvendinti atitinkamai veiksmingas žemės naudojimo, žemės naudojimo paskirties keitimo ir miškininkystės priemonės. Kaip ir daugelis gamtos apsaugos priemonių, taip pat ir klimato apsaugos priemonės kainuoja ir neatneša pelno, taigi yra ekonominiu požiūriu nepatrauklios ir dažnai neįdomios (pavyzdžiui, daug organinių medžiagų turinčių šlapžemių išsaugojimas). ES turi sukurti sistemą, kuri paskatintų ir motyvuotų ES gamintojus įgyvendinti nustatytus tikslus, panašiai kaip prekybos taršos leidimais sistema, į kurią ES sąmoningai nenori įtraukti žemės naudojimo, žemės naudojimo paskirties keitimo ir miškininkystės.
- 2) Veiksmų planai ir kontrolės bei ataskaitų teikimo procedūros turi būti parengtos taip, kad juos vykdant, žemės savininkams ir žemės naudotojams, taip pat atsakingoms institucijoms tektų kuo mažesnę administracinę naštą.
- 3) Visi ES nustatyti reikalavimai ir priemonės turi besąlygiškai atitikti subsidiarumo principą.

1.8 Komiteto nuomone, svarbu skatinti LULUCF sektoriaus potencialą švelninti klimato kaitą ir didinti ūkininkų pastangų klimato kaitos švelninimo srityje matomumą. Šį sektorių reikėtų vertinti ne atskirai, o taikant kompleksinį požiūrį ir pasinaudojant sąveika su esančiomis ES ir nacionalinio lygmens

politinėmis strategijomis. Komitetas pabrėžia, jog reikia vengti bereikalingos administracinės naštos ar dvigubo darbo ir deramai atsižvelgti į nacionalines aplinkybes ir kompetenciją kiekviename lygyje. ES klimato politika turėtų prasidėti nuo aktyvaus ES miškų valdymo ir naudojimo bei aktyvesnio atsinaujinančios ir tvarios žaliavos – medienos – rentabilios klimato kaitos švelninimo priemonės – naudojimo.

1.9 Komitetas palankiai vertina ES siekį nustatyti aukštesnius tikslus nei nurodyta Kopenhagos, Kankūno ir Durbano susitarimuose ir pasiūlymą 30 proc. sumažinti išmetamą ŠESD kiekį, jei bus įvykdytos tam tikros sąlygos, tačiau kartu ragina labai atidžiai atsižvelgti į dabartinę ES ekonominę padėtį. ES taip pat turėtų daryti spaudimą kitoms JTBBKK šalims imtis panašių veiksmų siekiant išvengti anglies dioksido nutekėjimo tuose regionuose, kurie biologiniu požiūriu dar labiau pažeidžiami nei ES.

1.10 Galiausiai, atsižvelgiant į dabar vykstančius parengiamuosius darbus dėl tinkamos BŽŪP kitam finansiniam laikotarpiui, reikėtų pripažinti, kad šis pasiūlymas turėtų būti kruopščiai susietas su ES žemės ūkio ir kitomis ES politikos sritimis. Atliekant politines analizes palaipsniui vis daugiau dėmesio buvo skirta dirvožemio anglies sankaupoms, taigi klimato apsauga ir prisitaikymas prie klimato kaitos taip pat tapo vis svarbesniu klausimu ir žemės ūkio bei miškininkystės srityse. Komitetas ypač palankiai vertina tai, kad pasiūlyme nenumatomi įpareigojimai žemės ūkiui ir miškininkystei dėl teršalų mažinimo, kurie tektų vien tik ūkininkams ir miškininkams. Kad nacionalinės ataskaitos taptų išsamesnės, neprireiks didelių investicijų valstybėse narėse.

2. Politinės aplinkybės

2.1 Komisijos pasiūlyme pateikiami nauji aspektai, susiję su Kioto protokolu ir Durbano konferencijos rezultatais ⁽²⁾.

2.1.1 Šiuo metu LULUCF sektoriuje išmetamų ir pašalinamų ŠESD kiekis vertinant pastangas iki 2020 m. Sąjungos išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 20 proc. dar neįsakaičiuojamas, tačiau jis iš dalies įtraukiamas į Sąjungos išmetamo ŠESD kiekio apribojimo ir mažinimo kiekybinio tikslą, nustatytą Kioto protokolo 3 straipsnio 3 dalyje. Todėl būtina nustatyti bendras apskaitos taisykles, taikomas sektoriuje išmetamam ir pašalinamam ŠESD kiekiui tiksliai apskaičiuoti, ir jas įtraukti į ES atskaitomybės įpareigojimus.

2.1.2 Todėl bet koks teisinis pasiūlymas, susijęs su reikavimu teikti privalomas ataskaitas dėl ganyklų ir pasėlių tvarumo, turi būti suderintas su 17-ojoje Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių konferencijoje Durbane priimtais sprendimais.

⁽²⁾ Kioto protokolo Šalių susitikimo konferencija, 17-oji šalių konferencija, 2012 m. gruodis, Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija.

2.1.3 Iki 17-osios Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos Šalių konferencijos, valstybės narės neprivalėjo teikti ataskaitų dėl miškų tvarkymo, laikantis prielaidos, kad visa surinkta biomasė iš karto oksiduojasi. Todėl Komitetas pritaria ES pasiūlymui į apskaitos taisykles įtraukti nukirsto medžio produktus, t. y. nukirsto medžio produktų kaupikliuose esančių anglies sandėjų naudojimą. Todėl gali padidėti medžio ir medienos produktų svarba švelninant klimato kaitos poveikį.

2.1.4 Siekiant toliau didinti miškininkystės sektoriaus galimybes svariai prisidėti prie klimato kaitos švelninimo (pasiūlyme pripažinta), tokių priemonių kaip medžių rotacijos laiko pratęsimas ir plynojo kirtimo vengimas (kaip nurodyta aiškinamajame memorandume) ir žemės paskirties pakeitimas į neliečiamo miško paskirties, plačiai taikyti negalima, nes tai priklauso nuo medžių rūšių ir jų senėjimo pagal tvaraus miškų tvarkymo principus. Tačiau būtina pabrėžti, kad dabartiniame pasiūlyme dėl teisės akto į šį aspektą neatsižvelgiama.

2.1.5 Kamštiena yra labai svarbus nukirsto medžio produktų grupės produktas, nes ji turi daug privalumų: tai natūralus produktas, nekenksmingo aplinkai proceso, kurio metu nereikia kirsti medžių, būdu pagamintas iš atsinaujinančių žaliavų. Kamštienos pramonės svarba palaikant trapios ir pavojuje esančios Viduržemio jūros regiono ekosistemos ekologinį stabilumą, yra pakankamai įrodyta. Be to, kamštienos pramonė sukuria daug darbo vietų ir yra svarbus pajamų šaltinis.

2.2 Pasiūlymu nustatoma, kad valstybės narės parengs ir ves apskaitą, kurioje tiksliai nurodys visą „pasėlių tvarkymo“ metu išmetamą ir pašalinamą ŠESD kiekį.

2.2.1 Laikantis Tarpyvyriausybinių klimato kaitos komisijos (TKKK) Žemės naudojimo, žemės naudojimo paskirties keitimo ir miškininkystės (LULUCF) rekomendacijų, „anglies kaupiklių“ sąrašas apima „antžeminę biomasę“. Atliekant pasėlių „antžeminės biomasės“ apskaitą, problema kyla dėl skirstymo į „žolinius“ augalus (jų atveju būtina apskaita tik dėl anglies sandėjų dirvožemyje) ir į „sumedėjusius“ augalus (jų atveju būtina biomasės apskaita). Tokiu būdu pripažįstama didelė daugiamečių kultūrų vertė, pavyzdžiui, alyvmedžių, vaismedžių, vynuogynų, tačiau neįvertinamas vienmečių kultūrų pašalinamo anglies dioksido (CO₂) kiekis, nes orientaciniu lygiu pasirinkti anglies sandėjų pokyčiai nuo 1990 m. Žemės ūkio produktų, pavyzdžiui, rapso (kaip maisto, pašarų ir kuro), pašarų (kaip pašarų ir kuro) arba daržovių (kaip maisto) vaidmuo nevertinamas, kadangi dėl anglies sandėjų pokyčio jiems kiltų pavojus. Tai paaiškinama tuo, kad vienmetės kultūros Tarpyvyriausybinių klimato kaitos komisija ir Kioto protokolais laikomi anglišiais požiūriu neutraliomis.

2.2.2 Žemės ūkio srityse, kuriose galimybės pašalinti didesnę ŠESD kiekį yra nereikšmingos – pavyzdžiui, naudojant nukirsto medžio produktus – žemės ūkio veiklos apskaita gali būti sudėtinga ir turėti neigiamo poveikio. Todėl būtina aiškiai apibrėžti tiek išmetamą ŠESD, tiek ir anglies saugojimo apskaitą.

2.2.3 Kai kuriuose regionuose, patiriančiuose su klimatu susijusių apribojimų, kur nuo lietaus priklausomas ūkininkavimas užtikrina ūkininkų pragyvenimą arba kur tam tikroms daugiamečioms kultūroms gresia pavojus dėl mažo pelningumo (pavyzdžiui, alyvmedžiams Pietų Europoje), gali atsitikti taip, kad pavojus, jog potencialus pašalinamo ŠESD kiekio padidėjimas bus laikomas nuliniu, padidins žemės apleidimą ir dar labiau sumažins susidomėjimą žemdirbyste. Komisijos pasiūlymo IV priede nustatomos priemonės, kurios gali būti įtrauktos į Komisijos pasiūlytus veiksmų planus. Kiekybiškai įvertinant šias priemones būtina išvengti dubliavimosi su priemonėmis, jau įgyvendintomis pagal BŽŪP antrąją ramstį „žemės ūkio ir aplinkos priemonės“.

2.2.4 Komitetas palankiai vertina nacionalinių veiksmų planų sudarymą, kadangi juose galima labai gerai perteikti 1.4 punkte išdėstytą raginimą didinti galimų priemonių matomumą. Tačiau šiuo atveju būtina atkreipti dėmesį į tris pagrindinius principus:

- 1) Veiksmų planus būtina turi remti kitos politinės priemonės arba jie turi būti derinami su esamomis priemonėmis, kad būtų sukurtos sąlygos žemės savininkams ir žemės naudotojams ekonomiškai ir neužsidedant naštos vien tik sau įgyvendinti atitinkamai veiksmingas žemės naudojimo, žemės naudojimo paskirties keitimo ir miškininkystės priemones. Kaip ir daugelis gamtos apsaugos priemonių, taip pat ir klimato apsaugos priemonės kainuoja ir neatneša pelno, taigi yra ekonominiu požiūriu nepatrauklios ir dažnai neįdomios (pavyzdžiui, daug organinių medžiagų turinčių šlapžemių išsaugojimas). ES turi sukurti sistemą, kuri paskatintų ir motyvuotų ES gamintojus įgyvendinti nustatytus tikslus, panašiai kaip prekybos taršos leidimais sistema, į kurią ES sąmoningai nenori įtraukti žemės naudojimo, žemės naudojimo paskirties keitimo ir miškininkystės.
- 2) Veiksmų planai ir kontrolės bei ataskaitų teikimo procedūros turi būti parengtos taip, kad juos vykdant, žemės savininkams ir žemės naudotojams, taip pat atsakingoms institucijoms tektų kuo mažesnę administracinę naštą.
- 3) Visi ES nustatyti reikalavimai ir priemonės turi besąlygiškai atitikti subsidiarumo principą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Europos Komisijos pasiūlymo tikslas – nustatyti griežtesnę apskaitos sistemą, kuria būtų siekiama į ES teisę įtraukti tarptautiniuose susitarimuose pateiktas rekomendacijas. Pasiūlymas atspindi svarbiausius patikslintų LULUCF apskaitos taisyklių, dėl kurių susitarta 2011 m. gruodžio mėn. Durbane ir kurios bus taikomos nuo antrojo išipareigojimų pagal Kioto protokolą laikotarpio pradžios, aspektus. Tačiau kai kurios nuostatos skiriasi nuo Durbane priimtų sprendimų, pavyzdžiui, skiriasi siūloma privaloma pasėlių tvarkymo bei ganyklų tvarkymo apskaita ir nuostatos dėl natūralių trikdžių apskaitos taisyklių.

3.2 Priėmus pasiūlymą dėl naujos privalomos vykdant pasėlių tvarkymo ir ganyklų tvarkymo veiklą išmetamo ir pašalinamo šiltnamio efekto sukeliančių dujų kiekio apskaitos, padaugės administravimo nacionaliniu lygmeniu ir prireiks didelių Komisijos pastangų atliekant stebėseną valstybėse narėse. Vykdam šį sprendimą pagrindinis vaidmuo tenka šiame pasiūlyme nustatytoms apskaitos taisyklėms ir orientaciniams lygiams. Komitetui nerimą kelia galimas JTBBKK Šalių konferencijoje nustatytų įpareigojimų valstybėms narėms dubliavimasis su ES teisės aktais.

3.3 ES miškai duoda didelę socialinę ir ekonominę naudą bei atlieka svarbias ekosistemų funkcijas, didina pajėgumą kovoti su klimato kaita bei prie jos prisitaikyti, kasmet pašalindami 10 proc. viso ES anglies dioksido išmetamo ŠESD kiekio. Miškai suteikia plačią tvarių ir pažangių biologinių produktų įvairovę. Be to, pusė ES atsinaujinančios energijos yra pagaminama iš medienos. Komitetas pabrėžia daugiafunkcinį miškų vaidmenį visuomenei ir ragina Komisiją laikytis visaapimančio požiūrio į miškus, įvertinant tiek klimato, tiek ir ES taikomo tvaraus miškų tvarkymo aspektus. Miškai yra ne tik anglies telkiniai ir su klimatu susijusiose politikos strategijose į tai turėtų būti atsižvelgiama.

4. Pastabos

4.1 EESRK norėtų pabrėžti tai, kad švelninant klimato kaitą žemės ūkis ir miškininkystė gali atlikti svarbų vaidmenį. Tačiau šių sektorių galimybes riboja gamtinės sąlygos ir trukdžiai, prisotinimo pavojus, sudėtingi srautai, nepakankami išmetamųjų teršalų stebėsenos pajėgumai ir didelis netikrumas dėl apskaitos metodų.

4.2 Komitetas pripažįsta JTC atliktą poveikio vertinimą ir atsižvelgia į jo pateiktą nuomonę dėl pagrįstumo. Tačiau moksliniais tyrimais pagrįstas žinias ir stebėsenos metodus reikia patikslinti, kad būtų galima padidinti šiltnamio efekto sukeliančių dujų inventorių, susijusių su žemės ūkio ir miškų dirvožemiu, patikimumą. Būtina padidinti jų tikslumą ir nuoseklumą ir, taikant visaapimtį ir kompleksinį požiūrį, svarbu išanalizuoti būdus klimato kaitai mažinti. Šiuo požiūriu, Komitetas atkreipia dėmesį į kai kurių šalių patirtį, pavyzdžiui, Danijos ir Portugalijos, kurių žemės ūkio apskaita visiškai atitinka JTBBKK taisykles. Komitetas mano, kad labai svarbu atkreipti dėmesį į išmetamo ŠESD kiekio matavimo sudėtingumą LULUCF sektoriuje ir nepritaria nedviprasmiškam tvirtinimui, kad šią sritį reikėtų įtraukti į ES taršos mažinimo tikslus.

4.3 Komisijos pasiūlyme šiame etape nenumatyta LULUCF sektorių įtraukti į ES įsipareigojimus klimato kaitos srityje, tačiau tai nurodyta kaip pirmas žingsnis šia kryptimi, sukuriant atitinkamą politikos kontekstą. Komitetas apgailestauja, kad pasiūlymas nebuvo papildytas nuoroda į miškininkystės ir žemės ūkio veiksmų bendrą poveikį iškastinių kurų ir neatsinaujinančias medžiagas pakeičiant biokuru ir biomase. Tai reikėtų padaryti vėlesniais etapais, kurių metu būtina išanalizuoti ir su LULUCF susijusią bioekonomiką, ir energijos procesus. Šį sektorių reikėtų vertinti ne atskirai, o taikant kompleksinį požiūrį ir naudojantis sąveikomis su esančiomis ES ir nacionalinio lygmens politinėmis strategijomis. Valstybės narės pačios gali geriausiai nuspręsti, kokios priemonės yra tinkamiausios.

2012 m. rugsėjo 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2371/2002 dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal bendrąją žuvininkystės politiką

(COM(2012) 277 final – 2012/143 (COD))

(2012/C 351/20)

2012 m. birželio 14 d. Europos Parlamentas ir 2012 m. birželio 15 d. Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 2371/2002 dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal Bendrąją žuvininkystės politiką

COM(2012) 277 final – 2012/143 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, savo 483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18 ir 19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), 148 nariams balsavus už ir 8 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1005/2008, nustatantis Bendrijos sistemą, kuria siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvejybai

(COM(2012) 332 final – 2012/162 (COD))

(2012/C 351/21)

Europos Parlamentas, 2012 m. liepos 2 d., ir Taryba, 2012 m. liepos 10 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1005/2008, nustatantis Bendrijos sistemą, kuria siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvejybai, atgrasyti nuo jos ir ją panaikinti

COM(2012) 332 final – 2012/162 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, savo 483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18 ir 19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), 141 nariui balsavus už, nė vienam – prieš ir 7 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos sprendimas 2008/971/EB siekiant į to sprendimo taikymo sritį įtraukti miško dauginamąją medžiagą, kurios kategorija yra „atitinkanti (kokybės) reikalavimus“, ir atnaujinti už patvirtinimą ir auginimo kontrolę atsakingų institucijų pavadinimus

(COM(2012) 355 final – 2012/172 (COD))

(2012/C 351/22)

Europos Parlamentas, 2012 m. birželio 5 d., ir Taryba, 2012 m. birželio 5 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos sprendimas 2008/971/EB siekiant į to sprendimo taikymo sritį įtraukti miško dauginamąją medžiagą, kurios kategorija yra „atitinkanti (kokybės) reikalavimus“, ir atnaujinti už patvirtinimą ir auginimo kontrolę atsakingų institucijų pavadinimus

COM(2012) 355 final – 2012/172 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, savo 483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18 ir 19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), 145 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 5 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos sprendimas 2003/17/EB pratęsiant jo taikymo laikotarpį ir atnaujinant trečiųjų šalių ir institucijų, atsakingų už gamybos patvirtinimą ir kontrolę, pavadinimus

(COM(2012) 343 final 2012/0165(COD))

(2012/C 351/23)

Europos Parlamentas ir Taryba, atitinkamai 2012 m. birželio 5 d. ir 2012 m. liepos 23 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi ir 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos sprendimas 2003/17/EB pratęsiant jo taikymo laikotarpį ir atnaujinant trečiųjų šalių ir institucijų, atsakingų už gamybos patvirtinimą ir kontrolę, pavadinimus

COM(2012) 343 final – 2012/0165 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas, savo 483-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. rugsėjo 18 ir 19 d. (2012 m. rugsėjo 18 d. posėdis), 142 nariams balsavus už, 3 – prieš ir 8 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2012 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

2012/C 351/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje (COM(2012) 238 <i>final</i>)	73
2012/C 351/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl prekybos, augimo ir vystymosi. Prekybos ir investicijų politikos pritaikymas šalims, kurioms pagalbos reikia labiausiai (COM(2012) 22 <i>final</i>)	77
2012/C 351/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 850/98 dėl žuvininkystės išteklių apsaugos, taikant technines priemones jūrų gyvūnų jaunikliams apsaugoti, ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1288/2009 (COM(2012) 298 <i>final</i> – 2012/0158 (COD))	83
2012/C 351/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl naudojant žemę, keičiant žemės naudojimo paskirtį ir vykdant miškininkystės veiklą išmetamo ir pašalinamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio apskaitos taisyklių ir veiksmų planų (COM(2012) 93 <i>final</i> – 2012/0042 (COD)) ir dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žemės naudojimo, žemės naudojimo paskirties keitimo ir miškininkystės (LULUCF) apskaita ir Sąjungos išsipareigojimai dėl klimato kaitos“ (COM(2012) 94 <i>final</i>)	85
2012/C 351/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2371/2002 dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo pagal bendrąją žuvininkystės politiką (COM(2012) 277 <i>final</i> – 2012/143 (COD))	89
2012/C 351/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1005/2008, nustatantis Bendrijos sistemą, kuria siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvejybai (COM(2012) 332 <i>final</i> – 2012/162 (COD))	90
2012/C 351/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos sprendimas 2008/971/EB siekiant į to sprendimo taikymo sritį įtraukti miško dauginamąją medžiagą, kurios kategorija yra „atitinkanti (kokybės) reikalavimus“, ir atnaujinti už patvirtinimą ir auginimo kontrolę atsakingų institucijų pavadinimus (COM(2012) 355 <i>final</i> – 2012/172 (COD))	91
2012/C 351/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos sprendimas 2003/17/EB pratęsiant jo taikymo laikotarpį ir atnaujinant trečiųjų šalių ir institucijų, atsakingų už gamybos patvirtinimą ir kontrolę, pavadinimus (COM(2012) 343 <i>final</i> 2012/0165(COD))	92

2012 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 310 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	840 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	100 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	200 EUR per metus
ES oficialusis leidinys, C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT